PROJEKT PLANU ZADAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARU MAJĄCEGO ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY NATURA 2000 - OSTOJA KNYSZYŃSKA PLH200006 POŁOŻONEGO W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Warszawa, 2013
(Zmiany wprowadzone przez RDOŚ w Białymstoku – 2014 r.)

Zadanie realizowane w ramach projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach V osi priorytetowego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, działania 5.3 „Opracowywanie planów ochrony”.

PROJEKT PLANU ZADAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARU MAJĄCEGO ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY NATURA 2000 - OSTOJA KNYSZYŃSKA PLH200006 POŁOŻONEGO W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Zleceniodawca: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok

Firma opracowująca: FPP Consulting Sp. z o. o.
ul. Wilcza 50/52
00-679 Warszawa

Zespół opracowujący: Przemysław Klimczuk
Włodzimierz Kwiatkowski
Michał Maniakowski
Katarzyna Semaniuk
Marcin Sielezniew
Karol Szymankiewicz
Dan Wołkowycki
Marek Wołkowycki
Karol Zub

SPIS TREŚCI

1. Etap wstępny pracy nad Planem ---- 6

1.1. Informacje ogólne ---- 6
1.2. Ustalenie terenu objętego Planem ---- 7
1.3. Mapa obszaru Natura 2000 ---- 18
1.4. Opis założeń do sporządzenia Planu ---- 19
1.5. Ustalenie przedmiotów ochrony objętych Planem ---- 25
1.6. Opis procesu komunikacji z różnymi grupami interesu. ---- 41
1.7. Kluczowe instytucje/osoby dla obszaru i zakres ich odpowiedzialności ---- 43
1.8. Zespól Lokalnej Współpracy ---- 49

2. Etap II Opracowanie projektu Planu ---- 53

Moduł A ---- 53
2.1. Informacja o obszarze i przedmiotach ochrony ---- 53
2.2. Ogólna charakterystyka obszaru ---- 107
2.3. Struktura własności i użytkowania gruntów ---- 126
2.4. Zagospodarowanie terenu i działalność człowieka ---- 127
2.5. Istniejące i projektowane plany/programy/projekty dotyczące zagospodarowania przestrzennego ---- 128
2.6. Informacja o przedmiotach ochrony objętych Planem wraz z zakresem prac terenowych – dane zweryfikowane ---- 138

2.6.1. Typy siedlisk przyrodniczych ---- 158
2.6.2. Gatunki roślin i ich siedliska występujące na terenie obszaru ---- 213
2.6.3. Gatunki zwierząt i ich siedliska występujące na terenie obszaru ---- 225

Moduł B ---- 264
3. Stan ochrony przedmiotów ochrony objętych Planem ---- 264
4. Analiza zagrożeń ---- 364
5. Cele działań ochronnych ---- 435

Moduł C ---- 452
6. Ustalenie działań ochronnych ---- 452
7. Ustalenie działań w zakresie monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony ---- 538
8. Wskazania do dokumentów planistycznych ---- 592
9. Przesłanki sporządzenia planu ochrony ---- 596
10. Projekt weryfikacji SDF obszaru i jego granic ---- 596
11. Zestawienie uwag i wniosków ---- 613
12. Literatura ---- 691

1. Etap wstępny pracy nad Planem

1.1. Informacje ogólne

Nazwa obszaru	Ostoja Knyszyńska
Kod obszaru	PLH200006
Opis granic obszaru	Numeryczny wektor granic GIS, znajdujący się w załączniku 2.
SDF	Plik PDF SDF, stanowiący załącznik 1
Położenie	Województwo podlaskie, powiaty: • białostocki – gminy: Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Michałowo, Supraśl, Wasilków, Zabłudów, • moniecki – gminy: Jasionówka, Knyszyn, Krypno • sokólski – gminy: Dąbrowa Białostocka, Janów, Krynki, Sidra, Sokółka, Suchowola, Szudziałowo.
Powierzchnia obszaru (w ha)	136 084,4 ha
Status prawny	Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej 2013/741/UE z dnia 7 listopada 2013r. przyjmującą na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG siódmy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. U. UE. L 350 z 21.12.2013).
Termin przystąpienia do sporządzenia Planu	11-04-2013
Termin zatwierdzenia Planu	
Koordynator Planu	Michał Maniakowski, michal.maniakowski@fpp-consulting.pl, tel. +48 226230305, fax. +48 22 398 72 76
Planista Regionalny	Iwona Naliwajek, inaliwajek@rdos.gov.pl, +48 857406981
Sprawujący nadzór	Regionalna Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, ul. Dojlidy Fabryczne 23, 15-554 Białystok

1.2. Ustalenie terenu objętego Planem

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
1	Nadleśnictwo Czarna Białostocka	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Czarna Białostocka na lata 2006 -2015 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 01.03.2006 r. (DL.lp-611-20/06).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu Nadleśnictwa Czarna Białostocka, położonego w obszarze Natura 2000.	23854
2	Nadleśnictwo Dojlidy	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Dojlidy na lata 2007 - 2016 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 12.03.2007 r. (DLOPiK-L-lp-611-15/07).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu Nadleśnictwa Dojlidy, położonego w obszarze Natura 2000.	13513
3	Nadleśnictwo Supraśl	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Supraśl na lata 2006 - 2015 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 17.03.2006 r. (DL.lp-611-25/06).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części	20884

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
			terenu Nadleśnictwa Supraśl, położonego w obszarze Natura 2000.	
4	Nadleśnictwo Knyszyn	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Knyszyn na lata 2008 - 2017 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 21.02.2008 r. (DLOPiK-L-lp-611-11/08).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu Nadleśnictwa Knyszyn, położonego w obszarze Natura 2000.	8811
5	Nadleśnictwo Krynki	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Krynki na lata 2008 - 2017 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 12.03.2008 r. (DLOPiK-L-lp-611-19/08).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu Nadleśnictwa Krynki, położonego w obszarze Natura 2000.	17714
6	Nadleśnictwo Żednia	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Żednia na lata 2009 - 2018 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 08.04.2009 r. (DL-lpn-611-	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części	25490

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		23/0415/09).	terenu Nadleśnictwa Żednia, położonego w obszarze Natura 2000.	
7	Nadleśnictwo Waliły	Plan Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Waliły na lata 2008 - 2017 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 21.02.2008 r. (DLOPiK-L-lp-611-12/08).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu Nadleśnictwa Waliły, położonego w obszarze Natura 2000.	25796
8	Budzisk	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Budzisk na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	328,51
9	Chomontowszczyzna	Rozporządzenie Nr 4/08 Wojewody Podlaskiego z dnia 21 lipca 2008 r. (Dz. U. Nr 181 z dnia 28.07.2008) w sprawie	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne	234,42

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Chomontowszczyzna”	ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	
10	Góra Pieszczana	Rozporządzenie Nr 7/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 11 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 29 z dnia 25.03.2004 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Góra Pieszczana”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	220,10
11	Jałówka	Nie posiada planu ochrony	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu rezerwatu, położonego w obszarze Natura 2000.	277,03
12	Jesionowe Góry	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Jesionowe Góry na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa	375,50

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
			w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	
13	Karczmisko	Rozporządzenie Nr 5/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 11 marca 2004 r. (Dz.U. Nr 29 z dnia 25.03.2004 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Karczmisko”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	16,57
14	Krasne	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Jesionowe Góry na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	85,23
15	Krzemianka	Rozporządzenie Nr 8/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 11 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 29 z dnia	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z	230,91

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		25.03.2004 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Krzemianka”	2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	
16	Krzemienne Góry	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Krzemienne Góry na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	79,27
17	Las Cieliczański	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Las Cieliczański na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	370,58
18	Międzyrzecze	Rozporządzenie Nr 19/03	Nie zachodzą przesłanki	249,86

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		Wojewody Podlaskiego z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 76 z dnia 23.07.2003 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Międzyrzecze”	określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	
19	Stara Dębina	Nie posiada planu ochrony	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części terenu rezerwatu, położonego w obszarze Natura 2000.	33,68
20	Starodrzew Szyndzielski	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Starodrzew Szyndzielski na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	79,74
21	Taboły	Rozporządzenie Nr 21/03	Nie zachodzą przesłanki	302,44

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		Wojewody Podlaskiego z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 76 z dnia 23.07.2003) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Taboły”	określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	
22	Wielki Las	Rozporządzenie Nr 4/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 11 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 29 z dnia 25.03.2004 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Wielki Las”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	129,33
23	Bahno w Borkach	Rozporządzenie Nr 7/07 Wojewody Podlaskiego z dnia 3 sierpnia 2007 r. (Dz. U. Nr 183 z dnia 13.08.2007 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Bahno w Borkach”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	286,90
24	Stare Biele	Rozporządzenie Nr 5/08	Nie zachodzą przesłanki	255,65

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		Wojewody Podlaskiego z dnia 21 lipca 2008 r. (Dz. U. Nr 181 z dnia 28.07.2008 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Stare Biele”	określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	
25	Kulikówka	Zarządzenie Nr17/10 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2010 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Kulikówka”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	10,88
26	Woronicza	Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Woronicza na okres 2012-2031	Zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. - dokumentacja planu ochrony zawiera zakres, o jakim mowa w art. 28 ust.10 ustawy o ochronie przyrody, obszar rezerwatu wyłączony jest z PZO	137,96

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
27	Nietupa	Rozporządzenie Nr 6/07 Wojewody Podlaskiego z dnia 3 sierpnia 2007 r. (Dz. U. Nr 183 z dnia 13.08.2007) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Nietupa”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	273,73
28	Rabinówka	Zarządzenie Nr13/10 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2010 r., zmienione Zarządzeniem Nr17/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 09 czerwca 2011 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Rabinówka”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	652,45
29	Gorbacz	Rozporządzenie Nr 15/03 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 76 z dnia 23.07.2003 r.) w sprawie ustanowienia planu zadań	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą	113,73

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
		ochronnych dla rezerwatu „Gorbacz”	adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	
30	Surażkowo	Zarządzenie Nr10/10 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2010 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Surażkowo”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	134,05
31	Kozłowy Ług	Rozporządzenie Nr 18/03 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 76 z dnia 23.07.2003) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla rezerwatu „Kozłowy Ług”	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	139,45
32	Jezioro Wiejki	Nie posiada planu ochrony	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – brak podstaw do wyłączenia z PZO części	22,50

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa, pokrywającej/go się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzania Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
			terenu rezerwatu, położonego w obszarze Natura 2000.	
33	Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego	Plan ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego, który stanowi załącznik do rozporządzenia Nr 22/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 9 sierpnia 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 31, poz. 548).	Nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r. – zadania ochronne ujęte w rozporządzeniu będą adaptowane do Planu Zadań Ochronnych sporządzanego dla obszaru „Ostoja Knyszyńska”	73094

Teren objęty PZO: Ostoja Knyszyńska o powierzchni 134 627,6 [ha]

Zmniejszenie powierzchni objętej planem wynika z art. 28 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z powierzchni obszaru Natura 2000 objętej planem wyłączona została powierzchnia 7 rezerwatów przyrody, dla których opracowane zostały dokumentacje planów ochrony zawierające zakres, o jakim mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Wyłączone zostały obszary rezerwatów: Krasne, Budzisk, Woronicza, Jesionowe Góry, Las Cieliczański, Starodrzew Szyndzielski i Krzemienne Góry.

1.3. Mapa obszaru Natura 2000

Mapa obszaru z naniesioną powierzchnią wyłączoną ze sporządzenia planu znajduje się w załączniku nr 2.

Zmniejszenie powierzchni objętej ekspertyzą wynika z art. 28 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z powierzchni

obszaru Natura 2000 objętego PZO wyłączona została powierzchnia siedmiu rezerwatów przyrody, dla których opracowane zostały dokumentacje planów ochrony zawierające zakres, o jakim mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Wyłączone zostały obszary rezerwatów: Krasne, Budzisk, Woronicza, Jesionowe Góry, Las Cieliczański, Starodrzew Szyndzielski i Krzemienne Góry.

1.4. Opis założeń do sporządzenia Planu

Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 zatwierdzony został decyzją Komisji Europejskiej 2012/14/UE z dnia 18 listopada 2011 r. przyjmującą na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG- piąty zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty (Dz. UE. L 11 z 13.1.2012).W granicach tej siedliskowej ostoi znajduje się rozległy teren o powierzchni 136 084.4 ha obejmujący Puszczę Knyszyńską – dość silnie rozczłonkowany kompleks leśny, którego wiele fragmentów zachowało jeszcze swój naturalny charakter.

Puszcza Knyszyńska położona jest na terenie niziny wschodnioeuropejskiej w wojewódzkim podlaskim. Walorem puszczy są liczne źródliska oraz czyste strumienie i rzeczki; istnieje tu około 450 wypływów wód podziemnych w postaci źródeł, młak i wysięków. Główną rzeką puszczy jest Supraśl (dopływ Narwi); niewielkie fragmenty puszczy odwadniane są przez systemy wodne Biebrzy oraz Nietupy - dopływu Niemna. Na rzekach utworzonych jest kilka zbiorników zaporowych. Rzeźba terenu jest bardzo zróżnicowana, deniwelacje względne dochodzą tu do 80 m. Doliny rzek, w większości osuszone, zajęte są przez torfowiska niskie i przejściowe. Na lokalnych wododziałach, w bezodpływowych zagłębieniach terenu, rozwinęły się torfowiska przejściowe i rzadziej torfowiska wysokie. W puszczy dominują drzewostany iglaste (ok. 80% powierzchni leśnej). Tereny nieleśne zajęte są przez pola uprawne i użytki zielone oraz dość liczne osiedla ludzkie.

Włączona do tego terenu od strony południowo-wschodniej Niecka Gródecko-Michałowska to rozległa kotlina, wysłana grubą warstwą torfów, odwadniana przez rzeczki wpadające do górnego biegu Supraśli, która przecina kotlinę w północnej jej części. Większość terenu kotliny jest osuszona, jednakże w wielu miejscach zachowały się różnej wielkości zabagnienia. W centralnej części kotliny znajduje się małe

jeziorko Gorbacz, a w części wschodniej jeziorko Wiejki. Około 20% terenu niecki zajmują lasy (głównie brzeziny bagienne). Występują również zakrzewienia wierzbowe.

Przedmiotami ochrony na obszarze Ostoja Knyszyńskiej są następujące typy siedlisk przyrodniczych, roślin i zwierząt:

Siedliska przyrodnicze:

- **6410** - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion)*
- **6430** - Ziołorośla górskie *Adenostylion alliariae* i ziołorośla nadrzeczne *Convolvuletalia sepium*
- **6510** - Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatherion elatioris*
- **7110** - Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
- **7120** - Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji
- **7140** - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z kl. *Scheuchzerio-Caricetea*)
- **7150** - Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*
- **7230** - Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- **9170** - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*
- **91E0** - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion*
- **91F0** - Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)
- **91D0** - Bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino*

Gatunki roślin

- **1393** Sierpowiec błyszczący *Drepanocladus vernicosus*
- **1437** Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*

- **1477** Sasanka otwarta
- **1903** Lipiennik Loesela *Liparis lobelii*
- **1939** Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*

Gatunki bezkręgowców

- **1014** Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*
- **1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*
- **1086** Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*
- **1924** Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*
- **4030** Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*
- **4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*
- **4042** Modraszek eroides *Polyommatus eroides*

Gatunki ryb

- **1145** Piskorz *Misgurnus fossilis*

Gatunki ssaków

- **1308** Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*
- **1337** Bóbr europejski *Castor fiber*
- **1352** Wilk *Canis lupus*
- **1355** Wydra *Lutra lutra*
- **1361** Ryś europejski *Lynx lynx*
- **2647** Żubr *Bison bonasus*

Uwaga! Powyższa lista przedmiotów ochrony uległa weryfikacji w toku prac nad sporządzaniem projektu Planu. Aktualna lista przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 znajduje się w pkt. 1.5 projektu Planu.

Zgodnie z art. 28 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z powierzchni obszaru Natura 2000 objętego PZO wyłączona została powierzchnia siedmiu rezerwatów przyrody, dla których opracowane zostały dokumentacje planów ochrony zawierające zakres, o jakim mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Wyłączone zostały obszary rezerwatów: Krasne, Budzisk, Woronicza, Jesionowe Góry, Las Cieliczański, Starodrzew Szyndzielski i Krzemienne Góry.

Objęcie obszaru Puszczy Knyszyńskiej ochroną w ramach sieci Natura 2000 wiąże się z koniecznością sporządzenia dla tego obszaru projektu planu zadań ochronnych, wynikającą z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013r. poz. 627, ze zm.). Założeniem do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, którego obowiązek wynika z art. 6 (1) dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE. L 206 z 22.7.1992 ze zm.).

Projekt Planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 sporządza się ponadto na podstawie:

- rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 34, poz. 186);
- art. 39 ustawy z dnia 3 października, 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

Podstawowym celem opracowania projektu Planu jest jak najszybsze rozpoczęcie działań niezbędnych dla skutecznej ochrony obszaru Natura 2000, czyli zapewnienie, że siedliska przyrodnicze oraz gatunki fauny i flory, dla których ochrony wyznaczono obszar, nie zostaną utracone. W tym celu konieczne jest:

- zebranie, zweryfikowanie, przeanalizowanie i wykorzystanie istniejących informacji o obszarze Natura 2000,
- ustalenie, jakiej wiedzy i informacji brakuje, następnie zaplanowanie i zorganizowanie jej uzupełnienia,
- uzgodnienie realizacji działań ochronnych, które trzeba jak najszybciej podjąć,
- rozstrzygnięcie, czy i kiedy należy dla obszaru lub jego części opracować plan ochrony.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku zorganizowała spotkania dyskusyjne z udziałem przedstawicieli zainteresowanych instytucji, specjalistów oraz osób prowadzących działalność w obrębie siedlisk gatunków, dla których wyznaczono obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006. Utworzyli oni Zespół Lokalnej Współpracy, którego głównym zadaniem była wnikliwa dyskusja kolejnych etapów powstawania projektu Planu zadań ochronnych. Członkowie Zespołu wyjaśnili wątpliwości i nieporozumienia związane z omawianym obszarem Natura 2000, określili cele sporządzania projektu Planu, zagrożenia oraz działania, jakie należy przeprowadzić w trakcie ich realizacji. Dyskusja pomiędzy różnymi grupami interesu doprowadziła do wspólnego zaakceptowania projektu Planu przez wszystkie zainteresowane strony.

Plan zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 jest aktem prawa miejscowego, ustanawianym w formie zarządzenia przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku na okres 10 lat. Tworzy ramy prawne do działania wszystkim podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Struktura i zawartość takiego planu jest ściśle określona treścią ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody i zawiera:

1. opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
2. identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
3. cele działań ochronnych;

4. określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
   a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk;
   b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów;
   c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
5. wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
6. wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

Ustalenia Planu zadań ochronnych mogą w sposób bezpośredni oddziaływać na:

- organy administracji leśnej;
- organy administracji samorządowej i terenowe organy administracji rządowej;
- właścicieli i użytkowników gruntów rolnych, leśnych oraz wód oraz właścicieli nieruchomości, w obrębie których występują przedmioty ochrony;
- przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność na obszarze Natura 2000;
- przedsiębiorców zainteresowanych realizacją przedsięwzięć na obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006.

Ponadto, ustalenia Planu zadań ochronnych będą transponowane do różnych obowiązujących dokumentów planistycznych pozostających w kompetencjach organów władzy publicznej, np.: studiów uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych

planów zagospodarowania przestrzennego, planów urządzania lasu.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku udostępniła wyniki poszczególnych etapów prac nad projektem Planu w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku pod adresem: http://bip.bialystok.rdos.gov.pl/ oraz na stronie internetowej RDOŚ Białystok http://www.bialystok.rdos.gov.pl/natura2000pzo/. Ponadto z bieżącym stanem prac nad projektem Planu będzie można się zapoznawać za pośrednictwem Platformy Informacyjno-Komunikacyjnej (PIK) pod adresem: http://pzo.gdos.gov.pl.

Przez cały okres sporządzania projektu Planu istnieje możliwość zgłaszania uwag i wniosków do materiałów gromadzonych podczas wykonywania projektu. Mogą być one składane w formie pisemnej, ustnej podczas spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy, a także za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. z 2001 r. Nr 130, poz. 1450, ze zm.).

1.5. Ustalenie przedmiotów ochrony objętych Planem

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
S1	**6410**	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	*Molinion*	0,41					**B**	**B**	**C**	**C**	
S2	**6430**	Ziołorośla górskie i ziołorośla	*Adenostylion alliariae*	0,05					**A**	**A**	**C**	**C**	

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
		nadrzeczne	*Convolvuletalia sepium*										
S3	**6510**	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	*Arrhenatherion elatioris*	9,11					**A**	**B**	**B**	**C**	
S4	**7110**	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	*Eriophoro-Sphagnetum, Sphagnetum magellanici, Ledo-Sphagnetum*	0,03					**A**	**A**	**C**	**A**	
S5	**7120**	Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej	*Eriophoro-Sphagnetum, Sphagnetum*	0,14					**B**	**B**	**B**	**B**	

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
		regeneracji	*magellanici, Ledo-Sphagnetum*										
S6	**7140**	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z kl. *Scheuchzerio-Caricetea*)	*Scheuchzerio-Caricetea*	0,16					**A**	**A**	**C**	**A**	
S7	**7150**	Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	*Rhynchosporion*						**A**	**A**	**C**	**B**	Brak danych o występowaniu siedliska, Konieczna weryfikacja SDF
S8	**7230**	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze		0,06					**B**	**B**	**C**	**B**	

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
		młak, turzycowisk i mechowisk											
S9	**9170**	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*	9,72					**A**	**A**	**B**	**A**	
S10	**91D0**	Bory i lasy bagienne	*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino*	3,63					**A**	**A**	**B**	**A**	
S11	**91E0**	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion*	1,3					**A**	**B**	**C**	**A**	

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
S12	**91F0**	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	*Ficario-Ulmetum*	1,17					**B**	**B**	**B**	**B**	
R1	**1393**	Sierpowiec błyszczący	*Drepanocladus vernicosus*		3 st.>150				**C**	**A**	**C**	**C**	
R2	**1437**	Leniec bezpodkwiatkowy	*Thesium ebracteatum*		P				**C**	**B**	**C**	**B**	
R3	**1477**	Sasanka otwarta	*Pulsatilla patens*		50 st.				**A**	**A**	**C**	**A**	
R4	**1902**	Obuwik pospolity	*Cypripedium calceolus*		P				**D**				
R5	**1903**	Lipiennik Loesela	*Liparis lobelii*		P				**C**	**B**	**C**	**C**	
R6	**1939**	Rzepik szczeciniasty	*Agrimonia pilosa*		10 st.				**A**	**A**	**C**	**A**	
R7	**4068**	Dzwonecznik wonny	*Adenophora lilifolia*		<10				**D**				

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
Z1	**1014**	Poczwarówka zwężona	*Vertigo angustior*		P				**C**	**B**	**C**	**C**	
Z2	**1060**	Czerwończyk nieparek	*Lycaena dispar*		P				**C**	**B**	**C**	**B**	
Z3	**1086**	Zgniotek cynobrowy	*Cucujus cinnaberinus*		P				**C**	**B**	**B**	**C**	
Z4	**1924**	Pogrzybnica Mannerheima	*Oxyporus mannerheimii*		P				**A**	**B**	**B**	**A**	
Z5	**4030**	Szlaczkoń szafraniec	*Colias myrmidone*		R				**B**	**C**	**B**	**B**	
Z6	**4038**	Czerwończyk fioletek	*Lycaena helle*		R				**C**	**C**	**B**	**B**	
Z7	**4042**	Modraszek eroides	*Polyommatus eroides*		R				**A**	**C**	**A**	**A**	
Z8	**1130**	Boleń	*Aspius aspius*		P				**D**				
Z9	**1134**	Różanka	*Rhodeus sericeus amarus*		P				**D**				

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
Z10	**1145**	Piskorz	*Misgurnus fossilis*		P				**C**	**B**	**C**	**B**	
Z11	**1188**	Kumak nizinny	*Bombina bombina*		P				**D**				Propozycja zmiany oceny z D na C Informacje zostały zweryfikowane na podstawie inwentaryzacji wykonanej w 2011 r. (M. Mrozek) oraz danych z Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska" (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska" (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
													Consulting Sp. z o.o. Brak danych umożliwiających wiarygodną ocenę populacji, wymagana inwentaryzacja stanowisk gatunku.
Z12	**1308**	Mopek zachodni	*Barbastella barbastellus*		P				**C**	**B**	**C**	**C**	
Z13	**1318**	Nocek łydkowłosy	*Myotis dasycneme*		P				**D**				
Z14	**1337**	Bóbr europejski	*Castor fiber*		P				**C**	**A**	**C**	**B**	
Z15	**1352**	Wilk	*Canis lupus*		40-45				**B**	**B**	**C**	**B**	
Z16	**1355**	Wydra	*Lutra lutra*		P				**C**	**B**	**C**	**B**	
Z17	**1361**	Ryś europejski	*Lynx lynx*		8				**B**	**B**	**B**	**B**	

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
Z18	**2647**	Żubr	*Bison bonasus*		20-50				**B**	**B**	**A**	**B**	
pS1	**2330**	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi		0,0002					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r.
pS2	**3140**	Zbiorniki wodne z ramienicami		0,0037					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r.
pS3	**3150**	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	*Nympheion, Potamion*	0,0026					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r. Siedlisko zapisane w Bazie Invent 2007
pS4	**3160**	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne		0,0043					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r. Siedlisko zapisane w Bazie Invent 2007
pS5	**3260**	Nizinne i rzeki ze	*Ranunculion*	0,0198					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
		zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*	*fluitantis*										weryfikacji PZO 2013 r. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 – etap VIII, tom 1, Autor raportu: Krzysztof Szoszkiewicz – 2011 r.
pS6	**3270**	Zalewane, muliste brzegi rzek		0,00 01					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r.
pS7	**4030**	**S**uche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion*)	*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*	0,00 02					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r. Siedlisko zapisane w Bazie Invent 2007
pS8	**6120**	Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion*	*Koelerion glaucae*	0,00					**D**				Propozycja wpisania do SDF Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r. Siedlisko zapisane w

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
		glaucae)											bazie Inwent
pS9	**6210**	Murawy kserotermiczne **(***Festuco-Brometea***)**	*Festuco-Brometea*	0,0001					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r.
pS10	**6230**	Niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	*Nardion*	0,0004					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r.
pS11	**91I0**	Dąbrowa świetlista *Potentillo albae-Quercetum*	*Potentillo albae-Quercetum*	0,0018					**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r.
pS12	**91T0**	Sosnowy bór chrobotkowy *Cladonio-Pinetum*	*Cladonio-Pinetum*	0,00					**D**				Propozycja wpisania do SDF na podstawie weryfikacji PZO 2013 r. Siedlisko zapisane w Bazie Invent 2007.
pR1	**1617**	Starodub łąkowy	*Ostericum palustre*	1-2st 251-500					**C**	**C**	**A**	**C**	Propozycja wpisania do SDF Aktualizacja danych na podstawie dostępnych

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
													materiałów (monitoring gatunków 2009–2011, D. Wołkowycki npbl.) dotyczących występowania gatunku na terenie całej Ostoi.
pZ1	**1016**	Poczwarówka jajowata	*Vertigo moulinsiana*		P				**D**				Propozycja wpisana do SDF z oceną D Plan ochrony rezerwatu Woronicza
pZ2	**1037**	Trzepla zielona	*Ophiogomphus cecilia*		P				**C**	**B**	**C**	**C**	Gatunek znaleziony na terenie rezerwatu Las Cieliczański w 2010 z sugestią, że dogodne siedliska lęgowe występują w innych częściach Ostoi (rzeka Sokołda). Wymaga inwentaryzacji. Ponadto wykazywany z trzech innych kwadratów siatki ETRS LAEA52 obejmujących Ostoję Knyszyńską w raporcie dla KE

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
pZ3	**2484**	Minóg ukraiński	*Eudontomyzon mariae*		P				**C**	**B**	**C**	**B**	Propozycja wpisania do SDF. Informacje zostały zweryfikowane na podstawie danych z Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP Consulting Sp. z o.o.
pZ4	**1042**	Zalotka większa	*Leucorrhinia pectoralis*		P				**C**	**B**	**C**	**C**	Gatunek znaleziony na 4 stanowiskach na terenie Ostoi w 2013 (Sielezniew

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
													niepublikowane). Prawdopodobnie liczba stanowisk jest znacznie większa. Wymaga dalszej inwentaryzacji
pZ5	**1163**	Głowacz białopłetwy	*Cottus gobio*		P				**C**	**B**	**C**	**B**	Propozycja wpisania do SDF. Informacje zostały zweryfikowane na podstawie danych z Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
													podlaskiego, 2010., FPP Consulting Sp. z o.o.
pZ6	**1149**	Koza	*Cobitis taenia*		P				**D**				Propozycja wpisania do SDF z oceną D na podstawie Ichtiofauna dorzecza Narwi – Penczak T. i Inni 1991
pZ7	**1166**	Traszka grzebieniasta	*Triturus cristatus*		P				**C**	**C**	**C**	**C**	Propozycja wpisania do SDF. Informacje zostały zweryfikowane na podstawie inwentaryzacji wykonanej w 2011 r. (M. Mrozek) oraz danych z Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
													Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP Consulting Sp. z o.o. Brak danych umożliwiających wiarygodną ocenę populacji, wymagana inwentaryzacja stanowisk gatunku.
pZ8	**1084**	Pachnica dębowa	*Osmoderma eremita*		P				**D**				Propozycja wpisania do SDF Bunalski M. 2006. Żuki (*Coleoptera: Scarabaeoidea*) wschodnich rubieży Polski. Studium faunistyczno-ekologiczne części północnej i środkowej. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań, 133 ss.

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. osiadła	Pop. rozrodcza	Pop. przemieszczająca się	Pop. zimująca	Ocena pop./Stopień reprezen.	Ocena st. zach.	Ocena izol./ Pow. względna	Ocena Ogólna	Opina dot. wpisu
													Stanowisko - Kopisk (FE50, leg. M. Bunalski) Puszcza Knyszyńska.
pZ9	**1065**	Przeplatka aurinia	*Euphydryas aurinia*		P				**C**	**C**	**A**	**C**	Propozycja wpisania do SDF Gatunek znaleziony na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska po raz pierwszy w 2013 r. (Sielezniew niepublikowane) Populacja (jedna z nielicznych w woj. podlaskim) wydaje się być bardzo izolowana i zagrożona wyginięciem

1.6. Opis procesu komunikacji z różnymi grupami interesu.

Udział różnych grup interesu powinien być integralną częścią procesu sporządzania projektu Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000. Z tego względu od początku tworzenia projektu Planu stosowano różne formy przekazu, które miały umożliwić jak najlepszy przepływ informacji pomiędzy wykonawcą projektu a zainteresowanymi stronami.

Zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r., podmiot odpowiedzialny za sporządzenie planu zadań ochronnych, a

więc Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku, podała do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do opracowania projektu Planu oraz o możliwości składania uwag i wniosków. Obwieszczenie zostało przesłane listownie i pocztą elektroniczną do kluczowych instytucji i organizacji pozarządowych, które ze względu na pełnioną funkcję mogły być zainteresowane wzięciem udziału w warsztatach dyskusyjnych. Ponadto, obwieszczenie zostało zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku pod adresem: http://www.bialystok.rdos.gov.pl/natura2000pzo/. oraz w lokalnej gazecie. Rozwieszono je również na tablicach informacyjnych w gminach położonych w obrębie obszaru.

Następnie, w celu realizacji wymogu art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013r. poz. 627, ze zm), a więc umożliwienia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie obszaru Natura 2000, udziału w pracach związanych ze sporządzaniem projektu Planu, zorganizowano trzy spotkania dyskusyjne. Spotkania ZLW odbyły się

- w dniu 30 kwietnia 2013 r. w siedzibie Podlaskiego Klubu Biznesu (Pałac Hasbacha) ul. Dojlidy Fabryczne 23 w Białymstoku;
- w dniu 17 lipca 2013r. w siedzibie Urzędu Miejskiego w Supraślu ul. J. Piłsudskiego 58;
- w dniu 18 lipca 2013r. w siedzibie Urzędu Miejskiego w Supraślu ul. J. Piłsudskiego 58.

Informacja o spotkaniach została przekazana interesariuszom obszaru telefonicznie, drogą elektroniczną oraz listownie.

Zebrania miały charakter warsztatów, a ich głównym celem była wnikliwa dyskusja kolejnych etapów powstawania projektu Planu. Liczne pytania, uwagi i postulaty zgłoszone przez członków ZLW do przedstawionych przez ekspertów zagadnień, posłużyły wyjaśnieniu spornych kwestii i sprecyzowaniu we właściwy sposób działań, jakie należy podjąć w celu utrzymania lub przywrócenia do właściwego stanu przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000.

Osoby biorące udział w dyskusji weszły w skład Zespołu Lokalnej Współpracy. W każdej chwili uczestnicy warsztatów mogli przerwać prowadzącemu w celu zadania pytania, bądź podzielenia się swoimi uwagami. Lista osób/podmiotów zaproszonych do prac nad projektem PZO oraz lista osób czynnie uczestniczących w spotkaniach ZLW stanowią, wraz z protokołami z warsztatów, element dokumentacji projektu Planu

Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006. Z uwagi na pokrycie się obszarów ptasich i siedliskowych - obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 i obszaru Puszcza Knyszyńska PLB200003, pierwsze warsztaty prowadzone były wspólnie dla obu obszarów.

1.7. Kluczowe instytucje/osoby dla obszaru i zakres ich odpowiedzialności

L.p.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
1	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Marszałek Województwa Podlaskiego Jarosław Dworzański	Zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Wyszyńskiego 1 15−888 Białystok	Tel. 85 665 45 49 kancelaria@umwp-podlasie.pl
2	Podlaski Urząd Wojewódzki Wojewoda Podlaski Maciej Żywno	Zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Mickiewicza 9 15-213 Białystok	Tel. 85 743 93 15 bok@bialystok.uw.gov.pl
3	Starostwo Powiatowe w Białymstoku	Regionalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Borsucza 2 15-569 Białystok	Tel. 85 740 39 97 starosta@powiatbialostocki.pl
4	Starostwo Powiatowe w Sokółce	Regionalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Marsz. J. Piłsudskiego 8 16-100 Sokółka	Tel. 85 711 08 11 starostwo@sokolka-powiat.pl
5	Starostwo Powiatowe w Mońkach	Regionalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul Słowackiego 5a 19-100 Mońki	Tel. 85 727 88 00 starostwo@monki.pl
6	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Traugutta 2 16-020 Czarna Białostocka	Tel. 85 713 13 40 um@czarnabialostocka.pl
7	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Białostocka 25 16-002 Dobrzyniewo Duże	Tel. 85 742 81 55 kancelaria@dobrzyniewo.pl

L.p.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
8	Urząd Gminy Gródek	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. A. i G. Chodkiewiczów 2 16-040 Gródek	Tel. 85 718 06 64 sekretariat@ug.grodek.wrotapodlasia.pl
9	Urząd Gminy Michałowo	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Białostocka 11 16-050 Michałowo	Tel. 85 713 17 74 ugmich@michalowo.ug.gov.pl
10	Urząd Miejski w Supraślu	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Piłsudskiego 58 16-030 Supraśl	Tel. 85 713 27 00 um@suprasl.pl
11	Urząd Miejski w Wasilkowie	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Białostocka 7 16-010 Wasilków	Tel. 85 718 54 00 burmistrz@wasilkow.pl
12	Urząd Gminy Zabłudów	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Rynek 8 16-060 Zabłudów	Tel. 85 718 81 00 um@zabludow.pl
13	Urząd Gminy Krynki	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Garbarska 16 16-120 Krynki	Tel. 85 722 85 50. kancelaria@krynki.pl
14	Urząd Miejski w Sokółce	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	Plac Kościuszki 1 16-100 Sokółka	Tel. 85 711 09 00 sokolka@sokolka.pl
15	Urząd Gminy Szudziałowo	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Bankowa 1 16-113 Szudziałowo	Tel. 85 722 14 04 ugszudzialowo@onet.pl
16	Urząd Gminy Sidra	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Rynek 5 16-124 Sidra	Tel. 85 722 09 80 ug_sidra@zetobi.com.pl
17	Urząd Miejski w Suchowoli	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	Plac Kościuszki 5 16-150 Suchowola	Tel. 85 722 94 00 um@suchowola.com.pl
18	Urząd Miejski w Dąbrowie Białostockiej	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Solidarności 1 16-200 Dąbrowa Białostocka	Tel. 85 712 11 00 dabrowa@beep.pl
19	Urząd Gminy Janów	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Parkowa 3 16-130 Janów	Tel. 85 721 62 88 gmina@janow.com.pl
20	Urząd Gminy Jasionówka	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Rynek 19 19-122 Jasionówka	Tel. 85 727 80 30 gmina@jasionowka.pl

L.p.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
21	Urząd Miejski w Knyszynie	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Rynek 39 19-120 Knyszyn	Tel. 85 727 99 71 um@knyszyn.pl
22	Urząd Gminy Krypno	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Krypno Kościelne 23 B 19-111 Krypno	Tel. 85 716 90 33 ugkrypno@podlaskie.pl .
23	Urząd Gminy Korycin	Lokalne zadania planistyczne i zagadnienia inwestycyjne	ul. Knyszyńska 2a 16-140 Korycin	Tel. 85 722 91 81 sekretariat@ug.korycin.wrotapodlasia.pl
24	Nadleśnictwo Żednia	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	Żednia 5 16-050 Michałowo	Tel. 85 717 52 51 zednia.biuro@bialystok.lasy.gov.pl
25	Nadleśnictwo Supraśl	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	ul. Podsupraśl 8 16-030 Supraśl	Tel. 85 713 15 50 suprasl@bialystok.lasy.gov.pl
26	Nadleśnictwo Czarna Białostocka	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	ul. Marszałkowska 27 16-020 Czarna Białostocka	Tel. 85 710 33 80 czarnabialostocka@bialystok.lasy.gov.pl
27	Nadleśnictwo Dojlidy	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	Al. 1000-Lecia Państwa Polskiego 75 15-111 Białystok	Tel. 85 743 68 75 dojlidy@bialystok.lasy.gov.pl
28	Nadleśnictwo Knyszyn	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	Al. Niepodległości 31 19-100 Mońki	Tel. 85 727 82 11 knyszyn.nadl@bialystok.lasy.gov.pl
29	Nadleśnictwo Waliły	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	ul. Białostocka 3 Waliły Stacja 16-040 Gródek	Tel. 85 713 23 00 walily@bialystok.lasy.gov.pl
30	Nadleśnictwo Krynki	Gospodarka leśna i ochrona przyrody, edukacja	Poczopek 6D 16-113 Szudziałowo	Tel. 85 722 96 40 krynki@bialystok.lasy.gov.pl

L.p.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
31	Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej	Ochrona przyrody, edukacja	ul. Abp. Gen. M. Chodakowskiego 6 16-030 Supraśl	Tel. 85 718 37 85 sekretariat@pkpk.pl
32	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie	Polityka hydrologiczna	ul. Zarzecze 13B 03-194 Warszawa	Tel. 22 587 02 11 sekretariat@warszawa.rzgw.gov.pl
33	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Gospodarka leśna i ochrona przyrody	ul. Lipowa 51 15−424 Białystok	Tel.: 85 748 18 00 rdlp@bialystok.lasy.gov.pl
34	Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Białymstoku	Gospodarka leśna i ochrona przyrody	ul. Lipowa 51 15−424 Białystok	Tel. 85 652 21 08 sekretariat@bialystok.buligl.pl
35	Okręg PZW Białystok	Ochrona przyrody, zagadnienia inwestycyjne	ul. Jurowiecka 33 15-101 Białystok	Tel. 85 675 25 26 pzwzaobial@wp.pl
36	Polski Związek Łowiecki, Zarząd Okręgowy w Białymstoku	Ochrona przyrody, zagadnienia inwestycyjne	ul. Jurowiecka 33 15-101 Białystok	Tel. 85 675 24 35 zo.bialystok@pzlow.pl
37	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska Departament Obszarów Natura 2000	Krajowe zadania planistyczne, zagadnienia inwestycyjne, ochrona środowiska	ul. Wawelska 52/54 00-922 Warszawa	Tel. 22 579 21 68 kancelaria@gdos.gov.pl
38	Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie	Programy rolno-środowiskowe. Promowanie i wdrażanie tych elementów PROW, które wspierają ochronę przedmiotów ochrony obszaru	ul. Szepietowo-Wawrzyńce 13 18-210 Szepietowo	Tel. 86 275 89 00 wpodr@zetobi.com.pl

L.p.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
39	Podlaska Izba Rolnicza	Programy rolno-środowiskowe. Promowanie i wdrażanie tych elementów PROW, które wspierają ochronę przedmiotów ochrony obszaru	Porosły 36D 16−070 Choroszcz	Tel. 85 676 08 62 arsart@wp.pl
40	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Wspieranie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, udzielanie pomocy ze środków krajowych i wdrażanie instrumentów unijnych	ul. Poleczki 33 02-822 Warszawa	Tel. 800 38 00 84 info@arimr.gov.pl
41	ARiMR Podlaski Oddział Regionalny,	Wspieranie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, udzielanie pomocy ze środków krajowych i wdrażanie instrumentów unijnych	ul. Nowa 2 18-400 Łomża;	Tel. 86 2156311/12 podlaski@arimr.gov.pl
42	Agencja Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w Olsztynie Filia w Suwałkach	Administrowanie, obrót i restrukturyzacja nieruchomości rolnych Skarbu Państwa	ul. Sportowa 22 16-400 Suwałki	Tel. 87 566 35 91 suwalki@anr.gov.pl
43	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku	Polityka hydrologiczna	ul. Handlowa 6, 15−399 Białystok	Tel. 85 748 12 00 sekretariat.wzmiuw@wzmiuw.wrotapodlasia.pl
44	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Białymstoku	Turystyka i promocja regionu	ul. Lipowa 18 15-427 Białystok	Tel. 85 652 30 05. pttkbialystok@o2.pl
45	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku	Planistyczne zagadnienia drogowe	ul. Zwycięstwa 2 15-703 Białystok	Tel. 85 664 58 50 sekretariat.bialystok@gddkia.gov.pl
46	Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Olsztynie	Zagadnienia inwestycyjne	ul. Saperska 1 10-073 Olsztyn	Tel. 89 542 16 89 rziolsztyn@wp.mil.pl

L.p.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
47	Podlaski Oddział Straży Granicznej	Zagadnienia inwestycyjne	ul. Gen. Józefa Bema 100 15-370 Białystok	Tel. 85 714 50 02 podlaski@strazgraniczna.pl
48	PKP Polskie Linie Kolejowe SA Biuro Ochrony Środowiska	Planistyczne zagadnienia kolejowe	ul. Targowa 74 03-734 Warszawa	Tel. 22 474 90 16 rzecznik@pkp.pl
49	Polski Związek Pracodawców Producentów Kruszyw w Kielcach - Usługi Inżynierskie Jan Kowalewski	Zagadnienia inwestycyjne	ul. A. Mickiewicza 42/37 15-232 Białystok	
50	Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	Ochrona przyrody	ul. Ciepła 17 15-471 Białystok	Tel. 85 664 22 55 sekretariat@ptop.org.pl
51	Komitet Ochrony Orłów	Ochrona przyrody	ul. Niepodległości 53/55 10-044 Olsztyn	Tel. 89 535 32 54 kontakt@koo.org.pl
52	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	Ochrona przyrody	ul. Odrowąża 24 05-270 Marki k. Warszawy	Tel. 22 761 82 05 biuro@otop.org.pl
53	Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw Nasza Natura	Ochrona przyrody	ul. Przejezdna 6/32 16-001 Ignatki - Osiedle	Tel. 698 512 034 naszanatura@wp.pl
54	Instytut Biologii Uniwersytetu w Białymstoku	Ochrona przyrody, edukacja	ul. Świerkowa 20B 15-950 Białystok	Tel. 85 745 73 00 biologia@uwb.edu.pl
55	Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska Politechnika Białostocka	Ochrona przyrody, edukacja	ul. Wiejska 45A 15-351 Białystok	Tel. 85 746 95 60 wbiis@pb.edu.pl
56	Towarzystwo Ochrony Siedlisk "ProHabitat"	Ochrona przyrody	ul. Wołodyjowskiego 8A/1 15-309 Białystok	Tel. 504 288 448 kamocki@prohabitat.pl
57	Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży	Ochrona przyrody, edukacja	ul. Waszkiewicza 1 17-230 Białowieża	Tel. 85 682 77 50 mripas@zbs.bialowieza.pl

1.8. Zespól Lokalnej Współpracy

L.p.	Imię i nazwisko	Funkcja	Nazwa instytucji /grupy interesu, którą reprezentuje	Kontakt
1	Iwona Naliwajek	Planista Regionalny	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku	inaliwajek@rdos.gov.pl, (85) 740 69 81
2	Beata Bezubik	Zastępca Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku Regionalny Konserwator Przyrody w Białymstoku	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku	bbezubik@rdos.gov.pl (85) 740 69 81
3	Grzegorz Piekarski	Zastępca Naczelnika Wydziału	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku	gpiekarski@rdos.gov.pl (85) 740 69 81
4	Adam Pawłowski	Starszy Specjalista	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku	apawlowski@rdos.gov.pl (85) 740 69 81
5	Michał Maniakowski	Koordynator Planu	FPP Consulting	mm@fpp-consulting.pl (22) 623 03 04
6	Katarzyna Semaniuk	Asystent Koordynatora Planu	FPP Consulting	ks@fpp-consulting.pl (22) 623 03 07
7	Włodzimierz Kwiatkowski	Ekspert ds. fitosocjologii		
8	Dan Wołkowycki	Ekspert - botanik	Politechnika Białostocka	d.wolkowycki@pb.edu.pl 603 223 771
9	Marcin Sielezniew	Ekspert ds. entomologii		marcins@uwb.edu.pl 607 441 401
10	Przemysław Klimczuk	Ekspert ds. entomologii		bio_przemek@poczta.onet.pl 697 711 962
11	Karol Zub	Ekspert ds. teriologii		karolzub@ibs.bialowieza.pl 600 357 180
12	Jarosław Karpiuk	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Żednia	jaroslaw.karpiuk@bialystok.lasy.gov.pl

L.p.	Imię i nazwisko	Funkcja	Nazwa instytucji /grupy interesu, którą reprezentuje	Kontakt
				508 032 473
13	Emilia Ostaszewska	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Żednia	emilia.ostaszewska@bialystok.lasy.gov.pl 509 532 054
14	Joanna Kurzawa	Przedstawiciel PKPK	Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej	sekretariat@pkpk.pl 601 496 401 (85) 718 37 85
15	Michał Obzejta	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Dojlidy	michal.obzejta@bialystok.lasy.gov.p (85) 743 68 75l
16	Jacek Bejm	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Dojlidy	jacek.bejm@bialystok.lasy.gov.pl 604 272 938
17	Alina Kuc	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Knyszyn	alina.kuc@bialystok.lasy.gov.pl (85) 727 82 18
18	Andrzej Gołembiewski	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Knyszyn	andrzej.golembiewski@bialystok.lasy.gov.pl (85) 727 82 12
19	Monika Ratyńska	Przedstawiciel starostwa	Starostwo Powiatowe w Białymstoku	m.ratynska@powiatbialostocki.pl 533 330 853
20	Barbara Gołowacz	Przedstawiciel PGL LP	RDLP w Białymstoku	b.golowacz@bialystok.lasy.gov.pl (85) 748 18 21
21	Tomasz Pawlak	Przedstawiciel RZI Olsztyn	RZI Olsztyn	sos_rziolsztyn@wp.pl (89) 542 32 56
22	Urszula Michajłow	Przedstawiciel PKP	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	urszula.michajlow@plk-sa.pl 600 038 400
23	Krzysztof Bozik	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Waliły	walily@bialystok.lasy.gov.pl 508 011 621

L.p.	Imię i nazwisko	Funkcja	Nazwa instytucji /grupy interesu, którą reprezentuje	Kontakt
24	Przemysław Bielecki	Przedstawiciel PGL LP	RDLP w Białymstoku	przemyslaw.bielecki@bialystok.lasy.gov.pl (85)748 18 00 (wew. 214)
25	Marek Jadeszko	Przedstawiciel WZMiUW	WZMiUW w Białymstoku	marek.jadeszko@wzmiuw.wrotapodlasia.pl (85) 74 81 256
26	Grzegorz Błachowski	Przedstawiciel organizacji ekologicznej	Polskie Stowarzyszenie Służb Ochrony Przyrody	gblachowski@wp.pl 606 998 676
27	Iwona Denisiuk	Przedstawiciel rolników	Podlaska Izba Rolnicza	bialystok@pirol.pl (85) 676 08 62
28	Agnieszka Klebus	Przedstawiciel gminy	Urząd Gminy Gródek	info@grodek.pl (85) 718 06 64
29	Mirosław Poźniak	Przedstawiciel WZMiUW	WZMiUW Białystok	miroslaw.pozniak@wzmiuw.wrotapodlasia.pl (85) 748 12 54 601 463 931
30	Janusz Porowski	Przedstawiciel BULiGL	BULiGL o/Białystok	Janusz.Porowski@bialystok.bulig l.pl 606 242 769
31	Bożena Gajewska	Przedstawiciel regionalnego biura gospodarki przestrzennej	Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego	bozenagajewska@o2.pl 608 380 955
32	Dariusz Augustyniak	Przedstawicie sołectwa	Sołectwo Rybniki	darek-hodowla@wp.pl 501 432 115
33	Tomasz Tumiel	Przedstawiciel organizacji ekologicznej	OTOP	tomtum@op.pl 504 371 779
34	Edyta Kapowicz	Przedstawiciel organizacji ekologicznej	PTOP	ekapowicz@ptop.org.pl (85) 664 22 55
35	Adam Zbyryt	Przedstawiciel organizacji	PTOP	azbyryt@ptop.org.pl

L.p.	Imię i nazwisko	Funkcja	Nazwa instytucji /grupy interesu, którą reprezentuje	Kontakt
		ekologicznej		(85) 664 22 55
36	Michał Korniluk	Przedstawiciel organizacji ekologicznej	Towarzystwo Przyrodnicze Dublet	m.korniluk@dublet.org.pl 500 011 856
37	Jerzy Wappa	Przedstawiciel służb wojskowych	Wojewódzki Sztab Wojskowy w Białymstoku	jwappa@gmail.com 606 953 444
38	Monika Kotulak	Przedstawiciel organizacji ekologicznej	Klub Przyrodników	monika.kotulak@kp.org.pl 500 673 267
39	Robert Cierech	Przedstawiciel PGL LP	RDLP w Białymstoku	r.cierech@bialystok.lasy.gov.pl (85) 748 18 48
40	Edmund Sarnowski	Przedstawiciel PGL LP	RDLP w Białymstoku	edmund.sarnowski@bialystok.lasy.gov.pl 603 934 368
41	Tomasz Grzegorz Ołdytowski	Przedstawiciel gminy	UM w Supraślu	archihot@wp.pl 603 702 370
42	Marzenna Kalicka	Przedstawiciel lokalnych przedsiębiorców	Usługi leśne	marzennakalicka@wp.pl 510 233 416
43	Mirosława Radziszewska	Przedstawiciel lokalnych przedsiębiorców	Usługi leśne	605 897 947
44	Halina Karpowicz	Przedstawiciel lokalnych przedsiębiorców	Konsorcjum Łaźnisko	(85) 722 12 87
45	Bożena Adamczyk	Przedstawiciel lokalnych przedsiębiorców	Usługi leśne	bozena.adamczyk@neostrada.pl 509 494 229
46	Grzegorz Pul	Przedstawiciel PZW	PZW Okręg Białystok	pzwobial@wp.pl (85) 675 25 26
47	Andrzej Stobiński	Przedstawiciel PGL LP	Nadleśnictwo Czarna Białostocka	czarnabialostocka@bialystok.lasy.gov.pl (85) 710 33 80
48	Aleksandra Grabowska	Przedstawiciel PKP	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	Aleksandra.Grabowska2@plk-

L.p.	Imię i nazwisko	Funkcja	Nazwa instytucji /grupy interesu, którą reprezentuje	Kontakt
				sa.pl (22) 473 25 23
49	Mieczysław Raczkowski	Przedstawiciel rolników	Podlaska Izba Rolnicza	bialystok@pirol.pl mietek_1966@o2.pl (85) 676 08 58
50	Taida Kozłowska	Przedstawiciel organizacji ekologicznej	Stowarzyszenie „Uroczysko”	kozlowska.taida@gmail.com 515 234 916

2. Etap II Opracowanie projektu Planu

Moduł A

2.1. Informacja o obszarze i przedmiotach ochrony

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
1	Materiały publikowane	Głowaciński Z. (red.) . 2001. **Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce**. PWRiL Warszawa	Informacje o gatunkach zwierząt zagrożonych wyginięciem w Polsce	Przydatna w związku z oceną stanu gatunków zwierząt i wyznaczenia priorytetów ich ochrony w Puszczy Knyszyńskiej	Zasoby własne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
2		Mrozek M. 2011. **Środowiskowe uwarunkowania występowania i liczebności płazów w Parku Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej**. Praca magisterska. Uniwersytet w Białymstoku, Białystok	Występowanie płazów w Puszczy Knyszyńskiej	Informacje istotne	Zasoby własne
3		Kondracki J. 2000. **Geografia regionalna Polski**. PWN, Warszawa	Charakterystyka poszczególnych regionów fizyczno-geograficznych Polski	Źródło informacji na temat ogólnej charakterystyki obszaru objętego Planem	Biblioteka
4		Bozik K. 2008. **Żubry w Puszczy Knyszyńskie**j. European Bison Conservation Newsletter Vol 1: 125–131.	Informacje o rozwoju populacji żubra w Puszczy Knyszyńskiej	Przydatna w związku z oceną stanu zachowania populacji	Zasoby własne
5		Jędrzejewska B., Jędrzejewski W. 2001. **Ekologia zwierząt drapieżnych Puszczy Białowieskiej**. PWN, Warszawa	Ekologia zwierząt drapieżnych Puszczy Białowieskiej	Informacja przydatna pośrednio przy projektowaniu działań ochronnych dotyczących wilka i rysia w Puszczy Knyszyńskiej.	Zasoby własne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
6		Kowalczyk R. 2008. **Rola Puszczy Knyszyńskiej w ochronie dużych ssaków drapieżnych i żubra.** W: A. Górniak i B. Poskrobko (red.). Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej w systemie ochrony przyrody i edukacji środowiskowej, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, Białystok	Informacje o sytuacji ssaków drapieżnych i żubra w Puszczy Knyszyńskiej	Przydatna w związku z oceną stanu zachowania populacji	Zasoby własne
7		Leniec H., Aleksiejuk J. 1995. **Ssaki Puszczy Knyszyńskiej. Charakterystyka populacji**. W: A. Czerwiński (red.). Puszcza Knyszyńska. Monografia Przyrodnicza. Zespół Parków Krajobrazowych w Supraślu, Supraśl.	Informacje o ssakach Puszczy Knyszyńskiej	Informacje historyczne dotyczące fauny Puszczy Knyszyńskiej pomocne w ocenie stanu zachowania	Zasoby własne
8		Makomaska-Juchniewicz M., Praca zbiorowa.: **Monitoring gatunków zwierząt**. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 2010	Przewodnik do monitoringu osiemnastu wybranych gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektyw Siedliskowej	Źródło kluczowych informacji o wskaźnikach oceny stanu populacji wybranych gatunków zwierząt i sposobu prowadzenia monitoringu dla tychże	*www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_1.pdf*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
				gatunków.	
9		Okarma H.: **Wilk**. Monografia przyrodniczo-łowiecka. Białowieża, 1992	Monografia wilka, behawior i areał osobniczy	Informacje przydatne pośrednio przy planowaniu działań ochronnych	Zasoby własne
10		Sachanowicz K., Ciechanowski M.: **Nietoperze Polski**. Mulico, Warszawa 2008	Przewodnik do rozpoznawania krajowych gatunków nietoperzy, kompendium wiedzy na temat tych ssaków.	Zasadnicze źródło informacji o ekologii nietoperzy	Zasoby własne
11		Boratyńska K.: **Systematyka i geograficzne rozmieszczenie grabu** [Grab zwyczajny] Monografia Nasze drzewa leśne. Wyd. Inst. Dendr. PAN. T.9,17-50, 1993	Dane dotyczące biologii i ekologii gatunku	Istotna w związku z planowaniem ochrony gatunków	Zasoby własne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
12		Czerepko J. i inni: **Stan ochrony i monitoring leśnego siedliska przyrodniczego**. Sękocin Stary, 2009	Opis metod i wskaźników oceny stanu ochrony leśnych siedlisk przyrodniczych	Istotna przy wyborze wskaźników oceny stanu siedliska przyrodniczego	Zasoby własne - maszynopis
13		Czerwiński A.: **Charakterystyka torfowiskowych zbiorowisk leśnych Puszczy Knyszyńskiej w „Zmiany antropogeniczne wybranych ekosystemów Puszczy Knyszyńskiej”.** Politechnika Białostocka, 1988	Charakterystyka torfowisk Puszczy Knyszyńskiej	Istotna przy wyborze wskaźników oceny stanu siedliska przyrodniczego	Zasoby własne
14		Czerwiński A**.: Geobotanika w ochronie środowiska lasów Podlasia i Mazur.** Wydawnictwa Politechniki Białostockiej. Białystok, 1995	Charakterystyka zespołów i zbiorowisk roślinnych Polski północno-wschodniej	Istotna przy wyborze wskaźników oceny stanu siedliska przyrodniczego	Zasoby własne
15		Górniak A.: **Wody Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej**. PKPK. Supraśl, 1999	Charakterystyka hydrologiczna Puszczy Knyszyńskiej	Przydatna do opisu gospodarki wodnej Puszczy Knyszyńskiej	Zasoby własne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
16		Górniak A.,: **Klimat województwa podlaskiego**. IMGW. Białystok, 2000	Charakterystyka klimatyczna województwa podlaskiego	Przydatna do opisu klimatu Puszczy Knyszyńskiej	Zasoby własne
17		IOP PAN red. 2006-2008 **Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000**, GIOŚ, Warszawa	Stan zachowania siedlisk i gatunków przyrodniczych, na terenie Polski	Informacja przydatna przy wyznaczaniu priorytetów ochrony siedlisk i gatunków	*www.gios.gov.pl/zalaczniki/ artykuly/rosliny_20100630.pdf*
18		Matuszkiewicz A. J.: **Zespoły Leśne Polski**. PWN, Warszawa 2001	Charakterystyka fitosocjologiczna zespołów roślinnych Polski. Systematyka zespołów leśnych występujących w Polsce	Podstawowe źródło i wyznacznik przy klasyfikacji zespołów roślinnych Puszczy Knyszyńskiej.	Zasoby własne
19		Matuszkiewicz W.: **Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski.** PWN, Warszawa 2001	Charakterystyka fitosocjologiczna zespołów roślinnych Polski. Systematyka zespołów leśnych występujących w Polsce	Podstawowe źródło i wyznacznik przy klasyfikacji zespołów roślinnych Puszczy Knyszyńskiej	Zasoby własne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
20		**Metodyka inwentaryzacji leśnych siedlisk przyrodniczych Natura 2000 w Lasach Państwowych.** Załącznik Nr 1do Decyzji nr 61 i 63 w sprawie przeprowadzenia powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.	Zasady postępowania przy wyznaczaniu siedlisk przyrodniczych Natura 2000	Źródło istotnych informacji	Zasoby własne
21		Perzanowska J., Praca zbiorowa.: **Monitoring gatunków roślin.** Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 2010	Przewodnik do monitoringu osiemnastu wybranych gatunków roślin z Załącznika II i V Dyrektyw Siedliskowej	Źródło kluczowych informacji o wskaźnikach oceny stanu populacji wybranych gatunków roślin i sposobu prowadzenia monitoringu dla tych gatunków	Zasoby własne
22		Sokołowski A. W.: **Badania dynamiki naturalnych zbiorowisk leśnych w obiektach rezerwatowych ze szczególnym uwzględnieniem odnowienia gatunków drzewiastych**. IBL Zakład Lasów Naturalnych w Białowieży. Białowieża, 1990	Zmiany składu gatunkowego zbiorowisk leśnych w rezerwatach Puszczy Knyszyńskiej	Informacje pomocnicze przy ocenie stanu siedlisk przyrodniczych	Maszynopis.

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
23		Sokołowski A.W.: **Lasy północno-wschodniej Polski**. CILP, Warszawa, 2006	Charakterystyka typów siedliskowych lasu w Polsce północno-wschodniej	Informacje pomocnicze przy ocenie stanu siedlisk przyrodniczych	Zasoby własne.
24		Operat Planu Urządzenia Lasu. 1999-2007. **Charakterystyka gleb i siedlisk leśnych nadleśnictw Puszczy Knyszyńskiej**. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej. Białystok	Rozmieszczenie i lokalizacja zbiorowisk roślinnych nadleśnictw Puszczy Knyszyńskiej.	Istotne dane do określenia powierzchni i lokalizacji siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej na terenie Puszczy Knyszyńskiej	Maszynopis
25		Klimczuk P. 2011. **Butterflies (Hesperioidea, Papilionoidea) of the Knyszyn Forest (Puszcza Knyszyńska) and adjacent woodland areas of Białystok** – in the years 1995-2010. Nature Journal, 44: 197-217.	Publikacja prezentujące dane o rozmieszczeniu motyli dziennych na terenie Puszczy Knyszyńskiej oraz okolic Białegostoku	Istotna	*http://www.nature-journal.uni.opole.pl/biblioteka/docs/Klimczuk.pdf*
26		Klimczuk P. 2005. **The larval host plant of *Polyommatus eroides* (Frivaldszky, 1835) (Lycaenidae) from Poland with comments on the life history. Nota lepidopterologica**, 28: 103-111.	Opis bionomii modraszka eroidesa w Puszczy Knyszyńskiej	Istotna	*http://www.soceurlep.eu/tl_files/nota/bd28_2/04%20Klimczuk.pdf*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
27		Klimczuk P., Sielezniew M. 2012. **Modraszek eros (eroides) *Polyommatus eros eroides.* W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.)** Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 164-177.	Informacje ogólne oraz metodyka monitoringu gatunku	Istotna	*http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/publikacje/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_2.pdf*
28		Sielezniew M., Dziekańska I. **Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*.** 2012. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str 124-141.	Informacje ogólne oraz metodyka monitoringu gatunku	Istotna	*http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/publikacje/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_2.pdf*
29		Sokołowski A.W. 1995. **Rośliny naczyniowe Puszczy Knyszyńskiej. –Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody** 14(1): 3–84.	Dane o rozmieszczeniu gatunków roślin. Dane o rozmieszczeniu *Agrimonia pilosa, Cypripedium calceolus, Liparis loeselii, Pulsatilla patens, Thesium ebracteatum*	Podstawowe źródło informacji o rozmieszczeniu gatunków w XX w.	Zasoby biblioteczne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
30		Wołkowycki D. 2012. **Materiały do flory Wzgórz Sokólskich.** – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica 19(2): 379–388.	Dane o rozmieszczeniu i warunkach występowania gatunków roślin. Dane o stanowiskach i warunkach występowania *Agrimonia pilosa, Liparis loeselii, Ostericum palustre*.	Aktualne dane o występowaniu gatunków roślin.	Zasoby biblioteczne
31		Wołkowycki D. 2008. **Puszcza Knyszyńska jako ostoja zagrożonych gatunków roślin naczyniowych.** – W: A. Górniak, B. Poskrobko (red.), Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej w systemie ochrony przyrody i edukacji środowiskowej. 56–63. Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, Białystok.	Dane o warunkach występowania i zagrożeniach gatunków roślin	Dane o warunkach występowania i zagrożeniach gatunków roślin, stanowiących przedmioty ochrony. Dane ogólne dla obszaru.	Zasoby biblioteczne
32		Perzanowska J. (red.) 2010, 2012. **Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny**. Część I–III. GIOŚ, Warszawa.	Dane o warunkach występowania i zagrożeniach przedmiotu ochrony obszaru Dane o warunkach występowania, zagrożeniach i metodyce	Podstawowe dane dotyczące oceny stanu gatunku stanowiącego przedmiot ochrony.	Zasoby biblioteczne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			oceny stanu gatunków roślin, stanowiących przedmioty ochrony obszaru..		
33		Jarzombkowski F., Pawlikowski P. 2012. **Krajowy program ochrony lipiennika Loesella *Liparis loeselii***. Wyd. Klubu Przyrodników, Świebodzin	Dane o rozmieszczeniu, liczebności, warunkach występowania, zagrożeniach i możliwościach ochrony przedmiotu ochrony obszaru. Dane o warunkach występowania i zagrożeniach *Liparis loeselii*.	Podstawowe dane dotyczące gatunku stanowiącego przedmiot ochrony.	Zasoby biblioteczne
34		Łaska G., Sienkiewicz A. 2010 – **Eastern Pasque flower *Pulsatilla patens* (L.) Mill. in the Knyszyńska Forest** – Acta Soc. Bot. Pol. 79: 46–47.	Dane o rozmieszczeniu, liczebności i warunkach występowania przedmiotu ochrony obszaru. Dane o warunkach występowania *Pulsatilla patens*	Ogólne dane dotyczące gatunku stanowiącego przedmiot ochrony.	Zasoby biblioteczne

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
35		Sielezniew M. 2012. **Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone***. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 290-309.	Informacje ogólne oraz metodyka monitoringu gatunku	Istotna	*http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/publikacje/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_2.pdf*
36		Sielezniew M., Dziekańska I.,2010. **Motyle dzienne** (seria Fauna Polski) Multico – Oficyna Wydawnicza, Warszawa.	Informacje ogólne dotyczące biologii, rozmieszczenia i ochrony poszczególnych gatunków motyli	Istotna	Biblioteka
37		Bernard R. 2010. **Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia***. [w:] Makomaska-Juchiewicz M. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, Część I, s. 32–58.	Informacje ogólne oraz metodyka monitoringu gatunku	Istotna	http://www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_1.pdf
38		Bernard R. 2012. **Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*.** [W:] Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 68-94.	Informacje ogólne oraz metodyka monitoringu gatunku	Istotna	http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/publikacje/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_2.pdf

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
39		Pałka K. 2010. **Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia***. [w:] Makomaska-Juchiewicz M. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, Część I, s. 59–72.	Informacje ogólne oraz metodyka monitoringu gatunku	Istotna	http://www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/przewodnik_metodyczny_zwierzeta_1.pdf
40	Materiały niepublikowane	**Strategia ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej na terenach PGL Lasy Państwowe**. K. Perzanowski , W. Olech, K. Bozik, B. Kolenda, M. Sienkiewicz, W. P. Sieradzki. Materiały prezentowane na konferencji w dniu 7 marca 2013 r. w Augustowie.	Informacje dotyczące liczebności i rozmieszczeniu populacji żubra w Puszczy Knyszyńskiej	Aktualne dane dotyczące liczebności populacji	RDLP w Białymstoku
41		**Raport z inwentaryzacji wilka i rysia metodą tropień zimowych oraz ocena stanu zachowania populacji tych gatunków w dużych kompleksach leśnych na terenie województwa podlaskiego.** T. Borowik i K. Schmidt. Instytut Biologii Ssaków PAN, Białowieża, czerwiec 2013.	Informacje dotyczące liczebności i rozmieszczeniu populacji wilka i rysia w Puszczy Knyszyńskiej	Aktualne dane dotyczące liczebności populacji wilka i rysia	WWF, Warszawa

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
42		**Użytkowanie przestrzeni i szkody powodowane przez żubry w Puszczy Knyszyńskiej.** Raport. R. Kowalczyk, A. Lickiewicz, E. Hofman-Kamińska. Instytut Biologii Ssaków PAN, Nadleśnictwo Krynki. Białowieża, sierpień 2011.	Informacje dotyczące rozmieszczenia populacji żubrów i konfliktów z człowiekiem.	Informacje przydatne przy planowaniu działań ochronnych	
43		Sielezniew M. 2012. **Raporty z monitoringu szlaczkonia szafrańca (*Colias myrmidone)* czerwończyka fioletka (*Lycaena helle) i* modraszka erosa eroidesa, (*Polyommatus eros eroides)* w 2011 r..** Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000.	Wyniki monitoringu ogólnopolskiego w tym ze stanowisk zlokalizowanych w rejonie Puszczy Knyszyńskiej	Istotna	*http://siedliska.gios.gov.pl/index.php/wyniki-2009-2011/szczegolowe-wyniki-gatunki-zwierzat*
44		Misiukiewicz A. 2013. **Wybrane elementy ekologii populacji zagrożonego gatunku motyla czerwończyka fioletka w okolicach Białegostoku**. Praca magisterska wykonana w Zakładzie Zoologii Bezkręgowców, Instytut Biologii. Uniwersytet w	Praca badająca preferencje siedliskowe populacji czerwończyka fioletka zasiedlającej teren przylegający do Ostoi Knyszyńskiej	Istotna	Instytut Biologii UwB

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Białymstoku.			
45		Klimczuk P., Sielezniew M. **Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej**	Informacje o stanowiskach wybranych gatunków	Istotna	
46	*Plany/programy/ strategie/projekty*	**Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014**, Białystok 2011. Atmoterm S.A.	Aktualny stan środowiska, analiza SWOT województwa podlaskiego, strategia ochrony środowiska do 2018 roku.	Ranga i wartość Ostoi Knyszyńska na tle województwa podlaskiego Program wyznacza ramy dla przedsięwzięć, realizowanych w ramach programów sektorowych województwa oraz określa uwarunkowania i kierunki rozwoju mogące potencjalnie wpływać na	*http://www.wrotapodlasia.pl/NR/rdonlyres/822BD123-ABAB-4610-932F-3D8599D0A607/0/POS_dokonsultacji_21072011.pdf*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
				integralność obszaru oraz przedmioty ochrony.	
47		**Lokalna Strategia Rozwoju. Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska**, lipiec 2012. *Załącznik nr 1 do uchwały nr XV/5/12 Walnego Zebrania Członków stowarzyszenia LGD Puszcza Knyszyńska z dnia 18 lipca 2012 r.*	Misja Lokalnej Grupy Działania, analiza SWOT, cele ogólne i szczegółowe strategii oraz planowane przedsięwzięcia służące ich realizacji, a także powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi. Okres obowiązywania strategii 2009-2015.	Ogólne informacje na temat strategii rozwoju regionu objętego LSR.	*http://www.leader.puszczaknyszynska.org/?action=show_news&id_news=108&id=3 plik pdf: http://www.leader.puszczaknyszynska.org/userfiles/file/lsr%20WERSJA%20JEDNOLITA%2018_07_2012_UM.pdf*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
48		**Strategia rozwoju zrównoważonego miast i gmin dorzecza Biebrzy, 2002.** Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska.	Opis stanu istniejącego obszaru dorzecza Biebrzy, w tym terenu gmin **Janów, Jasionówka, Knyszyn i Korycin,** najistotniejsze dokumenty strategiczne określające kierunki rozwoju regionu, analiza możliwości i ograniczeń rozwoju społeczno-gospodarczego, wizja oraz cele nadrzędne i strategiczne, program działań strategicznych do 2010 roku.	Istotne informacje dotyczące kierunku polityki przestrzennej gmin dorzecza Biebrzy oraz charakterystyki przyrodniczej regionu.	
49		**Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego w Gminie Czarna Białostocka**	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego.	Dokumenty stanowią akty prawa miejscowego określają przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	Uchwały w zakładce Rada Miejska-uchwały Rady Miejskiej: *www.bip.czarnabialostocka.pl* Zestawienie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Czarna Białostocka
50		**Prognoza oddziaływania na**	Wpływ ustaleń planu	Informacje dotyczące	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		środowisko dotycząca projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **osiedla Buksztel** gm. Czarna Białostocka, mgr Piotr Mioduszewski.	dotyczących zasad zagospodarowania terenu i wyznaczenia nowego przebiegu drogi Nr 19 przez teren opracowania na środowisko. Ocena zagrożeń oraz proponowane środki minimalizujące.	zagrożeń, oraz zalecane środki minimalizujące negatywny wpływ na tereny leśne	
51		**Prognoza oddziaływania na środowisko** projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego otoczenia **zalewu "Czapielówka"** w Czarnej Białostockiej, Gajewska B., 2007	Wpływ ustaleń planu na środowisko, ocena skutków ustaleń planu oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania planu.	Informacje dotyczące zagrożeń, oraz zalecane środki minimalizujące negatywny wpływ na tereny leśne	
52		**Prognoza oddziaływania na środowisko** projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **terenu po byłej Fabryce Maszyn Rolniczych „Biafamar”** w Czarnej Białostockiej, Mioduszewski P, 2005.	Wpływ ustaleń planu na środowisko, ocena skutków ustaleń planu oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania planu.	Informacje dotyczące zagrożeń, oraz zalecane środki minimalizujące i kompensujące negatywny wpływ na tereny leśne	
53		**Prognoza oddziaływania na środowisko** projektu **zmiany**	Wpływ ustaleń planu na środowisko, ocena	Istotne informacje dotyczące zagrożeń,	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **rejonu ulic: Cichej i Łąkowej w Czarnej Białostockiej,** Gajewska, B., 2009.	skutków ustaleń planu oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania planu.	potencjalnych oddziaływań oraz zalecane środki minimalizujące i kompensujące negatywny wpływ planu na SOO Knyszyńska i przedmioty jego ochrony	
54		**Prognoza oddziaływania na środowisko** projektu **zmiany** miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego **- rejonu ulic: Cichej i Łąkowej w Czarnej Białostockiej, - osiedla Buksztel w Czarnej Białostockiej,** Gajewska B., 2010 r.	Wpływ ustaleń planu na środowisko, ocena skutków ustaleń planu oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania planu.	Informacje dotyczące zagrożeń, oraz zalecane środki minimalizujące i kompensujące negatywny wpływ na tereny leśne	
55		**Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czarna Białostocka.** *Załącznik do Uchwały Nr XX/158/04 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 29 czerwca 2004 roku w sprawie przyjęcia Planu Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy*	Kierunki rozwoju gminy, problemy, zadania, które należy zrealizować w celu rozwiązania tych problemów.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1402:plan-rozwoju-lokalnego&catid=136:program-rozwoju-lokalnego*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Czarna Białostocka			
56		**Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Czarna Białostocka,** Burmistrz Czarnej Białostockiej, tekst jednolity, 1998/2006 *Uchwała Nr XLIX/383/06 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 24 października 2006 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=141&Itemid=183*
57		**Program ochrony środowiska gminy Czarna Białostocka** do 2011 roku, kwiecień 2004 r. *Załącznik nr 1 do uchwały Nr XXII/161/04 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 22 sierpnia 2004 r. w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska Gminy Czarna Białostocka do roku 2011”.*	Założenia ochrony środowiska na terenie gminy, cel nadrzędny i priorytety ekologiczne programu. Diagnoza aktualnego stanu poszczególnych elementów środowiska oraz program poprawy ich jakości i bezpieczeństwa ekologicznego na terenie gminy.	Istotne informacje na temat ochrony walorów krajobrazowych i przyrodniczych gminy, form ochrony przyrody, uwarunkowań przyrodniczych i ekologicznych.	*http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1397:program-ochrony-rodowiska-do-2011r&catid=131:program-ochrony-rodowiska*
58		**Lokalny Plan Rewitalizacji, Czarna Białostocka,** maj 2005	Diagnoza stanu istniejącego,	Brak istotnych informacji na temat	*http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_cont*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			proponowane działania rewitalizacyjne.	obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*ent&view=article&id=1401:lokalny-plan-rewitalizacji&catid=135:lokalny-plan-rewitalizacji*
59		**Program Gospodarki Odpadami dla związku gmin „Czyste środowisko" na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008-2012** EKO-EFEKT Sp. z o.o.	Dokument określa zadania strategiczne w zakresie gospodarki odpadami na lata 2004 – 2015 dla 4 gmin: **Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Supraśl, Wasilków**.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://www.bip.wasilkow.pl/?event=informacja&id=3154*
60		**Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Kościelne,** Zarząd Gminy Dobrzyniewo Kościelne, 1999 *Uchwała Nr XIII/55/99 Rady Gminy Dobrzyniewo Kościelne z dnia 13 grudnia 1999 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. nr 45 poz. 701 z 1999 r.)*	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem w gminie Dobrzyniewo Kościelne (dawna nazwa gminy, zmieniona po 2002 r. na Dobrzyniewo Duże).	Dokument stanowi akt prawa miejscowego, określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
61		**Zmiana miejscowego planu**	Przeznaczenie terenu	Dokument stanowi akt	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Kościelne, Zarząd Gminy Dobrzyniewo Kościelne, 2001 *Uchwała Nr XXXI/153/01 Rady Gminy Dobrzyniewo Kościelne z dnia 23 października 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. nr 54 poz. 947 z dn. 2 listopada 2001) r.*	oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem w gminie Dobrzyniewo Kościelne[1].	prawa miejscowego, określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
62		**Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże** *Uchwała nr XXXIII/145/05 Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 25 maja 2005 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://www.dobrzyniewo.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=321:studium-zagospodarowania-przestrzennego-&catid=2:slajdy&Itemid=33*
63		**Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dobrzyniewo Duże.** *Załącznik do uchwały Nr XX/107/04 Rady Gminy*	Analiza stanu aktualnego, diagnoza istniejących problemów, propozycje	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony	*http://bip.ug.dobrzyniewoduze.wrotapodlasia.pl/pla_prog_dz/roz_lokal.htm*

[1] dawna nazwa gminy, zmieniona po 2002 r. na Dobrzyniewo Duże

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Dobrzyniewo Duże z dnia 30 czerwca 2004 r.	podjęcie działań, których realizacja zagwarantuje właściwy rozwój gminy. Dokument wyznacza zadania gminy na lata 2004 – 2006.	objętych Planem Zadań Ochronnych.	
64		**Program Ochrony Środowiska gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2004 – 2012**, kwiecień 2004.	Założenia ochrony środowiska na terenie gminy, cel nadrzędny i priorytety ekologiczne programu. Diagnoza aktualnego stanu poszczególnych elementów środowiska oraz program poprawy ich jakości i bezpieczeństwa ekologicznego na terenie gminy.	Ogólne informacje na temat ochrony walorów krajobrazowych i przyrodniczych gminy, form ochrony przyrody, uwarunkowaniach przyrodniczych i ekologicznych.	*http://bip.ug.dobrzyniewoduze.wrotapodlasia.pl/pla_prog_dz/och_srodow.htm*
65		**Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego w gminie Gródek**	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i	Dokument stanowi akt prawa miejscowego określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			kulturowego terenu objętego planem.		
66		**Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gródek na lata 2001 – 2015.** *Przyjęta uchwałą nr XXVIII/158/01 Rady Gminy Gródek z dnia 30 kwietnia 2001 r.*	Misja i wizja gminy, analiza SWOT, cele strategiczne i podstawowe kierunki działania.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://www.bip.grodek.pl/?event=informacja&id=743*
67		**Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Gródek, 2004.**	Analiza stanu aktualnego, diagnoza istniejących problemów, propozycje podjęcie działań, których realizacja zagwarantuje właściwy rozwój gminy. Dokument wyznacza zadania gminy na lata 2004 - 2006.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://www.bip.grodek.pl/?event=kategoria&id=78*
68		**Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gródek.** *Uchwała Nr XVII/120/08 Rady Gminy Gródek z dnia 28 czerwca 2008 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi	*http://ug-grodek.pbip.pl/index.php?event=informacja&id=2771*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			ochrony środowiska przyrodniczego	podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	
69		**Program Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014, 2011.** Wacław B., Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.. *Załącznik do uchwały Nr XIII/95/11 Rady Gminy Gródek z dnia 28 października 20011 r.*	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, cele strategiczne i szczegółowe, ustalenia programu mające na celu poprawę jakości środowiska.	Istotne informacje na temat form ochrony przyrody, uwarunkowań przyrodniczych i ekologicznych obszaru gminy, planowanych działaniach z zakresu ochrony zasobów przyrodniczych.	*http://ug-grodek.pbip.pl/?event=informacja&id=3881*
70		**Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Gródek na lata 2011-2014, 2011.** Kasperowicz A., Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.. *Sprawozdanie z realizacji „Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Gródek na lata 2006-2008 z perspektywą w roku 2015" za okres 2009-2010 (projekt)*	Analiza i ocena stopnia realizacji założeń systemu gospodarki odpadami, ujętego w Planie Gospodarki Odpadami.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://www.bip.grodek.pl/?event=informacja&id=3880*
71		**Plan Odnowy Miejscowości Gródek, 2008.**	Charakterystyka miejscowości Gródek,	Brak istotnych informacji na temat	*http://www.bip.grodek.pl/?event=kategoria&id=78*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Załącznik do Uchwały Nr XVI/114/08 Rady Gminy Gródek z dnia 27 maja 2008 r.	analiza SWOT, planowane kierunki rozwoju, opis priorytetowych przedsięwzięć.	obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	
72		**Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Janów** *Uchwała nr XV/87/99 Rady Gminy Janów z dnia 30 listopada 1999r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	
73		**Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Jasionówka na lata 2007 - 2013, Jasionówka 2007.** Zdanowicz A.. *Załącznik do Uchwały Nr IX/42/07 Rady Gminy Jasionówka z dnia 14 listopada 2007 r.*	Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza gminy, zadania mające na celu jej poprawę, projekty planowane do realizacji na terenie Gminy Jasionówka latach 2007 – 2013.	Ogólne informacje na temat terenów mających znaczenie jako korytarz ekologiczny łączący Puszczę Knyszyńską z Doliną Biebrzy PLC 200001.	*http://ug-jasionowka.pbip.pl/?event=informacja&id=2889*
74		**Zmiany Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Jasionówka na lata 2007-2013.**	Zmiana dotyczyła projektów planowanych do realizacji na terenie	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też	*http://ug-jasionowka.pbip.pl/?event=informacja&id=2888*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Uchwała nr XVI/86/08 Rady Gminy Jasionówka z dnia 25 sierpnia 2008 r. w sprawie	Gminy Jasionówka latach 2007 – 2013.	przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	
75		**Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jasionówka** *Uchwała Nr XIII/93/12 Rady Gminy Jasionówka z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jasionówka*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://ug-jasionowka.pbip.pl/?event=informacja&id=4057 uchwała: http://ug-jasionowka.pbip.pl/index.php?event=informacja&id=4214*
76		**Prognoza oddziaływania na środowisko zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jasionówka, 2012.**	Identyfikacja i analiza prognozowanych oddziaływań na środowisko skutków realizacji zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację	Istotne informacje dotyczące rozwiązań chroniących środowisko oraz potrzeby wykonania kompensacji przyrodniczych.	*http://ug-jasionowka.pbip.pl/?event=informacja&id=4052*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko		
77		**Program Ochrony Środowiska Gminy Jasionówka, 2005 .** Dobrzański G., Dobrzańska B. M. *Załącznik do Uchwały Nr XVIII/87/05 Rady Gminy Jasionówka z dnia 11 lutego 2005 r.*	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, cele i zadania programu.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://ug-jasionowka.pbip.pl/index.php?event=informacja&id=304*
78		**Studium uwarunkowań i kierunki zagospodarowania przestrzennego Knyszyn** *Załącznik Nr 3 do uchwały Nr XXXIII/119/2000 Rady Miejskiej w Knyszynie z dnia 30 listopada 2000 r.*	Ocena walorów środowiska przyrodniczego oraz zagrożeń środowiskowych. Kierunki rozwoju gminy oraz zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://bip.um.knyszyn.wrotapodlasia.pl/plany_progr/zamierzenia/stud_uwar_prze_gmin_knys.htm*
79		**Program Ochrony Środowiska do 2011 roku (projekt), kwiecień 2004.** Magrel L., Ilkowska – Ładyńska U., Paulina Herman P.,	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, ustalenia programu.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Ładyński M.M.		objętych Planem Zadań Ochronnych.	
80		**Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Knyszyn na lata 2004-2014,** kwiecień 2004.	Dokument określa zadania strategiczne w zakresie gospodarki odpadami do roku 2015.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://bip.um.knyszyn.wrotapodlasia.pl/plany_progr/zamierzenia/program_2.htm*
81		**Studium uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Krynki.** *Uchwała Nr XII/173/02 Rady Gminy w Krynkach z dnia* 27 czerwca 2002 r.	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	Odpowiedź na wniosek FPP Consulting Sp. z o.o. z gminy Krynki.
82		**Program Ochrony Środowiska Gminy Krynki do roku 2012**. Margel i in., 2004. *Załącznik Nr 1 do uchwały Nr X/92/04 Rady Gminy Krynki z dnia 18 czerwca 2004 r.*	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, ustalenia programu.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	Odpowiedź na wniosek FPP Consulting Sp. z o.o. z gminy Krynki.
83		**Miejscowy Plan Zagospodarowania**	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego	Dokument stanowi akt prawa miejscowego,	*http://bip.ug.michalowo.wrotapodlasia.pl/plan_zagospod_pr*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Przestrzennego miejscowości Michałowo *Uchwała Nr* XXXIV/234/05 *Rady Gminy* Mi**c**hałowo z dnia 17 listopada 2005 r.	zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem.	określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	*zestrz.htm*
84		**Studium uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Michałowo** *Uchwała Nr XXI/115/2000 Rady Gminy Michałowo z dnia 30 listopada 2000 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://bip.ug.michalowo.wrotapodlasia.pl/stud_uwar_i_kier_zago.htm*
85		**Strategia rozwoju i Miasta Gminy Sokółka do roku 2015,** Zarząd Miejski w Sokółce, 2002,.	Potencjał, cele i zadania strategiczne dla rozwoju gminy oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do realizacji na obszarze gminy.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://bip.um.sokolka.wrotapodlasia.pl/d8098a7449b32ed/851f32ba33803a5/*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
86		**Studium uwarunkowań i kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Sokółka** *Uchwała Nr XVII/103/11 Rady Miejskiej w Sokółce z dnia 29 września 2011 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://bip.um.sokolka.wrotapodlasia.pl/a770c814dc5b153/448c84f9b84c0da/uchwala_nr_17_103_2.htm*
87		**Program ochrony środowiska Gminy Supraśl** do 2012 roku	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, ustalenia programu.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://www.suprasl.pl/strony/program-ochrony-srodowiska-gminy-suprasl-do-2012*
88		**Studium uwarunkowań i kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Supraśl** *Uchwała Nr XXXVI/236/98 Rady Miasta i Gminy w Supraśli z dnia 14 czerwca 1998 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania	*http://www.suprasl.pl/strony/studium-uwarunkowan*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
				przestrzennego.	
89		**Plan Rozwoju Lokalnego 2008-2013, Gmina miejsko-wiejska Supraśl,** Dobrzański G. *Załącznik do uchwały Nr XVII/170/08 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 17 kwietnia 2008 r.*	Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu, analiza SWOT, planowane projekty i zadania inwestycyjne w okresie 2008-2012	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	Odpowiedź na wniosek FPP Consulting Sp. z o.o. z gminy Supraśli.
90		**Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Szudziałowo** (wieś **Stare Trzciano**, obręb geodezyjny Trzcianno Stare – dz. nr 75) *Uchwała Nr XXXII/173/10 Rady Gminy Szudziałowo z dnia* 29 czerwca 2010 r.	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem.	Dokument stanowi akt prawa miejscowego określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
91		**Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu** działek Nr ew.183, 184, 185, 188/2, 188/4, 188/5, 189/2, 189/3, 189/4, 190/8 i 315, położonych na gruntach **wsi Lipowy Most,** przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową(...).	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu	Dokument stanowi akt prawa miejscowego określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Uchwała Nr XXV/134/09 Rady Gminy Szudziałowo z dnia 10 września 2009 r.	objętego planem.		
92		**Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu** działek Nr ew. 1/2, 19/2, 36/6, 9, 10, 30 i 34, położonych na gruntach **wsi Słójka,** przeznaczonych pod powierzchniową eksploatację kruszywa naturalnego *Uchwała Nr XXVII/143/09? Rady Gminy Szudziałowo z dnia 25 listopada 2009 r.*	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem.	Dokument stanowi akt prawa miejscowego określa przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
93		**Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Szudziałowo.** *Uchwała Nr XII.71.2011 Rady Gminy w Szudziałowie z dnia 6 grudnia 2011 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	
94		**Prognoza oddziaływania na środowisko zmiany studium**	Określenie przewidywanych	Informacje przydatne w analizie zagrożeń	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szudziałowo, obejmującego tereny położone w części obrębów geodezyjnych: Harkawicze, Knyszewicze, Szczęsnowicze, Babiki, Usnarz Górny, Grzybowszczyzna, Słoja, Szudziałowo, Sukowicze, Pierożki, Ostrówek, Ostrów Północny, Kowalewska-Sewastianik K., 2011 r.	oddziaływań ustaleń studium na środowisko, identyfikacja źródeł zagrożeń oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania studium.	oraz w zakresie minimalizacji negatywnego oddziaływania studium na przedmioty ochrony	
95		**Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego w Gminie Wasilków**	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem.	Dokumenty stanowią akty prawa miejscowego określają przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
96		**Prognoza oddziaływania na środowisko** do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gruntów miasta Wasilkowa	Wpływ ustaleń planu na środowisko, identyfikacja źródeł zagrożeń, ocena skutków ustaleń planu	Informacje przydatne w analizie zagrożeń oraz w zakresie minimalizacji negatywnego	Uchwała w sprawie mpzp: *http://www.prawomiejscowe.pl/institution/18768/legalact/160650/18768*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		zlokalizowanych przy **ul. Wojtachowskiej**, **sąsiadujących z terenem linii kolejowej E-75 PKP i Obwodnicą Wasilkow**a, Pracownia Ochrony Środowiska i Systemów Informacji Geograficznej GEOCOM, 2011 r.	oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania planu.	oddziaływania planu na przedmioty ochrony	
97		**Prognoza oddziaływania na środowisko** miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **terenu części wsi Katrynka,** Stanisław Grzegorz Korpanty & Urbs projekt s.c.. Sieroszewska M, 2009 (aktualizacja 2012)	Wpływ ustaleń planu na środowisko, identyfikacja źródeł zagrożeń, ocena skutków ustaleń planu oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania planu.	Informacje przydatne w analizie zagrożeń oraz w zakresie minimalizacji negatywnego oddziaływania planu na przedmioty ochrony	Uchwała w sprawie mpzp:: *http://www.prawomiejscowe.pl/institution/18768/legalact/160808/18768*
98		**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Wasilków** *Uchwała Nr XLIII/230/10 Rady Miejskiej w Wasilkowie z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie II zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wasilków.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://www.bip.wasilkow.pl/?event=kategoria&id=156*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
99		**Prognoza oddziaływania na środowisko II zmiany studium** uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wasilków, wynikająca ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, Gajewska B., 2009 r.	Określenie przewidywanych oddziaływań ustaleń studium na środowisko, identyfikacja źródeł zagrożeń oraz proponowane środki minimalizujące oddziaływania studium.	Informacje przydatne w analizie zagrożeń oraz w zakresie minimalizacji negatywnego oddziaływania studium na przedmioty ochrony	
100		**Program Ochrony Środowiska Gminy Wasilków do 2012 r.,** Margel L. i in., Wasilków 2004 r.	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, ustalenia programu.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://www.bip.wasilkow.pl/?event=informacja&id=405*
101		**Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów.** *Uchwała Nr XXVII/140/01 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 25 maja 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. nr 21 poz. 364 z dn. 9 lipca 2001 r.)*	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem.	Dokumenty stanowią akty prawa miejscowego określają przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
102		**Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy**	Przeznaczenie terenu oraz zasady jego zagospodarowania w	Dokumenty stanowią akty prawa miejscowego określają	

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		Zabłudów. *Uchwała Nr XXXI/187/05 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 29 grudnia 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. nr 42 poz. 494 z dn. 10 lutego 2006 r.)*	celu zachowania ładu przestrzennego oraz ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego terenu objętego planem.	przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu objętego planem.	
103		**Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Zabłudów na lata 2007-2013**, Brzostowski N. i in., 2007. *Załącznik do uchwały Nr XIII/77/08 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 1 lutego 2008 r.*	Kierunki rozwoju gminy, problemy, zadania, które należy zrealizować w celu rozwiązania tych problemów.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://um-zabludow.pbip.pl/?event=kategoria&id=502*
104		**Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zabłudów.** *Uchwała Nr IX/69/2011 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 sierpnia 2011 r.*	Analiza stanu istniejącego oraz kierunki rozwoju gminy, a także kierunki zagospodarowania terenu z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego	Istotne informacje na temat uwarunkowań przyrodniczych oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokument stanowi podstawę koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	*http://um-zabludow.pbip.pl/?event=kategoria&id=223*
105		**Program Ochrony Środowiska dla gminy Zabłudów na lata 2006-2013,** Bójko-Jabłońska K.,	Ogólna charakterystyka gminy, analiza SWOT, ustalenia programu.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też	*http://um-zabludow.pbip.pl/?event=informacja&id=1852*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		2006 r. *Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXVI/216/06 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 30 maja 2006 roku*		przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	
106		**Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Zabłudów na lata 2006-2013**, Bójko-Jabłońska K., 2006 r.	Dokument określa zadania strategiczne w zakresie gospodarki odpadami.	Brak istotnych informacji na temat obszaru, czy też przedmiotów ochrony objętych Planem Zadań Ochronnych.	*http://um-zabludow.pbip.pl/?event=kategoria&id=308*
107		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Chomontowszczyzna”**, ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 4/08 z dnia 21 lipca 2008 r. (Dz.U. Nr 181, poz. 1794)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
108		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Góra Piaszczana”**, ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 7/04 z dnia 11 marca 2004 r. (Dz.U. Nr 29, poz. 568);	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.		
109		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Karczmisko”**, ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 5/04 z dnia 11 marca 2004 r. (Dz.U. Nr 29, poz. 566)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
110		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Kozłowy Ług”**, ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 18/03 z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 76, poz. 1513)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
111		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Krzemianka”,** ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 8/04 z dnia 11 marca 2004 r. (Dz.U. Nr 29, poz. 569);	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.		
112		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Międzyrzecze”,** ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 19/03 z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 76, poz. 1514)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
113		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Stare Biele**”, ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 5/08 z dnia 21 lipca 2008 r. (Dz.U. Nr 181, poz. 1795)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
114		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Taboły”,** ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 21/03 z dnia 16 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 76, poz. 1516)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.		
115		**Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Wielki Las**”, ustanowiony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Podlaskiego Nr 4/04 z dnia 11 marca 2004 r. (Dz.U. Nr 29, poz. 565)	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
116		**Plan Ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej Im. Profesora Witolda Sławińskiego** ustanowiony na podstawie rozporządzenia Nr 22/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 9 sierpnia 2001 r.	Podstawa prawna uznania obszaru za rezerwat. Przedstawia charakterystykę i diagnozę stanu przyrody oraz program działań ochronnych, mający na celu eliminację lub minimalizację zagrożeń.	Istotne informacje przy wyznaczaniu przedmiotów ochrony objętych Planem, określaniu ich zagrożeń i propozycji zadań ochronnych.	RDOŚ w Białymstoku
117		**Plan Urządzania Lasu Nadleśnictwa Czarna Białostocka.** Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Czarna Białostocka na okres 01.01.2006-31.12.2015.	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim sta-nie cennych zasobów	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie	RDLP Białystok

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			przyrodniczych. Przedstawia również podstawowe założenia umożliwiające prowadzenie na terenie nadleśnictwa racjonalnej gospodarki leśnej z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.	cennych RDLP Białystok zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	
118		**Plan Urządzania Lasu Nadleśnictwa Knyszyn.** na okres 01.01.2008 – 31.12.2017. Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Knyszyn.	Charakterystyka nadleśnictwa i zasobów przyrodniczych, zagrożenia środowiska oraz program działań z zakresu ochrony środowiska.	Dokument przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/knyszyn/28*
119		**Prognoza oddziaływania na środowisko planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Knyszyn**	Stan elementów środowiska na terenie nadleśnictwa, analiza	Informacje dotyczące wpływu ustaleń planu na przedmioty ochrony	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/knyszyn/28*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			oddziaływania zapisów planu na środowisko i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz proponowane rozwiązania i wnioski.	SOO Knyszyńska.	
120		**Plan Urządzania Lasu Nadleśnictwa Supraśl** na okres 01.01.2006-31.12.2015. Tom I – Program Ochrony Przyrody, tom II.	Charakterystyka nadleśnictwa i zasobów przyrodniczych, zagrożenia środowiska oraz program działań z zakresu ochrony środowiska.	Dokument przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/suprasl/28*
121		**Program oceny oddziaływania na środowisko planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Supraśl**.	Charakterystyka nadleśnictwa i zasobów przyrodniczych, zagrożenia środowiska oraz program działań z zakresu ochrony środowiska.	Dokument przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie	RDLP Białystok

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
				cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu..	
122		**Plan Urządzania Lasu na lata 2007-2016 Nadleśnictwa Dojlidy.** Program Ochrony Przyrody.	Charakterystyka nadleśnictwa i zasobów przyrodniczych, zagrożenia środowiska oraz program działań z zakresu ochrony środowiska.	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	RDLP Białystok
123		**Prognoza oddziaływania na środowisko planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Dojlidy.**	Stan elementów środowiska na terenie nadleśnictwa, analiza oddziaływania zapisów planu na środowisko i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz proponowane	Informacje dotyczące wpływu ustaleń planu na przedmioty ochrony SOO Knyszyńska.	RDLP Białystok

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			rozwiązania i wnioski.		
124		**Prognoza oddziaływania na środowisko planu urządzania lasu dla Nadleśnictwa Żednia**	Stan elementów środowiska na terenie nadleśnictwa, analiza oddziaływania zapisów planu na środowisko i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz proponowane rozwiązania i wnioski.	Informacje dotyczące wpływu ustaleń planu na przedmioty ochrony SOO Knyszyńska.	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/zednia/24*
125		**Plan Urządzania Lasu** na okres od 1.01.2009 do 31.12.2018 r.. Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Żednia	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim sta-nie cennych zasobów przyrodniczych. Przedstawia również pod-stawowe założenia umożliwiające prowadzenie na terenie nadleśnictwa racjonalnej gospodarki leśnej z	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/zednia/24*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.		
126		**Plan Urządzania Lasu Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwo Krynki**	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim sta-nie cennych zasobów przyrodniczych. Przedstawia również pod-stawowe założenia umożliwiające prowadzenie na terenie nadleśnictwa racjonalnej gospodarki leśnej z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/krynki/66035*
127		**Plan Urządzania Lasu Nadleśnictwa Waliły na lata 2008-2017** Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwo Waliły	Kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych,	Program ochrony przyrody przedstawia kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/walily/21*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			podstawowe założenia prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.	odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Informacje przydatne w określaniu celów działań ochronnych i ich planowaniu.	
128		**Prognoza oddziaływania na środowisko planu urządzania lasu Nadleśnictwa Waliły**	Stan elementów środowiska na terenie nadleśnictwa, analiza oddziaływania zapisów planu na środowisko i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz proponowane rozwiązania i wnioski.	Informacje dotyczące wpływu ustaleń planu na przedmioty ochrony SOO Knyszyńska.	*http://www.bialystok.lasy.gov.pl/web/walily/21*
129		**Strategia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gmin: Czarna Białostocka, Gródek**	Obraz potencjału, kierunki rozwoju gminy oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do realizacji na obszarze gminy	Informacja pomocnicza	Internet
130		**Strategia rozwoju gmin: Michałowo Sokółka, Krynki**	Obraz potencjału, kierunki rozwoju gminy	Informacja pomocnicza	Internet

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do realizacji na obszarze miasta i gminy		
131		**Plan rozwoju lokalnego gminy Czarna Białostocka, Knyszyn, Jasionówka, Dąbrowa Białostocka, Sidra, Sokółka, Suchowola**	Obraz potencjału, kierunki rozwoju gminy oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do realizacji na obszarze gminy.	Informacja pomocnicza	Internet
132		**Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu: białostockiego, mońieckiego, sokólskiego**	Obraz potencjału, kierunki rozwoju gminy oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do realizacji na obszarze gminy	Informacja pomocnicza	Internet
133		**Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020**	Kierunki rozwoju oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do	Informacja pomocnicza	Internet

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			realizacji na obszarze województwa		
134		**Program Ochrony Środowiska dla gmin: Dobrzyniewo Duże, Michałowo, Gródek, Supraśl, Knyszyn, Krynki, Suchowola**	Opis struktury zarządzania środowiskiem przyrodniczym. Zakres priorytetów ekologicznych, rodzaj działań proekologicznych i środki niezbędne do osiągnięcia celów.	Informacja pomocnicza	Internet
135		**Program Ochrony Środowiska województwa podlaskiego na lata 2011-2014**	Opis struktury zarządzania środowiskiem przyrodniczym. Zakres priorytetów ekologicznych, rodzaj działań proekologicznych i środki niezbędne do osiągnięcia celów	Informacja pomocnicza	Internet
136		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Krasne” na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
137		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Starodrzew Szyndzielski” na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
138		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Budzisk" na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
139		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Woronicza" na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
140		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Jesionowe Góry" na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
141		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Las Cieliczański" na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
142		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Krzemienne Góry" na lata 2012-2031**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
143		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Bahno w Borkach" na lata 2007-2027**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
144		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Gorbacz" na lata 2013-2033**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
145		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Nietupa" na lata 2007-2027**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
146		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Jezioro Wiejki na lata 2013-**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		2033			
147		**Zarządzenie nr 17/09 RDOŚ z d. 24.09.2009 zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Jezioro Wiejki**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
148		**Zarządzenie nr 17/10 RDOŚ z d. 18.06.2010 w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Kulikówka**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
149		**Zarządzenie nr 17/11 RDOŚ z d. 9.06.2011 zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Rabinówka**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
150		**Plan ochrony rezerwatu przyrody „Rabinówka na lata 2013-2033**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
151		**Zarządzenie nr 10/10 RDOŚ z d. 18.06.2010 w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Surażkowo**	Stan ochrony, zagrożenia (przedmiotów ochrony)	Informacja istotna	RDOŚ Białystok
152		**Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000.** Wyniki monitoringu	Wyniki monitoringu prowadzonego w latach 2006-2008	Informacje istotne dotyczące oceny stanu siedlisk przyrodniczych	*http://www.gios.gov.pl/siedliska/default.asp?nazwa=wyniki_2006_2008&je=pl*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		prowadzonego w latach 2006-2008. GIOŚ			
153		**Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000.** Wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2009. GIOŚ	Wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2009	Informacje istotne dotyczące oceny stanu siedlisk przyrodniczych	*http: //www.gios.gov.pl/siedliska/default.asp?nazwa=wyniki_2009&je=pl*
154		**Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000.** Wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2010. GIOŚ	Wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2010	Informacje istotne dotyczące oceny stanu siedlisk przyrodniczych	*http: //www.gios.gov.pl/siedliska/default.asp?nazwa=wyniki_2010&je=pl*
155		**Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000**. Wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2011. GIOŚ	Wyniki monitoringu prowadzonego w roku 2011	Informacje istotne dotyczące oceny stanu siedlisk przyrodniczych	*http: //www.gios.gov.pl/siedliska/default.asp?nazwa=wyniki_2011&je=pl*
156	*Raporty*	**Raport oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 dla planowanego przedsięwzięcia polegającego na budowie budynku mieszkalneg**o z garażem i gospodarczego wraz z niezbędną infrastrukturą	Opis przedsięwzięcia, uwarunkowania przyrodnicze realizacji inwestycji, ocena oddziaływania oraz propozycje minimalizacji	Istotne informacje na temat wpływu inwestycji na przedmioty ochrony oraz zalecane środki łagodzące negatywne oddziaływania.	*http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=2841 http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id*

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		techniczną w zabudowie siedliskowej na działce nr ew. 183, w obrębie **Ruda Rzeczka**, w gminie Czarna Białostocka, Łaska G., 2010-2011	negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze.		*=2842 http://bip.czarnabialostocka.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=2843*
157		**Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn. „Rozbudowa odcinka drogi krajowej nr 8 od km ok. 654+548 do km ok. 666+405 (Katrynka – Przewalanka),** Woźniewska J., 2009.	Opis przedsięwzięcia , uwarunkowania przyrodnicze realizacji inwestycji, ocena oddziaływania oraz propozycje minimalizacji negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze.	Istotne informacje na temat wpływu inwestycji na przedmioty ochrony oraz zalecane środki łagodzące negatywne oddziaływania.	Gmina Wasilków
158		Ocena oddziaływania **docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska" (kod PLB 200003)** i SOO „Ostoja Knyszyńska" (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP Consulting Sp. z o.o.	Podsumowanie wiedzy o obszarach Natura 2000 OSO Puszcza Knyszyńska i SOO Ostoja Knyszyńska, analiza oddziaływań istniejących i planowanych inwestycji drogowych w województwie podlaskim na integralność i spójność	Istotne informacje dotyczące charakterystyki SOO Knyszyńska oraz przedmiotów ochrony, oddziaływań skumulowanych istniejącej i projektowanej infrastruktury drogowej na przedmioty ochrony	RDOŚ Białystok

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
			Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, m.in. na ptaki, w tym analiza wpływu skumulowanego.	SOO Knyszyńska	
159	*Inwentaryzacje*	**Weryfikacja siedlisk w ramach PZO 2013 w dolinach rzecznych Supraśli, Słoi, Płoski, Czarnej.**	Rozmieszczenie i lokalizacja zbiorowisk roślinnych	Informacje podstawowe dla tej części Ostoi	FPP Consulting
160	*Opinie*	**Informacje ustne i graficzne**	Rozmieszczenie i lokalizacja zbiorowisk roślinnych	Informacje istotne dotyczące lokalizacji, oceny, stanu siedlisk przyrodniczych	Dr Andrzej Kamocki (Polit. Biał.), Dr Dan Wołkowycki (Polit. Biał.), Marek Wołkowycki (Polit. Biał.).
161	*Ekspertyzy przyrodnicze*	Projekt dokumentacji ekspertyzy przyrodniczej wykonanej na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 w województwie podlaskim, **Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Białymstoku, 2012**	W ramach ekspertyzy wykonane zostały zadania wchodzące w zakres prac procesu planistycznego – Etap I, Etap II – Moduł A, B, C	Informacje istotne	RDOŚ Białystok
162		Sielezniew M., Klimczuk P., Deoniziak K. Bystrowski C. 2010-2013. **Ekspertyzy entomologiczne związane z planowanymi zabiegami ochrony czynnej, wykonywane w ramach projektu**	Wyniki inwentaryzacji priorytetowych gatunków owadów w wybranych działkach i wydzieleniach leśnych	Istotna	PTOP, RDLP, FPP

L.p.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
		LIFE08 NAT/PL/000510 „Ochrona orlika krzykliwego na wybranych obszarach Natura 2000” realizowanego przez PTOP oraz Lasy Państwowe.			

2.2. Ogólna charakterystyka obszaru

POŁOŻENIE

Obszar Natura 2000 „Ostoja Knyszyńska” o powierzchni 136 084,4 ha położony jest we wschodniej części województwa podlaskiego. Obejmuje większość terenu zwartego kompleksu leśnego, który należy do największych w Polsce zaraz po Puszczy Augustowskiej. Cechą wyróżniającą tego obszaru jest bardzo duże zróżnicowanie rzeźby terenu i dobry stan zachowania zbiorowisk leśnych, które w licznych wypadkach można traktować jako naturalne, pomimo wielowiekowej, lokalnie intensywnej gospodarki leśnej. Jest to obszar ukształtowany w końcowych etapach zlodowacenia środkowopolskiego. Występujące tu uwarunkowania środowiskowe, właściwe dla naturalnych krajobrazów polodowcowych przedostatniego zlodowacenia, nie mają właściwie żadnego odpowiednika w innych regionach Polski.

Ostoja w hierarchicznym systemie fizycznogeograficznym Polski (Kondracki 2000) należy na następujących jednostek: Obszar Europy Wschodniej, Prowincja Niziny Wschodniobałtycko-Białoruskiej, Podprowincja Wysoczyzn Podlasko-Białoruskich, Makroregion Niziny Północnopodlaskiej, Mezoregiony Wysoczyzny Białostockiej oraz Wzgórz Sokólskich.

Surowe warunki klimatyczne Polski północno-wschodniej sprawiły, że w kategoriach geobotanicznych obszar Puszczy Knyszyńskiej znajduje się w Dziale Północno Mazursko-Białoruskim w Podkrainie Białostocko-Wołkowyskiej. Zasięg tego działu to obszar, na którym

nakładają się zasięgi środkowoeuropejskiego grabu, jak i borealnego świerka, przy równoczesnym braku suboceanicznego buka. Dział Północno Mazursko-Białoruski wyróżnia się występowaniem niżowych, borealnych borów świerkowych i brzezin bagiennych, które są typowe dla terenów położonych na północ wschód od granic Polski. Ponadto niemal wszystkie naturalne zbiorowiska roślinne na obszarze tego działu wykształcają się w specyficznych odmianach, którym nadawana jest nazwa „odmiana subborealna". Odnosi się to szczególnie do grądów, borów sosnowych, borów mieszanych i olsów.

Do tych podziałów nawiązuje w dużej mierze regionalizacja przyrodniczo-leśna, która dodatkowo uwzględnia zasięgi drzew i ich potencjał hodowlany w poszczególnych regionach Polski, sytuuje ona obszar Ostoi w II Krainie Mazursko-Podlaskiej, w Dzielnicy Wysoczyzny Białostockiej.

Pod względem administracyjnym Ostoja jest położona na terenie powiatów: białostockiego w gminach Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Michałowo, Supraśl, Wasilków i Zabłudów, powiatu monieckiego w gminach Jasionówka i Knyszyn oraz sokólskiego w gminach Dąbrowa Białostocka, Krynki, Sidra, Sokółka, Suchowola i Szudziałowo.

Tereny leśne stanowią w przewadze grunty Skarbu Państwa zarządzane przez siedem nadleśnictw: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły i Żednia. Grunty prywatne przeważają głównie w dolinach rzecznych i we wschodniej części Ostoi. Struktura użytkowania wskazuje na bezwzględną dominację terenów leśnych, poza którymi pewne znaczenie mają jeszcze łąki i pastwiska oraz grunty rolnicze.

Na terenie Ostoja Knyszyńska PLH200006 położony jest *Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej* oraz fragment *Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórza Sokólskie*. Ponadto występuje tu 25 rezerwatów przyrody: *Bahno w Borkach, Budzisk, Chomontowszczyzna, Gorbacz, Góra Pieszczana, Jałówka, Jesionowe Góry, Jezioro Wiejki, Karczmisko, Kozłowy Ług, Krasne, Krzemianka, Krzemienne Góry, Kulikówka, Las Cieliczański, Międzyrzecze, Nietupa, Rabinówka, Stara Dębina, Stare Biele, Starodrzew Szyndzielski, Surażkowo, Taboły, Wielki Las, Woronicza.*

W części południowej, w bliskim sąsiedztwie Ostoi, znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 *Ostoja w Dolinie Górnej Narwi*

PLH200010 i obszar specjalnej ochrony ptaków *Dolina Górnej Narwi* PLB200007. W części północnej oraz zachodniej w sąsiedztwie znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 PLH200008 *Ostoja Biebrzańska* i obszar specjalnej ochrony ptaków *Dolina Biebrzy* PLB200006. Sąsiedztwo bezpośrednie i pośrednie tych obszarów ma duże znaczenie ze względu na zachowanie ciągłości lokalnych korytarzy ekologicznych.

KLIMAT

W porównaniu do innych obszarów Polski niżowej klimat regionu Puszczy Knyszyńskiej cechuje krótki okres wegetacji, długi okres zalegania pokrywy śnieżnej, późne wiosenne i wczesne jesienne przymrozki, maksimum opadów przypadające na okres letni oraz dominacja wiatrów z sektora zachodniego. Temperatura powietrza jest jednym z ważniejszych wskaźników klimatycznych, który wskazuje na wyraźnie większą surowość klimatu Polski północno-wschodniej, porównywalną jedynie z terenami górskimi i podgórskimi na południu kraju. Dobowe, miesięczne i roczne amplitudy temperatur świadczą o kontynentalizmie klimatycznym regionu, chociaż jest on nieco łagodzony w obrębie większych kompleksów leśnych. Powiązany z tymi warunkami okres wegetacyjny należy do najkrótszych w i wynosi od 195-200 dni. Typy pogody występujące w regionie potwierdzają generalnie surowe warunki klimatyczne, co znajduje odzwierciedlenie w specyficznej szacie roślinnej, która w kategoriach geobotanicznych zbliża teren Puszczy Knyszyńskiej go do obszarów Europy Północnej i Wschodniej.

WODY POWIERZCHNIOWE

Sieć rzeczna, pomimo pewnych zmian związanych z melioracjami i regulacją koryt rzecznych, zachowała w dużej mierze swój naturalny charakter. Odnosi się to głównie do strumieni w obrębie uroczysk leśnych. Dolina Supraśli i doliny jej większych dopływów zostały wcześnie wylesione i jako użytki zielone uległy większym przemianom również w sferze stosunków wodnych. Znaczne odcinki dzisiejszych dolin rzecznych powstały jako doliny odpływu wód roztopowych pochodzących z zamierającego lądolodu. Doliny rzek lodowcowych łączyły często ze sobą nieckowate obniżenia, w których tkwiły lub wytopiły się już bryły martwego lodu. Ten odziedziczony po okresie lodowcowym układ

jest bardzo czytelny w przebiegu współczesnych dolin rzecznych. Większość głównych rzek wraz z Supraślą ma specyficzny kształt dolin, w których na przemian występują odcinki przewężeń, czasami o charakterze przełomów oraz wyraźne, miejscami bardzo duże, misowate obniżenia wypełnione torfami.

Najważniejszą rzeką jest Supraśl, jej zlewnia, która należy do dorzecza Wisły, obejmuje cały teren Ostoi. Jedynie wschodni kraniec terenu odwadniany przez Nietupę, a dalej przez graniczną rzeką Świsłocz, należy do dorzecza Niemna. Obok Supraśli największe znaczenie mają jeszcze jej bezpośrednie, prawobrzeżne dopływy: Sokołda, Słoja, rzeka Czarna oraz Płoska. Każda z tych rzek ma ponad 20 km długości. Duża część rzek i strumieni była regulowana, tj. prostowana, co oznacza, że część koryt ma sztuczny charakter, a dawne, naturalne koryta przekształciły się w starorzecza, zarosły lub zostały zasypane. Na tym tle korzystnie wypada Płoska, z licznymi, dobrze zachowanymi meandrami. Szersze tarasy rzeczne, a zwłaszcza zatorfione niecki, przez które przepływają rzeki, zostały zmeliorowane. W efekcie powstała rozległa sieć sztucznych rowów, pochodzących z różnych okresów melioracji. Jest zrozumiałe, że ta sytuacja wpłynęła niekorzystnie na stan wód gruntowych i rytm zalewów powierzchniowych w dolinach rzecznych. Pomimo pewnych uciążliwości i strat, jakie są związane z rosnącą obecnością bobrów w Puszczy Knyszyńskiej, ich działalność należy traktować jako istotny i korzystny, z ekologicznego oraz hydrologicznego punktu widzenia, czynnik poprawy stanu środowiska przyrodniczego puszczy.

Na terenie Ostoi naturalne zbiorniki wodne są nieliczne: Jez. Gorbacz, Jez. Wiejki, większość stanowią zawodnione starorzecza. Wszystkie pozostałe, większe i mniejsze zbiorniki wodne – mają sztuczny charakter, przewadze są to stawy hodowlane, składające z kilku, a nawet kilkunastu obiektów przedzielonych groblami. Obecność wód stojących jest korzystna, ponieważ zamieszkują je liczne gatunki płazów, głównie żab. Stwierdzono występowanie gatunków chronionych, np. kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej. Większe obiekty wodne są wykorzystywane jako tereny lęgowe licznej grupy ptaków wodno-błotnych oraz tereny wypoczynkowe ptaków migrujących wiosną i jesienią.

WODY PODZIEMNE

Cechą wyróżniającą Puszczę Knyszyńską w stosunku do innych kompleksów leśnych Polski północno-wschodniej jest zdolność retencjonowania wód opadowych i roztopowych w głębszych poziomach wodonośnych. Wynika to z budowy geologicznej i dużego udziału gruboziarnistych osadów przepuszczalnych w strefie przypowierzchniowej. Większość pagórków i wzgórz zbudowana jest z piasków i żwirów, tereny płaskie i faliste to domena

utworów piaszczystych. Zwarta pokrywa leśna, roślinność dna lasu, to czynniki, które utrudniając spływ powierzchniowy i parowanie, dodatkowo sprzyjają odprowadzaniu (infiltracji) wody do gruntu. Wody te w dłuższym okresie czasu zasilają głębsze poziomy wodonośne, które występują w grubych seriach osadów piaszczysto-żwirowych, przedzielonych pakietami glin lodowcowych.

Duża wydajność i zasobność poziomów wodonośnych na terenie puszczy, w połączeniu z wodami głębokiej, piaszczystej pradoliny Supraśli, powoduje, że cała południowo-zachodnia część Ostoi stanowi fragment rozległego zbiornika wód podziemnych (tzw. Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 218). Jest to zbiornik, który poprzez ujęcia w Wasilkowie i Jurowcach zasila Białystok w wodę pitną.

Potencjał retencyjny wód przejawia się występowaniem licznych wypływów wód podziemnych – źródeł i źródlisk. Również pod tym względem Puszcza Knyszyńska stanowi swoisty fenomen w skali regionalnej, liczbę źródeł ocenia się na ponad 450. Najbardziej malowniczą i oryginalną postać mają źródła w kształcie owalnych nisz, z których wypływa woda, dając początek lokalnym strumykom. Nisze i ich otoczenie są efektem erozji wstecznej, która prowadzi do ciągłego podcinania zboczy niszy, przewracania się drzew; takie formy źródlisk można podziwiać w rezerwacie przyrody Krzemianka. Liczba źródeł oraz ich wydajność mają ważne znaczenie w skali całej Puszczy dla zasilania rzek i strumieni, z tego względu powinny być objęte ochroną w systemie tzw. lasów wodochronnych.

W gospodarce wodnej i retencji wodnej szczególna rola przypada obszarom bagiennym, obficie występującym na terenie Ostoi. W bezodpływowych obniżeniach terenu, które miąższość torfu może sięgać kilku metrów. Ponieważ torf ma zdolność zatrzymywania wody, rola retencyjna bagien jest nie do przecenienia. Większość dużych torfowisk z oryginalną i rzadką roślinnością jest objęta ochroną rezerwatową. Część torfowisk w dolinach rzecznych pokryta różnymi szuwarami, turzycowiskami i ziołoroślami jest wyłączona z użytkowania kośnego ze

względu na małą atrakcyjność paszową i utrudniony dostęp.

BUDOWA GEOLOGICZNA I RZEŹBA TERENU

W kredzie górnej obszar Puszczy Knyszyńskiej zajmowało morze, w którym odbywała się akumulacja kredy piszącej. Wraz z końcem ery mezozoicznej nastąpiła regresja morza, najmłodsze osady kredy i trzeciorzędu zostały zniszczone w okresie lądowym. W paleogenie górnym nastąpiła kolejna transgresja, osady paleogenu nie zachowały się w postaci ciągłej serii. Okres poprzedzający plejstocen to rozwój procesów denudacji powierzchni oraz akumulacji w dolinach rzecznych, jeziorach i rozlewiskach. Stąd powierzchnia podczwartorzędowa jest bardzo zróżnicowana i rozpoznana tylko fragmentarycznie nielicznymi wierceniami przebijającymi czwartorzęd.

Miąższość osadów czwartorzędu została udokumentowana m.in. otworami: w Czarnej Białostockiej – 172,0 m, w Supraślu – 187,0 m, w rejonie Wierzchlesia – 218,0, w rejonie Kruszynian – 151 m. Najstarsze osady czwartorzędu związane są z transgresją lądolodu zlodowaceń południowopolskich. Osady tych zlodowaceń zachowały się fragmentarycznie i leżą bezpośrednio na starszym podłożu. Podczas zlodowaceń środkowopolskich obszar został kilkakrotnie pokryty lądolodem. W czasie ostatniego na tym terenie zlodowacenia Warty lądolód wkraczał na omawiany obszar trzykrotnie. Ze stadiałem środkowym i górnym zlodowacenia Warty związana jest geneza rzeźby obszaru Ostoi Knyszyńskiej.

Obszar Puszczy Knyszyńskiej charakteryzuje się bardzo urozmaiconą rzeźbą, różnorodnością dobrze zachowanych form polodowcowych i dużymi deniwelacjami powierzchni. Istotne znaczenie w formowaniu się rzeźby obszarów dzisiejszej Ostoi miały procesy aeralnego sposobu rozpadu lądolodu Warty, które prowadziły do powstawania licznych stref wytopiskowo-kemowych przy dużym udziale wód roztopowych, pochodzących z wytapiania rozległych powierzchni martwych lodów. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę głównych form rzeźby.

Wysoczyznę morenową niemal na całym obszarze można określić jako falistą. W sąsiedztwie dolin rzecznych (Supraśl, Sokołda) występuje najniżej, od 140,0 do 145,0 m n.p.m. Najwyżej położone obszary (powyżej 190,0 m n.p.m.) występują m.in. w okolicy wsi Lipiny. Deniwelacje w obrębie wysoczyzny falistej sięgają 10–20 m. Wyraźne stoki o nachyleniu powyżej 12% nadają jej miejscami cech stosunkowo młodego

krajobrazu. Wysoczyzny mniej zróżnicowane hipsometryczne budują gliny zwałowe. Tereny bardziej urozmaicone są zbudowane z piasków i żwirów lodowcowych z głazami.

Moreny czołowe akumulacyjne bardzo wyraźnie zaznaczają się w rzeźbie terenu, a ich zbocza są przeważnie strome i ostro zarysowane. W północnej części obszaru moreny czołowe występują na wschód od Czarnej Białostockiej. Wysokość najwyższych wzgórz przekracza 190,0 m n.p.m. Dobrze rozwinięte moreny występują na północ od doliny Supraśli, w rejonie Studzianek, gdzie są intensywnie eksploatowane Na północny wschód od Supraśla, w centralnej części Puszczy Knyszyńskiej, znajduje się największa na tym obszarze morena o powierzchni powyżej 20 km^2. Jeszcze bardzie na północ występuje strefa moren czołowych Wierzchlesie-Słójka-Słoja wyraźnie rysująca się w krajobrazie. Północna strefa moren czołowych ma charakter zwartego masywu, rozczłonkowanego przez późniejszą erozję. W odkrywkach moren czołowych odsłaniają się osady zróżnicowane litologicznie: od piasków drobnoziarnistych do żwirów. Najczęściej są to żwiry i piaski różnoziarniste (pospółki) z otoczakami.

Moreny czołowe spiętrzone występują w zachodniej części obszaru oraz w pobliżu Czarnej Białostockiej. Wzgórza w części zachodniej są przedłużeniem wzniesienia Święta Woda, leżącego w sąsiedztwie Wasilkowa. W okolicach Czarnej Białostockiej do moren spiętrzonych zaliczono niewielkie, pojedyncze wzgórza, w których występują pionowe, zaburzone, warstwy piasków i żwirów, widoczne w rejonie Buksztelu. Wysokość form wynosi 160,0–175,0 m n.p.m.

Formy akumulacji szczelinowej są bardzo dobrze zaznaczone w morfologii. Są to okazałe wzgórza, wydłużone i stosunkowo wąskie, o stromych zboczach. Formy akumulacji szczelinowej osiągają duże wysokości: w rejonie Kopnej Góry – 210,0 m n.p.m., Góry Smolnej – 173,0 m n.p.m i Gór Czumazdowskich – 180,0 m n.p.m. Formy te, przeważnie o szerokości od kilkuset metrów do 1 km i długości rzędu 2-4 km (np. ciąg: Góra Smolna–Góra Bartoszyca –3,5 km), dominują w krajobrazie. Wzgórza wznoszą się niekiedy do 40 m ponad powierzchnię otaczającej wysoczyzny. Wyróżnia się tutaj Wał Królowego Mostu, wzniesienie to ma szerokości 600-800 m i kierunek NW – SE, a na końcowym odcinku przyjmuje kierunek południkowy. W rejonie Królowego Mostu odsłaniają się piaski różnoziarniste i żwiry, mułki. W sąsiedztwie Wału

Królowego Mostu występuje szereg wydłużonych wzniesień, powstałych również w wyniku akumulacji szczelinowej. Formy te występują ponadto w rejonie Wierzchlesia w postaci pojedynczych wzgórz. Są to formy wydłużone, o przebiegu NW–SE, długości kilkuset metrów i szerokości około 500 m. Wysokość form dochodzi do 175,0 m przy różnicy wysokości z otaczającą wysoczyzną do 20,0 m. Kształt form i ich budowa (materiał zwałowy) wskazują, że w tym rejonie są one efektem akumulacji w niewielkich szczelinach lodowych.

Zagłębienia powstałe po martwym lodzie są jednym z głównych elementów rzeźby północnej części obszaru. Są to formy bardzo zróżnicowane pod względem wielkości i kształtu, związane z zanikiem pojedynczych brył martwego lodu. Te pospolite zagłębienia terenu, o stosunkowo małych powierzchniach rzędu 0,1–0,5 km^2, występują na całym omawianym obszarze, z widocznym ich zagęszczeniem w obrębie gliniastych wysoczyzn moreny dennej na północnych rubieżach Puszczy. Do małych zagłębień genezy wytopiskowej należą formy położone w obrębie wysoczyzny w okolicach Czarnej Białostockiej, od których często biorą początek lokalne cieki. Dna niecek wypełniają serie osadów wytopiskowych o zróżnicowanej litologii: piasków, żwirów, mułków i glin, często pod przykryciem torfów.

Zagłębienia końcowe (wytopiskowe) Do tej grupy należą rozległe wytopiska, częściowo wykorzystywane przez rzeki (Supraśl, okolice Studzianek) lub wypełnione torfami (równiny torfowe. Obniżenia wytopiskowe, występujące w dolinach rzecznych, zostały przez te rzeki przekształcone np. niecki wytopiskowe przylegające do dolin Supraśli, Nietupy i Słoi. Ich kształt jest bardzo urozmaicony, a stopień przekształcenia obniżeń przez procesy rzeczne jest ograniczony do wąskiej strefy objętej zmianami położenia koryta rzecznego. Większość dużych zagłębień, w których rozwinęły się torfowiska, np. bagno Machnacz, Taboły, Stare Biele, Chomontowszczyzna, znajdują się głównie w północnej i środkowej części obszaru. Są to płaskie powierzchnie (do 15 km^2), o wysokości dna od 130,0–150,0 m n.p.m. W obrębie Ostoi znajduje się fragment gigantycznej misy wytopiskowej wypełnionej torfami, tzw. Niecki Gródecko-Michałowskiej. To w jej obrębie występują wspomniane wcześniej reliktowe jeziorka Gorbacz i Wiejki.

Równiny sandrowe są związane z odpływem wód roztopowych u schyłku zlodowacenia Warty. Szlaki odpływu zostały wykorzystane przez współczesne rzeki. Równiny mają wydłużone kształty. Powierzchnia sandrowa towarzysząca dolinie Supraśli ma w części wschodniej wysokość

130,0–133,0, a w części zachodniej 126,0-128,0 m n.p.m. Jeden z lepiej wykształconych szlaków sandrowych przecinających wysoczyznę (o przebiegu wschód–zachód) wiedzie od miejscowości Dworzysk do doliny Sokołdy. Długość tego szlaku przekracza 5 km. Wyraźne ślady przepływu sandrowego na wysokości około 125–130 m n.p.m. znajdują się w północnej części doliny Supraśli, pomiędzy ujściem Jałówki i Sokołdy. Kierunki spływu wód roztopowych były zmienne i zależały od warunków lokalnych. Zdarza się, że najwyżej położone fragmenty szlaku sandrowego występują w jego środkowym odcinku, a dno opada w przeciwne strony, np. w Olchowej Dolinie odcinek środkowy jest położony na 159,0 m n.p.m., a wyloty doliny w części zachodniej na 145,0, w części wschodniej na 150,0 m n.p.m. Utwory wodnolodowcowe stanowią najczęściej warstwowane, naprzemianległe serie osadów piaszczystych i żwirowych.

Kemy charakteryzują się dużą różnorodnością kształtu i wielkości – obok form stosunkowo dużych (1–2 km^2) występują liczne małe, o powierzchni rzędu 0,1 km^2. Są to pojedyncze wzgórza i pagórki o nieregularnych kształtach i wysokości względnej do 20,0 m. Występują m.in. w rejonie Talkowszczyzny, Poczopka i Nietupy, osiągając 160,0–180,0 m n.p.m. Zespół form kemowych, usytuowanych w obniżeniu wytopiskowym, występuje w rejonie Studzianek. W Ogrodniczkach, położony jest jeden z największych kemów okolic Supraśla. Powierzchnia tej owalnej w zarysie formy przekracza 1 km^2, a wysokość sięga 165,0 m n.p.m. Na jej zboczach, na skutek eksploatacji kruszywa, powstała jedna z największych odkrywek w rejonie. Kemy zbudowane są najczęściej z warstwowanych piasków, żwirów i mułków.

Tarasy kemowe występują najczęściej na obrzeżeniach niecek wytopiskowych. Są one dobrze widoczne w morfologii, tworząc płaskie powierzchnie, wyraźnie oddzielające wysoczyznę od niżej położonych den zagłębień wytopiskowych, np. w rejonie Chomotowszczyzny. Względne wysokości na ogół nie przekraczają 5,0 m, a powierzchnia tarasów osiąga 145,0–165,0 m n.p.m. Na wschód od doliny Sokołdy występuje rozległe obniżenie wytopiskowe, które od wschodu otaczają tarasy kemowe. Poziom tarasów kemowych (160,0mn.p.m.) ciągnie się wzdłuż zboczy wysoczyzny na odcinku około 5 km. Powierzchnia tarasów jest mało urozmaicona, są one zbudowane z piasków drobnoziarnistych.

Po ustąpieniu lodowca istotną rolę odegrały procesy denudacji i erozji związane z okresem zimnym (peryglacjalnym), które doprowadziły do

pewnego złagodzenia rzeźby i częściowego zasypania obniżeń wytopiskowych oraz powstania wydm. Erozja holoceńska, a następnie akumulacja pokryw organicznych wpłynęły głównie na obecny kształt dolin rzecznych i rozwój torfowisk.

Równiny piasków eolicznych i wydmy. Wydmy i piaski eoliczne tworzą na powierzchni płaty różnej wielkości. Utworzyły się one w pobliżu dolin rzecznych, w obrębie zagłębień wytopiskowych, a przede wszystkim na płaskich powierzchniach osadów wodnolodowcowych. Wydmy formują nieregularne wzniesienia wydłużone generalnie w kierunku W – E o wysokości względnej 2-5 m. Pola piasków eolicznych i wydm występują m.in., w sąsiedztwie Stawu Komosa, na północ i południe od miasta Supraśl, w rejonie uroczyska Werch Radulin w części wschodniej Ostoi, a w zachodniej części obszaru w rejonie wsi Kozińce, Obrubniki, Kulikówka. Wydmy i pokrywy piasków eolicznych tworzyły się w warunkach mroźnego klimatu w okresie, gdy na obszarze dzisiejszej Puszczy Knyszyńskiej dominowała pustynia arktyczna lub tundra z ubogą roślinnością. Pokrywy eoliczne i formy wydmowe zbudowane są z jasnożółtych, sypkich, piasków drobnoziarnistych. Piaski eoliczne zostały powtórnie przewiane w okresie wylesienia i rolniczego użytkowania terenu. W odsłonięciach obserwuje się czasem poziomy gleb kopalnych wskazujące na istnienie antropogenicznych faz wydmotwórczych.

Dolinki i młode rozcięcia erozyjne są elementem odmładzającym rzeźbę obszaru. Formy związane z erozją wód powierzchniowych są dość dobrze rozwinięte, zwłaszcza w strefie moren czołowych. Na terenach użytkowanych rolniczo część dolinek przekształciła się w jary. Starsze suche dolinki wypełniają zazwyczaj utwory deluwialne: piaski, mułki, żwiry, gliny pylaste. Miąższość deluwiów rzadko przekracza 2 m.

Doliny rzeczne. Głównymi ciekami badanego obszaru są rzeki: Supraśl, Sokołda i Płoska, Czarna. Dna dolin rzecznych to najniżej położone powierzchnie: od 118,0 w części zachodniej do 129,0 m n.p.m. na wschodzie. Na południu obszaru dno doliny rzeki Płoski osiąga 128,0, a na północy, w dolinie Sokołdy – 139,0 m n.p.m. Dna dolin są płaskie, pokryte na powierzchni torfami i namułami. Na wielu odcinkach rzeki wykorzystują starsze formy, np. doliny wód roztopowych i dobrze wyrażone w rzeźbie rozległe niecki wytopiskowe. W dolinach oprócz typowych piasków i żwirów rzecznych występują często piaski zawierające humus, czasem z drobnym żwirem oraz ciemnoszare namuły. Rzadziej są to namuły torfiaste.

Równiny torfowe Największe i najgłębsze torfowiska to Stare Biele, Taboły, Machnacz, Chomontowszczyzna, w których miąższość torfów miejscami przekracza 4,0 m. Są to torfowiska niskie i przejściowe. W części torfowisk stwierdzono osady organiczne interglacjału emskiego, np. Machnacz, wskazujące na ciągłość procesów bagiennych od schyłku plejstocenu. Zwarta pokrywa torfów, o miąższości 1,0–2,0 m (Supraśl, Sokołda, itp.), występuje lokalnie w dolinach rzecznych Supraśli, Sokołdy i innych rzek. Powstały one w holocenie.

GLEBY

Rozmieszczenie przestrzenne gleb nawiązuje częściowo do rzeźby terenu i litologii utworów powierzchniowych – terenom najbardziej zróżnicowanym hipsometrycznie, położonym w nadleśnictwie Czarna Białostocka i Supraśl, towarzyszy największa mozaika typów gleb. Jednocześnie zaznacza się tu wyraźna dominacja eutroficznych i mezotroficznych gleb brunatnoziemnych: brunatnych, płowych i rdzawych brunatniejących. Głównie z tymi obszarami sprzężone jest występowanie lasów grądowych. Żyźniejsze gleby brunatne, płowe, opadowo-glejowe wytworzone na substratach gliniastych stanowią siedliska najbogatszych lasów grądowych. Ten rodzaj powiązań jest szczególnie charakterystyczny dla cypla w północnej części Ostoi.Mniej żyzne gleby brunatnoziemne i rdzawe brunatniejące, występujące na substratach piaszczystych i żwirowych, zwykle na wyniesionych formach reliefu, stanowią siedliska grądów ciepłolubnych sporadycznie świetlistych dąbrów. Wyjątek stanowią tu eutroficzne grądy szczyrowe, które na wyniesieniach terenu występują w powiązaniu z glebami o charakterze pararędzin. Uboższe skrzydła gleb brunatnoziemnych z widocznymi procesami bielicowania, gleby rdzawe, gleby bielicowe na wyniesionych terenach piaszczystych są zdominowane przez bory mieszane, sporadycznie bory sosnowe we wschodniej części terenu (nadleśnictwo Krynki i Waliły), a także w zachodniej części – w nadleśnictwie Knyszyn. Gleby siedlisk wilgotnych, gleby murszowe, murszowate, mułowe, gruntowo-glejowe, opadowo-glejowe, czarne ziemie i mady rzeczne, tworzą drobnomozaikowe płaty wzdłuż obniżeń dolin rzecznych, strumieni i zatorfionych niecek. Stanowią one siedliska głównie lasów łęgowych i wilgotnych postaci grądów. Na glebach bielicowych i glejobielicach w

niskich położeniach terenu występują bory wilgotne i bory mieszane wilgotne. Ciekawą grupę gleb stanowią gleby deluwialne próchniczne wypełniające większość suchych dolinek na terenach użytkowanych rolniczo we wschodniej części terenu. Są to gleby, które powstały po wycięciu lasów i uruchomieniu procesów erozyjnych na terenach o zróżnicowanej rzeźbie. Część tych terenów została ponownie zalesiona, szczególnie w nadleśnictwach Krynki i Waliły. Dość licznie reprezentowane gleby torfowisk niskich, przejściowych i wysokich, stanowiących siedliska zróżnicowanej i bogatej grupy lasów bagiennych, m.in. borów bagiennych, subborealnych brzezin i świerczyn na torfie.

KRAJOBRAZY ROŚLINNE

Wiodąca rola roślinności w delimitacji krajobrazów oraz jej bioindykacyjny charakter, pozwalają na szybkie uchwycenie zmian środowiska przyrodniczego bez stosowania skomplikowanych urządzeń pomiarowych. Rozpoznane zależności pomiędzy komponentami abiotycznymi i roślinnością w układach ekologiczno-przestrzennych, pozwala na przewidywanie zmian tych układów w wyniku zmiany klimatu, poziomu wód gruntowych, zakwaszenia gleby, wzrostu natężenia ruchu turystycznego itp. W efekcie szczegółowego rozpoznania struktury krajobrazowej dowolnego obszaru i jej kartograficznego zapisu możliwe są różnorodne analizy przestrzenne o charakterze symulacji ekologicznych, takie jak określenie roślinności pierwotnej (rekonstrukcja uwzględniająca zmiany warunków abiotycznych i antropogeniczne przemiany środowiska) lub określenie roślinności potencjalnej (prognoza przy uznaniu *status quo* aktualnych warunków środowiska). Symulacje o podobnym charakterze mają podstawowe znaczenie w prawidłowym kształtowaniu i gospodarowaniu zasobami przyrody.

Krajobraz lasów bagiennych na równinach akumulacji biogenicznej (torfy, mursz

W krajobrazach hydrogenicznych podstawowym czynnikiem porządkującym jest woda gromadząca się w nisko położonych elementach reliefu przez spływ powierzchniowy, spływ śródwarstwowy oraz spływ liniowy z górnej części zlewni. Pochodzenie wody, jej skład chemiczny, ruchliwość, głębokość występowania, powoduje, że chemiczne właściwości skał macierzystych w profilu glebowym i ich zasobność pokarmowa

mają w tych warunkach znaczenie drugorzędne. W krajobrazach tych następuje akumulacja substancji (w tym skażeń) transportowanych za pośrednictwem powierzchniowego spływu wód opadowych i roztopowych, odpływu wód gruntowych, a także tranzytu za pośrednictwem wód rzecznych. Duże zróżnicowanie topograficzne torfowisk i ich zlewni jest przyczyną tworzenia się torfów o odmiennych właściwościach ekologicznych. Obszary te charakteryzuje dominacja gleb hydrogenicznych: gleb torfowych, gleb zabagnianych i pobagiennych.

Doliny rzek należą do krajobrazów najmniej stabilnych w czasie. Ta sytuacja jest związana z istotnymi przemianami krajobrazu, a w szczególności znacznymi wylesieniami i dominacją terenów rolniczych w dolinach rzek. Pierwotna niedostępność terenów bagiennych w okresie wiosennych wezbrań wody i utrudniony dostęp do nich w okresie lata, sprawiał, iż były one generalnie mało atrakcyjne dla człowieka, choć tylko z nimi łączyło się występowanie niektórych gatunków roślin i zwierząt. Z czasem większość dolin rzecznych i strumieni została przekształcona w tereny kośnych łąk, pastwisk i tereny pozyskiwania siana. Obecnie atrakcyjność tych terenów dla hodowli i wypasu znacznie zmalała i obserwuje się proces zarzucania gospodarki łąkowej prowadzący do powrotu lasów łęgowych i bagiennych na swoje dawne siedliska. Naturalny charakter zachowała natomiast większość torfowisk przejściowych i wysokich w dużych nieckach wytopiskowych, położonych w centralnej części Puszczy. Wynika to z mniejszej atrakcyjności pastwiskowej tych siedlisk oraz faktu, że techniczne możliwości melioracji tych terenów pojawiły się za późno, tj. w okresie gdy obszar Puszczy został już objęty względnie nowoczesnym systemem gospodarki leśnej.

Ten typ krajobrazu obejmuje następujące zbiorowiska leśne: *łęg jesionowo-olszowy, łęg gwiazdnicowy, łęg wiązowo-jesionowy, nadrzeczne łęgi wierzbowe i topolowe, olsy, borealną brzezinę bagienną (biel), borealną świerczynę na torfie, kontynentalny bór bagienny łochyniowy.* Wszystkie wymienione zbiorowiska (poza olsami) stanowią siedliska przyrodnicze w rozumieniu Natura 2000.

Krajobrazy borów i lasów wilgotnych w obniżeniach terenu wokół niecek wytopiskowych, na skraju dolin rzecznych i dolinach deluwialnych

Jest to krajobraz płaskich równin występujących na skraju torfowisk zajmujących centralną część niecek wytopiskowych lub są to wyniesienia mineralne w obrębie samych torfowisk. W tej sytuacji grunty mineralne mają genezę wytopiskową i są bardzo zróżnicowane pod względem

litologicznym: gliny żwirowate, piaski, utwory pyłowe. Podobny, przejściowy charakter pomiędzy wysoczyzną morenową i zabagnionymi obniżeniami mają niezatorfione fragmenty tarasów rzecznych zalewowych, zbudowane z piasków i żwirów aluwialnych, mad i namułów. Siedliska w opisanych krajobrazach cechuje stałe uwilgotnienie związane z obecnością wód gruntowych w zasięgu profilu glebowego, mozaika gleb i zbiorowisk leśnych w zależności od lokalnych warunków gruntowo-wodnych i charakteru sąsiednich lasów. Należą tu: *borealny bór mieszany wilgotny dębowo-świerkowy i grądy wilgotne.*

Krajobraz borów suchych, świeżych, wilgotnych i bagiennych na równinach piasków eolicznych, pagórkach wydmowych, obniżeniach międzywydmowych

Są to najuboższe krajobrazy w Puszczy Knyszyńskiej związane z falistymi powierzchniami nadbudowanymi pokrywami piasków przewianych. Miejscami są to wały wydmowe i wydmy paraboliczne przedzielone obniżeniami o charakterze niecek deflacyjnych. Od miejsc najbardziej suchych na grzbietach wydm do najwilgotniejszych w nieckach, sporadycznie zabagnionych, jest to domena borów sosnowych: *boru suchego chrobotkowego, boru świeżego brusznicowego, boru wilgotnego trzęślicowego, boru bagiennego łochyniowego.*

Krajobraz borów mieszanych i borów sosnowych na płaskich i falistych wysoczyznach moren ablacyjnych

W tym krajobrazie w miarę oddalania się od wierzchowiny w dół stoku, lasy żyźniejsze zastępowane są coraz bardziej ubogimi, a minimum troficzności występuje u podstawy stoku i na przejściu do zbiorowisk bagiennych. Występowanie w podłożu przepuszczalnych substratów piaszczystych jest przyczyną kształtowania się przemywnego typu gospodarki wodnej siedlisk, tym bardziej, że duży udział mają tu powierzchnie słabo nachylone. Warunki te sprzyjają szybkiej i intensywnej infiltracji pionowej wód z jednoczesnym przemywaniem i przemieszczaniem roztworów glebowych w głąb profilu glebowego. Wymywane związki osadzają się intensywnie w strefach okrajkowych zabagnionych depresji. Prowadzi to do wzrostu natężenia u podstawy stoku, negatywnych z ekologicznego punktu widzenia, właściwości gleb, tj. ich nadmiernego zażelazienia i zakwaszenia, a także zwiększenia intensywności procesu bielicowania. Najsilniej zbielicowane siedliska występują w Puszczy w sąsiedztwie mezo- i oligotroficznych torfowisk. Grube poziomy próchnicy butwinowej są świadectwem spowolnionego

typu krążenia materii.

W krajobrazach wysoczyzn moreny ablacyjnej, które są najbardziej rozpowszechnione we wschodniej i zachodniej części Puszczy Knyszyńskiej, dominują uboższe postacie borów mieszanych, lokalnie czystych borów sosnowych. Znaczna homogeniczność siedlisk jest rezultatem genezy terenu, zbliżonych właściwości fizykochemicznych i hydrogeologicznych osadów ablacyjnych. W tym krajobrazie dominują bory mieszane: *bór mieszany trzcinnikowo-sosnowy, bór mieszany trzcinnikowo-świerkowy, rzadziej jest obecny bór świeży brusznicowy.*

Krajobraz ciepłolubnych borów i lasów mieszanych oraz eutroficznych grądów na wzgórzach i pagórkach kemów, moren i ozów

Jest to typ krajobrazu dominujący w nadleśnictwach Czarna Białostocka i Supraśl. Duża mozaikowość zbiorowisk leśnych jest pochodną największego w tej części Puszczy urozmaicenia rzeźby terenu. Występuje tu największe nagromadzenie form pagórkowatych i wzgórz przedzielonych strumieniami i podmokłymi obniżeniami genezy wytopiskowej. Pagórki moren czołowych, kemów i ozów są zbudowane z osadów piaszczysto-żwirowych. W górnej części stoku i na szczytach pagórków pokrywy eluwialne bez węglanów zostały spłycone lub całkowicie usunięte w wyniku spłukiwania powierzchniowego i erozji. W efekcie tych zjawisk prawie bezpośrednio na powierzchni lub bardzo płytko występują substraty glebowe zasobne w węglan wapnia, które oddziałują bardzo korzystnie na żyzność gleby. W zależności od lokalnych uwarunkowań takich jak wysokość, stromość, wystawa i długość stoków oraz głębokość występowania węglanu wapnia, występuje zróżnicowana grupa zbiorowisk leśnych. Większość z nich charakteryzuje się znacznym bogactwem florystycznym i obecnością licznej grupy tzw. gatunków ciepłolubnych. Występują tu *bór kserotermiczny dębowo-sosnowy, dąbrowa świetlista, grąd miodownikowo – grabowy, grąd szczyrowy, grąd typowy*. Wszystkie zbiorowiska w tym typie krajobrazu spełniają kryteria siedlisk przyrodniczychNatura 2000.

Krajobrazy lasów grądowych na falistych równinach moreny dennej, lokalnie pagórkowatej

Ten typ krajobrazu ma w Puszczy Knyszyńskiej ma znaczenie marginalne. Znaczna produktywność lasów grądowych, wyrażająca się wysokimi wskaźnikami biomasy, bogactwem florystycznym, w szczególności roślin zielnych, geofitów, liściastych krzewów i drzew, stanowiła

zawsze o obfitości świata zwierzęcego, zwłaszcza zwierzyny płowej i dużych ssaków kopytnych. Eutroficzny charakter siedlisk lasów grądowych oraz walory użytkowe różnych gatunków drewna drzew liściastych (dębu, jesionu, wiązu, lipy, grabu) przesądziły ostatecznie o dalszej historii krajobrazów gliniastej moreny dennej. W trakcie rozwoju i ugruntowania się gospodarki rolnej, tereny te znalazły się znalazły się pod tak silną presją gospodarczą, że doprowadziło to do prawie całkowitej deforestacji większości gliniastych wysoczyzn morenowych. Z tego powodu fragmenty niewylesione lub ponownie zalesionej moreny dennej występują obecnie na północnych rubieżach Puszczy. Przykładem stopniowej redukcji pagórkowatej, gliniastej, moreny dennej w trakcie rozwoju osadnictwa, jest północny, wąski cypel Puszczy Knyszyńskiej.

Charakteryzowana jednostka krajobrazowa jest zdominowana przez lasy grądowe. Lasy liściaste tworzą duże, jednorodne płaty. Na siedliskach świeżych są to głównie *grądy typowe*, w niższych położeniach terenu *grądy wilgotne: czyśćcowy, turzycowy, murszowy*. Jest to typ krajobrazu zdominowany przez siedliska chronione w systemie Natura 2000.

Półnaturalne krajobrazy terenów otwartych

W Ostoi występują dwie grupy tych krajobrazów. Do pierwszej kategorii należą użytkowane lub porzucone tereny rolnicze, których największy udział przypada obszary z osadnictwem rozproszonym, gdzie nadal funkcjonuje ekstensywny model gospodarki wiejskiej. Środowisko przyrodnicze krajobrazów otwartych jest bardzo zmienione, reprezentuje typ krajobrazu rolniczego z dużą powierzchnią terenów porzuconych – odłogów, ugorów oraz terenów z samosiewami sosny i brzozy. Przyczyną znacznego udziału terenów porzuconych jest na ogół niska produkcyjność piaszczystych gleb i niedobory wilgoci związane z bardzo dobrą przepuszczalnością podłoża, a także istotny udział powierzchni silnie nachylonych. Roślinność jest tu całkowicie przekształcona i zmieniona w wyniku wprowadzenia upraw rolniczych. W związku z tym nie występują tu naturalne zbiorowiska roślinne, a granice wtórnych zbiorowisk roślinnych pokrywają się często z granicami użytkowania terenu i strukturą własności działek. Natomiast na porzuconych w różnym czasie rolach i ugorach, w wyniku spontanicznej sukcesji, tworzą się tzw. samosiewy sosny i zapusty brzozowo-osikowe. Utrzymujące się jeszcze licznie zbiorowiska ugorowe, stanowią pozostałość po zbiorowiskach chwastów segetalnych towarzyszących dawnym uprawom. Oryginalną roślinność tych terenów stanowią

miejscami tzw. murawy napiaskowe będące mniej lub bardziej zwartymi, w części pionierskimi, zbiorowiskami traw, gatunków światłożądnych, terofitów, sukulentów, porostów i wyspecjalizowanych mchów, np. murawy szczotlichowe, bliźniczkowe, wrzosowiska. Zbiorowiska te w postaci naturalnej zajmowały w przeszłości niewielkie powierzchnie, obecnie ich większy udział ma związek z antropogenicznym przekształceniem środowiska, m.in. erozji związanej z orką. Są one obecnie traktowane jako cenne siedliska Natura 2000.

Drugi typ krajobrazów otwartych stanowią doliny rzeczne, które zostały odlesione bardzo wcześnie i przekształcone w użytki zielone. Zróżnicowanie gleb i warunków wodnych jest przyczyną dużej zmienności zastępczych zbiorowisk roślinnych, które się wykształciły w dolinach rzecznych po wycięciu dawnych lasów bagiennych i łęgowych. Obecnie, w związku z odchodzeniem od hodowli, gospodarski pastwiskowej i kośnej, podlegają one dość szybkim przemianom. W warunkach zaniechania użytkowania gospodarczego dolin większość zbiorowisk zastępczych będzie w toku naturalnej sukcesji zmierzała w kierunku lasów łęgowych, głównie łęgu olszowo-jesionowego. Wskazują już na to zaczątki tego procesu w postaci zarośli wierzbowych oraz obecność młodych olszynek. Fragmenty dolin ulegają ostatnio nieodwracalnej degradacji w wyniku ich nadbudowywania nasypami ziemno-gruzowymi i przekształcania w tereny osadnicze.

Najbardziej podmokłe miejsca w dolinach, często wzdłuż koryt rzecznych, zajmuje roślinność szuwarowa: szuwary trzciny, pałki wodnej, skrzypu bagiennego, tataraku, manny mielec. Duże powierzchnie zajmują szuwary różnych gatunków turzyc oraz silnie wilgotnych łąk. Łąki silnie wilgotne występują na torfowiskach niskich i na ich obrzeżach, zajmując gleby murszowe. Charakter fizjonomiczny łąk oraz ich skład florystyczny wskazują na ich niedawne użytkowanie gospodarcze jako terenów kośnych i wypasu bydła. Dominują łąki ziołoroślowe z wszechobecną wiązówką błotną i łąki z ostrożeniami – warzywnym i łąkowym. Bardziej na skraju doliny rozlokowane są łąki świeże i słabo wilgotne na gruntach mineralnych, stanowią je w przewadze pastwiska i łąki kośne. Część tych łąk, np. łąki trzęślicowe oraz roślinność wodna jest również objęta ochroną w systemie Natura 2000.

Krajobrazy przekształcone i zdegradowane terenów osadniczych

Dominujące w Ostoi krajobrazy zurbanizowane, to głównie tereny zabudowy zagrodowej związane z osadnictwem wiejskim. Część zagród

jest obecnie traktowana jako obiekty turystyczno-rekreacyjne. Cechą wspólną tego typu zabudowy jest jednak stosunkowo duża powierzchnia ogrodów, sadów, warzywników, na których skupia się aktywność gospodarcza i rekreacyjna mieszkańców. Z tego względu mają one charakter przejściowy, buforowy w stosunku do bardziej naturalnego otoczenia leśnego lub łąkowego. Bardziej uciążliwe są zakłady produkcji przemysłowej, wyrobiska górnicze, tartaki, fermy hodowlane itp.

Większość terenów zabudowy przemysłowej i zwartej zabudowy mieszkaniowej jest związana z większymi jednostkami osadniczymi i miasteczkami, takimi jak Wasilków, Czarna Białostocka, Gródek, Bobrowniki. W Ostoi znajdują się tereny zdegradowane w wyniku eksploatacji górniczej, np. w rejonie Studzianek, Ogrodniczek, Bobrownik i Bobrowej. W ostatnich latach widoczny jest wzrost presji osadniczej na tereny Natura 2000s, dotyczy to zwłaszcza wielkogabarytowych ośrodków rekreacyjnych oraz prób uruchomienia nowych kopalni żwiru i piasku. Znaczna część istniejących i potencjalnych konfliktów na tym tle jest związana z brakiem planów zagospodarowania przestrzennego gmin.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na terenie Ostoja Knyszyńska PLH200006 położony jest Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej oraz fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórza Sokólskie. Ponadto w granicach swych posiada 25 rezerwatów przyrody: Bahno w Borkach, Budzisk, Chomontowszczyzna, Gorbacz, Góra Pieszczana, Jałówka, Jesionowe Góry, Jezioro Wiejki, Karczmisko, Kozłowy Ług, Krasne, Krzemianka, Krzemienne Góry, Kulikówka, Las Cieliczański, Międzyrzecze, Nietupa, Rabinówka, Stara Dębina, Stare Biele, Starodrzew Szyndzielski, Surażkowo, Taboły, Wielki Las, Woronicza.

W części południowej w bliskim sąsiedztwie Ostoi PLH200006 znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH200010 i obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Górnej Narwi PLB200007. W części północnej oraz zachodniej w sąsiedztwie znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLH200008 i obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Biebrzy PLB200006. Sąsiedztwo bezpośrednie i pośrednie tych obszarów ma duże znaczenie ze względu na zachowanie ciągłości

lokalnych korytarzy ekologicznych.

KORYTARZE EKOLOGICZNE

Instytut Biologii Ssaków PAN z Białowieży w sąsiedztwie obszaru wyznaczył sieć korytarzy ekologicznych, które są częścią mapy korytarzy ekologicznych województwa podlaskiego. Przebiegają one (na terenie Polski) w dwóch zasadniczych kierunkach: północnym i północno-zachodnim oraz południowo-zachodnim. Korytarze te mają za zadanie utrzymanie łączności Puszczy Knyszyńskiej z Puszczą Białowieską i Doliną Narwi na kierunku południowym, z Puszczą Augustowską w kierunku północnym oraz z Bagnami Biebrzańskimi w kierunku zachodnim.

- Korytarz ekologiczny **Puszcza Knyszyńska GKPn-3** o powierzchni całkowitej ok. 1458 km^2, powierzchnia w PLH ok. 1284 km^2, co stanowi około 88% powierzchni korytarza
- Korytarz ekologiczny **Puszcza Knyszyńska - Puszcza Augustowska GKPn-3D** o powierzchni całkowitej ok. 96 km^2, powierzchnia w PLH ok. 29 km^2, co stanowi około 31% powierzchni korytarza
- Korytarz ekologiczny **Bagna Biebrzańskie - Puszcza Knyszyńska GKPn-3A** o powierzchni całkowitej ok. 197 km^2, powierzchnia w PLH ok. 19 km^2, co stanowi około 9% powierzchni korytarza

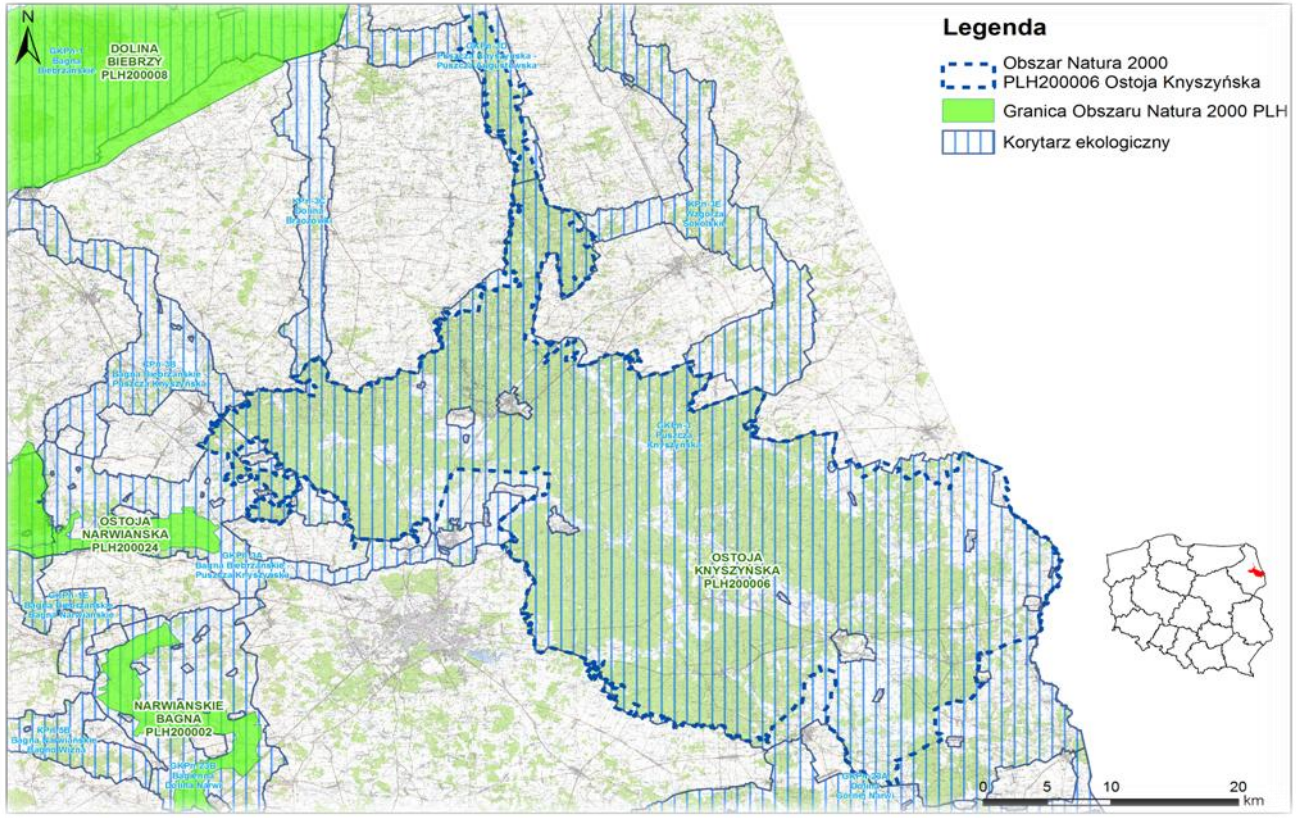

2.3. Struktura własności i użytkowania gruntów

Typy użytków gruntowych	Typ własności	Powierzchnia użytków w ha	% udziału powierzchni w obszarze
Lasy	*Lasy Państwowe, Prywatne*	*105080,4*	*77,2*

Typy użytków gruntowych	Typ własności	Powierzchnia użytków w ha	% udziału powierzchni w obszarze
Grunty orne	*Lasy Państwowe, Prywatne*	*10845,3*	*8,0*
Łąki i pastwiska	*Lasy Państwowe, Prywatne*	*12335,1*	*9,1*
Sady	*Prywatne*	*141,4*	*0,1*
Drogi, koleje		*2603,3*	*1,9*
Nieużytki	*Lasy Państwowe, Prywatne*	*1387,9*	*1,0*
Wody stojące	*Lasy Państwowe, Prywatne*	*662,5*	*0,5*
Wody płynące		*324,7*	*0,2*
Grunty zabudowane		*1189,1*	*0,9*
Zabudowa przemysłowa		*96,1*	*0,1*
Zarośla i zakrzaczenia	*Lasy Państwowe, Prywatne*	*1418,6*	*1,0*
RAZEM		*136084,4*	*100*

Materiał źródłowy wykorzystany na potrzeby analiz struktury i użytkowania gruntów pochodzi *danych. PODGiK*.

2.4. Zagospodarowanie terenu i działalność człowieka

Typy użytków	Typ własności	Powierzchnia objęta dopłatami UE w ha	Rodzaj dopłaty, działania/priorytetu/programu,
Lasy	-	-	-
Sady	-	-	-
Trwałe użytki zielone	-	0,39	Program rolnośrodowiskowy realizowany w ramach PROW / Pakiet 4 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 / wariant 4.1 – ochrona siedlisk lęgowych ptaków

Typy użytków	Typ własności	Powierzchnia objęta dopłatami UE w ha	Rodzaj dopłaty, działania/priorytetu/programu,
	-	576,46	Program rolnośrodowiskowy realizowany w ramach PROW/ Pakiet 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 /wariant 5.1 – ochrona siedlisk lęgowych ptaków
	-	47,23	Program rolnośrodowiskowy realizowany w ramach PROW/ Pakiet 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 /wariant 5.6 – półnaturalne łąki wilgotne
Wody	-	4,03	Program rolnośrodowiskowy realizowany w ramach PROW/ Pakiet 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 /wariant 5.3 – szuwary wielkoturzycowe
Tereny zadrzewione lub zakrzewione	-	-	-
Inne	-	-	-

2.5. Istniejące i projektowane plany/programy/projekty dotyczące zagospodarowania przestrzennego

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
1	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy	Urząd Gminy i Miasta Czarna Białostocka. Uchwała Nr XXIII/140/2000 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 30 maja 2000 r. Zmianę studium	Zalecenia odnośnie działań ochronnych dla przedmiotów ochrony winny być brane pod uwagę przy realizacji zadań z zakresu gospodarki przestrzennej i lokalizacji przyszłych inwestycji	Dokumenty nie zawierają zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	Czarna Białostocka	uchwalono uchwałą Nr XLIX/383/06 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 24 października 2006r			
2	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Uchwała Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z 25 maja 2005 r.			
3	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gródek	Urząd Gminy Gródek Uchwała Nr XXXVI/212/02 Rady Gminy Gródek z dnia 28 czerwca 2OO2 r.			
4	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Michałowo	Urząd Miasta i Gminy Michałowo Uchwała Nr XXI/115/2000 Rady Gminy w Michałowie z dnia 30 listopada 2000r. Zespół projektowy pod kierunkiem. Zdzisława Plichty			
5	Studium uwarunkowań i	Urząd Miasta i Gminy Supraśl Uchwała Nr XXXVI/236/98			

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Supraśl	Rady Miasta i Gminy Supraśl z dnia 14 czerwca 1998 r.			
6	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wasilków	Urząd Miasta i Gminy Wasilków Uchwała Nr XXXIX/229/06 Rady Miejskiej w Wasilkowie z dnia 27 kwietnia 2006 r. (zmieniona uchwałą Nr XXXIV/183/09 Rady Miejskiej w Wasilkowie z dnia 3 sierpnia 2009 r. - I zmiana oraz uchwałą Nr XLIII/230/10 Rady Miejskiej w Wasilkowie z dnia 25 marca 2010 r. - II zmiana),			
7	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów	Urząd Miasta i Gminy Zabłudów Załącznik do Uchwały Nr XXIX/179/05 Rady Miejskiej w Zabłudowie z dnia 26 listopada 2005r.			
8	Studium uwarunkowań i kierunków	Urząd Miasta i Gminy Knyszyn Załącznik nr 3do Uchwały Nr XXXIII/119/2000 Rady			

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Knyszyn	Miejskiej w Knyszynie z dnia 30 listopada 2000r. główny projektant – Jerzy Chodorowski			
9	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jasionówka	Urząd Gminy Jasionówka Uchwała Nr XIII/93/12 Rady Gminy Jasionówka z dnia 27 czerwca 2012 r.			
10	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa Białostocka	Urząd Miasta i Gminy Dabrowa Białostocka			
11	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krynki	Urząd Miasta i Gminy Krynki Uchwała Nr XII/173/02 Rady Gminy Krynki z dnia 27 czerwca 2002 r. Zespół autorski pod kierownictwem Katarzyny Kuźniak			
12	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania	Urząd Gminy Krynki Uchwała Nr XI/60/99 Rady Gminy Sidra z dnia 30 grudnia 1999 r			

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	przestrzennego gminy Sidra				
13	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Sokółka	Urząd Miasta i Gminy Sokółka Uchwała Nr XVII/103/2011 Rady Miejskiej w Sokółce z dnia 29 września 2011 Autorzy: Jerzy i Katarzyna Talaga			
14	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Suchowola	Urząd Miasta i Gminy Suchowola Uchwała Nr XV/77/99Rady Miejskiej w Suchowoli z dnia 29 grudnia 1999. Zespół autorski pod kierownictwem Wandy Pietrasz			
15	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szudziałowo	Urząd Gminy Szudziałowo Uchwała Nr XII/71/2011Rady Gminy Szudziałowo z dnia 6 grudnia 2011.			
16	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego	Urząd Miasta i Gminy Czarna Białostocka Wykonawca: Fundacja rozwoju demokracji lokalnej. Centrum	Zalecenia odnośnie działań ochronnych dla przedmiotów ochrony winny być brane pod uwagę przy realizacji zadań z zakresu gospodarki przestrzennej i	Dokumenty nie zawierają zapisów, które w znaczący negatywny sposób	Brak

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	gminy Czarna Białostocka	szkoleniowe w Białymstoku. 2003	lokalizacji przyszłych inwestycji	wpływałyby na przedmioty ochrony	
17	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno - gospodarczego Gminy Gródek na lata 2002 - 2015	Urząd Gminy Gródek Uchwała Rady Gminy Gródek Nr XXVIII/158/01 z dnia 30 kwietnia 2001 r.			
18	Strategia Rozwoju Gminy Michałowo do 2015 roku	Urząd Miasta i Gminy Michałowo Zarząd Gminy Michałowo, czerwiec 2002			
19	Strategia rozwoju gminy Krynki do 2015 roku	Zarząd Gminy Krynki			
20	Strategia rozwoju miasta i gminy Sokółka do 2015 roku	Zarząd Miejski w Sokółce, marzec 2002			
21	Plan rozwoju lokalnego gminy Czarna Białostocka	Urząd Miasta i Gminy Czarna Białostocka Załącznik do Uchwały Nr XX/158/04 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 29 czerwca 2004 roku w sprawie przyjęcia Planu Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy		Dokumenty nie zawierają zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
		Czarna Białostocka			
22	Plan rozwoju lokalnego gminy Knyszyn	Urząd Miasta i Gminy Knyszyn Uchwała Nr XI/77/08 Rady Miejskiej w Knyszynie z dnia 31.03.2008 r			
23	Plan rozwoju lokalnego gminy Jasionówka na lata 2007-2013	Urząd Gminy Jasionówka Załącznik do Uchwały Nr IX/42/07 Rady Gminy Jasionówka z dnia 14.11.2007 r Autor: Andrzej Zdanowicz			
24	Plan rozwoju lokalnego gminy Dąbrowa Białostocka na lata 2004-2013	Urząd Miasta i Gminy Dąbrowa Białostocka Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XV/96/04 Rady Miejskiej w Dąbrowie Białostockiej z dnia 6 lipca 2004 roku Autorzy: Joanna Boćkowska, Władysław Kalenik, Ewa Czarniecka			
25	Plan rozwoju lokalnego gminy Sidra na lata 2008-2013	Urząd Gminy Sidra Załącznik do Uchwały Nr I/76/08Rady Gminy Sidra z dnia 31 marca 2008 r.			
26	Planu Rozwoju Lokalnego Gminy	Urząd Miasta i Gminy Sokółka Uchwała Nr XXII/172/08 Rady			

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	Sokółka na lata 2008-2013	Miejskiej w Sokółce z dnia 23 sierpnia 2008			
27	Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Suchowola na lata 2008-2013	Urząd Miasta i Gminy Suchowola Załącznik do Uchwały Nr XIV/105/08 Rady Miejskiej w Suchowoli z dnia 17 kwietnia 2008r			
28	Program ochrony środowiska Gminy Dobrzyniewo Duże	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Uchwała Nr XX/108/04 Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 30.06.2004 roku.		Dokumenty nie zawierają zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak
29	Program Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014	Urząd Gminy Gródek Załącznik do uchwały nr XIII/95/11Rady Gminy Gródek z dnia 28.10.2011 Autor: Barbara Wacław Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o., Białystok			
30	Gminny Program Ochrony Środowiska Gminy Michałowo na lata 2004-2015	Urząd Miasta i Gminy Michałowo Uchwała nr XXII/140/04Rady Gminy Michałowo z dnia 30.06.2004			
31	Program Ochrony	Urząd Miasta i Gminy Supraśl			

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	Środowiska Gminy Supraśl do 2012r.	załącznik do Uchwały Nr XIX/184/04 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 28 czerwca 2004r.			
32	Program Ochrony Środowiska Gminy Knyszyn do 2011r.	Urząd Miasta i Gminy Knyszyn Zespół autorski pod kierownictwem dr Lecha Magrela			
33	Program Ochrony Środowiska Gminy Krynki do 2012r.	Urząd Miasta i Gminy Krynki Załącznik Nr 1do uchwały Nr X/92/04Rady Gminy Krynki z dnia 18 czerwca 2004 r. Zespół autorski pod kierownictwem dr Lecha Magrela			
34	Program Ochrony Środowiska Gminy Suchowola do 2014r.	Urząd Miasta i Gminy Suchowola Autorzy: Dariusz Boruszko, Wojciech Dąbrowski, Lech Magrel			
35	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Czarna Białostocka na lata 2006-2015	Nadleśnictwo Czarna Białostocka. Istnieje strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planu		Dokument nie zawiera zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
36	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Dojlidy na lata 2007-2016	Nadleśnictwo Dojlidy. Istnieje strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planu		Dokument nie zawiera zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak
37	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Knyszyn na lata 2008-2017	Nadleśnictwo Knyszyn. Istnieje strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planu.		Dokument nie zawiera zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak
38	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Krynki na lata 2008-2017	Nadleśnictwo Krynki. Istnieje strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planu.		Dokument nie zawiera zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak
39	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Supraśl na lata 2006-2015	Nadleśnictwo Supraśl. Istnieje strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planu.		Dokument nie zawiera zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak
40	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Waliły	Nadleśnictwo Waliły. Istnieje strategiczna ocena		Dokument nie zawiera zapisów, które w	Brak

L.p.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
	na lata 2008-2017	oddziaływania na środowisko planu.		znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	
41	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Żednia na lata 2009-2018	Nadleśnictwo Żednia. Istnieje strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planu.		Dokument nie zawiera zapisów, które w znaczący negatywny sposób wpływałyby na przedmioty ochrony	Brak

2.6. Informacja o przedmiotach ochrony objętych Planem wraz z zakresem prac terenowych – dane zweryfikowane

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
Siedliska przyrodnicze							
1	**2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	C	0,3	4	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF, niezbędna inwentaryzacja.
2	**3140**	C	5,0	2	Mapa	Dobry	Plan Ochrony rezerwatu

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
	Zbiorniki wodne z ramienicami				załącznik nr 3		przyrody Jezioro Wiejki 2013-2033. Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF.
3	**3150** Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	C	15,4	177	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r.
4	**3160** Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	C	5,8	4	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF. Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Plan Ochrony rezerwatu przyrody Jezioro Gorbacz 2013-2033. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r.
5	**3260** Nizinne rzeki ze zbiorowiskami	C	27,0	9	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF. Dane z WZS, bazy Invent

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
	włosieniczników *Ranunculion fluitantis*						2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r.
6	**3270** Zalewane muliste brzegi rzek	C	0,1	4	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja.
7	**4030** Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion*)	C	0,3	2	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
8	**6210** Murawy kserotermiczne **(***Festuco-Brometea***)**	C	0,1	1	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF. Weryfikacja w ramach

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
							PZO 2013 r. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
9	**6230** Niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	C	0,6	10	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Siedlisko nowe, nie ujęte w SDF. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
10	**6410** Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	C	117	149	Mapa załącznik nr 3	Średni	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO 2013. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
							danych oraz inwentaryzacja siedliska.
11	**6430** Ziołorośla nadrzeczne *Convolvuletalia sepium*	C	0,2	3	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
12	**6510** Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	C	66	57	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO 2013. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
13	**7110** Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	A	103	19	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
							Weryfikacja w ramach PZO 2013. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
14	**7120** Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	B	4	3	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
15	**7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)	A	100	55	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO.

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
							Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
16	**7150** Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	Podczas prac na PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopni reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.					
17	**7230** Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	B	30	4	Mapa załącznik nr 3	Średni	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, inwentaryzacji BULiGL dla gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja siedliska.
17	**91I0** Dąbrowa świetlista (*Potentillo albae-*	C	2,5	5	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Weryfikacja w ramach PZO 2013, siedlisko nowe, konieczna weryfikacja

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
	Quercetum)						SDF.
18	**9170** Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum, Melitti Carpinetum*)	A	13724 (grądy naturalne)	3375	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niezbędna inwentaryzacja siedliska.
19	**91D0** Bory i lasy bagienne i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne (*Vaccinio uliginosi-Pinetum, Ledo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum*	A	5484	1241	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niezbędna inwentaryzacja siedliska.
20	**91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Fraxino-Alnetum* olsy źródliskowe)	A	2374	2012	Mapa załącznik nr 3	Średni	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP. Weryfikacja w ramach PZO 2013 r. Niezbędna inwentaryzacja siedliska
21	**91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	B	3	5	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP. Weryfikacja w ramach

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
	(*Ficario-Ulmetum*)						PZO 2013 r. Niezbędna inwentaryzacja siedliska
Gatunki roślin							
1	**1393** Sierpowiec błyszczący *Drepanocladus vernicosus*	C		min. 4	Mapa załącznik nr 3 Rezerwaty Bahno w Borkach, Kozłowy Ług, Stare Biele, uroczysko Łosiniany	Słaby	Dane z ekspertyzy BULiGL 2012, uzupełnione (dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, materiały projektu „AlkFens – Ochrona czynna torfowisk alkalicznych w północno-wschodniej Polsce" realizowanego przez Klub Przyrodników (Jarzombkowski F. npbl. 2010–2012)). Niepełne dane o przedmiocie ochrony –niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja gatunku
2	**1437** Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*	B		min. 4	Mapa załącznik nr 3 W rozproszeniu na	Średni	Dane z ekspertyzy BULiGL 2012, uzupełnione (dane z publikacji Sokołowski

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
					dogodnych siedliskach		A.W. 1995, WZS, bazy Invent 2007 LP, wyniki monitoringu GIOŚ, D. Wołkowycki npbl.). Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja gatunku
3	**1477** Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*	B		ok. 60	Mapa załącznik nr 3 W rozproszeniu na całym obszarze na dogodnych siedliskach	Średni	Dane z ekspertyzy BULiGL 2012, uzupełnione (dane z WZS, bazy Invent 2007 LP, publikacja: Łaska, Sienkiewicz 2010, wyniki monitoringu GIOŚ, D. Wołkowycki npbl.). Niepełne dane o przedmiocie ochrony – niezbędna weryfikacja danych oraz inwentaryzacja gatunku
4	**1903** Lipiennik Losela *Liparis loeselii*	C		2	Mapa załącznik nr 3	Dobry	Dane z ekspertyzy BULiGL 2012, uzupełnione (dane z WZS,

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
					Uroczysko Łosiniany, rez. Bahno w Borkach		bazy Invent 2007 LP, publikacja Pawlikowski, Wołkowycki 2010; D. Wołkowycki npbl.)
5	**1939** Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*	A		min. 15	Mapa załącznik nr 3 W rozproszeniu na dogodnych siedliskach, zwłaszcza w Nadleśnictwach Czarna Białostocka i Supraśl	Dobry	Dane z ekspertyzy BULiGL 2012, uzupełnione (dane z WZS, bazy Invent 2007 LP; wyniki monitoringu GIOŚ; D. Wołkowycki npbl.)
6	**1617** Starodub łąkowy *Ostericum palustre*	C		1–2	Mapa załącznik nr 3 Uroczysko Łosiniany (i rez. Woronicza)	Dobry	Dane z ekspertyzy BULiGL 2012, uzupełnione (publikacja Pawlikowski, Wołkowycki 2010; D. Wołkowycki npbl.)
Gatunki zwierząt							

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
1	**1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	C	X	72	Mapa załącznik nr 3 Szeroko rozprzestrzeniony na terenie Ostoi i spotykany praktycznie wszędzie tam gdzie rosną jego rośliny pokarmowe	Niepełny	Ostoja Knyszyńska nie została zbadana w sposób kompletny pod względem fauny motyli i liczba stanowisk nieparka jest zapewne znacznie większa, na co wskazuje fakt, że co roku znajdywane są nowe stanowiska m.in. przy okazji inwentaryzacji dokonywanych na potrzeby projektu LIFE dotyczącego ochrony orlika krzykliwego
2	**4030** Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	A	X	21	Mapa załącznik nr 3 W ostatnich latach notowany wyłącznie na terenie Nadleśnictwa Waliły na 4 stanowiskach, a w	Niewystarczający	Ze względu na efemeryczny charakter siedlisk gatunku zalecana jest ciągła inwentaryzacja polegająca na weryfikacji obecności gatunku w potencjalnych siedliskach.

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
					przeszłości szerzej rozprzestrzeniony i występujący również na terenie Nadl. Krynki		

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
3	**4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	B		35	Mapa załącznik nr 3 Gatunek notowany na wielu stanowiskach, głównie w części wschodniej Ostoi Knyszyńskiej.	Niepełny	Co roku znajdywane są nowe stanowiska gatunku, m.in. przy okazji inwentaryzacji dokonywanych na potrzeby projektu LIFE dotyczącego ochrony orlika krzykliwego. Konieczna jest eksploracja do tej pory nie badanych części Ostoi (szczególnie dolin rzecznych z liczniejszym występowaniem rośliny żywicielskiej – rdestu wężownika), a także weryfikacja starszych danych
4	**4042** Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	A		7	Mapa załącznik nr 3 Gatunek obserwony w przeszłości tylko na terenie	Niewystarczający	Konieczne są poszukiwania gatunku w potencjalnych siedliskach (w tym w okolicach stanowisk gdzie był obserowany w przeszłości) w celu zweryfikowania

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
					nadleśnictw Waliły oraz Krynki. Ostatnie stwierdzenie miało miejsce w 2008.		obecności gatunku w Ostoi Knyszyńskiej – istnieją przesłanki, że wyginął

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
5	**1037** Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*	C		1	Mapa załącznik nr 3 Gatunek znaleziony na terenie 4 kwadratów siatki ETRS LAEA52 obejmujących obszar Ostoi Knyszyńskiej, w tym na terenie rezerwatu Las Cieliczański, dla którego jedynie jest możliwe podanie dokładnej lokalizacji.	Wysoce niewystarczający	Konieczna jest inwenatryzacja gatunku w potencjalnych siedliskach lęgowych tj. w pobliżu rzek szczególnie Sokołdy i Supraśli. Inwentaryzacja ta powinna dotyczyć zgodnie z wytycznymi GIOŚ wylinek tak aby zidentyfikować było można miejsca rozwoju gatunku.
6	**1042** Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	C		4	Mapa załącznik nr 3 Gatunek stwierdzony poraz pierwszy na terenie Ostoi Knyszyńskiej	Wysoce niewystarczający	Konieczna jest dalsza inwentaryzacja gatunku przez eksploracje potencjalnych siedlisk lęgowych (różnego typu wody stojące i wolnopłynące) w okresie

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
					w 2013 r		pojawu gatunku.

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
7	**1065** Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	C		1	Mapa załącznik nr 3	Wysoce niewystarczający	Gatunek stwierdzony po raz pierwszy na terenie Ostoi Knyszyńskiej w 2013 r Konieczna jest szczegółowa inwentaryzacja gatunku w okolicach miejsca pierwszej obserwacji, a także poszukiwanie gatunku w innych potencjalnych siedliskach
8	**1014** Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*	C		brak szczegółowych danych	brak szczegółowych danych	Niedostateczny	Brak szczegółowych danych. Niezbędna inwentaryzacja.
9	**1086** Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*	C		1	Mapa załącznik nr 3	Słaby	Dane z WZS, bazy Invent 2007 LP
10	**1924** Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheima*	A		brak szczegółowych danych	brak szczegółowych danych	Niedostateczny	Brak szczegółowych danych. Niezbędna inwentaryzacja.
11	**1145** Piskorz *Misgurnus fossilis*	B		9	Mapa załącznik nr 3 w rzekach: Świsłocz, Nietupa,	Dostateczny	Dane z: Operaty rybackie doc. dr hab. Wiesława Wiśniewolskiego i mgr inż. Grzegorza Pula

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
					Supraśl, Sokołda, Słoja, Płoska, Czarna wraz z dopływami oraz Kumiałka i Brzozówka		
12	**2484** Minóg ukraiński *Eudonttomyzon mariae*	B		7	Mapa załącznik nr 3 w rzekach: Świsłocz, Nietupa, Supraśl, Sokołda, Słoja, Płoska, Czarna	Dostateczny	Dane z: Operaty rybackie doc. dr hab. Wiesława Wiśniewolskiego i mgr inż. Grzegorza Pula
13	**1163** Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	B		6	Mapa załącznik nr 3 w rzekach: Świsłocz, Nietupa, Sokołda, Słoja, Płoska, Czarna	Dostateczny	Dane z: Operaty rybackie doc. dr hab. Wiesława Wiśniewolskiego i mgr inż. Grzegorza Pula
14	**1188** Kumak nizinny *Bombina bombina*	C		19	Mapa załącznik nr 3	Niedostateczny	Brak szczegółowych danych. Niezbędna inwentaryzacja.
15	**1166** Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	C		7	Mapa załącznik nr 3	Niedostateczny	Brak szczegółowych danych. Niezbędna inwentaryzacja.

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
16	**1308** Mopek *Barbastella barbastellus*	C		brak szczegółowych danych	brak szczegółowych danych	Niedostateczny	Niezbędna inwentaryzacja
17	**1337** Bóbr europejski *Castor fiber*	B		220	Mapa załącznik nr 3 Ciągłe, liniowe wzdłuż dolin rzecznych	Dostateczny	-
18	**1352** Wilk *Canis lupus*	B		8	Mapa załącznik nr 3 centra zasięgów występowania gatunku	Dobry	-
19	**1355** Wydra *Lutra lutra*	B		28	Mapa załącznik nr 3 Ciągłe, liniowe wzdłuż dolin rzecznych	Dostateczny	-
20	**1361** Ryś europejski *Lynx lynx*	B		8	Mapa załącznik nr 3 centra zasięgów występowania gatunku	Dobry	-
21	**2647** Żubr	B		1	Mapa załącznik nr 3	Bardzo dobry	-

L.p.	Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
	Bison bonasus				Teren Nadleśnictwa Krynki		

Informacje o przedmiotach ochrony zostały również przekazane w formie warstwy informacyjnej systemów informacji przestrzennej GIS.

2.6.1. Typy siedlisk przyrodniczych

WODY

3140 – Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*

Są to naturalne zbiorniki wód, w których ramienice porastając dno zbiornika tworzą tzw. łąki podwodne. Jedynym dobrze rozpoznanym zbiornikiem tego typu na terenie Ostoi jest Jezioro Wiejki. W obrębie akwenu wodnego stwierdzono niewielkie płaty zasiedlone przez ramienice.

Zbiornik ma jeszcze charakter oligotroficzny z zaawansowanym procesem eutrofizacji. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Jezioro Wiejki. Fot. A. Kołos

3150 – Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*

Starorzecza powstają przez odcięcie szyi meandru cieku wodnego, mają zazwyczaj powierzchnię od kilkudziesięciu metrów kwadratowych do około hektara i niewielką głębokość. W zbiornikach głębszych występują rośliny zanurzone ze związku *Potamion.* W miejscach płytszych dominują rośliny o liściach pływających, należące do związku *Nympheion*. Najczęściej spotykany jest zespół grążela żółtego i grzybieni białych. Częstym gatunkiem jest osoka aloesowata *Stratiotes aloide*s. Poza nią gatunkami charakterystycznymi są jeszcze: rogatek sztywny (*Ceratophyllum demersum*), rdestnica pływająca *Potamogeton natans,* pływacz *Utricularia vulgaris,* moczarka kanadyjska *Elodea canadiensis*

Starorzecze Sokołdy w okolicach mostu drogowego w miejscowości Sokołda. Fot. M. Wołkowycki

Stan zachowania w sieci Natura 2000 przedstawiono na podstawie wyników monitoringu typów siedlisk przyrodniczych z lat 2009-2011. Monitoringiem objęto 270 powierzchni w regionie kontynentalnym kraju na obszarach Natura 2000 i poza nimi. Z 29 obszarów Natura 2000 62% badanych obszarów wykazało stan niezadowalający (U1), 21% stan właściwy (FV), natomiast 17% stan zły (U2). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

3160 – Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

Są to z reguły niewielkie i bezodpływowe zbiorniki wodne. Powstają w niewielkich zagłębieniach wytopiskowych lub stanowią końcowy efekt przekształcania – dawniej większego zbiornika – w torfowisko wysokie. Dlatego w bezpośrednim otoczeniu zbiornika dystroficznego występuje często pło mszarne, a bardziej na zewnątrz mszar sosnowy lub bór bagienny. Woda ma ciemną barwę, która jest związana z obecnością substancji humusowych. Silne zakwaszenie, ubóstwo składników pokarmowych ograniczają istotnie rozwój hydrofitów. Bogatsza roślinność, występowanie szuwarów trzcinowych, oczeretu, pałki wodnej, oraz gatunków roślin takich jak grążel żółty, grzybień biały, rdestnice, jest najczęściej dowodem postępującej eutrofizacji zbiornika dystroficznego.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Monitoring siedlisk w 2011 r. objął 66 stanowisk w regionie kontynentalnym, z czego 61 w obszarach Natura 2000. Na tej podstawie stwierdzono, że na obszarach Natura 2000 78,5% badanych obszarów wykazało stan właściwy (FV), a 21,5% stan niezadowalający (U1). Żaden obszar nie wykazał stanu złego (U2). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

3260 – Nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*)

Siedlisko tworzy roślinność zanurzona, przytwierdzona do piaszczystych lub żwirowych osadów na dnie koryt strumieni i rzek o wyraźnym przepływie wody. Na siedlisko składają się płaty różnych zbiorowisk roślin zakorzenionych w dnie cieku (lub przytwierdzonych do podłoża.

Płaty roślin w są zwykle jednogatunkowe, na tym samym odcinku rzeki mogą występować obok siebie płaty różnych gatunków. Głównym elementem strukturotwórczym siedliska jest najczęściej włosienicznik *Batrachium fluitans*.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – W 2011 r. monitoringiem objęto 71 stanowisk w regionie kontynentalnym, z czego 23 znajdujowało się w obszarach Natura 2000. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej monitoringiem objęto stanowisko (Płoska-Kołodno). Jedno stanowisko zlokalizowane było poza obszarem Natura 2000 (Czarna - Sochonie). Stwierdzono, że na 15 monitorowanych w 2011 r. obszarach Natura 2000 66,2% badanych obszarów wykazało stan właściwy (FV), stan niezadowalający (U1) - 31% oraz 2,8% stan zły (U2). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

3270 – Zalewane muliste brzegi rzek

Siedlisko to obejmuje pionierskie zbiorowiska roślin jednorocznych (terofitów) na mulistych, wysychających latem brzegach wód. Reprezentuje je roślinność występująca na żyznych glebach aluwialnych, zajmująca najczęściej niewielką powierzchnię (kilka –kilkanaście m²). Tworzą one inicjalne tarasiki przy nadrzecznych skarpach lub efemeryczne wysepki w obrębie koryta rzecznego. Stan zachowania siedliska w obszarze pomimo nielicznych, stwierdzonych do tej pory stanowisk, został oceniony na – C.

Zespoły rdestnic *Potamogeton alpinus* i wodnych form jeżogłówki pojedynczej *Sparganium emersum* – strumień Słoja na odcinku ujściowym do rzeki Supraśl. Fot. M. Wołkowycki

MURAWY I WRZOSOWISKA

2330 - Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi

Siedlisko stanowią otwarte formacje wydm śródlądowych, z suchymi glebami krzemianowymi, często ubogie gatunkowo, z wyraźną dominacją roślin jednorocznych. Należą do nich formacje niestabilnych piasków ze szczotlichą siwą *Corynophorus canescens*, sporkiem wiosennym *Spergula morisonii*, chroszczem nagołodygowym *Teesdalea nudicaulis* i kobiercami krzaczastych porostów z rodzajów *Cladonia ssp* i *Cetraria ssp.* oraz inne murawy pokrywające bardziej stabilne systemy wydm śródlądowych z mietlicą *Agrostis ssp*. i szczotlichą siwą *C. canescens*, rzadziej z innymi, acydofilnymi trawami. Siedlisko śródlądowych muraw szczotlichowych wykształca się na luźnych piaskach, które mają bardziej urozmaicony skład mechaniczny. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Kompleks muraw szczotlichowych *Spergulo vernalis – Corynephoretum* w uroczysku Krzemienne. Fot. M. Wołkowycki

4030 – Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*)

Siedlisko to obejmuje śródlądowe suche wrzosowiska, występujące najczęściej na obrzeżach lasów, przydrożach, skarpach, najprawdopodobniej w całości pochodzenia antropogenicznego. Są to niskie barwne zbiorowiska krzewinkowe na suchych, ubogich i kwaśnych siedliskach. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Wrzosowisko *Pohlio nutantis-Callunetum* przy linii kolejowej na wysokości oddziału 208.

Fot. M.Wołkowycki

6210 - Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

Zbiorowiska kwietnych muraw kserotermicznych są bardzo zróżnicowane pod względem warunków siedliskowych. Zbiorowiska te wyraźnie preferują cieplejsze ekspozycje. Na ogół spotykane są w miejscach szczególnie suchych, nasłonecznionych i gorących. Zajmują najczęściej niewielkie powierzchnie. Kserotermiczne zbiorowiska murawowe maja charakter pół naturalny, wykształcają się pod wpływem ekstensywnej gospodarki pasterskiej. Należą do siedlisk stosunkowo trwałych, ze względu na skrajne warunki glebowe i termiczne, w jakich występują. Przy braku oddziaływania czynników antropogenicznych naturalne procesy sukcesyjne zachodzą tu jednak dość szybko.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Ponad połowa stanowisk monitoringowych (57,61 %, GIOŚ 2006-2008) w obszarach Natura 2000 otrzymała ocenę ogólną niezadowalającą (U1). Ocenę złą (U2) otrzymało 28,26 % stanowisk, a właściwą (FV) 14,13 %. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Murawa kserotermiczna z posłonkiem kutnerowatym - grądzik w dolinie Supraśli na wysokości miejscowości Dębowik. Fot. M. Wołkowycki

6230 –*Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)

Siedlisko to obejmuje zwarte murawy z bliźniczką psią trawką *Nardus stricta*, występujące na krzemianowym podłożu. Murawy bliźniczkowe to ubogie siedliska, wykształcające się w miejscach po wycięciu borów, w sąsiedztwie torfowisk, na obrzeżach lasów i dróg leśnych oraz na polanach leśnych. Są to siedliska silnie zakwaszone (3,5-5,5 pH).

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Ocenę ogólną niezadowalającą (U1) otrzymało 41,38 % stanowisk monitoringowych w obszarach Natura 2000 (GIOŚ 2006-08). Ocenę właściwą (FV) otrzymało 34,48 % stanowiska, a złą (U2) 24,14 %. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Sucha murawa bliźniczkowa *Polygalo - Nardetum* – grądzik w dolinie Supraśli na wysokości miejscowości Dębowik.

Fot. M. Wołkowycki

ŁĄKI

6430 – Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Siedlisko to obejmuje naturalne i hydrofilne zbiorowiska nitrofilne, okrajkowe zbiorowiska ziół i pnączy wzdłuż cieków na niżu (*Galio-Urticetea*). Są to siedliska okresowo zalewane, występujące na żyznych glebach, zwykle na okrajkach zarośli wierzbowych bądź łęgów wierzbowych. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Zespoły welonowe z kielisznikiem zaroślowym *Urtico – Calystegietum sepium* - dolina Supraśli na wysokości miejscowości Dębowik.

Fot. M. Wołkowycki

6410 – Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion*)

Łąki trzęślicowe - są jedną z najbardziej zróżnicowanych półnaturalnych formacji łąkowych powstałych na skutek ekstensywnej gospodarki człowieka. Łąki te wyróżniają się wielogatunkową strukturą i szeroką amplitudą ekologiczną. Specyficzną cechą siedliska jest zmienny poziom wody gruntowej w ciągu roku, stanowiący zasadniczy element różnicujący i decydujący o wykształceniu się swoistej roślinności. Fizjonomicznie łąki trzęślicowe odznaczają się stałym udziałem trzęślicy modrej *Molinia caerulea* oraz takich gatunków jak goździk pyszny *Dianthus superbus* kosaciec syberyjski *Iris sibirica,* przytulia północna *Galium boreale,* czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis,* sierpik barwierski *Serratula tinctoria,* bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*. Rozwój łąk trzęślicowych bywa obecnie najczęściej efektem melioracji torfowisk przejściowych lub niskich.

Stan zachowania w sieci Natura 2000. W ramach monitoringu typów siedlisk z lat 2010-2011 wykonano badania na 121 stanowiskach zlokalizowanych w 34 obszarach Natura 2000. Stwierdzono, że 19,2% monitorowanych stanowisk otrzymało ocenę właściwą (FV), 50,4% stan niezadowalający (U1), a 30,4% stan zły (U2). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Łąki olszewnikowe w dolinie Supraśli - Krzyżowola. Fot. M. Wołkowycki

6510 – Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Siedlisko to tworzą zbiorowiska użytków zielonych na żyznych, świeżych (niezbyt wilgotnych i nie suchych) glebach mineralnych bez śladów zabagnienia. Łąki świeże są bogatymi florystycznie, wysoko produktywnymi, wielokośnymi zbiorowiskami. Cechuje je udział takich traw, jak rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, stokłosa miękka *Bromus hordoraceus*. Znaczny udział mają wysokie byliny z rodziny baldaszkowatych, niższą warstwę tworzą rośliny o barwnych kwiatach, takie jak dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, komonica pospolita *Lotus corniculatus*. Siedliska te powstały w wyniku wycięcia lasów liściastych i zagospodarowania tych terenów jako łąki kośne. Koszone są zwykle dwa razy w roku oraz umiarkowanie nawożone.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Przeprowadzony w latach 2009 i 2011 monitoring siedlisk na 327 stanowiskach w 61 obszarach Natura 2000 wskazuje, że 19,9% stanowisk otrzymało ocenę właściwą (FV), 61,1% stan niezadowalający (U1), a 19,0% stan zły (U2). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

Świeża łąka rajgrasowa *Arrhenatheretum elatioris* w wariancie kserotermicznym – mineralne wyniesienie w dolinie Supraśli.

Fot. M. Wołkowycki

TORFOWISKA

7110 – *Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)

Bezleśne mszary krzewinkowo-torfowcowe stanowią skrajnie ubogie siedliska, silnie zakwaszone i uzależnione głównie od opadów atmosferycznych (gospodarka ombrofilna). Występują tu gatunki roślin, które są wyłącznie przywiązane do gleb torfowisk wysokich: żurawina błotna, *Vaccinium oxycoccus* modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum* oraz cała grupa torfotwórczych mchów sfagnowych z charakterystycznym *Sphagnum magellanicum* i *S. rubellum*.

Stan zachowania w sieci Natura 2000. Monitoring w regionie kontynentalnym prowadzono w latach 2006-2008 na 177 stanowiskach w 42 obszarach Natura 2000. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej monitoring szczegółowy przeprowadzono w 2008 roku na 4 stanowiskach (Gorbacz, Zubrowy Ług, Waliły, Supraśl). Stwierdzono, że 33,1% monitorowanych stanowisk otrzymało ocenę właściwą (FV), 46,9% stan niezadowalający (U1), a 20,0% stan zły (U2). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – A.

Torfowisko wełniankowo – sosnowe *Eriophoro – Pinetum sylvestris*. Fot. M. Wołkowycki

Mszar sosnowy *Ledo – Sphagnetum magellanici*. Fot. M. Wołkowycki

7120 – Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji

Siedlisko powstaje w wyniku degradacji mszarów wysokotorfowiskowych, znajdujących się na torfowiskach odwodnionych, lub w inny sposób zniekształconych: eksploatacją torfu, niewłaściwą gospodarką leśną. Zalicza się tu płaty o nieciągłej, degenerującej się lub całkowicie zanikającej warstwie torfowców. Zdegradowane torfowiska porośnięte są zarówno przez formacje leśne (suche postaci borów bagiennych lub brzezin), jak i formacje nieleśne (zbiorowiska z dominacją wełnianki pochwowatej, wrzosu, borówek lub trzęślicy modrej).

Stan zachowania w sieci Natura 2000. W latach 2006-2011 nie przeprowadzono na tym siedlisku monitoringu. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – B.

7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska pod względem warunków hydrologicznych, troficznych, charakteru roślinności i stanu dynamicznego mają cechy pośrednie między typowymi torfowiskami niskimi a torfowiskami wysokimi. Są to najczęściej niskoturzycowe łąki bagienne z udziałem mszaków, kwaśne młaki turzycowe w zatorfionych zagłębieniach terenu. Są to zbiorowiska z turzycą nitkowatą *Carex lasiocarpa*, turzycą pospolitą *Carex nigra*, turzycą Davalla *Carex davalliana*, turzycą obłą *Carex diandra*. Torfowiska te są dość charakterystyczne dla terenów o urozmaiconej rzeźbie polodowcowej z dużą ilością zagłębień wytopiskowych i wód wysiękowych. Często stanowią fragmenty większych zespołów torfowiskowych lub tworzą okrajki torfowisk wysokich.

Stan zachowania w sieci Natura 2000. Monitoring siedlisk przeprowadzony w 2010 i 2011 roku obejmował 110 stanowisk w 34 obszarach Natura 2000. Stwierdzono, że 24,6% badanych stanowisk ma stan właściwy (FV), stan niezadowalający (U1) - 54,0% oraz stan zły (U2) – 29,4%. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – A.

Młaka z zespołami turzycy obłej *Caricetum diandrae* Fot. M. Wołkowycki

7230 – Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Torfowiska zasadowe pod względem hydrologicznym należą do torfowisk soligenicznych, tj. zasilanych przez ruchliwe wody podziemne, pochodzące z warstw wodonośnych obszarów przyległych. Wody te mją decydujący wpływ na odczyn siedliska, który mieści się w przedziale od 6,5 do 8 pH. Poziom wód zasilających torfowiska soligeniczne jest stale wysoki, układa się przy jego powierzchni, torfowiska zasadowe mają postać młak, torfowisk źródliskowych i torfowisk przepływowych.

Stan zachowania w sieci Natura 2000. Monitoring został przeprowadzony w 2009 roku na 95 stanowiskach w 25 obszarach Natura 2000 oraz w 7 innych obszarach. Dwa stanowiska zlokalizowano na obszarze Ostoi Knyszyńskiej (Bahno w Borkach, Łosiniany), a jedno stanowisko w niewielkiej odległości poza ostoją (Sidra,). Na podstawie monitoringu, stwierdzono, że 17,9% badanych stanowisk ma stan właściwy (FV), stan niezadowalający (U1) - 56,8% oraz stan zły (U2) – 25,3%. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – A.

Torfowisko przepływowe z *Dactylorhiza incarnata* w rezerwacie Woronicza. Fot. M. Wołkowycki

LASY

91D0 –*Bory i lasy bagienne (załącznik graficzny)

Bory i lasy na bagiennych są najczęściej związane z kompleksami torfowisk wysokich i przejściowych. Pozostają zwykle pod wpływem zasilania wodą ubogą w związki odżywcze: wodą opadową, roztopową lub z płytkich poziomów wody gruntowej. Podstawowymi gatunkami lasotwórczymi są świerk, sosna i brzoza omszona. W runie leśnym występują gatunki siedlisk ubogich, typowych dla torfowisk wysokich i przejściowych, ponadto krzewinki i gatunki borów oraz mchy torfowce.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000 przedstawiono na podstawie wyników raportowania i monitoringu typów siedlisk przyrodniczych w latach 2006 – 2008, dane GIOŚ. Monitoringiem objęto 230 stanowisk. Stwierdzono, że 36,8% badanych stanowisk ma stan właściwy (FV), stan niezadowalający (U 1) - 41,1% oraz stan zły (U2) – 21,7%. Najczęściej czynnikiem wpływającym na taką ocenę są niewłaściwe warunki wodne (przesuszenie), które uznano za wskaźnik kardynalny.

Duże zróżnicowanie ekologiczne bagien narzuca potrzebę ich charakterystyki w podtypach, w nawiązaniu do warunków siedliskowych typowych dla Ostoi Knyszyńskiej. Pozwoli to na bardziej adekwatne różnicowanie zapisów w odniesieniu do zagrożeń, działań ochronnych i zakresu prac monitoringowych.

91D0-2 Kontynentalny bór bagienny wyróżnia rozluźniony drzewostan złożony z sosny o obniżonej bonitacji z domieszką brzozy omszonej i sporadycznie świerka. Dno lasu ma charakter krzewinkowo-mszysty. W dolinkowo-kępkowym dnie lasu dominują różne gatunki mchów torfowych, wełnianka *Eriophorum vaginatum* oraz typowe dla tego boru borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, bagno zwyczajane *Ledum palustre*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*.

Sosnowy bór bagienny *Vaccinio uliginosi – Pinetum* w rezerwacie Jesionowe Góry. Fot. M. Wołkowycki

91D0-5 – Borealna świerczyna na torfie jest borem świerkowym, występującym na zmurszałych torfach niskich, przejściowych i wysokich. W runie duży udział mają torfowce; o indywidualności świerczyny stanowi liczna grupa mszaków, wątrobowców i innych roślin typowych dla flory obszarów borealnych. Drzewostan jest zdominowany przez świerk, który czasami przeważa we wszystkich warstwach lasu i może tworzyć lite drzewostany; lokalnie większy udział olszy lub sosny zależy od charakteru sąsiadujących zbiorowisk. Charakterystyczną cechą świerczyn bagiennych jest bogata warstwa mszysta, w której przeważają mchy torfowe oraz wątrobowce. Istotna jest obecność mchu *Sphagnum girgensohnii*, gwiazdnicy długolistnej *Stellaria longifolia*, storczyka – listery sercowatej *Listera cordata*, turzycy gwiazkowatej *Carex stellulata* i widłaków. W żyźniejszych odmianach świerczyn torfowych o charakterze lasów mieszanych bagiennych stały udział mają gatunki typowe dla olsów w tym zachylnik błotny *Thelypteris palustris* i nerecznica grzebieniasta *Dryopteris cristata*.

Borealna świerczyna na torfie w rezerwacie Jesionowe Góry**.** Fot. M. Wołkowycki

91D0-6 Borealna brzezina bagienna (biel) występuje na torfowiskach przejściowych, w których runo stanowi kombinację gatunków bagiennych, olsowych, torfowisk przejściowych i wysokich. Charakterystyczny jest zwłaszcza udział gatunków torfowisk przejściowych, takich jak bobrek trójlistny *Menyanhtes trifoliata*, siedmiopalecznik błotny *Potentilla palustris*, turzyca nitkowata *Carex lasiocarpa*, mochwian łąkowy *Aulacomnium palustre*. Drzewostany dojrzałych form zbudowane są z brzozy omszonej, sosny z domieszką świerka lub olszy.

Sosnowo – brzozowy las bagienny *Thelypteridi – Betuletum pubescentis* w rezerwacie Bahno w Borkach**.** Fot. M. Wołkowycki

91E0 – *Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe: *Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Fraxino-Alnetum, Stellario-Alnetum*, łęgi źródliskowe

Ten typ siedliska przyrodniczego obejmuje nadrzeczne lasy: olszowe, jesionowe, olszowo-jesionowe, wierzby białej i kruchej oraz topoli białej i czarnej. Lasy te wykształcają się na glebach zalewanych wodami rzecznymi, o wysokim poziomie wód gruntowych, głównie klasyfikowanych jako pobagienne lub napływowe aluwialne. Należy tu kilka istotnie różniących się podtypów drzewostanów od jesionowo-olszowych na obszarach źródlisk i związanych z nimi cieków, olszyny nad wolno płynącymi strumieniami po lasy olszowe z udziałem świerka położone w większym oddaleniu od cieku zasilającego. Jako podstawowy element nadrzecznych krajobrazów roślinnych mają wpływ na retencję wód i funkcjonowanie korytarzy ekologicznych i sieci hydrograficznej. Wszystkie odznaczają się ponadprzeciętnym bogactwem związanej z nimi flory i fauny.

Stan zachowania w sieci Natura 2000. Monitoringiem w latach 2006-2008 objęto 184 stanowiska. Stwierdzono, że 21,2% badanych stanowisk ma stan właściwy (FV), stan niezadowalający (U1) - 54,9% oraz stan zły (U2) – 22,8%. Ocena ogólna U1/U2. Złe oceny wynikają przede wszystkim z zaburzenia „struktury i funkcji siedliska" na skutek ekspansji gatunków obcych w runie, pozyskania drewna, a co za tym idzie - zbytniego odmłodzenia drzewostanu; fragmentacji zadrzewień nadrzecznych i przystrumieniowych. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – A.

91E0-1,2 Nadrzeczne łęgi wierzbowe i topolowe z gatunkami wierzb drzewiastych wierzby białej i kruchej, z domieszką topoli białej i topoli czarnej, zajmowały prawdopodobnie płaskie, zalewane okresowo powierzchnie madowych tarasów rzecznych Supraśli i jej większych dopływów – Czarnej i Sokołdy. Obecnie mają charakter reliktowy, o dawnym, większym rozprzestrzenieniu łęgów nadrzecznych świadczy pojedyncze i grupowe występowanie wierzb, rzadziej topoli na tarasach zalewowych większych rzek, głównie Supraśli.

Nadrzeczne łęgi wierzbowe *Salicetum albae* – Supraśl. Fot. M. Wołkowycki

91E0-3 Łęg jesionowo-olszowy jest lasem olchowym z dużym udziałem jesionu, bujnie rozwiniętym runem, czasami o kępiastej i mozaikowej budowie. Drzewostan jest zdominowany przez olszę, ale lokalnie równorzędnym składnikiem warstwy drzew staje się jesion. Jako stała domieszka występuje świerk, a w nieco żyźniejszych postaciach łęgu także grab, sporadycznie wiązy i lipa. Podszyt lasu jest słabo rozwinięty i poza gatunkami drzew, składa się z krzewów leszczyny, czeremchy i trzmieliny. W bogatym runie dna lasu charakterystyczne jest występowanie niecierpka *Impatiens noli tangere*, kuklika zwisłego *Geum urbanum,* pokrzywy *Urtica dioica*, rzeżuchy gorzkiej *Cardamine amara*, śledziennicy *Chrysosplenium alternifolium*. Najczęściej spotykaną postacią łęgu są olszyny występujące na tarasach rzecznych, na glebach murszowych i torfowo-murszowych. Część z nich powstała na skutek obniżenia wody i eutrofizacji olsów. Wzdłuż krawędzi wysoczyzn i małych strumieni występują odmiany łęgu na silnie zamulonych glebach mułowo-torfowych, mułowych, murszowych i czarnych ziemiach. Łęgi jesionowo-olszowe, dzięki swojej dość szerokiej ekologii, nie są generalnie zagrożone w Ostoi. W wyniku spontanicznej sukcesji na nie użytkowanych terenach dolin widoczny jest proces odbudowy olszyn łęgowych.

Łęg świerkowo - olszowy *Piceo – Alnetum* w rezerwacie Woronicza. Fot. M. Wołkowycki

Łęg gwiazdnicowy z drzewostanem olchowym, czasami z domieszką jesionu i wiązu jest łęgiem występującym niezbyt często w krajobrazach młodoglacjalnych w strefie pojezierzy. W Ostoi łęg gwiazdnicowy został stwierdzony jedynie w dolinie strumienia Kulikówki i jest tam objęty ochroną rezerwatową. Łęg gwiazdnicowy zajmuje tarasy strumieni o wartkim prądzie, gdzie okresowo występują zalewy wód powierzchniowych przynoszących świeże osady. Wykształcone w tych warunkach gleby, o charakterze mad czarnoziemnych, utrzymują wysoką żyzność siedliska. Cechą charakterystyczną łęgu jest masowe występowanie pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris*, z innych gatunków częsta jest obecność rutewki orlikolistnej *Thalictrum aquilegiifolium*, gwiazdnicy gajowej *Stellaria nemorum*, świerząbka aromatycznego *Chaerophyllum aromaticum*. Łęg gwiazdnicowy z racji swojej ekologii i uwarunkowań hydrologicznych powinien być traktowany jako odrębna jednostka w ramach kodu 91E0.

Łęg gwiazdnicowy *Stellario-Alnetum* z pióropusznikiem strusim (*Matteucia struthiopteris*)w rezerwacie Kulikówka. Fot.M.Wołkowycki

91E0-4 Źródliskowe lasy olszowe występują w powiązaniu ze źródłami, bardzo licznymi na terenie Ostoi. Są to zwykle silnie nawodnione olszyny na glebach murszowych, o powierzchni od kilku do kilkudziesięciu arów, w otoczeniu wypływu wód podziemnych. Fitosocjologicznie są najbardziej zbliżone do łęgów olszowo-jesionowych, jako podzespół *Fraxino-Alnetum brachythecietosum,* z takimi gatunkami jak mech *Brachythecium rivulare*, lepnica czerwona *Melandrium rubrum*, skrzyp olbrzymi *Equisetum telmateia*, sadziec konopiasty *Eupatorium cannabinum*. Jako element zlewni źródeł olszyny mają podstawowe znaczenie dla ich funkcjonowania. Biorąc pod uwagę dynamikę źródeł, ich wydajność i znaczenie całej strefy źródliskowej dla retencji wodnej w Ostoi, należy je traktować jako typowe lasy wodochronne wyłączone z gospodarki leśnej. Strefy wodochronne powinny być szersze niż sam łęg źródliskowy i obejmować powierzchnię zapewniającą utrzymanie warunków wodnych w pożądanym stanie.

Źródlisko z rzeżuchą gorzką *Cardamine amara* pośród olszyn źródliskowych. Fot. M.Wołkowycki

91F0 – *Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) stanowi wielogatunkowy las liściasty o złożonej, wielopoziomowej strukturze. Urozmaicona warstwa runa jest zdominowana przez eutroficzne byliny i charakteryzuje się bogatym aspektem wczesno-wiosennych geofitów. Drzewostan budują wiąz, jesion i olsza, z udziałem lipy, grabu oraz klonu. Runo leśne jest zdominowane przez gatunki wskazujące na żyzność siedlisk: ziarnopłon wiosenny *Ranunculus ficaria*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, złoć żółta *Gagea lutea*. Duża grupa gatunków przenika z sąsiednich lasów grądowych, z którymi łęg często graniczy, są to zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, kokorycze *Corydalis cava, C. solida*, piżmaczek wiosenny *Adoxa moschatelina*, czyściec leśny *Stachys silvatica*. Łęgi wiązowo-jesionowe w Ostoi Knyszyńskiej występują najczęściej niewielkimi płatami pośród wilgotnych postaci grądów oraz łęgów jesionowo-olszowych, zwykle w strefie przejścia między nimi. Omawiany typ siedliska na wielu stanowiskach uległ silnej presji antropogenicznej, prowadzącej do przekształcenia składu gatunkowego i struktury drzewostanów. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku większość starych wiązów pospolitych obumarła w wyniku tzw. holenderskiej choroby wiązów. Pozostały tylko miejscami nieliczne młode podrosty, co spowodowało upodobnienie się tego zbiorowiska do grądów wilgotnych.

Stan zachowania w sieci Natura 2000. W latach 2009-2010 monitoringiem objęto 117 stanowisk w 19 obszarach Natura 2000. Stwierdzono, że 10,6% badanych stanowisk ma stan właściwy (FV), stan niezadowalający (U1) – 57,5% oraz stan zły (U2) – 31,9%. Wyniki te wskazują, że siedlisko jest generalnie w Polsce w złym stanie i że jest bardzo silnie zagrożone. Stan zachowania w obszarze – B.

9110-1 – *Świetlista dąbrowa (*Potentillo albae-Quercetum*) Dąbrowa jest lasem żyznym, z dominacją dębu w drzewostanie, domieszką grabu i lipy. Jest to najbogatszy florystycznie typ lasu w Puszczy Knyszyńskiej. Znaczne rozluźnienie i prześwietlenie drzewostanów dąbrowy oraz obecność jałowca są prawdopodobnie związane z dawnym wypasem owiec i bydła w lasach, szczególnie w sąsiedztwie osad. Duże znaczenie ma też stromość i nasłonecznienie stoków. W podłożu występują gruboziarniste i żwirowate osady z glebami brunatno-rdzawymi. W efekcie

tych uwarunkowań w runie występuje liczna grupa gatunków światłożądnych i sucholubnych. Charakterstyczna jest obecność takich gatunków jak pięciornik biały *Potentilla alba*, turzyca pagórkowa *Carex montana*, dzwonek brzoskwiniolubny *Campanula persicifolia*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, groszek czerniejący, *Lathyrus niger*, gorysz siny *Peucedanum cervaria*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*. Obecnie dąbrowy występują sporadycznie, gdyż po ustaniu wypasu bydła ulegają redukcji światłożądne gatunki roślin.

Dąbrowa świetlista *Potentillo albae-Quercetum* w okolicach uroczyska Piekiełko Fot. M.Wołkowycki

9170-1 – Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum* i *Melitti-Carpinetum*)

Grądy reprezentują wielogatunkowe lasy liściaste. Drzewostan mogą budować niemal wszystkie występujące na danym terenie gatunki drzew liściastych, głównie dębu, graba, lipy i klonu. Znaczną rolę w drzewostanie może odgrywać świerk, natomiast udział sosny, poza uboższymi podzespołami grądów, jest zwykle wynikiem dawniejszych i współczesnych działań człowieka. Grąd subkontynentalny jest zespołem bardzo zmiennym, zarówno pod względem geograficznym, jak i glebowo-siedliskowym. Zróżnicowany jest na kilka odmian regionalnych oraz na liczne podzespoły i warianty. W północno-wschodniej Polsce występuje odmiana subborealna, którą wyróżnia udział w drzewostanie świerka pospolitego *Picea abies* oraz występowanie w runie m.in. żywca cebulkowego *Dentaria bulbifera*, cienistki trójkątnej *Gymnocarpium dryopteris* i skrzypu łąkowego *Equisetum pratense.* **S**zeroka amplituda ekologiczna znajduje odzwierciedlenie w zróżnicowanych warunkach glebowych. Siedliska grądów zajmują gleby rdzawe brunatniejące, gleby płowe, brunatne, czarne ziemie leśne, gleby opadowo-glejowe. W podłożu mogą występować piaski, żwiry, gliny oraz iły. W typologii leśnej ten typ siedliska przyrodniczego obejmuje LMśw, LMw, Lśw, Lw. W Ostoi grądy stanowią największy powierzchniowo typ siedliska przyrodniczego w rozumieniu Natura 2000. Jednocześnie są one najbardziej zróżnicowane pod względem ekologicznym oraz stopnia naturalności/antropogenicznych przekształceń. Kombinacja tych dwóch czynników znalazła odzwierciedlenie w wydzieleniu poniżej podtypów grądu.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – brak informacji w danych GIOŚ. W Ostoi ponad połowa areału siedliska nosi znamiona przekształceń związanych z niewłaściwym składem drzewostanów, dotyczy to głównie nadmiernej obecności sosny i świerka. Dla przeciwwagi występują tu najlepiej zachowane, wyróżniające Puszczę Knyszyńską na tle innych kompleksów leśnych w Polsce – reliktowe postacie eutroficznych grądów wysokich z jesionem. Stan zachowania w obszarze – A.

Grąd miodownikowo – grabowy (LMśw) dominuje na wyniesionych terenach w środkowej części Ostoi zajmując większość wzgórz morenowych i kemowych. W drzewostanie dominują: sosna, świerk z domieszką dębu i brzozy. Runo leśne zawiera większość typowych

składników lasów grądowych, takich jak gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus*, przylaszczka *Hepatica nobilis*. Z grupy gatunków ciepłolubnych spotykane są następujące zioła: miodownik melisowaty *Melittis melisophyllum*, dzwonek brzoskwiniolubny *Campanula persicifolia*, lilia ztotogłów *Lilium martagon*. W płatach uboższych grądu występują gleby brunatne bielicowane, brunatne wyługowane, powstałe z utworów piaszczystych. W żyźniejszych odmianach grądu częste są gleby płowe, powstałe z piasków gliniastych piaszczystych glin ablacyjnych. Jest to jedyny grąd na siedliskach świeżych, gdzie domieszka sosny ma charakter naturalny i jest pożądana. Słynny ekotyp „sosny supraskiej" należy wiązać głównie z tym siedliskiem. Jej obecność w przeszłości wiązała się z pożarami oraz preferencjami dla sosny, jakie powodowało zgryzanie siewek drzew liściastych, zmiany runa leśnego związane z wypasem zwierząt domowych i wygrabianiem ściółki leśnej. Obecnie naturalne odnowienie sosny nie jest możliwe i jest ona odnawiana sztucznie. Z tych względów współczesna dominacja sosny lub świerka w drzewostanach jest efektem sztucznego odnowienia i niewłaściwej gospodarki leśnej. **Leszczynowo-świerkowy las mieszany świeży *Corylo-Piceetum***. Z Ostoi Knyszyńskiej opisywane jest zbiorowisko leśne, które pod wieloma względami zbliżone jest do grądu miodownikowo-grabowego. Należy sądzić, że w znacznej mierze jest to postać tego grądu zniekształcona dominacją świerka. Z jego obecnością można wiązać pewne zubożenie w gatunki ciepłolubne i światłożądne oraz mniejszy udział graba.

Grąd szczyrowy (Lśw). W niektórych położeniach terenowych, w urozmaiconym krajobrazie wytopiskowo-kemowym, występują szczególnie korzystne warunki siedliskowe. W górnej części stoków i na szczytach pagórków cienkie pokrywy eluwialne bez węglanów są bardzo spłycone lub całkowicie usunięte w wyniku spłukiwania powierzchniowego i erozji. Zjawisko ogłowienia gleb zajmujących kulminacje terenu jest funkcją stromości i długości stoków oraz wysokości form pagórkowatych. W efekcie tych zjawisk prawie bezpośrednio na powierzchni lub bardzo płytko występują substraty glebowe zasobne w węglan wapnia, z glebami o charakterze pararędzin. Jest to miejsce występowania eutroficznego grądu szczyrowego. Grądy szczyrowe stanowią reliktowe formy oryginalnych, wielogatunkowych, lasów liściastych z jesionem, klonem, lipą i dębem, które w przeszłości dominowały na większości pagórków i wzgórz w środkowej i północnej części Puszczy. Niezwykłość tych lasów, przejawia się występowaniem jesionu na szczytach pagórków oraz obecnością w tym położeniu całej grupy

gatunków obecnych zwykle w niskich położeniach na glebach wilgotnych: śledziennicy *Chrysosplenium alternifolium*, kostrzewy olbrzymiej, *Festuca ovina* ziarnopłonu wiosennego *Ranunculus ficaria*, niecierpka pospolitego *Impatiens noli tangere*, złoci żółtej *Gagea lutea*. Oryginalny charakter tych lasów znajduje odzwierciedlenie w lokalnej toponimii: Jesionowe Góry, Góra Jesionicha. Część tych lasów jest chroniona w rezerwatach przyrody, większość grądów szczyrowych poza rezerwatami została przeobrażona, w szczególności dotyczy to drzewostanów, które w większym stopniu nawiązują do grądów typowych lub są nawet zniekształcone przez obecność sosny i świerka i modrzewia. Pomimo tego zachowały one swój eutroficzny charakter i na podstawie geofitów, typowych dla siedlisk wilgotnych oraz specyficznego położenia terenowego, są dość łatwe w identyfikacji. Z tego względu proponuje się odbudowę tych lasów, w możliwie najszerszym zakresie, zwłaszcza, że sprzyja temu dynamika naturalnych odnowień gatunków liściastych: wiązu, jesionu, dębu, klonu i lipy.

Wiosenny aspekt w grądzie szczyrowym *Tilio – Carpinetum mercurialetosum*.

Fot. M.Wołkowycki

Grąd typowy (Lśw) zajmuje wyniesienia terenu i stoki form pagórkowatych, gdzie węglan wapnia występuje głębiej lub poza profilem glebowym. Jest to również wielogatunkowy las liściasty, ale bez jesionu i z uboższym zestawem wiosennych geofitów. W podłożu występują gleby brunatne i płowe.

Grąd typowy *Tilio – Carpinetum* w rezerwacie Budzisk. Fot. M.Wołkowycki

Grądy wilgotne (Lw, LMw). Duże zróżnicowanie rzeźby, stromość zboczy powoduje, że grupa grądów wilgotnych występuje zazwyczaj u podstawy stoków form pagórkowatych i wzgórzowych zajmując pośrednie położenia pomiędzy eutroficznymi seriami zbiorowisk leśnych, np. pomiędzy grądami świeżymi, a łęgami. W takich położeniach typowa jest obecność grądu czyśćcowego i grądu turzycowego. Grąd murszowy zajmuje najniższe położenie, często w formie grzęd i wysepek wśród lasów łęgowych. Najuboższy grąd trzcinnikowy jest lasem mieszanym wilgotnym z drzewostanem z przewagą świerka lub sosny, w runie oprócz gatunków typowych dla lasów liściastych stale są obecne gatunki borów: borówka czernica i brusznica, mech rokietnik pospolity i gajnik lśniący. Grąd trzcinnikowy pośredniczy najczęściej pomiędzy seriami siedlisk uboższych – borami mieszanymi, a lasami i borami bagiennymi.

Grąd czyśćcowy *Tilio – Carpinetum stachyetosum*. Fot. M.Wołkowycki

Grąd murszowy *Tilio – Carpinetum ciracaetosum alpinae*. Fot. M.Wołkowycki

2.6.2. Gatunki roślin i ich siedliska występujące na terenie obszaru

1393 Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* (*Drepanocladus vernicosus*)

Charakterystyka. Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* (*Drepanocladus vernicosus*) to mech związany z mezotroficznymi torfowiskami, w północno-wschodniej Polsce występujący przede wszystkim na mechowiskach, w zbiorowiskach ze związków *Caricion lasiocarpae, Rhynchosporion albae*, rzadziej *Caricion nigrae* i *Caricion davallianae*, tworzących przyjeziorne pła lub zajmujących silnie uwodnione miejsca w obrębie soligenicznych torfowisk przepływowych lub źródliskowych i reprezentujących typy siedlisk przyrodniczych 7140 lub 7230 (Stebel 2004; Pawlikowski 2008). *Hamatocaulis vernicosus* w Polsce występuje dość często w północnej części regionu kontynentalnego.

Ranga w obszarze: C

Stan zachowania w obszarze: C

Ogólny stan zachowania w sieci Natura 2000. *Hamatocaulis vernicosus* występuje dość często w regionie kontynentalnym, współcześnie jedynie w północnej części Polski. **Stan większości stanowisk gatunku jest niezadowalający lub zły. Stan populacji w regionie kontynentalnym jest właściwy, natomiast pozostałych parametrów (stan siedliska, perspektywy ochrony) – niezadowalający. W związku z tym stan ogólny gatunku również jest niezadawalający (**A. Stebel wg **GIOŚ 2012).**

Liczba stanowisk. W Ostoi Knyszyńskiej znane są 4 miejsca występowania gatunku (rezerwaty Bahno w Borkach, Kozłowy Ług, Stare Biele i uroczysko Łosiniany), ale rozmieszczenie gatunku w obszarze jest słabo poznane. Najbardziej aktualne dane o tym gatunku na obszarze Ostoi pochodzą z niepublikowanych materiałów projektu „AlkFens – Ochrona czynna torfowisk alkalicznych w północno-wschodniej Polsce”

realizowanego przez Klub Przyrodników (F. Jarzombkowski npbl. 2010–2012; P. Pawlikowski npbl. 2008–2011) i dotyczą trzech stanowisk: rezerwaty Bahno w Borkach, Stare Biele i uroczysko Łosiniany.

Zagrożenia: zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime – B01.01), spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02), zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01), eutrofizacja (K02.03), problematyczne gatunki rodzime (działalność bobrów – I02)

Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący (fot. P. Pawlikowski, 2008)

1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*

Leniec bezpodkwiatkowy na stanowisku Knyszyn (fot. D. Wołkowycki, 2011)

Charakterystyka. Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum* to półpasożytnicza, wybitnie światłożądna roślina, której optymalne siedliska to widne okrajki lasów mieszanych świeżych z dużym udziałem dęba w drzewostanie (w szczególności dąbrowy świetliste), a także borów mieszanych świeżych. Kwitnie zwykle w maju, a na przełomie maja i czerwca owocuje. Jest zapylany przez owady. Owocki rozsiewają się na drodze autochorii i prawdopodobnie anemochorii. Ekologiczne liczby wskaźnikowe światła (L), temperatury (T), odczynu gleby (R) i trofizmu (azotu N) wynoszą odpowiednio: wg Ellenberga: L = 7, T = 6, R = 2, N = 2; wg Zarzyckiego: L = 4, T = 3-4, R = 4, Tr = 3. Gatunek

występuje w północnej i wschodniej Polsce.

Ranga w obszarze: B

Stan zachowania w obszarze: B

W Puszczy Knyszyńskiej ocenę stanu przeprowadzono na trzech stanowiskach (Knyszyn, Radulin w Ostoi Knyszyńskiej oraz Horodnianka tuż poza granicami Ostoi; Wołkowycki D. wg GIOŚ 2012). Na terenie Ostoi Knyszyńskiej ogólna ocena stanu gatunku to U1 (stan populacji – FV, stan siedliska - U1, perspektywy ochrony – FV).

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000. Stan ochrony gatunku w regionie kontynentalnym jest niezadawalający (U1), przy czym północno-wschodnia część kraju wyróżnia się stosunkowo licznymi dobrze zachowanymi populacjami i siedliskami. Na większości badanych stanowisk stan populacji oceniono jako właściwy (FV), w 21% jako zły (U2), a w 18 % jako niewystarczający (U1). Stan siedliska w 45% przypadków był niezadawalający (U1), a w 35% właściwy (FV). Pogarszanie się stanu siedlisk wynika przede wszystkim ze wzrostu udziału wysokich bylin. Perspektywy ochrony gatunku jedynie w w Dolinie Biebrzy, Ostoi Knyszyńskiej i Puszczy Kampinoskiej uznane zostały za właściwe, a w przypadku wszystkich pozostałych obszarów Natura 2000 oceny były obniżone (U1 lub U2). Ponad 40% badanych stanowisk otrzymało ocenę ogólną niezadawalającą, 39% - złą, a 19% właściwą. Pogarszanie się stanu populacji, siedliska i poerspektyw ochrony gatunku jest konsekwencją zarastania stanowisk ekspansywną roślinnością, wzrostu wysokości i zwarcia runi, zarastania przez krzewy i wzrastu ocienienia (P. Pawlikowski wg GIOŚ 2012).

Liczba stanowisk: potwierdzone ostatnio 4, ale aktualne rozmieszczenie gatunku jest słabo poznane.

Zagrożenia: zarzucenie pasterstwa, brak wypasu (A04.03), zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01).

Spadek liczebności i zanik stanowisk gatunku związany jest z pogarszaniem się warunków świetlnych w wyniku ekspansji wysokich traw,

takich jak trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos* i innych bylin oraz liściastych gatunków podszytu na widnych okrajkach lasów mieszanych świeżych i borów mieszanych świeżych, zwłaszcza na stanowiskach, na których w przeszłości prowadzony był wypas.

1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*

Sasanka otwarta na stanowisku Pieczonka (fot. D. Wołkowycki, 2011)

Charakterystyka. Bylina o 5–12 liściach odziomkowych skupionych w przyziemnej rozecie. Kwitnie w kwietniu. Owoce to jednonasienne niełupki zaopatrzone w aparat lotny. Sasanka otwarta występuje w miejscach prześwietlonych, o wystawie południowo-zachodniej i

południowej, zwykle na skraju borów sosnowych i borów mieszanych świeżych. Rośnie na glebach suchych, piaszczystych do gliniasto-piaszczystych, przepuszczalnych. Są to gleby ubogie w składniki mineralne, o odczynie kwaśnym, rzadziej zbliżonym do obojętnego. W północno-wschodniej części kraju była gatunkiem uznawanym za wyróżniający dla zespół subkontynentalnego boru świeżego *Peucedano-Pinetum*, w obrębiu którego wyróżniano nawet podzespół sasankowy. Wskazuje to na znacznie większą częstość i liczebność gatunkuw okresie do ostatniego ćwietćwiecza XX w.

Ekologiczne liczby wskaźnikowe światła (L), temperatury (T), odczynu gleby (R) i trofizmu (azotu N) wynoszą odpowiednio: wg Ellenberga: L = 7, T = 6, R = 6, N = 2; wg Zarzyckiego – odpowiednio: L = 4–5, T = 4, R= 3–5, Tr = 2.

Ranga w obszarze: B

Stan zachowania w obszarze: C

Na terenie Ostoi Knyszyńskiej ogólna ocena gatunku jest zła (stan populacji – U2, stan siedliska – U2, perspektywy ochrony – U1). Mimo to Puszcza Knyszyńska stanowi jeden z najważniejszych obszarów występowania gatunku w północno-wschodniej Polsce, o kluczowym znaczeniu dla jego skutecznej ochrony w skali regionalnej.

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000. W latach 2009–2011 monitoring w regionie kontynentalnym objął 34 populacje sasanki otwartej *Pulsatilla patens* w 9 obszarach Natura 2000. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej monitoringiem objęto 3 stanowiska (Czarny Blok, Krasne, Pieczonka; Wołkowycki D. wg GIOŚ 2012). Większość badanych stanowisk otrzymała ocenę niewystarczającą (U1; 44% przypadków) lub złą (U2; 50 %). O niskich ocenach ogólnych zadecydowały głównie niewielka liczebność populacji, jak i stan siedliska (niewielka powierzchnia zajętego siedliska, obecności gatunków ekspansywnych i konkurencyjnych, wysokie zwarcie runa i podszytu; P. Pawlikowski wg GIOŚ 2012).

Liczba stanowisk: ok. 60

Zagrożenia: plądrowanie stanowisk roślin (F04.01), zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01)

Głównym zagrożeniem dla sasanki otwartej jest sukcesja roślinności (ekspansja wysokich bylin, krzewinek, głównie borówki czernicy oraz liściastych gatunków drzew i krzewów, jak i świerka na prześwietlonych dotychczas okrajkach borów świeżych i borów mieszanych świeżych. Dodatkowym negatywnym czynnikiem jest plądrowanie stanowisk sasanki przez człowieka (wykopywanie i przesadzanie roślin do ogrodów, zrywanie kwiatów).

1617 Starodub łąkowy *Ostericum palustre*

Charakterystyka. Starodub łąkowy jest byliną, hemikryptofitem. Kwitnie od połowy maja do końca września, rozmnaża się przez nasiona. Występuje na łąkach różnego typu, zarówno zmiennowilgotnych ze związku *Molinion*, jak i wilgotnych ze związku *Calthion*, rzadziej spotykany jest w ziołoroślach i na łąkach świeżych. Gatunek notowany był także w zbiorowiskach turzycowiskowych ze związku *Magnocaricion*.

Ranga w obszarze: C

Stan zachowania w obszarze: B

W Ostoi Knyszyńskiej ocenie stanu poddano stanowisko gatunku w uroczysku Łosiniany. Stan populacji i siedlisk uznano za właściwy, a perspektywy ochrony za niezadawalające (M. Nobis wg GIOŚ 2012). Populacje gatunku w Puszczy Knyszyńskiej są izolowane od pozostałych stanowisk w Polsce i wyznaczają absolutny północno-wschodni kres gatunku w Europie.

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000. W latach 2009–2011 r. monitoringiem objęto 25 stanowiska gatunku na terenie Polski.

Liczebność gatunku sięga 40 tysięcy, a stan jego populacji w skali kraju jest właściwy, podobnie jaki i, w większości przypadków, stan siedlisk. Łąki, na których znajdują się stanowiska *Ostericum palustre* są w większości użytkowane, a wilgotność podłoża jest odpowiednia. Perspektywy ochrony na większości z monitorowanych stanowisk są w związku z tym właściwe (M. Nobis wg GIOŚ 2012).

Liczba stanowisk: 2 (uroczysko Łosiniany, rez. Woronicza)

Zagrożenia: zaniechanie/brak koszenia (A03.03), zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01).

Starodub łąkowy (fot. D. Wołkowycki, 2010)

1903 Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*

Charakterystyka. Lipiennik Loesela *Liparis loeselii* jest byliną dorastającą do 20 cm wysokości. Roślina kwitnie od maja do sierpnia. To gatunek związany głównie z mechowiskami występującymi na zasadowych torfowiskach przepływowych i źródliskowych typu 7230. W Polsce gatunek ten jest narażony na wyginięcie, przy czym wiele stanowisk na południu i w centrum kraju już zanikło. Stan populacji lipiennika Loesela w skali kraju jest niezadowalający (U1, nawet w kierunku U2). W północno-wschodniej części kraju zachowały się jeszcze stosunkowo liczne stanowiska. Najważniejsze zagrożenia dla populacji i siedlisk lipiennika Loesela to zaprzestanie wykaszania roślinności oraz osuszanie siedlisk (GIOŚ 2007–2009).

Ranga w obszarze: C

Stan zachowania w obszarze: C

Mimo, że populacje w Ostoi Knyszyńskiej są niewielkie i izolowane od najbliższych, położonych w dolinie Biebrzy i w Puszczy Augustowskiej, obszar pełni ważną rolę z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności, przyczyniając się do zachowania łączności pomiędzy najbogatszymi i najlepiej zachowanymi stanowiskami na Pojezierzu Litewskim a położonymi w środkowo-wschodniej Polsce (Jarzombkowski, Pawlikowski 2012).

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000. Stan populacji lipiennika Loesela w skali kraju jest niezadowalający (U1, nawet w kierunku U2). W latach 2006–2008 monitoringiem objęto 18 stanowisk gatunku. Na większości z nich stan zachowania został oceniany jest jako niezadowalający (7 stanowisk) lub zły (6). W Polsce gatunek ten jest narażony na wyginięcie. W skali regionalnej jego status jest zróżnicowany.

Na południu i w środkowej części kraju uważany jest za gatunek krytycznie zagrożony, natomiast w północno-wschodniej Polsce oraz na Pomorzu Gdańskim i Kujawach jest on uważany za narażony na wyginięcie (GIOŚ 2009).

Liczba stanowisk: 2 (uroczysko Łosiniany, rez. Bahno w Borkach)

Zagrożenia: zaniechanie/brak koszenia (A03.03), zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime – B01.01), zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01), eutrofizacja (K02.03), problematyczne gatunki rodzime (działalność bobrów – I02)

Lipiennik Loesela w rez. Bahno w Borkach (fot. S. Kłusewicz, 2012)

1939 R**rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa***

Charakterystyka: Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa* to kępowa bylina. W Polsce występuje jedynie w makroregionie północno-wschodnim oraz we wschodniej części Karpat. Populacje krajowe (w tym położone w Ostoi Knyszyńskiej) wyznaczają zachodni kres występowania gatunku w Europie. Na Pojezierzu Litewskim i Nizinie Północnopodlaskiej rzepik szczeciniasty jest gatunkiem leśnym, jednak unikającym stanowisk pod zwartym drzewostanem, a preferującym okrajki lasów i przydroża dróg leśnych, zwłaszcza na siedliskach wilgotnych. Wchodzi w skład zbiorowisk okrajkowych z rzędu *Glechometalia hederaceae*. Specyficzne dla stanowisk *Agrimonia pilosa* jest umiarkowane ocienianie; gatunek ustępuje z miejsc zarówno silnie nasłonecznionych, jak i zacienionych. W Puszczy Knyszyńskiej występuje właśnie w tego typu warunkach, głównie na siedliskach lasu świeżego i wilgotnego, na okrajkach grądów, rzadziej łęgów jesionowo-olchowych. Populacje notowane na tym obszarze należą do największych w Polsce.

Owocujące pędy rzepika szczeciniastego na stanowisku Ożynnik (fot. D. Wołkowycki 2009)

Ranga w obszarze: A

Stan zachowania w obszarze: A

Na terenie Puszczy Knyszyńskiej monitoringiem objęto 5 stanowisk (Machnacz, Ożynnik, Podbagny, Romanówka, Sadowo). W skali całej Ostoi Knyszyńskiej wszystkie oceny, w tym ocena ogólna zostały określona jako właściwe (FV).

Ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000. W latach 2009–2011 monitoring w regionie kontynentalnym objął 23 stanowiska

rzepika szczeciniastego *Agrimonia pilosa* w 6 obszarach Natura 2000. Stan populacji oceniono jako właściwy na 10 stanowiskach, na 9 jako niezadawalający, a na 4 jako zły. Stan siedlisk określono jako właściwy w 15 przypadkach, w 7 jako niezadawalający, a w jednym jako zły. Perspektywy ochrony 17 stanowisk uznano za dobre, a w pojedynczych przypadkach za niezadawalające lub złe. Większość badanych stanowisk otrzymała ocenę ogólną właściwą (FV) – 43%. Ocenę niezadawalającą (U1) otrzymało 35% stanowisk, natomiast złą (U2) - 22 %. W odniesieniu do całych obszarów Natura 2000 stan populacji oceniono jako właściwy w Ostoi Wigierskiej, Ostoi Knyszyńskiej i w Puszczy Białowieskiej, jako niezadawalający w Ostoi Boreckiej, a jako zły w Dolinie Rospudy. W ostoi Wigierskiej i Boreckiej oraz Knyszyńskiej i Białowieskiej zarówno stan siedliska, perspektywy ochrony, jak i ocenę ogólną określono jako właściwe, a w przypadku Augustowskiej i Doliny Rospudy – jako niezadawalająceStan ochrony gatunku w regionie kontynentalnym oceniono jako niezadawalający (Wołkowycki D. wg GIOŚ 2012)

Liczba stanowisk: min. 15

Zagrożenia: inne rodzaje praktyk leśnych (składowanie drewna – B07), ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe (użytkowanie dróg leśnych – D01.01), zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01)

Gatunek w Ostoi Knyszyńskiej nie jest obecnie zagrożony w dużej mierze, ale rośliny, a nawet całe stanowiska, mogą być przypadkowo niszczone w związku z pracami leśnymi i użytkowaniem dróg. Należy jednak podkreślić, że użytkowanie lasu, w szczególności dróg przecinających wilgotne i świeże siedliska lasowe, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunku, dzięki stwarzaniu odpowiednich warunków dla rozwoju zbiorowisk okrajkowych, w których on występuje.

2.6.3. Gatunki zwierząt i ich siedliska występujące na terenie obszaru

4038 Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

Czerwończyk fioletek jest niewielkim gatunkiem motyla z rodziny modraszkowatych Lycaenidae osiągającym rozpiętość skrzydeł 2,5 – 2,8 cm. Cechuje się zmiennością sezonową oraz dymorfizmem płciowym, który w zależności od generacji jest mniej lub bardziej wyraźny. Osobniki spotykane wiosną mają zwykle bardziej jaskrawe ubarwienie przejawiając się większym udziałem pomarańczowej barwy oraz intensywniejszym i bardziej rozległym fioletowym połyskiem. Spód skrzydeł nie wykazuje zmienności i jest bardzo charakterystyczny wykluczając możliwość pomyłki przy identyfikacji gatunku. Środowiskiem życia gatunku są podmokłe łąki, często położone w dolinach rzek, ale nie na terenach zalewowych. Na torfowiskach niskich zamieszkuje zwykle nieco suchsze wyniesienia. Warunkiem jest liczna obecność jedynej w środkowej Europie rośliny pokarmowej tj. rdestu wężownika *Polygonum bistorta.* Gatunek wymaga również obecności drzew i krzewów nadających siedlisku półotwarty charakter – największe zagęszczenia osiąga w osłoniętych, a jednocześnie nasłonecznionych miejscach. Imagines spotykane są w dwóch pokoleniach od połowy kwietnia do połowy czerwca oraz w lipcu i sierpniu. Żyją relatywnie długo – 3-4 tygodnie. Generalnie populacje są zamknięte, ale motyle mogą oddalać się od swoich siedlisk lęgowych w suchszych miejscach obfitujących w rośliny nektarodajne. Samce przejawiają zachowania terytorialne i wyczekują na samice na ziemi lub wyższych bylinach zwykle w zacisznych miejscach. Często spotyka się skupienia większej

liczby samców na niewielkiej powierzchni przypominające tokowiska ptaków. Uważa się, że samice odznaczają się większą ruchliwością i mogą migrować na odległość kilkuset metrów. Motyle obu płci na różnych gatunkach kwiatów w zależności lokalnej i sezonowej dostępności. Wczesną wiosną ważną rolę spełniają kwitnące wierzby, później chętnie odwiedzany jest m.in. rdest wężownik, gęsiówki, krwawniki, sadziec konopiasty, przetacznik długolistny i inne. Samice składają jaja pojedynczo lub rzadziej po kilka na spodzie liści. Wylęgłe po ok. tygodniu gąsienice zjadają tylko spodnią stronę blaszki liściowej i w związku z tym pozostawiają charakterystyczne ślady w postaci okienek. Wyrośnięte larwy zgryzają cały liść i bywa że obserwowane są na jego wierzchniej stronie. Rozwój larwalny trwa do 4 tygodni, a przepoczwarczenie następuje na roślinie żywicielskiej lub jej sąsiedztwie na podłożu.

Czerwończyk fioletek jest gatunkiem eurosyberyjskim o borealno-górskim typie zasięgu, który w Europie ma charakter wyspowy. Motyl spotykany jest we Francji, Belgii, Niemczech, Polsce, Szwecji, Finlandii, na Białorusi, Ukrainie i w zachodniej Rosji. Wyginął na Słowacji, Węgrzech i na Łotwie oraz w Czechach gdzie został reintrodukowany na jedno niehistoryczne stanowisko. W Polsce znany z wielu stanowisk na wschodzie i południu, na zachodzie znane tylko izolowane populacje. W naszym kraju uznany jest za gatunek narażony na wyginięcie, a w Europie wg ostatniej czerwonej listy nawet za zagrożony (EN).

Gatunek był przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w roku 2011 na 17 stanowiskach, w tym na 9 usytuowanych na 9 różnych obszarach Natura 2000. Tylko w przypadku jednego z nich było możliwe określenie stanu ochrony. Żadne ze stanowisk nie było zlokalizowane na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska. Gatunek był natomiast monitorowany na stanowisku Ogrodniczki, które według autorów niniejszego opracowania powinno być włączone do Ostoi. Stan populacji i siedliska na tym stanowisku został oceniony jako FV, a perspektywy zachowania jako U1.

Według autorów niniejszego opracowania zarówno stan populacji czerwończyka fioletka jak i stan jego siedlisk w Ostoi Knyszyńskiej można ocenić jako U1. Główne niebezpieczeństwa dla populacji fioletka związane są z jednej strony z intensywnym użytkowaniem łąk, a z drugiej z ze zmianami sukcesyjnymi zbiorowisk roślinnych zachodzącymi w przypadku łąk, na których użytkowania zaniechano. Sprawia to, że

perspektywy rysują się również niepewnie (U1), a ogólny stan ochrony jest również U1

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Czerwończyk nieparek należy do największych krajowych przedstawicieli rodziny modraszkowatych Lycaenidae i osiąga rozpiętość skrzydeł do 4 cm, przy czym osobniki pierwszego pokolenia są zwykle wyraźnie większe. Występuje również wyraźny dymorfizm płciowy, któremu gatunek zawdzięcza swoją nazwę. Czerwończyk nieparek uważany jest za gatunek higrofilny i rzeczywiście często spotykany jest w środowiska wilgotnych i podmokłych łąk i zarośli nierzadko w pobliżu różnych cieków i zbiorników wodnych. Widywany bywa jednak także w suchszych miejscach o ile obecne są tam rośliny żywicielskie gąsienic. Obecnie prawie wszędzie pojawia się w dwóch pokoleniach od końca maja do czerwca oraz od połowy lipca do sierpnia. Zdarzają się jednak obserwacje (szczególnie w Polsce północno-wschodniej) świeżych osobników w końcu czerwca i na początku lipca, a więc w terminie charakterystycznym dla rozwoju jednopokoleniowego. Nie jest jasne jaka jest geneza takiej zawiłej fenologii, być może drugie pokolenie ma lokalnie charakter częściowy. Samce są terytorialne i osiadłe, na przelatujące samice wyczekują w nasłonecznionych miejscach z wyższą roślinnością (np. trawy 0,5 m wysokości) siedząc z otwartymi

skrzydłami. Samice mają znacznie większe zdolności dyspersji, co mogłoby wskazywać na otwartą strukturę populacji.

W stadium gąsienicy czerwończyk nieparek związany jest z różnymi gatunkami szczawiu, tj. głównie szczawiem lancetowatym (*Rumex hydrolapathum*), szczawiem kędzierzawym (*R. crispus*), szczawiem tępolistnym (*R. obtusifolius*), szczawiem wodnym (*R. aquaticus*), a także szczawiem omszonym (*R. confertus*). Samice składają charakterystycznie urzeźbione jaja pojedynczo lub po kilka na liściach, częściej na wierzchniej ich stronie. Larwy wylęgają się w zależności od temperatury po 1-2 tygodniach i początkowo wyżerają spodnią stronę liścia pozostawiając wierzchnią kutikulę nietkniętą. Ślady ich żerowania są widoczne w postaci charakterystycznych okienek. Dorosłe gąsienice w ciągu dnia ukrywają się najczęściej na przyziemnych częściach roślin i mogą być odwiedzane przez mrówki, ale nie wchodzą z nimi jednak w takie relacje jak inni przedstawiciele rodziny modraszków. W przypadku pierwszego pokolenia motyli zimują młode gąsienice, schowane u nasady rośliny, zwykle pośród uschniętych liści. Przepoczwarczenie następuje na roślinie żywicielskiej lub w jej sąsiedztwie, czasem również przy ziemi. Poczwarki są przysnute do podłoża, a wylęg motyli następuje z nich po 2-3 tygodniach.

Czerwończyk nieparek jest gatunkiem eurosyberyjskim spotykanym od Francji, Holandii i Włoch (głównie izolowane populacje) przez środkową Europę, gdzie jest szeroko rozprzestrzeniony i dalej przez europejską część Rosji, Kaukaz, Zakaukazie, południową Syberię, Zabajkale, Jakucję, Mongolię po Daleki Wschód. W Europie występuje kilka podgatunków różniących się bionomią i preferencjami siedliskowymi: wymarły *L. d. dispar* (Haworth, 1803) z Wielkiej Brytanii, *L. d. batavus* (Oberthür, 1920) z zachodniej Europy oraz wykazujący ekspansję *L. d. rutilus* (Werneburg, 1864) ze środkowej i wschodniej Europy. W Polsce zasięg obejmuje cały kraj z wyjątkiem wysokich gór. Jest to jeden z szerzej rozmieszczonych przedstawicieli rodzaju *Lycaena*, który w naszym kraju nie jest zagrożony wyginięciem i trafił na listę gatunków chronionych ze względu na obecność w załącznikach II i IV Dyrektywy Siedliskowej. To z kolei było konsekwencją sytuacji w niektórych krajach Europy Zachodniej. Trzeba jednak podkreślić, że choć gatunek wymarł w Wielkiej Brytanii i jest rzadki w Holandii, to w Europie Środkowej wydaje się nawet wykazywać ekspansję. Może być ona tłumaczona używaniem nawozów i konsekwencji rozprzestrzenianiem się szczawiu tępolistnego (*R. obtusifolius*), a także inwazją szczawiu omszonego (*R. confertus*). Zarówno w Polsce jak i

Europie nie jest zagrożony – status LC.

W czasie realizacji programu „Atlasu Rozmieszczenia Motyli Dziennych w Polsce" został znaleziony w ponad 740 kwadratach UTM (10x10km). W Polsce czerwończyk nieparek jest prawdopodobnie najczęściej obserwowanym „naturowym" gatunkiem motyla w czasie różnych inwentaryzacji i ekspertyz przyrodniczych. Należy się go spodziewać właściwie we wszystkich wilgotniejszych półnaturalnych zbiorowiskach otwartych, w których rosną potencjalne rośliny żywicielskie. Negatywny wpływ mogą mieć lokalnie melioracje degradujące najbardziej optymalne siedliska, a także intensyfikacja użytkowania podmokłych łąk oraz działania „porządkujące" nieużytki, w tym te położone na terenach miast. Nie ulega wątpliwości, że w naszym kraju jest szereg gatunków motyli zasługujących na ochronę i troskę bardziej od nieparka.

Czerwończyk nieparek dopiero w 2013 r. został objęty monitoringiem GIOŚ, który ze względu na specyfikę gatunku polega na weryfikacji jego obecności w kwadratach siatki ETRS LAEA52. Wybrane kwadraty 10x10 km, gdzie gatunek był w przeszłości obserwowany są dzielone na cztery kwadraty 5x5km, w których prowadzi się poszukiwania gatunku o charakterze jakościowym. Nie zostały ustalone żadne wskaźniki stanu populacji czy siedlisk tego gatunku. Jeden z kwadratów monitoringowych 10x10 km został zlokalizowany w południowo-wschodniej części Ostoi Knyszyńskiej i badania terenowe wykazały, że czerwończyk nieparek obecny jest w każdej z jego ćwiartek.

Według autorów niniejszego opracowania stan populacji czerwończyka nieparka na terenie Ostoi Knyszyńskiej można ocenić jako FV ze względu na znaczną liczbę stanowisk, gdzie gatunek jest obserwowany. Podobną ocenę można przyznać stanowi siedlisk gatunku z uwagi na szerokie rozprzestrzenienie potencjalnych roślin żywicielskich i fakt obecności czerwończyka nieparka w różnego typu środowiskach od torfowisk po tereny ruderalne. Pespektywy również rysują się dobrze FV, bo duże zdolności dyspersyjne buforują lokalne zagrożenia związane np. z intensywnym koszeniem łąk powodującym śmiertelność stadiów preimaginalnych.

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

Szlaczkoń szafraniec jest stosunkowo dużym motylem o rozpiętości skrzydeł dochodzącej do ok. 4,5 cm. Dymorfizm płciowy zaznacza się dość wyraźnie; wierzch skrzydeł samców jest czerwonopomarańczowy, samice choć są bardzo zmienne, to większość ma tło podobne do samców, tylko nieco mniej intensywne. Zdarzają się również formy zdecydowanie jaśniejsze: żółtawe, różowawe i białozielonkawe - szczególnie ta ostatnia forma zwana *alba* jest dość często spotykana.

Fot. Marcin Sielezniew

Na Podlasiu siedliskiem życia gatunku są suche śródleśne polany, skraje lasów, przydroża, przytorza, wrzosowiska i przesieki pod liniami wysokiego napięcia, czasem też pożarzyska i poligony. Motyle dorosłe pojawiają się w dwóch pokoleniach: od połowy maja do końca czerwca, oraz od połowy lipca do września. Na południu często występuje również trzecia częściowa generacja tj. część gąsienic będących potomstwem drugiego pokolenia przeobraża się jeszcze w tym samym roku. Pokolenia mogą się częściowo na siebie nakładać czego efektem jest możliwość spotkania, szczególnie w lipcu, jednocześnie wszystkich stadiów rozwojowych. Generacja wiosenna jest zwykle nieliczna i czasem łatwa do przeoczenia. Pokolenie letnie jest zwykle bardziej liczne. Dorosłe motyle, podobnie jak inni przedstawiciele rodzaju *Colias,* są dobrymi lotnikami. Incydentalne stwierdzenia osobników z dala od stałych miejsc występowania mogły dotyczyć migrujących osobników.

Roślinami żywicielskimi gąsienic szlaczkonia szafrańca są różne gatunki szczodrzeńców, w Polsce w Puszczy Knyszyńskiej gąsienice

stwierdzano na szczodrzeńcu ruskim *Chamaecytisus ruthenicus.* Samice składają jaja pojedynczo na wierzchnią stronę liści, zwykle znajdujących się na wierzchołku gałązek. Młode gąsienice żerują na wierzchniej stronie liści, wygryzając w nich okienkowate otworki, a większe objadają wierzchołki gałązek. Gąsienice jedzą zarówno liście jak i pąki oraz kwiaty. Młode larwy zimują w oprzędach przyczepionych do rośliny żywicielskiej albo liści pod rośliną. Przepoczwarczenie odbywa się na roślinie żywicielskiej lub w jej pobliżu, a wylęg motyla następuje po ok. 2-3 tygodniach.

Szlaczkoń szafraniec ma zasięg europejski sięgający od południowych Niemiec przez Europę Środkową, Nizinę Węgierską i Ukrainę do południowego Uralu i północno-zachodniego Kazachstanu. Na północ sięga do południowej Litwy, a na południe do środkowej Bułgarii. W tych dwóch krajach wyginął na początku XX wieku, a ostatnio także w Austrii, Czechach, Niemczech, Węgrzech, Słowenii i Serbii. Na terenie Unii Europejskiej przetrwał jedynie na Słowacji, w Polsce oraz Rumunii, a poza UE także na Białorusi, Ukrainie i w Rosji. Przez Polskę przechodzi północna granica zasięgu występowania gatunku. Po 1986 gatunek był obserwowany w ponad 100 kwadratach siatki UTM (10x10km), w niektórych rejonach były to jednak tylko migrujące osobniki. W ostatnich latach spotykany jedynie w północno-wschodniej części kraju, tj. w okolicach Puszczy Knyszyńskiej i P. Białowieskiej oraz w Czerwonym Borze. W przeszłości osiadłe populacje występowały prawdopodobnie m.in. także na Lubelszczyźnie, Mazowszu, w Świętokrzyskim oraz na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej.

Szlaczkoń szafraniec był przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w roku 2011 na 9 stanowiskach, z których 7 było zlokalizowanych na terenie Natura 2000 w tym 3 w Ostoi Knyszyńskiej. Stan populacji szlaczkonia szafrańca w Ostoi został oceniony na U1, a siedliska jako nieznany. Perspektywy zachowania otrzymały ocenę U1 i taka była również ocena ogólna. Główne zagrożenia wynikają z efemerycznego charakteru siedlisk, które powstają w wyniku gospodarki leśnej (zręby) lub w następstwie czyszczenia pasów technologicznych pod liniami wysokiego napięcia i zanikają w następstwie odnowień lub też wskutek naturalnej sukcesji. Tempo tego procesu zależy od lokalnych warunków siedliskowych i rodzaju nasadzeń czy też podrostu. Niebezpieczeństwem jest, że w pewnym momencie płatów potencjalnych siedlisk będzie zbyt mało, aby podtrzymać zdolną do przeżycia metapopulację gatunku.

4042 Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*

Modraszek eroides należy do rodziny modraszkowatych Lycaenidae i osiąga ropiętość skrzydeł do ok. 3,5 cm. Charakteryzującym się wyraźnym dymorfizmem płciowym - wierzch skrzydeł samca jest błękitny z szeroka czarną obwódką podczas gdy samice są brunatno ubarwione. Siedliskiem gatunku w warunkach Podlasia są piaszczyste polany i przydroża w lasach (głównie sosnowych) oraz ich skraje. Dokładne wymaganie nie są znane ze względu na zanikanie gatunku - być może istnieją specyficzne czynniki decydujące o przydatności określonej struktury roślinności. Okres lotu trwa od końca czerwca do sierpnia. Występuje bardzo lokalnie, a populacje są mało liczne i izolowane. Samice składają jaja na liście szczodrzeńców (*Chamaecytisus).* Młode larwy przed zimowaniem żerują na liściach pozostawiając charakterystyczne koliste okienkowe uszkodzenia w warstwie kutikuli, jednak nie przegryzają się na wylot blaszki liściowej. Zimują w trzecim stadium. Wiosną początkowo zjadają pąki i rozwijające się liście, następnie pąki kwiatowe i kwiaty. Gąsienice są fakultatywnie myrmekofilne, mogą towarzyszyć im mrówki. Stadium larwalne trwa 9-10 miesięcy, a przepoczwarczenie zachodzi na powierzchni gleby wśród fragmentów roślin połączonych rzadkim oprzędem. Motyle wylęgają się po ok. 3-4 tygodniach.

Fot. Przemysław Klimczuk

Modraszek eroides charakteryzuje się eurosyberyskim typem zasięgu, w Europie występuje wyspowo przeważnie w górach. Motyle występujące w Polsce zaliczano do osobnego gatunku *Polyommatus eroides* (Frivaldszky, 1835), ale ostatnie badania genetyczne wykazały, że jest to jedynie podgatunek w obrębie *Polyommatus eros* (Ochsenheimer, 1808). W Polsce w ostatnich latach gatunek obserwowany był wyłącznie w Puszczy Knyszyńskiej oraz na południowych skrajach Puszczy Białowieskiej. Należy do najbardziej zagrożonych gatunków motyli w Polsce. Ostatnie obserwacje wskazują, że oficjalny status (EN) powinien zostać zweryfikowany na CR. W Czerwonej Księdze Motyli Europy modraszek eroides został zaliczony do gatunków *Critically endangered*. Na ostatniej Czerwonej Liście Motyli Europy z uwagi na niedawną rewizję systematyczną znalazł się jedynie wyższy takson tj. modraszek eros, którego status jest *Near threatened*.

Gatunek był przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w roku 2011 na 3 stanowiskach, z których 2 były zlokalizowane na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, a trzecie na terenie obszaru Natura 2000 Jelonka. Nigdzie nie stwierdzono obecności gatunku i stąd stan populacji oceniono jako zły (U2) podobnie jak perspektywy zachowania. Stan siedlisk został określony na nieznany (XX) ze względu na brak danych porównawczych. Nie wiadomo czy gatunek wciąż występuje w Puszczy Knyszyńskiej jak również jakie czynniki przyczyniły się do jego zanikania w Polsce. Biorąc pod uwagę, że eroides ma podobne preferencje siedliskowe do szlaczkonia szafrańca zagrożenia generalnie

wydają się być podobne.

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Fot. Marcin Sielezniew

Rozpiętość skrzydeł należącej do rodziny gadziogłówkowatych Gomphidae trzepli zielonej może dochodzić o 7,5 cm. Wyróżnia się intensywnie zieloną barwą przedniej części ciała przy rozsuniętych oczach, dymorfizm płciowy jest natomiast mniej wyraźny i dotyczy przydatków na końcu odwłoka. Siedliskiem gatunku są rozmaite cieki wodne od strumieni po duże rzeki, ale największe populacje występują w przypadku rzek o szerokości od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów. Preferowane są odcinki śródleśne lub tez sąsiadujące z łąkami z nadbrzeżnymi zaroślami i zadrzewieniami. Larwy żyją na głębokości do 2m w miejscach o prądzie umiarkowanym lub dość szybkim. Unikają mułu preferując osady piaszczyste i piaszczysto żwirowe, Jakość wody w Polsce wydaje się mieć znaczenie drugorzędne w porównaniu z zachodnią częścią kontynentu. Osobniki dorosłe często spotyka się z dala od wody (w tym w suchych piaszczystych miejscach), szczególnie w okresie dojrzewania płciowego, które trwa ok. 2-3 tygodnie od wylotu. Cały pojaw imagines trwa od końca maja do sierpnia. Dojrzałe samce przesiadują na podłożu w nasłonecznionych miejscach lub patrolują nad lustrem wody. Do łączenia się w pary zwykle dochodzi w pewnej odległości od wody. Samice składają jaja bezpośrednio do wody nie będąc stróżowane przez samce. Rozwój

larwalny trwa w Polsce 2-3 lata. Zarówno larwy jak i postacie dorosłe są niespecyficznymi drapieżnikami.

Gatunek palearktyczny z centrum zasięgu we wschodniej Europie zasiedla prawie całą Polskę z wyjątkiem gór. Populacja krajowa określana jest mianem silnej i stabilnej szczególnie licznie spotykana jest w środkowej, północnej i lokalnie południowej części kraju. Nie jest obecnie gatunkiem zagrożonym wyginięciem nie w Polsce ani w Europie (status - LC), znajduje się jednak w załącznikach II i IV Dyrektywy Siedliskowej. Gatunkowi mogą zagrażać znaczące przekształcenia koryt rzecznych, zmiany przepływu wody i jej silne zanieczyszczenie.

Trzepla zielona była przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ przeprowadzonego w latach 2007-2008 na siedmiu obszarach, na których wyznaczono 34 stanowiska badawcze. Część z nich była zlokalizowana na obszarach Natura 2000. W północno-wschodniej Polsce jedyny obszar badawczy zlokalizowany był nad Narwią w pobliżu Tykocina. W przypadku tego obszaru jak również innego zlokalizowanego na Bugu w woj. lubelskim stan populacji, siedlisk i perspektyw były ocenione jako niezadawalające (U1), podczas gdy w pozostałych przypadkach jako właściwie (FV). W okolicach Ostoi Knyszyńskiej badań monitoringowych nie prowadzono i ogólnie rozpoznanie stanu popualcji jest niewystarczające

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Zalotka większa jest średniej rozmiarów przedstawicielem rodziny ważkowatych Libellulidae o rozpiętości skrzydeł dochodzącej do ok. 6,5cm. Dojrzałe samce mają na odwłoku charakterystyczną żółtawą plamę kontrastującą wyraźnie z tłem. Gatunek spotykany jest w dość zróżnicowanych siedliskach, a najczęściej w torfiankach, zbiornikach na torfowiskach sfagnowych, jeziorach dystroficznych z torfowiskowymi obrzeżami lub eutroficznych z bogatą roślinnością, starych, nieużytkowanych stawach rybnych. Rzadziej zasiedla natomiast starorzecza i rozszerzone fragmenty wolnopłynących cieków.

Zalotka większa ma w Polsce dwuletni cykl życiowy, z którego większa część przypada na rozwój larwalny. Przeobrażenie do postaci dorosłej zachodzi w maju i na początku czerwca. Dojrzewanie płciowe trwa 1-2 tygodnie. Dojrzałe samce ustanawiają terytoria w sąsiedztwie siedlisk rozwoju, które kontrolują ze stanowisk obserwacyjnych (często stałych) oraz w czasie krótkich lotów patrolowych. Wielkość terytoriów oraz poziom agresywności samców zależy od zagęszczenia populacji. Po utworzeniu tandemu z samicą i kopulacji samica zaczyna składać jaja do wody preferując miejsca z podwodną roślinnością będąc zwykle stróżowana przez latającego w jej pobliżu samca. Zarówno postacie dorosłe jak i larwy są niespecyficznymi drapieżnikami.

Fot. Marcin Sielezniew

Gatunek palearktyczny rozprzestrzeniony od Francji po Ałtaj i Mongolię z centrum zasięgu we Europie wschodniej oraz środkowo-wschodniej. W Polsce występuje w całej Polsce z wyjątkiem gór. Najwięcej stanowisk, których ogólna liczba szacowana jest na ponad tysiąc znanych jest z północnej i wschodniej części kraju. Zalotka większa nie jest obecnie gatunkiem zagrożonym wyginięciem nie w Polsce ani w Europie (status - LC). Znajduje się jednak w załącznikach II i IV Dyrektywy Siedliskowej. W skali lokalnej obserwuje się oddziaływanie niekorzystnych czynników związanych częściowo z antropopresją, a częściowo z naturalnymi procesami sukcesji oraz wpływem klimatu. Do głównych zagrożeń zalicza się ewolucje biocenotyczną, eutrofizację oraz wysychanie siedlisk.

Gatunek był przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w roku 2011 na 31 stanowiskach zgrupowanych w dziesięciu obszarach

badawczych, z których siedem pokrywa się z obszarami Natura 2000. Na sześciu z nich stan populacji został określony jako właściwy, taka sama liczba obszarów została oceniona dobrze pod względem stanu siedliska, a po jednym obszarze otrzymało ocenę U1 w odniesieniu do tych parametrów. Żadne ze stanowisk monitoringu nie było zlokalizowane w północno-wschodniej Polsce. W literaturze nie ma też żadnych danych o występowaniu gatunku na terenie Puszczy Knyszyńskiej, a po raz pierwszy zalotka większa została zaobserwowana na tym terenie prawdopodobnie w 2013 r (Sielezniew, dane niepublikowane).

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Przeplatka aurinia jest średniej wielkości motylem z rodziny rusałkowatych Nymphalidae osiągającym rozpiętość skrzydeł ok 3,5-4,5 cm. Dymorfizm płciowy jest słabo zaznaczony, a od podobnej przeplatki maturny (*Euphydryas maturna)* można ją odróżnić po kropkach w przepasce zewnętrznej. Środowiskiem życia gatunku są wilgotne łąki i polany, skraje torfowisk niskich, rzadziej suchsze miejsca obfitujące w roślinę żywicielską tj. w Polsce czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*. Imagines pojawiają się w jednym pokoleniu od końca maja do końca czerwca. Populacje są zwykle niewielkie, ale jeśli niezbyt oddalone od siebie to może zachodzić między nimi wymiana osobników. Większość motyli przelatuje na odległość nie więcej niż 50-100m, a tylko nieliczne skłonne są do dalszych lotów dyspersyjnych. Samice stają się bardziej mobilne dopiero po złożeniu pierwszego złoża jaj. Samce patrolują teren w poszukiwaniu partnerek, mogą również wykazywać zachowania terytorialne. Rano i późnym popołudniem motyle obu płci najczęściej odżywiają się na kwiatach. Samice w godzinach okołopołudniowych zajmują się składaniem jaj w kilkuwarstwowych złożach na spodniej stronie liści czarcikęsu. Wybierają większe eksponowane rośliny z obfitością czarcikęsu często tam

gdzie nastąpiło mechaniczne uszkodzenie struktury gleby przez pasące się zwierzęta albo występuje niedostatek składników odżywczych w glebie. Na jednym liściu może być kilka złóż. Wylęgłe po 3-4 tygodniach larwy prowadzą gromadny tryb życia we wspólnych ochronnych oprzędach składających się z dwóch liści, które szkieletują wyjadając dolną stronę blaszki. Ślady ich żerowania są dobrze widoczne w sierpniu. Przygotowując się do zimowania tworzą zwarty i gęsty oprzęd. Pojawiają się wczesną wiosną kiedy to w skupieniach wygrzewają się na słońcu. Wygrzewanie się jest częścią cyklu pobierania pokarmu, a podniesienie temperatury ciała (ułatwione przez gromadny tryb życia) jest niezbędne do właściwej pracy enzymów trawiennych. Dopiero w ostatnim stadium gąsienice rozchodzą się i żerują samotnie, aby wreszcie przepoczwarczyć się nisko wśród roślinności.

Przeplatka aurinia jest gatunkiem palearktycznym, której zasięg rozciąga się od południowo-zachodniej Europy, poprzez strefę klimatu umiarkowanego Eurazji aż po Koreę. W Polsce wymarł w wielu rejonach i uznany jest za gatunek zagrożony wyginięciem (EN), obecnie największe skupienia stanowisk występują na Lubelszczyźnie i w województwie świętokrzyskim.

Gatunek był przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w latach 2007-08 na 17 stanowiskach zlokalizowanych w sześciu rejonach występowania. Dziesięć stanowisk znajdowało się na obszarach Natura 2000. Ogólny stan zachowania gatunku w Polsce został uznany jako niezadowalający (U1) choć były również obszary gdzie był relatywnie dobry – FV (Torfowiska węglanowe koło Chełma i Poleski Park Narodowy). Na uwagę zasługuje zła ocena (U2) stanowisk w Puszczy Białowieskiej wynikająca głównie z zarastania stanowisk drzewami i krzewami. W raporcie z monitoringu prognozowane było wyginięcie gatunku na tym obszarze, w przypadku gdy proces degradacji siedlisk nie zostanie powstrzymany. Można przypuszczać, że gatunek wymiera również w Ostoi Knyszyńskiej i wymaga podjęcia pilnych działań ochronnych.

1014 - Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

Jest to mały, kilkumilimetrowy ślimak preferujący wilgotne siedliska bogate w wapń. Zasiedla siedliska 3150 – Starorzecza i inne naturalne,

eutroficzne zbiorniki wodne, 6410 – Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 7230 – Torfowiska alkaliczne (wg. Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej) oraz siedlisko proponowane do umieszczenia w załączniku I ww. Dyrektywy, P24 – Szuwary wielkoturzycowe. Muszla poczwarówki zwężonej jest lewoskrętna, buduje ją ok. 5 skrętów. Może osiągać 1,9 mm wysokości oraz 1 mm szerokości. Należy do najmniejszych ślimaków lądowych Europy i dość trudno zauważyć ją w terenie. Ma kształt wrzecionowaty, z zaostrzonym szczytem, a ostatnim skrętem zwężonym u podstawy. Otwór muszli ma kształt serca i zawiera 4 zęby. Rzeźba powierzchni muszli ma postać wyraźnych, regularnych prążków. Powierzchnia muszli posiada jedwabisty, delikatny połysk i przybiera barwy od rogowożółtej do brązowej. Ząbki i zgrubienia w otworze muszli maja jaśniejszy odcień. Ciało poczwarówki zwężonej jest szare, z tym, że boki nogi, krawędzie płaszcza oraz stopa są popielate, a głowa, czułki i grzbietowa część nogi są ciemnoszare. Poczwarówka jest roślinożerna. Żywi się prawdopodobnie mikroskopijnymi glonami, grzybami i bakteriami rozwijającymi się w ściółce i na sąsiadujących z nią częściach roślin. Ślimaki te żyją trochę dłużej niż rok, hibernują w zeschłych fragmentach roślin, na których żyją. Zdolność przemieszczania się ślimaków jest niezwykle ograniczona i najczęściej areał danej populacji zamyka się na powierzchni kilkuset metrów kwadratowych. Potencjalne zaburzenie funkcjonowania siedliska, w obrębie którego występują poczwarówki będzie skutkować całkowitą eliminacją całej populacji.

Fot. Przewodnik metodyczny GIOŚ
A. Lipińska

Poczwarówka zwężona była przedmiotem badań w ramach monitoringu GIOŚ w latach 2009-2011. Żadne z monitorowanych stanowisk nie znajdowało się w obrębie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006. Podczas monitoringu 2009 r. w regionie kontynentalnym badano 24 stanowiska, z których 16 znajdowało się w granicach 12 obszarów Natura 2000. Otrzymane wyniki monitoringu poczwarówki zwężonej w 2009 roku pozwalają ocenić stan ochrony tego gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym jako niezadowalający (U1), przede wszystkim z uwagi na niskie zagęszczenia na znacznej (1/3) części stanowisk. Należy jednak podkreślić, że na ponad połowie stanowisk stan gatunku jest dobry: stanowiska mają dużą powierzchnię, siedliska są dobrze zachowane, a populacje są stosunkowo liczne i nie są izolowane. Brak jest danych na

temat wielkości populacji gatunku jak i rozmieszczenia siedlisk w obrębie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006.

Stan zachowania w obszarze – C

Zagrożenia - zmiana stosunków hydrologicznych, osuszanie siedlisk, eutrofizacja wód, zarastanie siedlisk, intensywny wypas bydła.

1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Narażony na wyginięcie gatunek chrząszcza, będący reliktem siedliskowym lasów o naturalnej strukturze ekologicznej (głównie w zakresie struktury wiekowej drzewostanu i swoistej lasom naturalnym, wysokiej zasobności w tzw. martwe drewno). Gatunek ten odbywa rozwój pod korą martwych - stojących i powalonych starych drzew różnych gatunków, zarówno iglastych jak i liściastych. Zasiedlenie drzew martwych przez zgniotka cynobrowego następuje najprawdopodobniej po 1-2 latach od obumarcia drzewa. Gatunek ten związany jest z drzewami o dużej średnicy pnia (powyżej 40 cm). W Polsce aktualne jego występowanie stwierdzone jest na nielicznych stanowiskach reliktowych: m.in. w Puszczy Białowieskiej, Puszczy Knyszyńskiej, Pojezierzu Mazurskim, Beskidzie Niskim, na Pogórzu Przemyskim, w Świętokrzyskim Parku Narodowym, Kampinoskim Parku Narodowym. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej znane jest jedno stanowisko tego gatunku oraz kilka na terenie rezerwatu Starodrzew Szyndzielski. Może to być spowodowane wycofywaniem się zgniotka z tego obszaru lub małym rozpoznaniem terenu. W obu przypadkach niezbędna jest dokładna inwentaryzacja gatunku. Podstawowym i bardzo istotnym zagrożeniem dla tego gatunku jest intensywna gospodarka leśna, która eliminuje środowiska rozwoju *Cucujus cinnaberinus*, bowiem narusza strukturę ekologiczną drzewostanu poprzez

Podręcznik metodyczny GIOŚ L. Buchholz

eliminację jego fazy terminalnej. Podczas monitoringu w latach 20010-2011 w regionie kontynentalnym badano 7 stanowisk w 7 obszarach Natura 2000. Otrzymane wyniki monitoringu pozwalają ocenić stan ochrony tego gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym jako niezadowalający (U1)

Stan zachowania w obszarze – C

Zagrożenia – usuwanie obumierających drzew z drzewostanów.

1924 - Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 - podręcznik metodyczny.

Pogrzybnica Mannerheima jest gatunkiem niezbyt często obserwowanym w całym swoim zasięgu. Wynikać to może po części z braku dokładniejszych badań nad tym gatunkiem, jak również z ogólnie małej liczby danych faunistycznych z terenu wschodniej i północno-wschodniej Europy oraz Syberii. W Polsce gatunek ten zaliczany jest do bardzo rzadkich, co może być m.in. spowodowane jego skrytym trybem życia i rozproszeniem wynikającym z występowania na granicy zasięgu ogólnego. Rodzina kusakowatych dopiero w ostatnich latach staje się w kraju obiektem dokładniejszych badań faunistycznych i być może większa liczba informacji o tym gatunku zostanie zgromadzona w najbliższej przyszłości. Ogólnie można tylko przypuszczać, że na terenie kraju liczebność tego gatunku jest niska, o czym świadczą wyniki odłowów – jedynie w pojedynczych egzemplarzach. Na terenie Puszczy Knyszyńskiej gatunek został znaleziony w latach 1985r i 1990.

Pogrzybnica Mannerheima jest borealnym gatunkiem leśnym. Zasiedla chłodne, zacienione miejsca w lasach liściastych i mieszanych. Jako typowy mycetofag jest też prawdopodobnie bardziej związana z gatunkiem żywiciela niż z typem drzewostanu, a jej wymagania wilgotnościowe i temperaturowe są przypuszczalnie takie

same, jak grzybów, na których żeruje.

Siedliska z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej w obszarze Ostoi Knyszyńskiej, które mogą być istotne dla gatunku:

91 – Lasy strefy umiarkowanej Europy

Gatunek ten jest mycetofagiem, związanym troficznie z grzybami kapeluszowymi. Jako gatunki żywicielskie podaje się najczęściej owocniki borowika (*Boletus edulis)* i kozaka (*Leccinum scabrum)*, ale także boczniaka (*Pleurotus pulmonarius)*, łuszczaka zmiennego (*Kuehneromyces mutabilis*) i maślanki wiązkowej (*Hypholoma fasciculare*). Dopuszcza się też możliwość fakultatywnego drapieżnictwa w stosunku do larw innych owadów żyjących w grzybach, np. muchówek (*Diptera*), szczególnie ze strony dorosłych chrząszczy pogrzybnicy.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – brak danych (brak raportu GIOŚ)

Stan zachowania w obszarze – A

Zagrożenia – zbyt mała ilość danych na temat biologii gatunku uniemożliwia identyfikację czynników wpływających na stan jego populacji, potencjalne zagrożenie może stanowić nadmierna eksploatacja miejsc jego występowania w zakresie zbiorów grzybów

1145 – Piskorz *Misgurnus fossilis*

Piskorz zasiedla wody stojące i wolno płynące, o dnie mulistym, mało dostępne dla innych gatunków ryb. Chętnie zagrzebuje się w mule. Ryby wykazują się zdolnością oddychania tlenem atmosferycznym, który podczas niedoboru tlenu rozpuszczonego w wodzie pozyskują połykając powietrze i wchłaniając tlen poprzez bogato unaczynione partie jelita. Odżywiają się małymi bezkręgowcami dennymi: larwami muchówek, skorupiakami, mięczakami i detrytusem (Brylińska 2000). Piskorze wykrywają pożywienie za pomocą receptorów, które znajdują się na wąsikach. Zjadają małe bezkręgowce denne: larwy muchówek (*Diptera*), skorupiaki (*Crustacea*), mięczaki (*Mollusca*) oraz detrytus.

W rzekach z obszaru „Ostoi Knyszyńskiej" występuje duża ilość roślinności naczyniowej, spotyka sie też zatopione gałęzie i większe ilości wypłukanych korzeni. Na tym podłożu obficie rozwija się peryfiton i fauna denna. Występują tu: larwy owadów, głównie ochotkowatych, jętki i chruściki, drobne skorupaki: kiełże, ośliczki oraz ślimaki i skąposzczety, które są znakomitą bazą pokarmową dla piskorza.

źródło: www.fishbase.org

Obszar „Ostoi Knyszyńskiej" to głównie małe i średnie rzeki o charakterze podgórskim (tzw. kraina pstrąga i lipienia). Płynące, głównie po piaszczystym czasem żwirowym terenie, cieki posiadają na niektórych odcinkach bardzo naturalny charakter. Pomimo melioracji w latach 70 poprzedniego wieku wiele siedlisk zostało zachowanych w stanie prawie naturalnym. Siedliska na opisywanym obszarze stwarzają dogodne warunki do życia dla piskorza. Starorzecza połączone z rzeką, naturalne zakola i meandry sprawiają, że miejsca, w których żyją piskorze są liczne i od kilku lat nie ulegają zmianie.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Podczas dwóch sezonów monitoringowych (2009-2010) piskorz został odłowiony zaledwie na 15 stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym, w tym na pięciu obszarach Natura 2000. Na tym etapie prac stan ochrony gatunku w regionie nie jest możliwy do jednoznacznego określenia. Gatunek zajmuje bardzo zróżnicowane siedliska, których monitorowane stanowiska nie reprezentują w odpowiednim stopniu. Ponadto, z uwagi na specyficzny behawior piskorz jest bardzo rzadko odnotowywany w połowach, a więc wyniki dotyczące stanu populacji na badanych stanowiskach są prawdopodobnie zaniżone.

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia – nawożenie, zanieczyszczenie wód, usuwanie osadów, regulowanie koryt rzecznych, eutrofizacja.

2484 - Minóg ukraiński (*Eudontomyzon mariae)*

Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" minóg ukraiński posiada bardzo dobre warunki do bytowania i rozrodu. Rzeki znajdujące się na tym obszarze charakteryzują się czystą, natlenioną wodą niezbędną do życia dla minogów. Temperatura wody rzadko przekracza tu 24 °C. Większość rzek płynących tutaj ma charakter naturalny i pomimo melioraji w latach 70 ubiegłego wieku minóg ukraiński radzi sobie tu doskonale. Słabo rozwinięte rolnictwo i przemysł sprawiają, że populacja krągłoustych nie ma większych zagrożeń.

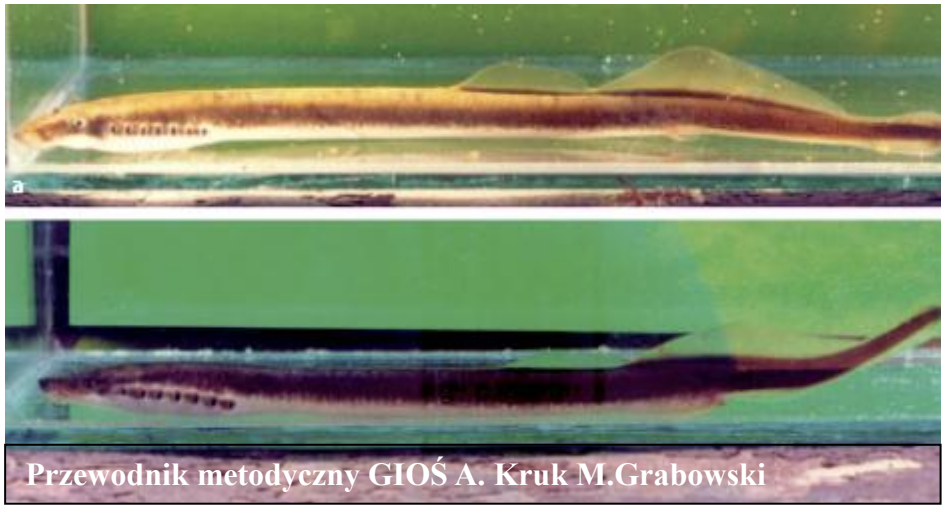

Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" gatunek ten obecnie nie jest zagrożony. Jego populacja rozwija się w sposób prawidłowy.

Minóg ukraiński zasiedla prawie wszystkie większe rzeki należące do tzw. krainy pstrąga i lipienia przepływające przez obszar „Ostoi Knyszyńskiej". Ma on tutaj jedne z najczystszych i najmniej zniszczonych rzek z obszaru naszego kraju. Miejsca jego bytowania to głównie żwirowe i piaszczyste dno rzek o szybkim nurcie, których nie brakuje na opisywanym obszarze NATURA 2000. Minogi rozmnażają się na przełomie kwietnia i maja w miejscach zacienonych gdzie dno pokryte jest drobnymi kamieniami i żwirem. Najlepsze miejsca do rozmnażania się minogów występują na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" w górnych biegach rzek: Czarnej, Słoji i Nietupy.

Obszar „Ostoi Knyszyńskiej" to głównie małe i średnie rzeki o charakterze podgórskim (tzw. kraina pstrąga i lipienia). Płynące po terenie głównie piaszczystym czasem żwirowym cieki posiadają na niektórych odcinkach bardzo naturalny charakter. Pomimo melioracji w latach 70 poprzedniego wieku wiele siedlisk zostało zachowanych w stanie prawie naturalnym. Siedliska na opisywanym obszarze stwarzją dogodne warunki do życia dla minoga ukraińskiego.

W rzekach z obszaru „Ostoi Knyszyńskiej" występuje duża ilość roślinności naczyniowej, spotyka sie też zatopione gałęzie i większe ilości wypłukanych korzeni. Na tym podłożu obficie rozwija się peryfiton i fauna denna. Występują tu: larwy owadów, głównie ochotkowatych, jętki i chruściki, drobne skorupiaki: kiełże, ośliczki oraz ślimaki i skąposzczety, które są znakomitą bazą pokarmową dla tych ryb.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Gatunek był objęty monitoringiem w latach 2009-2010. Gatunek został odłowiony na 7 stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym. Na podstawie wyników monitoringu 7 stanowisk w regionie kontynentalnym nie można wnioskować o stanie ochrony gatunku na poziomie całego regionu.

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia – nawożenie, zanieczyszczenie wód, usuwanie osadów, regulowanie koryt rzecznych, eutrofizacja.

1163 – Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Głowacz białopłetwy zasiedla głównie środkowy bieg podgórskich rzek, lecz spotykany bywa również w nizinnych ciekach charakteryzujących się większym spadkiem i dobrze natlenioną wodą, rzadko osiągającą 24°C. Najczęściej przebywa na żwirowo-kamienistym podłożu. Przystępuje do tarła zaraz po stopnieniu śniegu. Jaja składane są pod kamieniami (litofilna, speleofilna grupa rozrodcza), a samiec przez cały okres inkubacji strzeże rozwijającej się ikry i wylęgu. Głowacz białopłetwy odżywia się głównie larwami ochotkowatych,

chruścików, jętek , widelnic i kiełżami (Brylińska 2000).

Obszar NATURA 2000 Ostoja Knyszyńska jest jednym z wielu miejsc występowania głowacza białopłetwego w Polsce.

źródło: www.fishbase.org

Na podstawie wyników raportowania i monitoringu GIOŚ, na zatwierdzonych obszarach sieci Natura 2000, analizie poddano 11 stanowisk występowania głowacza białopłetwego w regionie kontynentalnym. Zaledwie w czterech obszarach odnotowano właściwy stan populacji. Wyżej oceniane były wskaźniki siedliskowe (w ujęciu hydromorfologicznym) i perspektywy zachowania, ponieważ odpowiednio osiem i siedem z nich otrzymało ocenę FV. Wysoka ocena ogólna (w tym samym ujęciu metodycznym) została przyznana w pięciu przypadkach. Na zdecydowanej większości badanych stanowisk (włączając stanowiska nie znajdujące się w sieci Natura 2000) stan siedliska (wg oceny hydromorfologicznej) oceniony został przez GIOŚ jako właściwy.

Obszar występowania głowacza białopłetwego na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" zmniejsza się wraz z narastającym wykorzystaniem jego naturalnych siedlisk, jakimi są głównie rzeki, do celów innych niż ochronne, takich jak np. budowa elektrowni wodnych, zapór, jazów i tam co uniemożliwia swobodną migrację tych ryb. Ponadto, zanieczyszczanie rzek, poprzez prowadzenie działań związanych z rolnictwem takich jak np: nawożenie pól, czy punktowe odprowadzanie nieczystości z gospodarstw rolnych również pogarszają stan siedlisk opisywanego gatunku. Budowa różnego rodzaju zbiorników wodnych w najbliższym otoczeniu rzek powoduje ogrzewanie się wody, a w konsekwencji pogorszenie

warunków do życia dla ryb tak wrażliwych na temperaturę wody jak głowacz białołetwy.

Głowacz białopłetwy do życia i rozmnażania potrzebuje cieków z czystą i dobrze natlenioną wodą o dość szybkim nurcie. Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" do takich rzek należą m.in. Czarna, Słoja, Płoska i Nietupa. Biorąc pod uwagę obecny stan ich czystości i wykorzystania m.in. turystycznego i rybackiego, populacja głowacza białopłetwego na opisywanym obszarze NATURA 2000 wydaje się być niezagrożona. Od przeszło 30 lat nie wykonywano tam bowiem istotnych prac melioracyjnych. Stanowiska do rozrodu i bytowania ryb są w nich dobre. Brak przemysłu na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" również wpływa pozytywnie na czystość wód. W związku z prowadzoną na opisywanych rzekach racjonalną gospodarką rybacką nastawioną przede wszystkim na ochronę ichtiofauny istnieje szansa, że głowacz białopłetwy będzie miał dogodne warunki do życia w przyszłości.

Składa ikrę pod kamieniami, których nie brakuje w rzekach płynących przez „Ostoję Knyszyńską". Wszystko to sprawia, że ma on tu dobre warunki do życia i rozmnażania. Występuje w jednym z typów siedlisk przyrodniczych opisanych w Załączniku I „Dyrektywy Siedliskowej", 3260 – nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*.

Stan jakości oraz ilość siedlisk głowacza białopłetwego na terenie „Ostoi Knyszńskiej" pogarsza się. Wraz ze wzmożonym wykorzystaniem wód rzek zamieszkiwanych przez ten gatunek do celów nieochronnych. Ciągłe obniżanie się poziomu wód w rzekach powoduje iż ilość miejsc dogodnych do życia dla tego gatunku zmniejsza się. Budowa tam, zapór oraz jazów również nie wpływa pozytywnie na siedliska głowacza białopłetwego. Nawozy oraz inne środki ochrony roślin spływające do cieków pogarszają stan czystości i zmieniają skład chemiczny wód a także działalność bobrów szczególnie na drobnych ciekach (budowa tam, przegrzewanie się wody, problemy z migracją, niszczenie siedlisk). Na terenie „Ostoi Knyszyńskiej" najlepsze warunki do życia i rozrodu głowacz białopłetwy ma w górnych niezmeliorowanych biegach rzek: Słoji, Czarnej i Nietupy. W pozostałych rzekach z opisywanego obszaru najgorsze warunki są w rzekach Supraśli i Sokołdzie w obrębie których prowadzone były na dużą skalę działania melioracyjne, tutaj też znajduje się najwięcej progów wodnych uniemożliwiających rybom swobodną migrację. W dolinach Supraśli i Sokołdy występuje największa liczba pól i łąk na których rolnicy używają dużej ilości nawozów i innych

środków ochrony roślin, które pogarszają stan czystości wód, a co za tym idzie miejsc występowania głowacza białopłetwego.

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia – nawożenie, zanieczyszczenie wód, usuwanie osadów, regulowanie koryt rzecznych, eutrofizacja.

1166 - Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Największy krajowy gatunek traszki. Prowadzi ziemnowodny tryb życia. Osobniki dorosłe przebywają w wilgotnych siedliskach i wykazują aktywność nocną. Odżywiają się wówczas ślimakami, owadami i ich larwami, dżdżownicami, pająkami, a także małymi traszkami. W okresie godowym, który rozpoczyna się bardzo wczesną wiosną, przebywają w wodzie i są aktywne przez całą dobę, odżywiając się bardzo intensywnie organizmami wodnymi. Na złożenie jaj wybierają zbiorniki wody stojącej bardzo różnego typu, zarówno większe i głębsze zbiorniki ze stojącą wodą: stawy, glinianki, żwirownie, czy ekstensywnie użytkowane lub opuszczone stawy rybne, jak i niewielkie oczka wodne, torfianki, a nawet rowy melioracyjne o słabym przepływie. Okres lęgowy trwa od marca do czerwca. Larwy przeobrażają się pod koniec lata i opuszczają zbiorniki wodne. W sen zimowy zapadają w końcu października. Zimują często gromadnie w norach gryzoni, pod stertami kamieni, w próchniejących pniakach, a wyjątkowo w wodzie.

Fot. Rainer Theuer

Gatunek w Polsce jest prawnie chroniony, objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej. W Czerwonej Księdze Zwierząt Zagrożonych IUCN został zaliczony do kategorii: najmniejszej troski (LC) (www.iucnredlist.org). Traszka grzebieniasta była przedmiotem badań w ramach monitoringu GIOŚ w latach 2009-2011. Żadne z monitorowanych stanowisk nie znajdowało się w obrębie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006. Analizie poddano wówczas 351 stanowisk położonych w regionie kontynentalnym. 32 spośród nich zlokalizowanych było na obszarach Natura 2000. Na większości badanych stanowisk w obrębie obszarów Natura 2000 niemożliwe było określenie stanu zachowania gatunku. tylko na jednym były na tyle liczne (Puszcza Kampinoska – 19 stanowisk) aby można było wyciągać wnioski odnośnie stanu ochrony gatunku na danym obszarze oceniając jako niewłaściwy – niezadowalający (U1) z uwagi na niezadowalający stan siedlisk.

Brak jest danych na temat wielkości populacji gatunku jak i rozmieszczenia siedlisk w obrębie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006.

Stan zachowania w obszarze – C

Zagrożenia - niszczenie stanowisk rozrodczych poprzez odwadnianie terenu, zasypywanie lub zanieczyszczanie niewielkich zbiorników

wodnych.

1188 - Kumak nizinny *Bombina bombina*

Kumak nizinny występuje wyłącznie w regionie biogeograficznym kontynentalnym. Jest to średniej wielkości płaz bezogonowy o spłaszczonym grzbietobrzusznie ciele i krępych kończynach. Grzbiet brązowo-szary z oliwkowymi plamami, brzuch szaroniebieski lub czarny z żółto-pomarańczowymi plamami. Jest gatunkiem ściśle związanym ze środowiskiem wodnym. Zasiedla zbiorniki wodne o stojącej wodzie, począwszy od jezior, stawów, czy starorzeczy, aż po okresowo wysychające kałuże, czy rowy melioracyjne. Żywi się owadami wodnymi i ich larwami, niekiedy ślimakami, pajęczakami lub drobnymi skorupiakami. Od początku kwietnia do lipca trwają gody, podczas których samce nawołują charakterystycznym „kumkaniem". Młode kumaki po przeobrażeniu pozostają w wodzie aż do jesieni, kiedy to podobnie jak starsze osobniki, wychodzą na ląd w poszukiwaniu miejsc zimowania.

Fot. Marek Szczepanek

Gatunek w Polsce jest prawnie chroniony, objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej. W Czerwonej Księdze Zwierząt Zagrożonych IUCN został zaliczony do kategorii najmniejszej troski (LC) (www.iucnredlist.org). Kumak nizinny objęty był monitoringiem w ramach Państwowego Monitoringu Przyrody GIOŚ w 2010 roku. Badania prowadzono w obrębie 351 stanowisk monitoringowych. Żadne z nich nie było zlokalizowane na obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006.

Obecność kumaka nizinnego stwierdzono na 111 stanowiskach. 26 spośród nich zlokalizowanych było w obrębie 6 obszarów Natura 2000. Stan populacji we wszystkich przypadkach uznano za nieznany. Zarówno stan siedliska, jak i ocena ogólna w większości stanowisk oceniona została jako niewłaściwa - niezadowalająca (U1). Jako niezadowalający (U1) określono również ogólny stan gatunku w regionie kontynentalnym w raporcie do Komisji Europejskiej z 2007 r.

W wielu regionach kraju obserwuje się spadkowy trend populacji kumaka nizinnego. Brak jest dokładnych danych na temat jego liczebności w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska.

Stan zachowania w obszarze – C

Zagrożenia: obniżanie poziomu wód gruntowych, zanikanie drobnych zbiorników wodnych oraz zmiana sposobu użytkowania aktualnie zasiedlanych zbiorników.

1308 Mopek *Barbastella barbastellus*

Nietoperz średniej wielkości. Futro bardzo długie i gęste, ciemnobrązowe lub czarne, końce włosów srebrzyste, na brzuchu jaśniejsze. Błony lotne brązowawe, skrzydła wąskie. Ucho zrośnięte u nasady, niezbyt długie, bardzo szerokie. Koziołek nożowaty, sięgający połowy długości ucha. Ostroga sięga do połowy odległości między piętą a ogonem. Poza nią wystaje płatek skórny z czy bez chrząstki. W Polsce występuje w całym kraju, chociaż nie był stwierdzony na Wybrzeżu Bałtyku. Optymalnym siedliskiem gatunku są lasy obfitujące w stare drzewa, oferujące dużą liczbę naturalnych kryjówek o odpowiednich parametrach.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – Do monitoringu (GIOŚ) w 2011 roku wybrano zarówno schronienia zimowe jak i siedliska wykorzystywane przez ten gatunek w okresie rozrodu. Wytypowano 17 schronień zimowych i 8 siedlisk. Większość badanych stanowisk

Przewodnik metodyczny GIOŚ

otrzymała ocenę ogólną niewystarczającą (U1) – 53% (zimowe) i 50% (letnie). Ocenę właściwą (FV) otrzymało 18% (zimowe) i 25% (letnie) stanowisk, natomiast złą (U2) - 29 % (zimowe) i 25% (letnie).

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia – brak dostatecznej wiedzy o zimowiskach i kryjówkach letnich, co może prowadzić do przypadkowego niszczenia takich miejsc.

1337 Bóbr *Castor fiber*

Największy europejski gryzoń o długości ciała dochodzącej do 140 cm i średniej wadze ok. 20 kg. Posiada małe oczy i uszy. Nogi są krótkie, palce u stóp złączone są boną, ułatwiającą pływanie. Ogon (zwany kielnią lub pluskiem) jest szeroki, spłaszczony grzbietobrzusznie i pokryty pseudo łuskami, służy jako ster regulujący głębokość zanurzenia. Futro jest koloru brązowego, ciemnobrązowego, a nawet czarne. Posiada silnie rozwinięte brunatno-czerwone siekacze górne. Latem bobry żywią się głównie roślinami wodnymi i przybrzeżnymi, zimą odżywiają się łykiem drzew liściastych, które zgromadziły w lecie. Drzewa stanowią jeden z budulców żeremi. Bóbr jest gatunkiem ziemnowodnym. Środowiskiem bobra są zarówno jego nory i żeremia, jak i tworzone przez niego stawy i rozlewiska, a wreszcie zbiorniki i cieki wodne wraz z ich strefą przybrzeżną. Podobnie jak wiele gryzoni, bobry budują skomplikowane gniazda i nory oraz magazynują pokarm na użytek zimowy. Zdolność ścinania drzew przez bobry jest wyjątkowa w świecie zwierząt. Pozwala im ona na budowanie z drewna i błota domków otoczonych otwartą wodą oraz na wznoszenie wodoszczelnych tam nawet na wartko płynących strumieniach. Sprawia to, że bóbr jest ważnym regulatorem ekosystemów wodnych i lądowych. Jego wpływ sięga znacznie dalej, niż wyznaczają to jego wymagania, co do zajmowanej przestrzeni i pobieranego pokarmu. Bobry występują powszechnie na dużych

Fot. Per Harald Olsen

rzekach, zalewach i dużych jeziorach o względnie stałym poziomie wody, na strumieniach, dopływach i małych ciekach o przepływie pozwalającym na spiętrzanie wody. Bobry preferują nizinny krajobraz żyznych dolin o obfitym pokarmie zimowym. W takich środowiskach osiągają optymalne zagęszczenia populacji. Dobrze prosperują na niewielkich bagienkach, torfowiskach i w obniżeniach terenowych, gdy dostępna jest osika i wierzby. Jeśli nie są niepokojone, mogą bytować w pobliżu ludzi. Poza wilkiem i rysiem dorosłe bobry nie mają wrogów naturalnych wśród rodzimych drapieżników. Drobne drapieżniki zabijają tylko małe bobry pozbawione opieki dorosłych. Dawniej przez wiele lat bobry traktowano jako szkodniki, podtapiające tereny uprawne oraz czyniące szkody leśne. Obecnie jest to gatunek chroniony, pozytywnie wpływający na renaturalizację krajobrazu, zwiększający retencję wód oraz przyczyniający się do odtwarzania śródleśnych bagien z dużą ilością martwego drewna. W tworzonych przez bobry zbiornikach wodnych rozpoczynają się procesy torfowiskowe. Na niektórych terenach liczba bobrów jest jednak zbyt duża i zbyt uciążliwa dla rolników.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – brak danych (brak raportu GIOŚ)

Stan zachowania w obszarze – A

Zagrożenia. Polska populacja bobrów nie jest zagrożona w swym istnieniu. Pewne zagrożenie stanowi kłusownictwo występujące w Polsce i w innych krajach. Ponadto ludzie zabijają bobry wyrządzające szkody, podpalają ich żeremia i rozbierają tamy. Straty zimowe wynikają głownie z uwięzienia pod lodem. W warunkach dużego zagęszczenia populacji ubytki mogą być rezultatem walk o terytorium. Przyczynami ograniczania liczebności bobrów są ponadto: wyrąb lasów i ubożenie bazy pokarmowej bobrów, osuszanie bagien, rabunkowa gospodarka wodna i inne formy antropogenicznej degradacji stanowisk bobrowych, intensyfikacja gospodarki rolnej i rybackiej, a także nasilenie turystyki wodnej, a w konsekwencji płoszenie i nękanie bobrów. Zdarzają się również przypadki chwytania bobrów w sieci rybackie.

1352 Wilk *Canis lupus*

Wilk pokrojem przypomina psa. Wyróżniają go długie nogi, skierowane do wewnątrz łokcie, a na zewnątrz stopy, stosunkowo długi masywny pysk, czoło wyraźnie podniesione, sterczące do góry osadzone nieco ukośnie uszy, ogon puszysty i długi. Głowa jest duża i masywna, od przodu okrągła, osadzona na grubej, mocnej szyi zlewającej się z tułowiem. Sierść jest zwykle barwy rudej, szarobrązowej lub ciemnoszarej. Umaszczenie uzależnione jest od pory roku, wieku zwierzęcia i cech osobniczych. Samce wilków (basiory) są większe od samic (wadery) o ok. 20–25%. Długość ciała dorosłego wilka wynosi przeciętnie 100–130 cm (bez ogona). Średnia długość ogona (30–50 cm) to ok. 1/3 długości ciała zwierzęcia. Wysokość w kłębie samca wynosi 70–85 cm (90 cm), samicy 60–75 cm, zaś masa ciała odpowiednio 45–60 kg (75 kg) i 30–50 kg. Długość życia to w warunkach naturalnych wynosi 12 - 16 lat. Ruja występuje raz do roku, zwykle pod koniec zimy (luty, marzec). W jednym miocie zwykle rodzi się od 4 do 7 wilcząt. Wilk jest wytrawnym wędrowcem. Może przebyć 40 – 70 km (średnio 20 km) dziennie. Aktywność wilków zależy od wielu czynników (baza pokarmowa, antropopresja, cykl świetlny, pora roku, temperatura), lecz zwykle wzmaga się w okresie porannym i wieczornym. Wilk jest gatunkiem terytorialnym. Wyznacza rewir, do którego nie dopuszcza osobników nie należących do watahy. W skład watahy wchodzi zwykle para rodzicielska oraz jej młode, rzadziej osobniki niespokrewnione. Najbardziej aktywne są wieczorem i nad ranem. Polują przeważnie na ssaki kopytne. Najczęściej poluje na jelenie, nieco rzadziej wybiera sarny, dziki i łosie. W warunkach mozaiki pól i lasów często zabijają zwierzęta hodowlane. Uzupełniającym pokarmem wilków są zające i bobry, a także padlina. W normalnych warunkach wilk zjada jednorazowo ok. 5-6 kg mięsa. W Polsce gatunek znajduje się pod ścisłą ochroną.

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – (dane z monitoringu GIOŚ w latach 2006 – 2008). Monitoring prowadzono w trzech obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w 3 obszarach: Puszcza Augustowska, Puszcza Knyszyńska i Puszcza Białowieska. Stan zachowania gatunku w obszarze Ostoja Knyszyńska uzyskał ocenę ogólną – niezadowalającą (U1). Na tę ocenę złożyły się wszystkie parametry oceny ogólnej tj. stan zachowania populacji, stan zachowania siedliska oraz perspektywy zachowania gatunku w obszarze. Decydujący jest tu przede wszystkim negatywny wpływ wskaźnika: zagęszczenie dróg, który uzyskał ocenę U1 niezadowalającą. Perspektywy poprawy powyższego wskaźnika w najbliższych latach są złe ze względu na liczne inwestycje drogowe planowane w badanym obszarze. Proces zachodzących zmian jest szybki, przez co w najbliższych latach można się spodziewać gwałtownego spadku wartości wskaźników opisujących zarówno stan siedliska jak i populacji wilka.

Stan zachowania w obszarze – A

Zagrożenia – zagrożenia populacji wilka to głównie fragmentacja środowisk, bariery migracyjne (np. drogi) i izolacja subpopulacji.

1355 Wydra *Lutra lutra*

Drapieżny ssak o ziemnowodnym, nocnym trybie życia. Tułów i ogon wydłużone o niewielkim grzbietowo brzusznym spłaszczeniu, głowa natomiast jest wyraźnie spłaszczona, kończyny krótkie, o palcach spiętych błoną pławną. Długość ciała wynosi 70 – 90 cm, ogona 35 – 60 cm, masa ciała – około 10 kg. Górna część ciała ubarwiona na brunatno, spód ciała dużo jaśniejszy. Samica rodzi, zwykle w maju lub w czerwcu, od 2 do 4 młodych. Są one ślepe po urodzeniu, oczy otwierają dopiero po 4 – 5 tygodniach. Usamodzielniają się dość szybko i wkrótce wraz z matką uczą się polować. Dojrzewają płciowo po 2 lub 3 latach. Żyje 10 – 15 lat. Doskonale pływa. Główny jej pokarm stanowią ryby, ale uzupełnia pożywienie także gryzoniami, ptakami wodnymi i błotnymi. Na polowania wychodzi nocą. Od wody oddala się bardzo niechętnie. Jeśli jednak głód zmusi ją do szukania pożywienia, potrafi podejmować nawet dalekie wędrówki. W Polsce gatunek znajduje się pod ochroną częściową. Głównym składnikiem pokarmu są ryby, skorupiaki, płazy i mięczaki. Zasiedla najchętniej śródleśne rzeki i jeziora, ale także stawy hodowlane; schronieniem jest wykopywana w brzegu nora. Wydry, szczególnie te, które zasiedlają mało zasobne w ryby i szczelnie zamarzające zbiorniki wodne, w okresie zimowym często penetrują stawy hodowlane.

Fot. Bernard Landgraf

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – brak danych (brak raportu GIOŚ)

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia. Gatunek ten jest bardzo odporny na działanie różnych czynników chorobotwórczych. Musi jednak codziennie pobierać odpowiednie porcje pożywienia. Dlatego długotrwałe i ostre zimy mogą przyczyniać się do znacznej redukcji liczebności populacji tego gatunku. Przemieszczające się wtedy wydry mogą być łatwiej likwidowane na stawach hodowlanych przez kłusowników i psy, a także przechodząc przez szlaki komunikacyjne ginąć, pod kołami pojazdów. Brak ryb w śródleśnych rzekach oraz likwidacja bagien są głównymi czynnikami ograniczającymi liczebność wydry w Polsce.

1361 Ryś *Lynx lynx*

Ryś po niedźwiedziu i wilku, jest trzecim, co do wielkości dużym drapieżnikiem w naszej faunie. Długość ciała osiąga 100 – 150 cm (najczęściej do 130 cm) i wysokość w kłębie ok. 50 – 75 cm. Masa ciała dorosłych osobników wynosi od 15 do 34 kg. Ma okrągłą głowę, krępe ciało osadzone na długich, silnych łapach i palce zakończone wysuwalnymi pazurami. Wierzch jest czarno-żółto-rudy z brunatnymi plamkami, brzuch zaś jest biały. Futro rysia ma doskonałe właściwości izolujące. Stojące uszy są zakończone charakterystycznym pędzelkiem sztywnych, czarnych włosów, które pełnią ważną funkcję: skupiają fale dźwiękowe i doprowadzają je do uszu rysia tak, że ten lepiej słyszy. Ogon jest krótki, z ciemnym zakończeniem. Ryś ma dobrze rozwinięte zmysły wzroku i słuchu. Jego uzębienie jest przystosowane do kruszenia i cięcia, z dobrze rozwiniętymi kłami i łamaczami. Sprawnie wspina się po drzewach, dobrze skacze. Ryś zasiedla duże, zwarte, wielogatunkowe kompleksy leśne ze starymi drzewostanami. Rysie (z wyjątkiem samic wychowujących młode) prowadzą samotny tryb życia. Poszczególne osobniki zajmują własne areały, o dużej powierzchni. Terytoria dorosłych samców osiągają nawet 250 km2, a samic - 130 km2. Inną ważną cechą, którą charakteryzują się siedliska rysi, są odpowiednie kryjówki – rysie najczęściej spędzają dzień w kryjówkach, a na żer wychodzą

dopiero w nocy. Rysie polują przede wszystkim na sarny, rzadziej na łanie i młode jelenie. Są przy tym naturalnym czynnikiem ograniczającym liczebność tych ssaków. Poza tym polują również na mniejsze zwierzęta: liczne ptaki, zwłaszcza te gniazdujące na ziemi, jak np. jarząbek i cietrzew, a także na małe ssaki, jak np. zające. Po upolowaniu dużej zwierzyny ryś najczęściej ukrywa jej resztki, czyniąc z niej rodzaj zapasu na następne dni, przykrywając ją ściółką lub śniegiem.

Fot. 12. Ryś (fot. J. Walencik)

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – (dane z monitoringu GIOŚ w latach 2006 – 2008). Monitoring prowadzono w trzech obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w 3 obszarach: Puszcza Augustowska, Puszcza Knyszyńska i Puszcza Białowieska.

Stan zachowania gatunku w obszarze Ostoja Knyszyńska uzyskał ocenę ogólną – niezadowalającą (U1).

Na powyższą ocenę złożyły się wszystkie elementy oceny ogólnej tj. stan zachowania populacji, siedliska oraz perspektywy zachowania gatunku w obszarze. W przypadku obszaru Ostoja Knyszyńska decydujący jest tu przede wszystkim negatywny wpływ zagęszczenia dróg; wskaźnik ten uzyskał ocenę U1 niezadowalającą. Perspektywy poprawy powyższego wskaźnika w najbliższych latach są złe ze względu na liczne inwestycje drogowe planowane w badanym obszarze. Proces zachodzących zmian jest szybki, przez co w najbliższych latach można się spodziewać gwałtownego spadku wartości wskaźników opisujących zarówno stan siedliska jak i populacji rysia. Dodatkowo uzyskana wartość dostępności bazy pokarmowej (103 kg/km2) jest bliska stanu niezadowalającego (50-100 kg/km2). Monitoring rysia na objętych badaniami obszarach Natura 2000 prowadzony jest nieprzerwanie od 2000 r. w ramach Ogólnopolskiego Programu Inwentaryzacji Wilka i Rysia w

Nadleśnictwach i Parkach Narodowych. Wyniki otrzymane w kolejnych latach monitoringu pokazują tendencję spadkową liczebności gatunku w obszarze Ostoja Knyszyńska. Ma na to wpływ przede wszystkim wciąż zbyt niskie zagęszczenie saren i jeleni w obszarach (niska dostępność bazy pokarmowej) oraz rozwój infrastruktury drogowej (rosnące natężenie ruchu drogowego), prowadzący do fragmentacji zasiedlonych siedlisk a w konsekwencji do izolacji poszczególnych subpopulacji.

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia. Główne zagrożenia dla gatunku to: ingerencja w korytarze ekologiczne, przez które migrują zwierzęta; stres związany z ingerencją ludzi w środowisko rysia - dotyczy głównie miejsc rozrodu podczas wychowywania młodych; kłusownictwo - jest zasadniczym czynnikiem śmiertelności dorosłych rysi. Powoduje przede wszystkim ginięcie rysi we wnykach stawianych przez kłusowników na sarny i jelenie; zagrożenia komunikacyjne.

2647 Żubr *Bison bonasus*

Największy dziko żyjący ssak w Europie. Waga samca wynosi od 440 do 920 kg, a wysokość w kłębie dochodzi do 188 cm. Samice ważą od320 do 640 kg. Ponadto cechą charakterystyczną byków jest znaczna dysproporcja między przednią a tylną częścią ciała. Przód mają szeroki, masywny, z wyraźnym garbem, porośnięty długą, kudłatą grzywą, tył zaś stosunkowo mały i pokryty krótką sierścią. Pomimo takich rozmiarów potrafi on biec 40 km/h i bez problemów przeskoczyć szeroki strumień lub płot. Gatunek do bytowania wymaga rozległego kompleksu leśnego ze znaczną ilością terenów otwartych, która zapewnia dostępność pokarmu w różnych okresach roku. Typowe siedlisko żubra stanowią ekosystemy lasów liściastych lub mieszanych. Bardzo ważnym elementem siedliska są otwarte powierzchnie, jak łąki śródleśne, polany, zręby, na których żerują. Chętnie korzystają również z łąk wzdłuż brzegu lasu. Żubry zjadają wiele gatunków roślin. Podstawę diety stanowią rośliny

zielne i trawy (70-90% całości pokarmu) znajdowane na dnie lasu i na zrębach oraz na łąkach i polach uprawnych w jego pobliżu. Niechętnie zjadane są turzyce o ostrych liściach. Uzupełnienie diety, zwłaszcza w okresie późnej zimy i wczesną wiosną stanowią kora oraz pędy niektórych drzew i krzewów. Szczególnie chętnie spałowane są dąb, jesion i grab. Ponadto zimą zjadane są żołędzie. Dorosły żubr zjada od 40 do 60 kg paszy na dobę. Żerowanie zajmuje mu 50-80% czasu od wschodu do zachodu słońca. Na stanowiskach wolnych populacji żubrów praktykuje się dokarmianie zimowe. Wszędzie podstawą karmy zimowej jest siano łąkowe, a w Puszczy Białowieskiej dodatkowo ścina się całe drzewa topoli osiki ułatwiając zwierzętom dostęp do kory oraz pędów.

Fot. 13. Żubry (fot. P.Jucha)

Stan zachowania w sieci Natura 2000 – (dane z monitoringu GIOŚ w latach 2006 – 2008). Monitoring prowadzono w 5 obszarach Bieszczady, Mirosławiec, Puszcza Borecka, Puszcza Knyszyńska i Puszcza Białowieska. Stan zachowania gatunku w obszarze Puszcza Knyszyńska uzyskał ocenę ogólną – niezadowalającą (U1). Populacja z Puszczy Knyszyńskiej z uwagi na małą liczebność nie jest bezpieczna demograficznie. Niewłaściwie (U1) zostały ocenione także wskaźniki stanu siedliska (udział drzewostanów liściastych i mieszanych oraz fragmentacja siedlisk). Wyniki badań potwierdzają najsilniejsze zagrożenia dla gatunku, jakimi są utrata zmienności genetycznej, grożąca małym izolowanym populacjom oraz fragmentacja siedlisk. Populacja żubrów w Puszczy Knyszyńskiej liczyła 113 osobników na dzień 01.03.2013 r. i wzrosła o 9% w porównaniu do stanu w 2012 r. Udział samców w populacji wynosi 27%, samic - 38%, młodzieży (obu płci) - 21% cieląt (obu płci) – 14%. Struktura tej populacji nie jest zadawalająca. Nadal w tej populacji jest za mały udział dorosłych i młodych samców, a za duży młodych samic. Poziom rozrodu w 2012 r. był dobry, urodziło się 19

cieląt. Łącznie od 1973 do 2012 roku stwierdzono ubytki na poziomie 40 osobników, z których 10 było odstrzelonych, 8 padło ze starości lub z urazu, 6 było skłusowanych, a w pozostałych 16 przypadkach nie można było określić przyczyny. Stan zdrowotny żubrów w tej populacji jest zadowalający. Areał populacji żubrów w Puszczy Knyszyńskiej w latach 2005-2007 wynosił 250 km2 , przy czym 74 km2 zajmuje las (co stanowi około 6% powierzchni Puszczy Knyszyńskiej), natomiast 70 % areału jest położone na łąkach i polach uprawnych Gminy Krynki i Szudziałowo, stanowiących obszar nie objęty ochroną. Areał wzrósł wraz ze wzrostem liczebności populacji czterokrotnie w porównaniu do danych za lata 80. XX w. Obszar Puszcza Knyszyńska w 80% utworzony jest przez lasy iglaste, tereny otwarte zajmują stosunkowo dużą powierzchnię, bo zajmuje około 5% powierzchni Puszczy. Ponieważ w Puszczy Knyszyńskiej dominują lasy iglaste żubry nie mają dostatecznej bazy pokarmowej na terenie kompleksu leśnego i przez dużą część roku, od listopada do kwietnia, bytują na polach uprawnych. Sytuację może poprawić rekultywacja istniejących polan śródleśnych i łąk na terenie Puszczy, jak również dzierżawa łąk prywatnych przez nadleśnictwa. Żubry z tej populacji w 58% obserwacji użytkują siedliska leśne, a w 42 % tereny otwarte, w tym 35% pola uprawne, a łąki w 7%. Siedliska leśne są użytkowane głownie w sezonie wegetacyjnym, natomiast tereny otwarte (łąki i pola uprawne), położone poza obszarem Puszcza Knyszyńska, są użytkowane od jesieni do wczesnej wiosny, kiedy brak pokarmu w lesie. Niezbędna jest także introdukcja samców z innych populacji lub hodowli zamkniętych. W 2012 r. przekazano z Puszczy Białowieskiej byka w celu wzbogacenia różnorodności genetycznej stada w Puszczy Knyszyńskiej. W chwili obecnej populacja w Puszczy Knyszyńskiej jest stosunkowo bezpieczna demograficznie, ze względu na dosyć wysoką liczebność.

Stan zachowania w obszarze – B

Zagrożenia – ograniczona baza żerowa w okresie zimowym (skutek sukcesji wtórnej na śródleśnych powierzchniach otwartych). Wąska pula genowa populacji – współczesna linia męska pochodzi od jednego samca. Konflikty z człowiekiem ze względu na szkody w uprawach rolnych i w lasach.

Moduł B

3. Stan ochrony przedmiotów ochrony objętych Planem

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
Siedliska										
1	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	**2330**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska		U1	U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	FV	FV			
					Ekspansja krzewów i podrostu drzew	U1	U1			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych	FV	FV			
					Obce gatunki inwazyjne	FV	FV			
					Występowanie procesów eolicznych	U1	U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony		U1	U1			
2	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	**3140**	Jezioro Wiejki	Powierzchnia siedliska			U2		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Barwa wody		FV			
					Gatunki charakterystyczne		U2			
					Gatunki ekspansywne		U2			
					Gatunki obce inwazyjne		FV			
					Konduktywność (przewodnictwo)		FV			
					Melioracje		U2			
					Odczyn wody		FV			
					Plankton		XX			
					Przezroczystość		FV			
					Obecność ramienic		U2			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony			U1			
3	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	**3150**	Dolina Supraśli , Sokołdy i kilka odosobnionych stanowisk w dolinie Płosk	Powierzchnia siedliska			U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Barwa wody		FV			
					Charakterystyczna kombinacja zbiorowisk		U2			
					Fito- i zooplankton		FV			
					Gatunki obce dla zbiorowisk makrofitów		U1			
					Naturalność rzeki		FV			
					Odczyn wody		FV			
					Przewodnictwo		XX			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony			U1			
4	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	**3160**	Jezioro Gorbacz, oraz dwa małe zbiorniki w północnej części obszaru	Powierzchnia siedliska			U1		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Barwa wody		U2			
					Gatunki charakterystyczne		U1			
					Gatunki ekspansywne		U1			
					Gatunki obce inwazyjne		U1			
					Konduktywność (przewodnictwo)		XX			
					Melioracje		U2			
					Odczyn wody		U1			
					Plankton		U1			
					Przezroczystość		U2			
					TDS		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony			U2			
5	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników*Ranunculi onfluitantis*	**3260**	6 stanowisk na terenie Ostoi Knyszyńskiej	Powierzchnia siedliska			U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne - włosieniczniki		U1			
					Gatunki charakterystyczne - inne		FV			
					Materiał dna koryta		U1			
					Ocena stanu ekologicznego		U1			
					pokrycie przez moczarkę kanadyjską		U1			
					Przepływy		U1			
					Spiętrzenie wód rzeki		U1			
					Zacienienie rzeki		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Gatunki inwazyjne		FV			
					Ścieki		FV			
				Perspektywy ochrony			U1			
6	Zalewane muliste brzegi rzek	**3270**		Powierzchnia siedliska	Powierzchnia siedliska na stanowisku		FV		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Pokrycie drzew i krzewów		U1			
				Perspektywy ochrony	Zachowanie powierzchni siedliska na stanowisku		U1			
7	Suche wrzosowiska *Calluno-*	**4030**	Ogół płatów siedliska na	Powierzchnia siedliska			U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion		terenie Ostoi	Struktura i funkcje	Pokrycie wrzosu zwyczajnego *Calluna vulgaris*		FV			płatów siedliska w obszarze.
					Pokrycie traw		U1			
					Zarośniecie przez drzewa		U1			
					Gatunki obce geograficznie		FV			
					Ekspansywne gatunki rodzime		U1			
					Struktura populacji kluczowych gatunków		U1			
					Inne zniekształcenia (zaśmiecanie, pozyskiwanie piasku)		U1			
				Perspektywy ochrony			U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
8	Murawy kserotermiczne*Festuco-Brometea*	**6210**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U2		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		U1			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		U1			
					Ekspansja krzewów i podrostu drzew		U1			
					Liczba gatunków storczykowatych		U2			
					Zachowanie strefy ekotonowej		U1			
				Perspektywy ochrony			U2			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
9	Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	**6230**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		U1			
					Gatunki dominujące		FV			
					Bogactwo gatunkowe		U1			
					Rodzime gatunki roślin zielnych		FV			
					Ekspansja krzewów i podrostu drzew		FV			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		FV			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Eutrofizacja		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony			U1			
10	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	**6410**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		U1			
					Ekspansja krzewów i podrostu drzew		U1			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		U1			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Struktura przestrzenna płatów siedliska		FV			
					Gatunki dominujące		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na badanym stanowisku		U1			
					Martwa materia organiczna		FV			
					Zachowanie płatów lokalnie typowych		U1			
				Perspektywy ochrony			U1			
11	Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)	**6430**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U2		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		U1			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		U2			
					Bogactwo gatunkowe		U2			
					Obce gatunki inwazyjne		U2			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Naturalność koryta rzecznego (brak regulacji)		U1			
					Naturalny kompleks siedlisk		FV			
				Perspektywy ochrony			U1			
12	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	**6510**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U1		U1	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Ekspansja krzewów i podrostu drzew		U1			
					Gatunki charakterystyczne		U1			
					Gatunki dominujące		U1			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Martwa materia organiczna		FV			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Struktura przestrzenna płatów siedliska		U1			
				Perspektywy ochrony			U1			
13	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	**7110**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U1		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Charakterystyczna kombinacja florystyczna		FV			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Odpowiednie uwodnienie		U1			
					Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)		U1			
					Pozyskanie torfu		U1			
					Melioracje odwadniające		U1			
					Obecność drzew i krzewów		U2			
				Perspektywy ochrony			U1			
14	Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej	**7120**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U2		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Odpowiednie uwodnienie		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	i stymulowanej regeneracji			Perspektywy ochrony			U1			
15	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio -Caricetea*)	**7140**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U2		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		FV			
					Gatunki dominujące		FV			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		FV			
					Melioracje odwadniające		U1			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Obecność krzewów i podrostu drzew		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Pokrycie i struktura gatunkowa mchów		FV			
					Pozyskanie torfu		FV			
					Stopień uwodnienia		U1			
				Perspektywy ochrony			FV			
16	Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	**7150**	Podczas prac na PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopni reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.							

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
17	Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	**7230**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			U2		U2	Ocena uśredniona dla wszystkich płatów siedliska w obszarze.
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		FV			
					Gatunki dominujące		FV			
					Struktura przestrzenna płatów siedliska		U1			
					Obce gatunki inwazyjne		FV			
					Gatunki ekspansywne roślin zielnych		U1			
					Ekspansja krzewów i podrostu drzew		U1			
					Zachowanie strefy ekotonalnej		U1			
					Wojłok (martwa materia organiczna)		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony			U1			
18	Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum, MelittiCarpinetum*)	**9170**	Grądy naturalne	Powierzchnia siedliska			FV		U1	Ocena na podstawie inwentaryzacji siedliska
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		FV			
					Gatunki dominujące		FV			
					Gatunki obce geograficznie		FV			
					Inwazyjne gatunki obce w runie		FV			
					Martwe drewno		U1			
					Wiek drzewostanu		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Pionowa struktura roślinności		U1			
					Naturalne odnowienie drzewostanu		U1			
					Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna		FV			
				Perspektywy ochrony			FV			
19	Bory i lasy bagienne (*Vaccinioulig inosi-Pinetum*,	**91D0**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			FV		U1	Ocena na podstawie inwentaryzacji siedliska
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	*Ledo-Sphagnetum, Sphagnogirgensohnii-Piceetum*i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)				Gatunki inwazyjne i ekspansywne w runie		U1			
					Martwe drewno		FV			
					Odpowiednie uwodnienie		U1			
					Wiek drzewostanu (obecność starodrzewi)		FV			
					Gatunki obce w drzewostanie		FV			
					Naturalne odnowienie drzewostanu		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem		FV			
					Występowanie mchów torfowców		U1			
					Występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek (borówka bagienna, bagno zwyczajne)		U1			
					Pionowa struktura roślinności		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Występowanie gatunków niezwiązanych z terenami torfowiskowymi		U1			
					Naturalny kompleks siedlisk		FV			
				Perspektywy ochrony			U1			
20	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetumalbo-fragilis,*	**91E0**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			FV		U1	Ocena na podstawie inwentaryzacji siedliska
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		FV			
					Gatunki inwazyjne w runie		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	Populetumalbae, Fraxino-Alnetum olsy źródliskowe)				Naturalność koryta rzecznego (brak regulacji)		U1			
					Występowanie i częstość zalewów		U1			
					Wiek drzewostanu (obecność starodrzewi)		FV			
					Gatunki obce w drzewostanie		FV			
					Naturalne odnowienie		FV			
					Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem		U1			
				Perspektywy ochrony			U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
21	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)	**91F0**	Ogół płatów siedliska na terenie Ostoi	Powierzchnia siedliska			FV		U1	Ocena na podstawie inwentaryzacji siedliska
				Struktura i funkcje	Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa		U1			
					Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy		U1			
					Liczba gatunków z grupy „wiązy, dąb, jesion” występujących w drzewostanie		FV			
					Różnorodność gatunkowa warstwy krzewów		U1			
					Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Gatunki obce geograficznie w drzewostanie		FV			
					Martwe drewno (łączne zasoby)		FV			
					Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm grubości		FV			
					Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)		FV			
					Naturalne odnowienie drzewostanu		U1			
					Struktura pionowa i przestrzenna drzewostanu		FV			
					Przejawy procesu grądowienia		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Ekspansywne gatunki obce w podszycie i runie		FV			
					Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie		FV			
					Stosunki wodno-wilgotnościowe		U1			
				Perspektywy ochrony			FV			
22	Świetlista dąbrowa (*Potentillo albae-Quercetum, Vicetoxico-Pinetum*)	**91IO**	2 stanowiska	Powierzchnia siedliska			U2	U2	U2	Ocena na podstawie 2 z 5 płatów zinwentaryzowanych siedlisk
				Struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne		U1			
					Gatunki dominujące		U1			
					Obce gatunki inwazyjne w runie i podszycie		U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych		U1			
					Gatunki ciepłolubne		FV			
					Martwe drewno		U1			
					Wiek drzewostanu		U1			
					Zwarcie podszytu		U1			
					Zwarcie koron drzew		U1			
					Gatunki obce geograficznie i ekologicznie w drzewostanie		U1			
					Naturalne odnowienie		U1			
					Obecność nasadzeń drzew		FV			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem		U1			
				Perspektywy ochrony			U2			
Gatunki roślin										
1	Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* (*Drepanocladus vernicosus*)	**1393**	stanowiska Bahno w Borkach, Stare Biele, uroczysko Łosiniany	Parametr populacji	powierzchnia darni	–	XX	U2	U1	Brak badań dotyczących oceny stanu gatunku w Ostoi Knyszyńskiej. Na podstawie dostępnych danych dotyczących stanowisk
					liczba osobników generatywnych	–	XX			
				Parametr siedliska gatunku	fragmentacja siedliska	–	U1			
					gatunki ekspansywne	–	U1			
					gatunki inwazyjne	–	FV			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	–	U2			
					powierzchnia zajętego siedliska	–	U2			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					stopień zarośnięcia siedliska	–	U2			gatunku w obszarze stan siedlisk, perspektywy ochrony, jak i stan ogólny szacunkowo można określić jako niezadawalający lub zły (U1 lub U2).
					sukcesja	–	U2			
					uwodnienie terenu/wilgotność podłoża	–	XX			
					zwarcie runi/runa	–	U1			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	–	U1			
2	Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*	**1437**	stanowisko Knyszyn 22:56: 14,9E 53:17:22,0	Parametr populacji	liczba osobników	FV	–	U2	U1	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2011
					liczba osobników generatywnych	FV	–			
					liczba osobników wegetatywnych	FV	–			
					stan zdrowotny	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			N (N-ctwo Dojlidy, SE od granic oddz. 01-08-2-04-207)	Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	U1	–			(D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U1	–			
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	U2	–			
					zwarcie runa	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
			stanowisko	Parametr	liczba osobników	FV	–	FV	U1	Ocena stanu na

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Radulin 23:35: 24,4E 53:10:53,3 N (N-ctwo Waliły, oddz. 01-32-1-07-88)	populacji	liczba osobników generatywnych	FV	–			podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2011 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba osobników wegetatywnych	FV	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	–			
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U1	–			
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					zwarcie runa	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
			stanowisko Horodnianka 23:14:23,0E 53:14:46,3 N (N-ctwo Dojlidy, oddz. 01-08-2-01-262)	Parametr populacji	liczba osobników	FV	–	U2	U1	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2011 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba osobników generatywnych	U1	–			
					liczba osobników wegetatywnych	U1	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	U2	–			
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie	U2	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	U1	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U1	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	U1	–			
					wysokość runi	U2	–			
					zwarcie runa	U1	–			
					miejsca do kiełkowania	U2	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	U1	–			
3	Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*	**1477**	stanowisko Czarny Blok 23:11:21,0E 53:15:15,0 N (N-ctwo Dojlidy, oddz. 01-08-2-01-	Parametr populacji	liczba kęp	U2	–	U2	U2	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2011 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba osobników generatywnych	U1	–			
					średnia liczba kwiatów w kępie generatywnej	U2	–			
					obecność siewek	U1	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	gatunki ekspansywne	U2	–			
					gatunki konkurencyjne	U1				
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					fragmentacja	FV	–			
					ocienienie	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			240)		oświetlenie	FV				
					obecność świerka ew. innych ekspansywnych gat. drzewiastych	U1	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U2	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					stopień zarośnięcia przez wysokie byliny	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					zwarcie runa	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	U2	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	U1	–			
			stanowisko Krasne	Parametr populacji	liczba kęp	U2	–	U2	U2	Ocena stanu na podst. badań monitoringowyc
					liczba osobników generatywnych	U2	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			23:17:21,7E 53:11:30,4 N (N-ctwo Dojlidy, oddz. 01-08-1-06-5)		średnia liczba kwiatów w kępie generatywnej	U2	–			h przeprowadzonych w 2011 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					obecność siewek	U2	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	gatunki ekspansywne	U1	–			
					gatunki konkurencyjne	U1				
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					fragmentacja	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					oświetlenie	FV				
					obecność świerka ew. innych ekspansywnych gat. drzewiastych	U1	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U2	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					stopień zarośnięcia przez wysokie byliny	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					wysokość runi	FV	–			
					zwarcie runa	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	U1	–			
			stanowisko Pieczonka 23:29:24,4E 53:13:12,9 N (N-ctwo Supraśl, oddz. 01-25-1-07-302 / 01-25-1-07-306)	Parametr populacji	liczba kęp	U2	–	U2	U2	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2011 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba osobników generatywnych	FV	–			
					średnia liczba kwiatów w kępie generatywnej	U2	–			
					obecność siewek	U2	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	gatunki ekspansywne	U2	–			
					gatunki konkurencyjne	U1				
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					fragmentacja	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					oświetlenie	FV				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					obecność świerka ew. innych ekspansywnych gat. drzewiastych	U1	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U1	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					stopień zarośnięcia przez wysokie byliny	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					zwarcie runa	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	U1	–			
4	Lipiennik Loesela *Liparis*	**1903**	stanowisko Łosiniany	Parametr populacji	liczebność	–	FV	U2	U2	Brak aktualnych badań dotyczących
					struktura populacji	–	U1			
					stan zdrowotny	–	U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	loeselii		(N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i grunty wspólnoty wiejskiej na S od jego granic: działka ewid. 201104_2.0 014.129)	Parametr siedliska gatunku	powierzchnia potencjalnego siedliska	–	FV			oceny stanu gatunku w Ostoi Knyszyńskiej. Oceny stanu dokonano na podstawie dostępnych danych dotyczących gatunku w obszarze.
					powierzchnia zajętego siedliska	–	U1			
					fragmentacja siedliska	–	U1			
					stopień zarośnięcia siedliska przez roślinność drzewiastą i krzewiastą	–	U2			
					wysokie byliny/gatunki ekspansywne – konkurencyjne	–	U2			
					wysokość runi	–	U1			
					grubość wojłoku	–	FV			
					miejsca do kiełkowania	–	U1			
					stopień uwodnienia	–	U1			
				Szanse zachowania gatunku	-	–	U1			
5	Rzepik	**1939**	stanowisko	Parametr	liczba kęp	U1	–	U1	U1	Ocena stanu na

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	szczeciniasty *Agrimonia pilosa*		Machnacz 23:19:2,9E 53:20:9,6N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Czarna Białostocka, oddz. 128f)	populacji	liczba pędów generatywnych	U1	–			podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2009 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba osobników wegetatywnych	U1	–			
					stan zdrowotny	U1	–			
				Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	–			
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie caałkowite	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U2	–			
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
			stanowisko Ożynnik 23:18:54,9E 53:15:16,8 N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Złota Wieś, oddz. 211)	Parametr populacji	liczba kęp	FV	–	FV	FV	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2009 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba pędów generatywnych	FV	–			
					liczba osobników wegetatywnych	FV	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	–			
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	U1	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
			stanowisko Podbagny 23:16:18,3E 53:37: 44,3N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Kumiałka, wydzielenia	Parametr populacji	liczba kęp	FV	–	U1	U1	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2009 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba pędów generatywnych	FV	–			
					liczba osobników wegetatywnych	FV	–			
					stan zdrowotny	U1	–			
				Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	–			
					obce gatunki inwazyjne	U1	–			
					ocienienie	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			463b, f, h i 468a, b)		powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	FV	–			
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
			stanowisko Romanówka 23:18:49,1E 53:32:9,9N (N-ctwo Czarna Białostocka	Parametr populacji	liczba kęp	U1	–	U1	U1	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2009 (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					liczba pędów generatywnych	U1	–			
					liczba osobników wegetatywnych	U1	–			
					stan zdrowotny	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			, obręb Kumiałka, na granicy wydzieleń 51a i d)		obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	U1	–			
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
			stanowisko Sadowo 23:17:55,4E 53:34:37,2 N (N-ctwo	Parametr populacji	liczba kęp	FV	–	FV	U1	Ocena stanu na podst. badań monitoringowych przeprowadzonych w 2009
					liczba pędów generatywnych	FV	–			
					liczba osobników wegetatywnych	FV	–			
					stan zdrowotny	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Czarna Białostocka, obręb Kumiałka, oddz. 19b)	Parametr siedliska gatunku	rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	FV	–			(D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012)
					obce gatunki inwazyjne	FV	–			
					ocienienie	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	FV	–			
					warstwa nierozłożonej materii organicznej	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	FV	–			
6	Starodub łąkowy *Ostericum*	**1617**	stanowisko Łosiniany	Parametr populacji	liczba osobników	FV	–	U1	U1	Ocena stanu na podst. badań monitoringowyc
					typ rozmieszczenia	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	palustre		(N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i grunty wspólnoty wiejskiej na S od jego granic: działka ewid. 201104_2.0014.129)		liczba (%) osobników generatywnych	FV	–			h przeprowadzonych w latach 2009–2011 (M.Nobis wg GIOŚ 2012)
					stwierdzone choroby, pasożyty itp.	FV	–			
				Parametr siedliska gatunku	powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	–			
					powierzchnia zajętego siedliska	FV	–			
					fragmentacja siedliska	FV	–			
					zwarcie drzew i krzewów	FV	–			
					gatunki ekspansywne	FV	–			
					gatunki obce, inwazyjne	FV	–			
					wysokość runi	FV	–			
					ocienienie przez drzewa, rośliny zielne	FV	–			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					wojłok (martwa materia organiczna)	FV	–			
					miejsca do kiełkowania	FV	–			
					uwodnienie terenu (wilgotność podłoża)	U1	–			
				Szanse zachowania gatunku	perspektywy ochrony	U1	–			
Gatunki zwierząt										
1	Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	1060	Ogół stanowisk w Ostoi Knyszyńskiej	Stan populacji	Nie ustalony	FV	FV	FV	FV	Ocena ekspercka dla wszystkich stanowisk w Ostoi.
				Stan siedliska	Nie ustalony	FV	FV			
				Perspektywy ochrony/ zachowania	Nie ustalony	FV	FV			
2	Szlaczkoń szafraniec	4030	Cm_Grzybowce1	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX	U2	U2	U2	Ocena ekspercka.

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	Colias myrmidone				Indeks liczebności	XX	XX			Obserwacje z lat 1998-1999 i 2008. Weryfikacja w 2011 roku – pojedynczy osobnik.
					Obecność gąsienic	XX	XX			
					Izolacja	XX	XX			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U1			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	XX			
			Cm_Grzybowce2	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX		U2		Ocena ekspercka z 2011 roku. Prawdopodobnie nie jest to miejsce lęgowe. Ze względu na prywatną
					Indeks liczebności	XX				
					Obecność gąsienic	XX				
					Izolacja	FV				
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	U2				
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	FV				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/ zachowania		U2				własność terenu, perspektywy zachowania są słabe.
			Cm_Grzybowce4 Cm_Skroblaki Cm_Luzany2 Cm_Luzany4	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX	U2	U2		Ocena ekspercka z lat 1998-2000. Weryfikacja w latach ostatnich (od roku 2007) – również ekspercka.
					Indeks liczebności	XX	XX			
					Obecność gąsienic	XX	XX			
					Izolacja	XX	XX			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U2			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Cm_Narejki1 Cm_Narejki2 Cm_Kruszyniany2 Cm_Kruszyniany3 Cm_Sanniki	Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	XX			Stanowiska zanikły, ale możliwe jest w przyszłości ich odnowienie.
			Cm_Grzybowce3 Cm_Grzybowce5 Cm_Luzany3 Cm_Chomontowce	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX		XX		Stanowiska odwiedzone jednorazowo w latach 1998-1999 – ocena ekspercka. Prawdopodobnie zanikły.
					Indeks liczebności	XX				
					Obecność gąsienic	XX				
					Izolacja	XX				
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX				
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Cm_Plebanowo	Perspektywy ochrony/ zachowania		XX				Wymagana inwentaryzacja.
			Cm_Lipnik_szosa	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX	U2	U2		Ocena ekspercka. Ostatnie stwierdzenie w latach 1998-1999. Weryfikacja w latach-2011-2013 –ocena ekspercka. Intensywne koszenie poboczy.
					Indeks liczebności	XX	U2			
					Obecność gąsienic	XX	XX			
					Izolacja	XX	FV			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	U2			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	FV			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	U2			
			Cm_Lipnik1	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	U1	U1	U1		Monitoring IOP/GIOŚ

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Indeks liczebności	XX	XX			wykonano w 2011 roku. Zweryfikowano w 2013 roku – ocena ekspercka.
					Obecność gąsienic	FV	XX			
					Izolacja	FV	FV			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U1			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	U1			
			Cm_Luzany	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	U2	U1	U1		Monitoring IOP/GIOŚ wykonano w 2011 roku. Zweryfikowano w 2013 roku – ocena ekspercka.
					Indeks liczebności	U2	XX			
					Obecność gąsienic	U2	XX			
					Izolacja	FV	FV			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	XX			
			Cm_Kruszyniany	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	FV	U1	U2		Monitoring IOP/GIOŚ wykonano w 2011 roku. Zweryfikowano w 2013 roku – ocena ekspercka.
					Indeks liczebności	FV	XX			
					Obecność gąsienic	FV	XX			
					Izolacja	FV	XX			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	FV	FV			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	U2	U2			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	U2			
			Cm_Zubry	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	U2		U2		Ocena ekspercka

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Indeks liczebności	XX				wykonana w 2013 roku. Wymagane są badania terenowe.
					Obecność gąsienic	XX				
					Izolacja	FV				
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	U1				
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	U1				
				Perspektywy ochrony/ zachowania		U2				
3	Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	4038	Lh_Walily_Stacja Lh_Pilatowszczyzna Lh_Straszewo Lh_Krzemienne Lh_Stryjen	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX		XX	U1	Ocena ekspercka Wymagana jest dalsza inwentaryzacja i ocena według metodyki GIOŚ.
					Indeks liczebności	XX				
					Izolacja	XX				
				Stan siedliska	Powierzchnia	XX				
					Baza pokarmowa	XX				
					Wiatrochrony	XX				
					Zarastanie ekspansywnymi bylinami	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			1 Lh_Sokolda 1 Lh_Sokolda 2 Lh_Podlaznie Lh_Laznie Lh_Straz Lh_Pogiblo **Także**: Lh_Swisloczany **- po włączeniu do obszaru Ostoi.**		Zarastanie przez drzewa i krzewy	XX				
				Perspektywy ochrony/zachowania		XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Lh_Walily Lh_Suprasl 1 Lh_Suprasl 2 Lh_Debowik Lh_Stryjen 2 Lh_Poltoracz Lh_Zajma_szosa Lh_Downiewo1 Lh_Downiewo2 Lh_Sokole Lh_Lukiany Lh_Ogrodniczki Lh_Bielewicze Lh_Rabinowka Lh_Kruszy	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX		XX		Ocena ekspercka Wymagana jest dalsza inwentaryzacja i ocena według metodyki GIOŚ. Z tych stanowisk jest więcej danych z ostatnich lat niż z wyżej podanej grupy stanowisk.

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Indeks liczebności	XX				
					Izolacja	XX				
				Stan siedliska	Powierzchnia	XX				
					Baza pokarmowa	XX				
					Wiatrochrony	XX				
					Zarastanie ekspansywnymi bylinami	XX				
					Zarastanie przez drzewa i krzewy	XX				
				Perspektywy ochrony/zachowania		XX				
			Lh_Ogrodniczki_poza	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	FV		U1		Stanowisko było objęte

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Po włączeniu do Ostoi		Indeks liczebności	FV				monitoringiem GIOŚ w 2011 roku. Prowadzone są regularne badania naukowe (Dziekańska i Sielezniew, dane niepublikowane)
					Izolacja	FV				
				Stan siedliska	Powierzchnia	FV				
					Baza pokarmowa	FV				
					Wiatrochrony	FV				
					Zarastanie ekspansywnymi bylinami	FV				
					Zarastanie przez drzewa i krzewy	FV				
				Perspektywy ochrony/zachowania		U1				
4	Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	4042	Pe Grzybowce 1	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	U2		U2	U2	Ostatni rok obserwacji gatunku – 2001. Monitoring IOP/GIOŚ wykonany w 2011 roku.
					Indeks liczebności	U2				
					Izolacja	U2				
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX				
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/ zachowania		U2				
			Pe_Grzybowce2	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX	U2	U2		Ostatni rok obserwacji gatunku – 1998. W latach późniejszych stwierdzono zanik stanowiska (zarastanie lasem) Ocena ekspercka.
					Indeks liczebności	XX	XX			
					Izolacja	XX	U2			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U2			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	U2			
			Pe_Skroblaki	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX		U2		Ostatni rok obserwacji gatunku – 2004.
					Indeks liczebności	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Izolacja	XX				Ocena ekspercka z 2004 roku, nie znaleziono rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca). Wymagana jest inwentaryzacja, ale z większym nastawieniem na tereny okoliczne.
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	U2				
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX				
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX				
			Pe_Luzany	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	U2	U2	U2		Ostatni rok obserwacji gatunku – 2008. Monitoring IOP/GIOŚ
					Indeks liczebności	U2	XX			
					Izolacja	U2	U2			
				Stan	Baza pokarmowa	U1	U1			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				siedliska	Zarastanie przez drzewa/krzewy	U2	FV			wykon wyk w 2011 roku. Weryfikacja na podstawie oceny eksperckiej w 2013 roku.
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	XX			
			Pe_Narejki	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX	U2	U2		Ostatni rok obserwacji gatunku – 1999. Ocena ekspercka z roku 1999 i po weryfikacji w 2007 roku.
					Indeks liczebności	XX	U2			
					Izolacja	XX	U2			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U2			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	U2			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
			Pe_Sanniki	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX	U2	U2		Ostatni rok obserwacji gatunku – 2000.
					Indeks liczebności	XX	U2			
					Izolacja	XX	U2			
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX	XX			
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX	U2			
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX	U2			
			Pe_Gorany	Stan populacji	Liczba obserwowanych osobników	XX		XX		Ostatni rok obserwacji gatunku – 2000. Ocena ekspercka – rok 2000. Wymagane jest
					Indeks liczebności	XX				
					Izolacja	XX				
				Stan siedliska	Baza pokarmowa	XX				
					Zarastanie przez drzewa/krzewy	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX				sprawdzenie tego stanowiska.
5	Trzepla zielona *Ophigomphus cecilia*	1037	Oc_Las_Cieliczanski	Stan populacji	Liczebność	XX		XX		Wymagana identyfikacja miejsc rozwoju, ponieważ Las Cieliczański wg oceny eksperckiej z 2010 takim nie jest
					Zagęszczenie	XX				
					Rozkład	XX				
				Stan siedliska	Siedlisko potencjalne	XX				
					Siedlisko zasiedlone	XX				
					Klasa czystości wody	XX				
				Perspektywy ochrony/ zachowania	Naturalność koryta rzecznego	XX				
6	Zalotka większa	1042	Lp_Górka Lp_Raduni	Stan populacji	Liczba samców	XX		XX	XX	Wymagana ocena według
					Zagęszczenie wylinek	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
	Leucorrhinia pectoralis		n Lp_Wyzary Lp_Zarzeczany	Stan siedliska	Występowanie określonych gatunków (taksonów) roślin	XX				metodyki GIOŚ.
					Udział roślinności dogodnej dla gatunku					
					Jakość otoczenia i antropopresja	XX				
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX				
7	Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	**1065**	*Ea_Losinia ny1*	Stan populacji	Względna liczebność	XX		XX	XX	Wymagana szczegółowa inwentaryzacja i ocena według metodyki GIOŚ.
					Izolacja przestrzenna	XX				
				Stan siedliska	Powierzchnia stanowiska	XX				
					Liczba dogodnych miejsc do rozrodu	XX				
					Stopień zarośnięcia stanowiska przez drzewa i krzewy	XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
					Dostępność bazy pokarmowej gąsienic (zagęszczenie rośliny żywicielskiej)	XX				
				Perspektywy ochrony/ zachowania		XX				

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
8	Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*	**1014**	Brak szczegółowych danych	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	U1	U1	Ocena ekspercka odnosząca się do ogółu stanowisk gatunku występujących w obszarze Natura 2000
				Stan siedliska	Powierzchnia i stopień izolacji	U1	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Stopień wilgotności i zarośnięcia	U1	XX			
9	Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*	**1086**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Obecność gatunku	U1	XX	U1	U1	Ocena ekspercka odnosząca się do ogółu stanowisk gatunku występujących w obszarze Natura 2000
				Stan siedliska	Ilość i jakość martwego drewna	U1	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Stopień naturalności ekosystemu leśnego	U1	XX			
10	Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerhei*	**1924**	Brak szczegółowych danych	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	FV	FV	Ocena ekspercka odnosząca się do ogółu stanowisk
				Stan siedliska	Powierzchnia i stopień izolacji	FV	XX			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/zachowania	Ocena ekspercka	FV	XX			gatunku występujących w obszarze Natura 2000
11	Piskorz *Misgurnus fossilis*	**1145**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	FV	FV	Ocena ekspercka odnosząca się do ogółu stanowisk gatunku występujących w obszarze Natura 2000
				Stan siedliska	ogólna ocena hydromorfologiczna	FV	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Ocena ekspercka	FV	XX			
12	Minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*	**2484**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	FV	FV	Ocena ekspercka odnosząca się do ogółu stanowisk gatunku występujących w obszarze Natura 2000
				Stan siedliska	ogólna ocena hydromorfologiczna	FV	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Ocena ekspercka	FV	XX			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
13	Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	**1163**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	U1	U1	Ocena ekspercka odnosząca się do ogółu stanowisk gatunku występujących w obszarze Natura 2000
				Stan siedliska	ogólna ocena hydromorfologiczna	U1	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Ocena ekspercka	FV	XX			
14	Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	**1166**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	XX	XX	Do uzyskania oceny zgodnie z wytycznymi GIOŚ konieczne są badania terenowe
				Stan siedliska	HSI	XX	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Ocena ekspercka	XX	XX			
15	Kumak nizinny *Bombina bombina*	**1188**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	U1	XX	XX	XX	Do uzyskania oceny zgodnie z wytycznymi
				Stan siedliska	HSI	XX	XX			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/zachowania	Ocena ekspercka	XX	XX			GIOŚ konieczne są badania terenowe
16	Mopek *Barbastella barbastellus*	**1308**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	XX	XX	XX	FV	Do uzyskania oceny zgodnie z wytycznymi GIOŚ konieczne są badania terenowe
				Stan siedliska	Powierzchnia żerowisk	FV	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Zmiana powierzchni żerowisk	FV	XX			
17	Bóbr europejski *Castor fiber*	**1337**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	FV	XX	FV	FV	Ocena ekspercka dla wszystkich stanowisk w ostoi.
				Stan siedliska	Powierzchnia żerowisk	FV	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Zmiana powierzchni żerowisk	FV	XX			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
18	Wilk *Canis lupus*	**1352**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	FV	XX	FV	FV	Monitoring GIOŚ 2006–2008. Ocena ekspercka dla Ostoi Knyszyńskiej.
				Stan siedliska	Powierzchnia żerowisk	FV	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Zmiana powierzchni żerowisk	FV	XX			
19	Wydra *Lutra lutra*	**1355**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	FV	XX	FV	FV	Ocena ekspercka dla wszystkich stanowisk w ostoi.
				Stan siedliska	Powierzchnia żerowisk	FV	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Zmiana powierzchni żerowisk	FV	XX			
20	Ryś europejski *Lynx lynx*	**1361**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	U1	XX	U1	U1	Monitoring GIOŚ 2006–2008. Ocena
				Stan siedliska	Baza żerowa	FV	XX			

Przedmioty ochrony objęte Planem										
L.p.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali *FV, U1, U2, XX*	Ocena stanu ochrony po weryfikacji *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ocena stanu ochrony stanowiska *wg skali FV, UI, U2, XX*	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/ gatunku *wg skali FV, UI, U2, XX*	Uwagi
				Perspektywy ochrony/zachowania	Spadek liczebności/rozwój infrastruktury	U1	XX			ekspercka dla Ostoi Knyszyńskiej.
21	Żubr *Bison bonasus*	**2647**	Ogół stanowisk na terenie ostoi	Stan populacji	Liczebność	FV	XX	U1	U1	Monitoring GIOŚ 2006–2008. Ocena ekspercka dla Ostoi Knyszyńskiej. Ochrona ex situ żubra *Bison bonasus* w Polsce – Wanda Olech, Agnieszka Suchecka.
				Stan siedliska	Udział lasów liściastych	U1	XX			
				Perspektywy ochrony/zachowania	Zmiana powierzchni żerowisk	FV	XX			

Część opisowa:

2330 – Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi

Siedlisko w obszarze stwierdzono w jednym miejscu na częściowo zalesionych wydmach w dolinie Supraśli. Zbiorowisko występuje w postaci luźnych i florystycznie skrajnie ubogich płatów z panującą szczotlichą siwą *Corynephorus canescens*. Wyraźnie rozwinięta jest warstwa mszaków i porostów. Opisywany zespół rozpoczyna sukcesje na luźnych piaskach w kierunku bardziej ustabilizowanych kalcyfilnych muraw a następnie zespołów borów suchych i świeżych.

3140 –Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*

W obrębie akwenu wodnego Jeziora Wiejki stwierdzono występowanie niewielkich płatów ramienic. Cechy siedliska, dominująca roślinność wodna, jak też ich fragmentaryczne wykształcenie zbiorowisk roślinnych nie pozwalają jednak na jednoznaczną ich kwalifikację do siedliska 3140. Być może jest to efekt znacznego zaawansowania lądowacenia zbiornika i eutrofizacji w wyniku obniżenia poziomu wód w całej zlewni jeziora. Wcześniej jezioro było zaliczane do zbiorników oligotroficznych.

3150 – Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*

Na terenie Ostoi Knyszyńskiej nie występują naturalne eutroficzne zbiorniki. Typ siedliska ograniczony prawie wyłącznie do starorzeczy. Na podstawie analizy kartograficznej i fotointerpretacji wyznaczono starorzecza zawodnione jako potencjalne siedliska do weryfikacji. Część zweryfikowanych starorzeczy charakteryzuje się przeważnie dość bogatym i urozmaiconym składem roślinności wodnej, chociaż zdarzają się też sytuacje degradacji tych obiektów w pobliżu terenów osadniczych.

Zespół grzybieni i grążeli wodnych *Nupharo – Nymphaeetum albae* – starorzecze rzeki Supraśl.

Fot. M. Wołkowycki

Zdewastowane starorzecze Sokołdy w okolicach miejscowości Dworzysk. Fot. M. Wołkowycki

3160 – Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

Na terenie Ostoi jedynym do tej pory dobrze rozpoznanym zbiornikiem tego rodzaju jest Jezioro Gorbacz – najstarszy rezerwat przyrody na Podlasiu. Badania roślinności zbiornika oraz właściwości fizykochemicznych wody wykonano dopiero w trakcie ostatniego planu

ochrony rezerwatu, w warunkach istotnych przemian tego ekosystemu wodnego, które dokonały się w wyniku znacznego obniżenia poziomu wód w zlewni jeziora. Ocenia się, że na przestrzeni ostatnich dwóch dekad poziom wody w zlewni obniżył się maksymalnie o 1m, a w zbiorniku około 0,5 m. Jest to efekt wykonania sieci głębokich rowów odwadniających w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu i jeziora, związanych z rabunkową eksploatacją torfu na terenie Bagna Imszar i Rabinówka. Pozostałe, drobne zbiorniki na północy Ostoi wymagają weryfikacji.

3270 – Zalewane muliste brzegi rzek

W trakcie weryfikacji PZO potwierdzono obecności siedliska w kilku zubożonych płatach. Jednak biorąc pod uwagę sposób funkcjonowania rzek i duże wahania stanu wody oraz sposób użytkowania i trofię zlewni, należy się spodziewać, że przy pełnym kartowaniu dolin rzecznych siedlisko to okaże się bardziej pospolite niż to wynika z obecnego rozpoznania.

3260 – Nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*)

W trakcie lustracji siedliska potwierdzono jego występowanie w dolinie rzeki Płoski, której względnie naturalny charakter w największym stopniu sprzyja występowaniu włosieniczników. Kilka nowych stanowisk odnotowano w dolinie Supraśli i Czarnej.

4030 – Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*)

Na siedliskach stwierdzonych w Ostoi dominantem jest wrzos *Calluna vulgaris*, w warstwie zielno - krzewinkowej oraz mech *Pleurozium schreberi* w warstwie przyziemnej. W składzie florystycznym zbiorowiska znaczną rolę odgrywają gatunki borowe co wynika z kontaktów przestrzennych z leśnymi zbiorowiskami borów suchych i świeżych. Zespół na opisywanym terenie dość rzadki, większe płaty odnotowano na skrajach borów świeżych w okolicach linii kolejowych oraz pod liniami energetycznymi gdzie utrzymywany jest w dobrym stanie poprzez stałe usuwanie podrostu drzew i krzewów.

6210 – Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

Siedlisko stwierdzono na dwóch stanowiskach w dolinie Supraśli. Tworzy ono niewielkie płaty na dobrze nasłonecznionych krawędziach grądzików, Zespoły te mają charakter zbiorowisk uproszczonych z ograniczoną gatunków wskaźnikowych dla tego typu fitocenoz. Płaty siedliska zbudowane są głównie z gatunków łąk świeżych i ciepłolubnych okrajków. Gatunki z klasy *Festuca – Brometea* reprezentuje czyścica drobnokwiatowa *Acinos arvensis*, czosnek zielonawy *Allium oleraceum*, przelot pospolity *Anthyllis vulneraria*, bylica polna *Artemisia campestris*, owsica łąkowa *Avenula pratensis*, babka średnia *Plantago media*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, dzwonek skupiony *Campanula glomerata*, chaber nadreński *Centaurea rheana* oraz posłonek rozesłany *Helianthemum nummularium*

6230 –*Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)

Zespół na terenie Ostoi występuje rzadko i na niewielkich powierzchniach, zajmując suche pagórki na mineralnych krawędziach dolin Supraśli, Sokołdy i Płoski. Ponieważ z geograficznego punktu widzenia siedlisko (*Polygalo – Nardetum*) występuje na skraju wschodniego zasięgu, fitocenozy te maja charakter zespołów kadłubowych o uproszczonej budowie. W skład tego zbiorowiska wchodzi przede wszystkim bliźniczka psia trawka *Nardus stricta* oraz krzyżownica zwyczajna *Polygala vulgaris*, fiołek psi *Viola canina* oraz

dziurawiec *Hypericum maculatum.*

6410 – Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion*).

Łąki trzęślicowe stwierdzono w obszarze kilkakrotnie w dolinach puszczańskich rzek. Występują one na siedliskach wilgotnych lub okresowo wilgotnych, na glebach organicznych i mineralnych. Fizjonomicznie zmiennowilgotne łąki cechują się znacznym udziałem trzęślicy modrej *Molinia coerulea*, Poza tym występują tu liczne gatunki roślin, które podkreślają walor estetyczny łąk: bukwica zwyczajna *Betonica vulgaris*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, selernica żyłkowata *Selinum cervifolia* i sierpik barwierski *Serratula tinctoria.*

6430 – Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*).

Na terenie Ostoi odnotowano kilka stanowisk siedlisk zniekształconych (*Urtico- Calystegietum sepium i Asperulo- Calystegietum sepium*). Z racji swojego sposobu występowania wymagają one dość szczegółowego kartowania. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – C.

6510 – Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Na terenie Ostoi siedliska te powstały w wyniku wycięcia lasów liściastych i zagospodarowania tych terenów jako łąki kośne, występują one na gruntach mineralnych, głównie na skraju dolin rzecznych. W niniejszym opracowaniu z powierzchni siedliska wyłączono łąki na glebach bagiennych jako nie reprezentatywne dla tego typu siedliska, ograniczyło to istotnie wcześniej podawaną powierzchnię tego

siedliska. Łąki lustrowane w terenie są nadal użytkowane ekstensywnie, co zapewnia trwałość siedliska. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – B

7110 – Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)

W Ostoi Knyszyńskiej torfowiska wysokie są dobrze rozpoznane, większość z nich zajmuje stosunkowo niewielkie, ale zazwyczaj dość głębokie zagłębienia wytopiskowe, oprócz Bagna Imszar, które stanowi fragment wielkiego kompleksu torfowiskowego, znanego pod nazwą Niecki Gródecko-Michałowskiej. Do torfowisk wysokich należą też mszary sosnowe, tj. torfowiska wysokie z rzadkim, pionierskim i rachitycznym drzewostanem sosnowym. Występują one zazwyczaj w obrębie większych torfowisk w części centralnej, otoczone borami bagiennymi lub zajmują pośrednie położenie pomiędzy bezleśnym mszarem, a borem bagiennym. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej monitoring szczegółowy przeprowadzono w 2008 roku na 4 stanowiskach (Gorbacz, Zubrowy Ług, Waliły, Supraśl). Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – A.

7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*)

W Ostoi najwięcej drobnych zagłębień genezy wytopiskowej z torfowiskami przejściowymi znajduje się w północnej, bardzo zróżnicowanej hipsometrycznie, części Puszczy. W środkowej i wschodniej części Ostoi torfowiska przejściowe towarzyszą większym i kompleksom torfowiskowym o złożonej strukturze przestrzennej zbiorowisk bagiennych. Wydaje się jednak, że część torfowisk przejściowych, wyznaczona w różnych ekspertyzach w tej części Ostoi, stanowi w rzeczywistości powierzchnie dawnych zrębów zupełnych wykonanych na siedliskach borealnych brzezin bagiennych i borealnej świerczynie na torfie. Stan zachowania siedliska w

obszarze został oceniony na – A.

7230 – Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Stwierdzone na terenie Ostoi Knyszyńskiej torfowiska mają charakter torfowisk przepływowych, rozwijających się u podstawy zboczy w dolinach rzek: Świsłocz, Nietupa lub misach wytopiskowych (), w efekcie oddziaływania wód naporowych z wysoczyzn morenowych – Bahno w Borkach. W obrębie wymienionych obiektów utworzyły się pod wpływem ciśnienia hydrostatycznego także torfowiska źródliskowe w formie wypiętrzonych kopuł i wałów. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – B.

91D0 – Bory i lasy bagienne

W Ostoi Knyszyńskiej są obecne zbiorowiska o charakterze borealnym z całą grupą gatunków zielnych, mchów i wątrobowców, charakterystycznych dla tej strefy. Typologia leśna i charakterystyka bagiennych zbiorowisk borealnych i subborealnych została w dużej mierze oparta na materiałach z Puszczy Knyszyńskiej, wskazuje na to bogata literatura dotycząca tych siedlisk. Między innymi na tej podstawie warto zwrócić uwagę na znaczną dynamikę siedlisk bagiennych, a także łęgowych, która w ostatnich latach jest rezultatem wielu czynników: przeprowadzonych przed laty regulacji wodnych i melioracji, postępującego obniżania poziomu wód gruntowych w efekcie zmian klimatycznych i wreszcie hamujących ten proces działalność bobrów. W tej sytuacji przekonanie o możliwości zasadniczego wpływu podejmowanych, różnorodnych działań na rzecz utrzymania *status quo* charakteru i powierzchni siedlisk przyrodniczych, silnie uzależnionych od wody, jest pozbawione podstaw przyrodniczych i ekonomicznych. Wskazują na to poważne przemiany siedlisk bagiennych w całym regionie, które wystąpiły na terenach w dużej mierze uniezależnionych od wpływów

antropogenicznych. Należą do nich np. rezerwaty przyrody obejmujące duże misy wytopiskowe z całą serią bagiennych zbiorowisk leśnych, które nigdy nie były meliorowane, których gospodarka wodna jest zależna od względnie naturalnej zlewni leśnej. Przemiany siedlisk bagiennych należy zatem w dużej mierze traktować jako przejaw naturalnej sukcesji, przyśpieszonej i wywołanej zmianami klimatycznymi w ostatnich dziesięcioleciach. We wszystkich opracowaniach zgodnie podkreśla się nieopłacalność użytkowania drzewostanów siedlisk bagiennych, trudności w ich odnowieniu oraz ogromną rolę w stabilizacji stosunków wodnych i retencji wodnej w skali całej Ostoi. Stan zachowania siedliska w obszarze został oceniony na – A.

91D0-2 Kontynentalny bór bagienny. Bory bagienne w Ostoi zajmują zazwyczaj centralną niecki wytopiskowej wypełnionej torfami wysokimi. Sporadycznie bór bagienny jest spotykany w krajobrazach eolicznych: w kilku miejscach zajmuje obniżenia między ramionami wydm parabolicznych, które w kategoriach geomorfologicznych nazywane są nieckami deflacyjnymi. W tych sytuacjach topograficznych bory bagienne występują na płytkich glebach torfowych. Ich fizjonomia i roślinność nie różnią się istotnie od borów bagiennych zajmujących niecki wytopiskowe, jednak ze względu na płytki torf w typologii leśnej są czasami kwalifikowane jako Bw lub BMw. Z kolei część borów, opisana w kategoriach typologicznych jako bory bagienne (Bb), stanowi w rzeczywistości mszary sosnowe – *Ledo-Sphagnetum*, które zostały włączone do grupy torfowisk wysokich. W wyniku analiz tej grupy siedlisk podzielono je na następujące kategorie:

Bory bagienne zweryfikowane – grupa siedlisk, których status został potwierdzony na podstawie baz danych RDLP i własnym rozpoznaniem.

Bory bagienne do weryfikacji – grupa prawdopodobnych borów bagiennych na płytkich torfach, które w pracach glebowo-siedliskowych BULiGL zostały opisane jako Bw. Jeżeli weryfikacja terenowa potwierdzi ich bagienny charakter powinny one zostać wyłączone z gospodarki leśnej i podlegać ochronie jako priorytetowe siedliska przyrodnicze. Podobnie należy potraktować potencjalne siedliska, które wyznaczono poza granicami Lasów Państwowych poprzez bezpośrednie sąsiedztwo z borami bagiennymi na terenie LP.

91D0-5 – Borealna świerczyna na torfie występuje w Ostoi na glebach torfowo-murszowych, wytworzonych na skraju dolin rzecznych i w obniżeniach genezy wytopiskowej, granicząc często z brzezinami bagiennymi, olsami i borami bagiennymi. Znaczna ich część objęta jest ochroną konserwatorską w formie rezerwatów przyrody. W obrębie siedliska wyróżniono następujące kategorie:

Świerczyny na torfie zweryfikowane – grupa siedlisk, których status został potwierdzony na podstawie baz danych RDLP i własnym rozpoznaniem. Jednakże należy się tu liczyć z istotnymi zmianami niektórych siedlisk lustrowanych kilkanaście lat temu, ze względu na naturalną dynamikę i sukcesję siedlisk bagiennych oraz dość poważne zmiany stosunków wodnych związane np. z działalnością bobrów, szczególnie w dolinach rzecznych.

Świerczyny na torfie do weryfikacji – siedliska, które wyznaczono poza granicami Lasów Państwowych poprzez bezpośrednie sąsiedztwo ze świerczynami na terenie LP.

91D0-6 – Borealna brzezina bagienna. Siedliska brzezin w Ostoi są dość częste, występują na skraju dolin rzecznych i w nieckach wytopiskowych na glebach torfowo-murszowych wytworzonych z niskich i przejściowych torfów, z płytkim poziomem wody gruntowej. Większość brzezin bagiennych jest objęta ochroną rezerwatową. W obrębie siedliska wyróżniono następujące kategorie:

Brzeziny bagienne zweryfikowane – grupa siedlisk, których status został potwierdzony na podstawie baz danych RDLP i własnym rozpoznaniem. Jednakże i tu należy się liczyć z istotnymi zmianami niektórych siedlisk lustrowanych kilkanaście lat temu, ze względu na naturalną dynamikę i sukcesję siedlisk bagiennych oraz dość poważne zmiany stosunków wodnych związane z działalnością bobrów, szczególnie w dolinach rzecznych i w niektórych obniżeniach wytopiskowych, np. w uroczysku Chomontowszczyzna.

Brzeziny bagienne do weryfikacji – siedliska, które wyznaczono poza granicami Lasów Państwowych poprzez bezpośrednie sąsiedztwo z brzezinami na terenie LP.

91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Fraxino-Alnetum, Stellario-*

***Alnetum*, łęgi źródliskowe)**

91E0-1,2 – Nadrzeczne łęgi wierzbowe i topolowe z gatunkami wierzb drzewiastych wierzby białej i kruchej, z domieszką topoli białej i topoli czarnej, zajmowały prawdopodobnie płaskie, zalewane okresowo powierzchnie madowych tarasów rzecznych Supraśli i jej większych dopływów – Czarnej i Sokołdy. Obecnie mają charakter reliktowy, o dawnym, większym rozprzestrzenieniu łęgów nadrzecznych świadczy pojedyncze i grupowe występowanie wierzb, rzadziej topoli na tarasach zalewowych większych rzek, głównie Supraśli.

91E0-3 – Łęg jesionowo-olszowy Stanowi on pospolity typ łęgu towarzyszący większości rzek i strumieni na terenie Ostoi. Najczęściej spotykaną postacią łęgu są olszyny występujące na tarasach rzecznych, na glebach murszowych i torfowo-murszowych. Część z nich powstała na skutek obniżenia wody i eutrofizacji olsów. Wzdłuż krawędzi wysoczyzn i małych strumieni występują odmiany łęgu na silnie zamulonych glebach mułowo-torfowych, mułowych, murszowych i czarnych ziemiach. Łęgi jesionowo-olszowe, dzięki swojej dość szerokiej ekologii, nie są generalnie zagrożone w Ostoi na terenie Lasów Państwowych. W wyniku spontanicznej sukcesji, na nie użytkowanych terenach dolin, widoczny jest proces odbudowy olszyn łęgowych.

91E0-3 – Łęg gwiazdnicowy. W Ostoi łęg gwiazdnicowy został stwierdzony jedynie w dolinie strumienia Kulikówki i jest tam objęty ochroną rezerwatową. Jest to jedyne stanowisko tego łęgu na Podlasiu poza krajobrazami młodoglacjalnymi.

91E0-4 – Źródliskowe lasy olszowe występują na terenie Ostoi w powiązaniu z bardzo licznymi ze źródłami. Są to zwykle silnie nawodnione olszyny na glebach murszowych, o powierzchni od kilku do kilkunastu arów, w otoczeniu wypływu wód podziemnych. Biorąc pod uwagę dynamikę źródeł, ich wydajność i znaczenie całej strefy źródliskowej dla retencji wodnej w Ostoi, należy je traktować jako typowe lasy wodochronne.

91F0 – Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Łęgi wiązowo-jesionowe w Ostoi Knyszyńskiej występują najczęściej niewielkimi płatami pośród wilgotnych postaci grądów oraz łęgów jesionowo-olszowych, zwykle w strefie przejścia między nimi. Omawiany typ siedliska na wielu stanowiskach uległ silnej presji antropogenicznej, prowadzącej do przekształcenia składu gatunkowego i struktury drzewostanów. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku większość starych wiązów pospolitych obumarła w wyniku tzw. holenderskiej choroby wiązów. Pozostały tylko miejscami nieliczne młode podrosty, co spowodowało upodobnienie się tego zbiorowiska do grądów wilgotnych.

9110-1 – *Świetlista dąbrowa (*Potentillo albae-Quercetum*)

Obecnie dąbrowy na terenie Ostoi występują sporadycznie, gdyż po ustaniu wypasu bydła ulegają redukcji światłożądne gatunki roślin i przekształca się ona w grąd miodownikowo-grabowy.

9170-1 – Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum* i *Melitti-Carpinetum*)

W Ostoi grądy stanowią największy powierzchniowo typ siedliska przyrodniczego w rozumieniu Natura 2000. W związku ze znacznymi rozbieżnościami w powierzchni siedliska (dane z WZS, baza Inwent 2007 LP), a opracowaniem własnym, dokonano analizy dostępnych materiałów publikowanych i archiwalnych, głównie opracowań kartograficznych z prac glebowo-siedliskowych oraz powiązanych z nimi baz danych RDLP i nadleśnictw. Weryfikacji siedliska dokonano zgodnie z wytycznymi w załączniku Nr 1 *Metodyka inwentaryzacji leśnych siedlisk przyrodniczych Natura 2000 w Lasach Państwowych* do Decyzji nr 61 i 63 w sprawie przeprowadzenia powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Efekty tych analiz są następujące:

- Opracowania wcześniejsze istotnie zaniżają areał siedliska, powierzchnia siedliska jest zniekształcona przez operowanie wydzieleniami leśnymi, a nie płatami siedliska.
- W zasięgu tak wyznaczonego siedliska znalazły się grądy naturalne (N), ale także grądy zniekształcone (Z), siedliska leszczynowo-świerkowego lasu *Corylo-Piceetum*, a nawet bory mieszane. Nie udało się ustalić żadnego kryterium, które stanowiło podstawę wydzielenia siedliska w opracowaniach wcześniejszych (baza Inwent, WZS).
- Na podstawie przeprowadzonej analizy ustalono, że powierzchnia siedliska wynosi w granicach Lasów Państwowych (bez rezerwatów) około 34963 ha (według bazy Inwent 11931 ha). W lasach na terenach prywatnych wyznaczono prawdopodobne grądy na powierzchni około 2665 ha. W niniejszym opracowaniu w powierzchni grądów pominięto las mieszany *Corylo-Piceetum* (6575 ha), który prawdopodobnie w znacznej części stanowi płaty *Tilio-Carpinetum*
- Znaczna część grądów jest zniekształcona (około 11000 ha), na co wskazuje zarówno opracowanie glebowo-siedliskowe (powierzchnie Z) oraz własne analizy grądów, w których wskazano grądy zdominowane przez udział sosny i świerka. Powierzchnia grądów naturalnych (N) wynosi 24222 ha.
- Wobec sprzeciwu przedstawicieli Lasów Państwowych na takie powiększenie powierzchni siedliska oraz oczekiwania Zleceniodawcy, zdecydowano ograniczyć powierzchnię siedliska. Uznano, że jedyne możliwe w tej sytuacji rozwiązanie, to ograniczenie powierzchni siedliska do tzw. grądów naturalnych (N). Jednak i w tej puli grądów stwierdzono udział powierzchni zniekształconych przez obecność drzewostanów zdominowanych przez gatunki drzew iglastych. Po ich odrzuceniu, zredukowana powierzchnia siedliska na terenie Lasów Państwowych wyniosła 14169 ha. Jedynym logicznym argumentem, który przemawia na rzecz obecnego odrzucenia grądów zniekształconych, dla których konieczna będzie w przyszłości przebudowa drzewostanów w uzgodnieniu do siedliska, są prowadzone aktualnie prace kartograficzne (fitosocjologiczne) w ramach Leśnego Kompleksu

Promocyjnego Puszcza Knyszyńska. Obejmą one większość terenów leśnych Ostoi i będą stanowiły formę weryfikacji siedlisk grądowych, w tym siedlisk zniekształconych.

1014 – Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

W Polsce występuje w całym kraju, uważana za gatunek dość rozpowszechniony na niżu, a rzadszy na wyżynach, pogórzu i w górach. Jej stanowiska są rzadkie i rozproszone. W niektórych rejonach nie została stwierdzona, np. w Karkonoszach, Górach Świętokrzyskich, na Babiej Górze ani w Tatrach. W ostatnich latach odkryto wiele nowych stanowisk tego gatunku w Polsce. Obecnie, na terenie kraju znanych jest ponad 100 stanowisk poczwarówki zwężonej. Brakuje precyzyjnych danych na temat rozmieszczenia i liczebności gatunku na terenie Ostoi jak i Polski.

W Polsce poczwarówka zwężona jest raczej rzadkim gatunkiem. Jej stanowiska są rozproszone po kraju, a część z nich nie była potwierdzona od wielu dziesięcioleci. Populacja tego ślimaka wydaje się być malejąca. Stanowisko tego gatunku stosunkowo często opisywano w badaniach prowadzonych przed 1950 rokiem. Aktualnie gatunek uznano za zagrożony wyginięciem w Polsce, a liczba jego stanowisk maleje w całym zasięgu.

Gatunki roślin

Brak badań dotyczących oceny stanu **haczykowca (sierpowca) błyszczącego *Hamatocaulis vernicosus* (*Drepanocladus vernicosus*)** nie pozwala na precyzyjną charakterystykę parametrów populacji, siedliska, jak i perspektyw ochrony gatunku w Ostoi Knyszyńskiej. Na podstawie dostępnych danych dotyczących stanowisk gatunku w obszarze, stan siedlisk, perspektywy ochrony, jak i

stan ogólny szacunkowo można jednak określić jako niezadawalający (U1) lub nawet zły (U2). Przyczyniają się do tego przede wszystkich procesy sukcesji wtórnej i eutrofizacji torfowisk, na których występuje haczykowiec błyszczący.

Ocena stanu **leńca bezpodkwiatkowego *Thesium ebracteatum*** oparta jest na badaniach przeprowadzonych w 2011r. na trzech stanowiskach (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012). Stan populacji, siedlisk, jak i perspektywy ochrony gatunku w Ostoi Knyszyńskiej można określić na tej podstawie jako niezadawalające. Główną przyczyną spadku liczebności i zaniku stanowisk leńca są przemiany siedlisk lasów mieszanych świeżych i borów mieszanych świeżych, pociągające za sobą ekspansję konkurencyjnych bylin (takich jak orlica *Pteridium aquilinum*, trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*), nadmierny rozwój podszytu i wzrost zacienienia.

Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji i siedlisk leńca bezpodkwaitkowego w Ostoi Knyszyńskiej (liczba stanowisk).

Parametr	Wskaźniki	Ocena		
		FV	U1	U2
Populacja	Liczba osobników	3	-	-
	Liczba osobników generatywnych	2	1	-
	Liczba osobników wegetatywnych	2	1	-
	Stan zdrowotny	3	-	-
Siedlisko	Gatunki ekspansywne	1	1	1
	Gatunki obce	3	-	-

	inwazyjne			
	Ocienienie	2	-	1
	Powierzchnia potencjalnego siedliska	2	1	-
	Powierzchnia zajętego siedliska	-	3	-
	Stopień zarośnięcia przez wysokie byliny	2	1	-
	Warstwa nierozłożonej materii organicznej	2	1	-
	Wysokość runi/runa	1	-	2
	Zwarcie drzew i krzewów	2	-	1
	Zwarcie runi/runa	2	1	-
	Miejsca do kiełkowania	2	-	1
Perspektywy ochrony		2	1	-

Ocena ogólna	1	1	1

Również ocena stanu **sasanki otwartej *Pulsatilla patens*** została oparta na badaniach z 2011r., wykonanych na trzech stanowiskach (D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012). Ogólny stan gatunku w Ostoi Knyszyńskiej jest zły. Przyczynia się do tego niewielka liczebność populacji na niemal wszystkich stanowiskach, związana z niekorzystnymi przemianami siedlisk – rozwojem podszytu, konkurencyjnych gatunków runa, zwłaszcza borówki czernicy *Vaccinium myrtillus* oraz z gromadzeniem się grubej, nadkładowej warstwy próchnicy. Mimo to Puszcza Knyszyńska pozostaje nadal jedną z najważniejszych ostoi gatunku w północno-wschodniej Polsce, a dość duża liczba stanowisk, przy założeniu realizacji działań ochronnych, pozwala określić perspektywy zachowania gatunku jako umiarkowanie dobre (niezadowalające).

Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji i siedlisk sasanki otwartej w Ostoi Knyszyńskiej (liczba stanowisk).

Parametr	**Wskaźniki**	**Ocena**		
		FV	**U1**	**U2**
Populacja	Liczba kęp	-	-	3
	Liczba osobników generatywnych	1	1	1
	Średnia liczba kwiatów w kępie generatywnej	-	-	3
	Obecność siewek	-	1	2
	Stan zdrowotny	3	-	-
Siedlisko	Gatunki ekspansywne	-	1	2

	Gatunki konkurencyjne	-	3	-
	Obce gatunki inwazyjne	3	-	-
	Fragmentacja	3	-	-
	Ocienienie	3	-	-
	Oświetlenie	3	-	-
	Obecność świerka ew. Innych ekspansywnych gat. drzewiastych	-	3	-
	Powierzchnia potencjalnego siedliska	3	-	-
	Powierzchnia zajętego siedliska	-	1	2
	Zwarcie drzew i krzewów	3	-	-
	Stopień zarośnięcia przez wysokie byliny	3	-	-
	Wysokość runi	3	-	-
	Zwarcie runa	3	-	-
	Miejsca do kiełkowania	1	-	2
Perspektywy ochrony		-	3	-
Ocena ogólna		-	-	3

Starodub łąkowy *Ostericum palustre* znany jest w Ostoi Knyszyńskiej z dwóch stanowisk, a ocena stanu przeprowadzona została na jednym z nich w latach 2009–2011 (M.Nobis wg GIOŚ 2012). Stan zarówno populacji, jak i siedliska gatunku jest właściwy, chociaż zapoczątkowane procesy sukcesji wtórnej sprawiają, że perspektywy ochrony oceniono jako niezadawalające.

Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*, wg dostępnych danych, występuje w Ostoi Knyszyńskiej na dwóch stanowiskach, jednak nie przeprowadzono na nich formalnych badań oceny stanu, zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska. Zaawansowane procesy sukcesji wtórnej i sztuczne zalesienia na torfowiskach ze stanowiskami gatunku sprawiają, że jego stan w Ostoi można określić jako niezadawalający.

Ostoi Knyszyńska to jeden z głównych obszarów występowania **rzepika szczeciniastego *Agrimonia pilosa*** w Polsce, o kluczowym znaczeniu dla jego ochrony w kraju. Ocenę stanu przeprowadzono tu na pięciu stanowiskach w 2009r. (jedno z nich – Podbagny – położone tuż poza granicami Ostoi; D.Wołkowycki wg GIOŚ 2012). Stan populacji rzepika szczeciniastego, jak i perspektywy ochrony są właściwe lub niezadawalające, natomiast stan siedlisk – właściwy.

Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji i siedlisk rzepika szczeciniastego w Ostoi Knyszyńskiej i w jej sąsiedztwie (liczba stanowisk).

Parametr	Wskaźniki	Ocena		
		FV	U1	U2
Populacja	Liczba kęp	3	2	-
	Liczba pędów generatywnych	3	2	-
	Liczba osobników wegetatywnych	3	2	-
	Stan zdrowotny	3	2	-
Siedlisko	Rodzime gatunki ekspansywnych roślin zielnych	5	-	-
	Obce gatunki inwazyjne	4	1	-
	Ocienienie caałkowite	5	-	-
	Zwarcie drzew i krzewów	5	-	-

	Powierzchnia potencjalnego siedliska	5	-	-
	Powierzchnia zajętego siedliska	3	1	1
	Warstwa nierozłożonej materii organicznej	5	-	-
	Wysokość runi	4	-	-
	Miejsca do kiełkowania	4	1	-
Perspektywy ochrony		5	-	-
Ocena ogólna		3	2	-

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

W przypadku czerwończyka nieparka nie istnieje metodyka GIOŚ służąca ocenie populacji czy siedlisk gatunków w skali lokalnej i prawdopodobnie nie powstanie takowa w najbliższej przyszłości. Gatunek będzie oceniany raczej na poziomie krajowym lub w najlepszym razie regionalnym. Pilotażowy monitoring prowadzony w 2013 r (koordynatorem krajowym jest współautor niniejszego opracowania) opisany już w skrócie w punkcie 2.6.3 ma charakter jakościowy i polega na weryfikacji obecności gatunku w kwadratach siatki ETRS LAEA52. Jedno z takich stanowisk zostało wyznaczone na terenie Ostoi Knyszyńskiej i w czasie prac terenowych stwierdzono obecność gatunku w każdym z czterech kwadratów monitoringowych.

Stan populacji czerwończyka nieparka na terenie Ostoi Knyszyńskiej można ocenić jako FV ze względu na znaczną liczbę stanowisk, gdzie gatunek był obserwowany oraz duże prawdopodobieństwo, że ich liczba jest jeszcze znacznie większa. Podobną ocenę można przyznać stanowi siedlisk gatunku z uwagi na szerokie rozprzestrzenienie potencjalnych roślin żywicielskich i fakt obecności

czerwończyka nieparka w różnego typu środowiskach od torfowisk po tereny ruderalne. Pespektywy również rysują się dobrze FV, bo duże zdolności dyspersyjne buforują lokalne zagrożenia.

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

Trzy stanowiska szlaczkonia szafrańca w Ostoi Knyszyńskiej były przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w roku 2011 na 3 stanowiskach. Stan populacji szlaczkonia szafrańca w Ostoi został oceniony na U1, a siedlisk jako nieznany. Perspektywy zachowania otrzymały ocenę U1 i tak była również ocena ogólna. Siedliska gatunku mają efemeryczny charakter i są odtwarzane w wyniku gospodarki leśnej (zręby) lub w następstwie czyszczenia pasów technologicznych pod liniami energetycznymi. Po pewnym czasie zwykle zanikają w efekcie odnowień lub naturalnej sukcesji. Procesy są na tyle szybkie, że ocena niektórych wskaźników może się zmienić w ciągu 1-2 lat. W związku z tym na podstawie nowych własnych obserwacji zweryfikowano dane z 2011r. Na dwóch stanowiskach sytuacja uległą pogorszeniu (wzrost nasadzeń), a na jednym poprawie (usunięcie podrostu pod linią energetyczną). W przypadku innych stanowisk wiadomo, że gatunek już tam nie występuje (U2) lub też sytuacja ich pozostaje nieznana (XX). Ponadto 2013 r. odkryto jedno zupełnie nowe stanowisko gatunku, gdzie jednak liczba obserwowanych osobników była bardzo niewielka (U2). W związku z tym w chwili obecnej najbardziej adekwatną ogólną oceną stanu ochrony gatunku w Ostoi jest U2.

4038 Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

W przypadku czerwończyka fioletka monitoringiem GIOŚ nie zostało objęte żadne ze stanowisk z terenu Ostoi, a jedynie bezpośrednio z nim sąsiadujące, które proponujemy aby do Ostoi włączyć. Nie można na jego podstawie oceniać obszaru Ostoja

Knyszyńska (tak jak to zrobiono w ekspertyzie BULiGL), szczególnie, że stan populacji oraz siedliska na tym stanowisku wydaje się być lepszy niż na większości innych stanowisk. Należy jednak podkreślić brak danych z tych stanowisk opartych o metodykę GIOŚ. Ocena ekspercka stanu ochrony gatunku dla całego obszaru jest U1.

4042 Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*

Gatunek był przedmiotem pilotażowego monitoringu GIOŚ w roku 2011 na 2 stanowiskach zlokalizowanych na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska. Nigdzie nie stwierdzono obecności gatunku i stąd stan populacji oceniono jako zły (U2) podobnie jak perspektywy zachowania. Stan siedlisk został określony na nieznany (XX) ze względu na brak danych porównawczych. Sytuacja gatunku na tych stanowiskach w ciągu ostatnich dwóch lat prawdopodobnie nie uległa zmianie i nie ma również informacji o jego obserwacji gdziekolwiek indziej. W związku z tym ocena ogólna pozostaje zła (U2).

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Sytuacja gatunku na terenie Ostoi jest praktycznie kompletnie nieznana ze względu na to, że nie zidentyfikowano do tej pory miejsc jego rozwoju. Jedyne precyzyjne dane o obserwacjach trzepli zielonej w Ostoi Knyszyńskiej dotyczą rezerwatu Las Cieliczańskiego, który najprawdopodobniej nie jest jednak miejscem rozwoju gatunku. Ocena stanu ochrony gatunku będzie możliwa dopiero po inwentaryzacji terenowej z wykorzystaniem metodyki GIOŚ.

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Ocena stanu ochrony gatunku będzie możliwa dopiero po inwentaryzacji terenowej z wykorzystaniem metodyki GIOŚ. W 2013 r. gatunek był obserwowany na terenie Ostoi Knyszyńskiej na czterech stanowiskach (pierwsze dane o występowaniu zalotki większej w tym rejonie), ale ich liczba jest z całą pewnością znacznie większa.

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Ocena stanu ochrony gatunku będzie możliwa dopiero po inwentaryzacji terenowej z wykorzystaniem metodyki GIOŚ. W 2013 r. gatunek został znaleziony na terenie Ostoi Knyszyńskiej dopiero po raz pierwszy i tylko na jednym stanowisku.

1086 – Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberin*

W Polsce rozsiedlony głównie na południu, od Dolnego Śląska po Bieszczady. Z centralnej i północnej części kraju w literaturze odnotowano tylko kilka stanowisk z Poznania, Warszawy i Puszczy Białowieskiej. W Puszczy Białowieskiej *Cucujus cinnaberinus* jest często spotykany i stąd pochodzi najwięcej nowych danych. Dla wielu regionów Polski brak jest jednak szerszych współczesnych opracowań faunistycznych. Dane niepublikowane potwierdzają występowanie zgniotka cynobrowego na południu kraju.

Wobec zanikania siedlisk dogodnych dla jego rozwoju (leżących po kilka lat w lasach grubych, nieokorowanych pni i złomów) gatunek ten ma szansę przetrwać tylko na terenach chronionych, jak parki narodowe i rezerwaty ścisłe.

1924 – Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

Pogrzybnica Mannerheima jest gatunkiem niezbyt często obserwowanym w całym swoim zasięgu. Wynikać to może po części z braku dokładniejszych badań nad tym gatunkiem, jak również z ogólnie małej liczby danych faunistycznych z terenu wschodniej i północno-wschodniej Europy oraz Syberii. W Polsce gatunek ten zaliczany jest do bardzo rzadkich, co może być m.in. spowodowane jego skrytym trybem życia i rozproszeniem wynikającym z występowania na granicy zasięgu ogólnego. Rodzina kusakowatych dopiero w ostatnich latach staje się w kraju obiektem dokładniejszych badań faunistycznych i być może większa liczba informacji o tym gatunku zostanie zgromadzona w najbliższej przyszłości. Ogólnie można tylko przypuszczać, że na terenie kraju liczebność tego gatunku jest niska, o czym świadczą wyniki odłowów – jedynie w pojedynczych egzemplarzach. Na terenie Puszczy Knyszyńskiej gatunek został znaleziony w latach 1985r i 1990.
Obecnie krajowe dane są zbyt małe aby wnioskować o kondycji i ewentualnych zmianach populacji *O. mannerheimii.*

1145 – Piskorz *Misgurnus fossilis*

Obszar Polski znajduje się w centrum zasięgu występowania tego gatunku. Dawniej piskorz był bardzo pospolity, szczególnie na wschodnich terenach. Obecnie nadal zasiedla niemal wszystkie systemy rzek nizinnych, jednak nigdzie nie jest liczny, a ponadto wykazuje tendencje spadkowe. Najczęściej jest odławiany w stawach karpiowych lub w ich pobliżu. W wodach otwartych najliczniejsze populacje zostały stwierdzone w dorzeczu Bugu i Narwi.

Jeszcze do połowy XX wieku piskorz był jedną z najpospolitszych ryb w Polsce. W okresie drugiej połowy XX wieku nastąpiło gwałtowne zanikanie wielu populacji piskorza czego przyczyną było stałe obniżenie się poziomu wód gruntowych, na całej Nizinie Środkowoeuropejskiej, związane z coraz intensywniejszą rolniczą i przemysłową eksploatacja gruntów.
Osuszanie terenów podmokłych pod uprawy bądź zabudowę, często nieuzasadnione drenowanie bagien i zbiorników śródpolnych, regulacje rzek połączone z likwidacją bocznych rękawów, zakoli i starorzeczy prowadzi do zanikania naturalnych siedlisk piskorza i kurczenia się jego przestrzeni życiowej. Dodatkową przyczyną zanikania tego gatunku był rozwój rolnictwa - stosowanie nawozów i środków ochrony roślin jak również rozwój przemysłu, który powoduje zanieczyszczenia i dewastację naturalnych siedlisk piskorza. Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" pozostało jednak wiele miejsc, w których do dzisiaj piskorz ma dogodne warunki do bytowania i rozmnażania. Dzięki zachowaniu naturalnego charakteru rzek opisywanego obszaru NATURA 2000 populacja piskorza na przestrzeni ostatnich lat nie zmienia się.
Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" gatunek ten obecnie nie jest zagrożony. Jego populacja rozwija się w sposób prawidłowy.

2484 – Minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*

Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" minóg ukraiński posiada bardzo dobre warunki do bytowania i rozrodu. Rzeki znajdujące się na tym obszarze charakteryzują się czystą, natlenioną wodą niezbędną do życia dla minogów. Temperatura wody rzadko przekracza tu 24 °C. Większość rzek płynących tutaj ma charakter naturalny i pomimo melioracji w latach 70 ubiegłego wieku minóg ukraiński radzi sobie tu doskonale. Słabo rozwinięte rolnictwo i przemysł sprawiają, że populacja krągłoustych nie ma większych zagrożeń.
Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" gatunek ten obecnie nie jest zagrożony. Jego populacja rozwija się w sposób prawidłowy.

1163 – Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Obszar NATURA 2000 Ostoja Knyszyńska jest jednym z wielu miejsc występowania głowacza białopłetwego w Polsce. Na obszarze kraju największe jego populacje występują w następujących ciekach:

- podgórskie i górskie dopływy Sanu,
- karpacki fragment dorzecza Wisły,
- górskie i podgórskie dopływy Odry w Sudetach,
- rzeki przymorskie Pomorza Zachodniego,
- na obszarze północno-wschodniej Polski w zlewniach rzek Czarnej Hańczy i Rospudy.

Obszar występowania głowacza białopłetwego na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" zmniejsza się wraz z narastającym wykorzystaniem jego naturalnych siedlisk, jakimi są głównie rzeki, do celów innych niż ochronne, takich jak np. budowa elektrowni wodnych, zapór, jazów i tam co uniemożliwia swobodną migrację tych ryb. Ponadto, zanieczyszczanie rzek, poprzez prowadzenie działań związanych z rolnictwem takich jak np: nawożenie pól, czy punktowe odprowadzanie nieczystości z gospodarstw rolnych również pogarszają stan siedlisk opisywanego gatunku. Budowa różnego rodzaju zbiorników wodnych w najbliższym otoczeniu rzek powoduje ogrzewanie się wody, a w konsekwencji pogorszenie warunków do życia dla ryb tak wrażliwych na temperaturę wody jak głowacz białołetwy.

Głowacz białopłetwy do życia i rozmnażania potrzebuje cieków z czystą i dobrze natlenioną wodą o dość szybkim nurcie. Na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" do takich rzek należą m.in. Czarna, Słoja, Płoska i Nietupa. Biorąc pod uwagę obecny stan ich czystości i wykorzystania m.in. turystycznego i rybackiego, populacja głowacza białopłetwego na opisywanym obszarze NATURA 2000 wydaje się być niezagrożona. Od przeszło 30 lat nie wykonywano tam bowiem istotnych prac melioracyjnych. Stanowiska do rozrodu i bytowania ryb są w nich dobre. Brak przemysłu na obszarze „Ostoi Knyszyńskiej" również wpływa pozytywnie na czystość wód. W związku z

prowadzoną na opisywanych rzekach racjonalną gospodarką rybacką nastawioną przede wszystkim na ochronę ichtiofauny istnieje szansa, że głowacz białopłetwy będzie miał dogodne warunki do życia w przyszłości.

1166 - Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Gatunek o szerokim rozmieszczeniu w kraju, występuje zarówno w regionie alpejskim, jak i kontynentalnym. W Polsce traszka grzebieniasta jest spotykana w prawie całym kraju, lecz niezbyt często. W górach do wys. 800 m n.p.m. Lokalne populacje są silnie zagrożone wyginięciem wskutek przekształcania siedlisk i izolacji poszczególnych stanowisk. Liczebność traszki grzebieniastej w Polsce zmniejszyła się w okresie powojennym wskutek spadku liczby stanowisk rozrodczych, wynikającego z odwadniania terenów podmokłych i likwidowania niewielkich zbiorników wodnych. Szczególnie niekorzystne dla tego gatunku było meliorowanie dolin rzecznych, gdzie wcześniej, wskutek wiosennych zalewów, rokrocznie powstawało bardzo dużo niewielkich zbiorników wodnych zasiedlanych przez ten gatunek. Znanych jest jedynie 7 stanowisk traszki grzebieniastej w Puszczy Knyszyńskiej. Brakuje precyzyjnych danych na temat zmian w liczebności traszki grzebieniastej w Polsce. Na stanowiskach z których dostępne są dane - liczebność nie przekraczała 5 osobników.

1188 - Kumak nizinny *Bombina bombina*

W ciągu ostatnich 20 lat kumak nizinny znacznie zmniejszył liczebność w wielu krajach Europy, w tym w Polsce. Lokalnie, np. w okolicach Krakowa, wiele populacji badanych w latach osiemdziesiątych wymarło. Zmniejszanie się liczebności populacji i kurczenie ich zasięgów obserwowano już w latach 50. i wiązano z niekorzystnymi zmianami niszczącymi siedliska kumaków. Kompleksy stawów rybnych o tradycyjnej gospodarce (hodowla karpi) stanowią półnaturalne ostoje tego gatunku. Osiągać tam może znaczne liczebności.

Na terenie Puszczy Knyszyńskiej znanych jest 19 stanowisk kumaka nizinnego. Brak obecnie jest danych ilościowych dla całości obszaru Puszczy. Na tych stanowiskach, z których są dane odnotowywano zwykle w czasie inwentaryzacji prowadzonej w 2011 do 5 osobników, na stanowiskach zinwentaryzowanych latach wcześniejszych notowano zwykle 10-100 odzywających się samców, zatem na obecnym etapie rozpoznania terenu lokalną populację można szacować na ok. 400-4600 osobników. Gatunek zmniejsza liczebność w wielu regionach kraju z powodu niszczenia siedlisk, przede wszystkim w wyniku obniżenia poziomu wód po melioracjach, regulacji rzek, zasypywania płytkich niewielkich stawów i składowania w nich śmieci. Polska populacja tego gatunku w całości nie jest obecnie zagrożona, jednak populacje lokalne, na terenach o intensywnej działalności człowieka, mają nikłe szanse przetrwania bez podjęcia kroków zaradczych. Populacja w Puszczy Knyszyńskiej prawdopodobnie jest stabilna lub o trendzie spadkowym, jednak brak jest danych to potwierdzających,

1308 Mopek *Barbastella barbastellus*

W chwili obecnej brak jest szczegółowych danych dotyczących liczebności tego gatunku na terenie Puszczy Knyszyńskiej, jednak liczenia prowadzone na potrzeby przygotowania planów ochronnych dla wybranych rezerwatów na tym terenie wskazują, że jest to gatunek rozpowszechniony i liczny (K. Zub. 2010. Ssaki Mammalia 7 rezerwatów przyrody w Puszczy Knyszyńskiej. Opracowanie w ramach przygotowywanych planów ochrony dostosowanych do planu ochrony NATURA 2000.). Mopek jest gatunkiem żerującym głównie w starych drzewostanach, w lukach i na obrzeżach lasu, znajduje więc w Puszczy Knyszyńskiej odpowiednie warunki siedliskowe.

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

W chwili obecnej brak jest szczegółowych danych dotyczących liczebności i rozmieszczenia tego gatunku w puszczy Białowieskiej, jednak według wcześniejszych szacunków na tym terenie żyło ponad 200 bobrów. Ze względu na dobrze rozwiniętą sieć wodną oraz obecność licznych zbiorników wodnych i bagienek śródleśnych bobry znajdują na tym terenie bardzo dogodne warunki do życia. Populacja tych zwierząt jest stabilna, jednak ze względu na okresowe przemieszczanie się bobrów ze względu na lokalne wyczerpywanie się bazy żerowej, trudno jest precyzyjnie określić ich rozmieszczenie. Brak jest jakichkolwiek przewidywań dotyczących pogorszenia się bazy żerowej, więc można uznać, że populacja tego gatunku pozostanie na podobnym poziomie lub będzie rosła.

1352 Wilk *Canis lupus*

Wyniki inwentaryzacji przeprowadzonej w sezonie zimowym 2012/2013 z wykorzystaniem tropień na śniegu wykazały obecność na obszarze Puszczy Knyszyńskiej około 10 watah liczących około 50 osobników. Daje to obecnie wskaźnik liczebności pozwalający na określenie stanu populacji jako właściwy (2,8 osobnika/100 km^2). Również ze względu na wysoką lesistość i dużą biomasę dzikich zwierząt kopytnych warunki środowiskowe można uznać za właściwe dla tego gatunku. W ostatnich latach zmniejszyło się tempo rozwoju infrastruktury drogowej na tym obszarze, co również ma pozytywny wpływ na stan i perspektywy zachowania populacji wilka.

1355 Wydra Lutra lutra

Podobnie jak w przypadku bobra brak jest aktualnych danych dotyczących rozmieszczenia i liczebności wydry na obszarze Puszczy Knyszyńskiej, jednak wcześniejsze dane mówiły o 20-30 osobnikach. Biorąc jednak pod uwagę dobrze rozwiniętą sieć wodną na tym

obszarze oraz wysoką liczebność bobrów, można uznać, że warunki siedliskowe dla tego gatunku są właściwe. Obecność żeremi i zalewów bobrowych wpływa na poprawę bazy żerowej dla tego gatunku, stąd wzrost populacji bobra wpływa pozytywnie na perspektywy zachowania populacji wydry.

1361 Ryś europejski *Lynx lynx*

Wyniki inwentaryzacji przeprowadzonej w sezonie zimowym 2012/2013 z wykorzystaniem tropień na śniegu wykazały obecność na obszarze Puszczy Knyszyńskiej co najmniej 13 osobników rysia. Ze względu na niedoskonałość metody tropień zimowych do oszacowania liczebności tego gatunku (systematycznie zaniżanie liczebności), można przyjąć, że rzeczywista liczebność jest o ok. 50% wyższa. Nadal jednak wskaźniki liczebności są za niskie aby stan populacji uznać za właściwy. Ze względu na wysoką lesistość i dużą biomasę dzikich zwierząt kopytnych warunki środowiskowe można uznać za właściwe dla tego gatunku. Jednak ryś jest gatunkiem wrażliwym na spadek zasobności bazy żerowej (głównie sarny) oraz na rozwój infrastruktury drogowej i budowlanej (niepokojenie, fragmentacja siedlisk) stąd perspektywy zachowania gatunku można uznać za niewłaściwe.

2647 Żubr Bison bonasus

Zgodnie z wynikami ostatniego liczenia żubrów przeprowadzonego przez pracowników LP w Puszczy Knyszyńskiej wiosną 2013, stan populacji tego gatunku na dzień 1 marca 2013 wynosił 113 osobników. Stąd też stan populacji na tym obszarze został uznany za właściwy. Podobnie wskaźniki rozrodu i płodności są zadowalające. Jednym ze wskaźników kardynalnych dla siedliska jest udział lasów liściastych i mieszanych, który na terenie Puszczy Knyszyńskiej jest zbyt niski biorąc pod uwagę wymagania tego gatunku. Jednak udział terenów

otwartych wewnątrz kompleksu leśnego wzrasta, m. in. ze względu na koszenia i zagospodarowanie łąk realizowane w ramach projektu dotyczącego ochrony orlika krzykliwego. Biorąc pod uwagę wzrost liczebności oraz działania związane z poprawą bazy żerowej perspektywy zachowania gatunku można uznać za właściwe.

4. Analiza zagrożeń

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
Siedliska przyrodnicze					
1	**2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **D01.01- ścieżki, szlaki piesze - ścieżki, szlaki piesze**	**J01- pożary i gaszenie pożarów** **B01- zalesianie terenów otwartych**	Głównym zagrożeniem dla siedliska jest eutrofizacja, dość szybko zachodzące procesy sukcesyjne w siedlisku. Należy ograniczać niekontrolowany ruch pojazdów motorowych.
2	**3140** Zbiorniki wodne z ramienicami	Jezioro Wiejki	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **C01.03- wydobywanie torfu-** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **K03.01- konkurencja**	**H01.05- rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych związane z rolnictwem** **H02.06- rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych związane z rolnictwem**	Podstawowe zagrożenie jest związane z melioracjami odwadniającymi w obrębie Niecki Gródecko-Michałowskiej. Zostały one przeprowadzone dla celów rolniczych oraz dla górniczej eksploatacji torfowisk Imszar i Rabinówka. Głównym czynnikiem zagrażającym jakości i trwaniu siedliska są zjawiska związane z odwadnianiem torfowisk w zlewni zbiornika, melioracjami

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					(oraz eutrofizacją powodowaną różnymi czynnikami, najczęściej jako skutek negatywnej działalności człowieka.
3	**3150** Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**G02- infrastruktura sportowa i rekreacyjna** **G05.01- wydeptywanie, nadmierne użytkowanie** **H01 - zanieczyszczenie wód powierzchniowych** **H05.01 - odpadki i odpady stałe** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **K01.02 – zamulenie** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja.** **K02.03 - eutrofizacja**	**J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **J02.03 - regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych**	Głównymi zagrożeniami siedliska jest eutrofizacja i zarastanie zbiorników związane ze spontaniczną sukcesją roślinności, a w sąsiedztwie osad nielegalne grodzenie, zarybianie i budowa infrastruktury takiej jak pomosty i domki letniskowe.
4	**3160** Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	Jezioro Gorbacz	**J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **K02- ewolucja biocenotyczna,**	**H01.05- rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych związane z rolnictwem**	Głównym czynnikiem zagrażającym jakości i trwaniu siedliska są zjawiska związane z odwadnianiem torfowisk w

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			sukcesja. **K02.03 - eutrofizacja** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **C01.03- wydobywanie torfu**	**H02.06- rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych związane z rolnictwem**	zlewni zbiornika, niszczeniem pła, melioracjami (oraz eutrofizacją powodowaną różnymi czynnikami, najczęściej jako skutek negatywnej działalności człowieka. Takie zagrożenia w dużej mierze dotyczą największego w Ostoi zbiornika dystroficznego – Jeziora Gorbacz
5	**3260** Nizinne i rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**A08 – nawożenie (nawozy sztuczne)** **I01- obce gatunki inwazyjne**	**J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie- ogólnie** **J02.03- regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych**	Głównymi zagrożeniami dla siedliska jest wypieranie tego gatunku przez konkurentów, głównie moczarkę *Elodea canadansis* i rogatka *Ceratophyllum demersum.* W przypadku Ostoi większe zagrożenie może stanowić gospodarka rolnicza w sytuacji stosowania znacznych dawek nawozów sztucznych i pestycydów oraz melioracje koryt rzecznych, np. Słoji przy ujściu do Supraśli.
6	**3270** Zalewane, muliste brzegi rzek	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja	**K01.01-erozja rzeczna** **H01.05- rozproszone**	**J02.03- Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu**	Zagrożenia w większości wypadków mają charakter naturalny i wiążą się z

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Knyszyńska	**zanieczyszczenie wód powierzchniowych związane z rolnictwem**	**koryt rzecznych**	dynamiką sezonową wód rzecznych.
7	**4030** Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja - Sukcesja**	**J01- pożary i gaszenie pożarów-** **B01- zalesianie terenów otwartych** **A02.03- usuwanie trawy pod grunty orne**	Głównymi zagrożeniami dla tego siedliska przyrodniczego jest zaprzestanie użytkowania wrzosowiska oraz sukcesja wtórna, przejawiająca się pojawianiem się siewek krzewów i drzew
8	**6210** Murawy kserotermiczne **(***Festuco-Brometea***)**	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **D01.01- ścieżki, szlaki piesze**	**B01- zalesianie terenów otwartych** **E01.03- zabudowa rozproszona**	Obecnie największym zagrożeniem jest naturalna sukcesja roślinności, prowadząca do zarastania siedliska drzewami i krzewami oraz zmian składu gatunkowego. Proces zarastania muraw na opisywanym stanowisku nie jest jeszcze bardzo zaawansowany.
9	**6230** Niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **D01.01- ścieżki, szlaki piesze**	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **E01.03- zabudowa rozproszona**	Obecnie największym zagrożeniem jest naturalna sukcesja roślinności, prowadząca do zarastania siedliska drzewami i krzewami oraz zmian składu gatunkowego

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
10	**6410** Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**A03.01 - intensywne koszenie lub intensyfikacja** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**A02 - zmiana sposobu uprawy** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie- ogólnie**	Najpoważniejszym zagrożeniem dla łąk trzęślicowych jest odchodzenie od tradycyjnej, ekstensywnej gospodarki łąkarskiej, powodujące uruchomienie procesu zarastania lub dominację gatunków ekspansywnych.
11	**6430** Ziołorośla nadrzeczne *Convolvuletalia sepium*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **I01- obce gatunki inwazyjne** **A02.01 – intensyfikacja rolnictwa**	**E01.03- zabudowa rozproszona**	Głównymi zagrożeniami dla tego siedliska przyrodniczego jest inwazja gatunków obcego pochodzenia, intensyfikacja rolnictwa, prowadząca do przekształcania tych terenów w pastwiska oraz ich ruderalizacji.
12	**6510** Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**A02 - zmiana sposobu uprawy** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **I01- obce gatunki inwazyjne** **A03.01- intensywne koszenie lub intensyfikacja**	**A02- zmiana sposobu uprawy** **B01- zalesianie terenów otwartych** **E01.03- zabudowa rozproszona**	Najczęstszymi źródłami zagrożeń są: zaniechanie koszenia, co prowadzi do sukcesji leśnej; nadmierna intensyfikacja koszenia, często połączona z podsiewaniem użytkowych gatunków traw; wkraczanie obcych gatunków inwazyjnych.
13	**7110** Torfowiska wysokie z	Ogół stanowisk w obszarze Natura	**J02.03.02 – regulowanie**	**B07- inne rodzaje praktyk**	W ramach praktyk leśnych nieprawidłowa identyfikacja

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
	roślinnością torfotwórczą (żywe)	2000 Ostoja Knyszyńska	**(prostowanie) koryt rzecznych** **C01.03- wydobywanie torfu** **M01.02- susze i zmniejszenie opadów** **J01- pożary i gaszenie pożarów** **F04.02 - zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.** **G05.01- wydeptywanie, nadmierne użytkowanie**	**leśnych** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **H02.06- rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych związane z rolnictwem** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	mszaru sosnowego może wpływać niekorzystnie na działania prowadzone w ramach gospodarki leśnej. Istotne znaczenie dla siedliska ma utrzymanie wysokiego poziomu wód gruntowych i oligotroficznego charakteru zlewni, zagrożeniem są zatem zmiany stosunków wodnych. W skali ostatnich 30 lat widoczny jest trend zmniejszania się opadów atmosferycznych, w tym zimowych, co wpływa na stopniowe obniżanie wód gruntowych na całym obszarze Natura 2000, jednocześnie pojawiają się długie okresy niedoboru wilgoci związane z suszami.
14	**7120** Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie.** **J02.01.02 - osuszanie terenów bagiennych**	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **K01.03- przesuszenie, utrata zdolności do regeneracji** **J03.01- zmniejszenie lub utrata określonych cech**	Zagrożeniem może być dalsza degradacja siedliska związana z postępującym obniżaniem wód gruntowych, polegająca na całkowitym zaniku gatunków torfowiskowych oraz murszenie torfu prowadzące do zmian

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				siedliska	właściwości fizyko-chemicznych i degradacji torfu.
15	**7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **J.02.01.02 - osuszanie terenów bagiennych** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **H05.01 - odpadki i odpady stałe**	**B01 - zalesianie terenów otwartych** **H02.06- rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych związane z rolnictwem**	Głównymi zagrożeniami dla tego siedliska przyrodniczego są: dawne i kontynuowane prace melioracyjne; zaśmiecanie; zarastanie, będące efektem naturalnej sukcesji roślinności.
16	**7150** Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	Podczas prac na PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopni reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.			
17	**7230** Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **K02.01- zmiana składu gatunkowego, sukcesja**	**A02- zmiana użytkowania terenu** **B01- zalesianie terenów otwartych** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie**	Głównym zagrożeniem jest zaawansowana naturalna sukcesja - postępujące zakrzaczenia wierzb, grupy olsz i trzcinowiska.
18	**91I0** Dąbrowa		**K02- ewolucja biocenotyczna,**	**B07- niewłaściwa gospodarka**	Podstawowe zagrożenie jest

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
	świetlista (*Potentillo albae-Quercetum*)		**sukcesja** **K02.01- zmiana składu gatunkowego, sukcesja** **A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu**	**leśna związana z niewłaściwą identyfikacją siedliska**	związane z brakiem rozpoznania stanowisk dąbrowy, która, podobne jak inne zbiorowiska o małej powierzchni, jest ujmowana w gospodarce leśnej łącznie z innymi siedliskami, co prowadzi do zatarcia indywidualnych cech dąbrowy
19	**9170** Grąd subkontynentalny *(Tilio-Carpinetum, Melitti Carpinetum*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**I02- problematyczne gatunki rodzime** **F03.01.01- szkody spowodowane przez zwierzynę łowną (nadmierna gęstość populacji)** **J03.01- zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska** **J02- zmiany stosunków wodnych w grądach wilgotnych** **K02- ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **K02.01- zmiana składu gatunkowego, sukcesja**	**B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew** **B07 – inne rodzaje praktyk leśnych** **B02.01 - odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	W lasach świeżych zagrożenie stanowi utrzymywanie i wprowadzanie obcych w regionie gatunków drzew (modrzewia) oraz odnowienie i hodowla lasu w oparciu o niewłaściwe składy upraw. Prowadzi to do zatarcia różnic pomiędzy różnymi podzespołami grądu, w szczególności grądu szczyrowego. W przypadku lasów wilgotnych istotne jest utrzymanie właściwych stosunków wodnych i ograniczanie dominacji olchy na rzecz drzewostanów

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					wielogatunkowych. Niewłaściwa gospodarka leśna i użytkowanie lasów - niszczenie runa i warstwy krzewów podczas zrywki.
20	**91D0** Bory i lasy bagienne (*Ledo-Sphagnetum, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **J.02.01.02 - osuszanie terenów bagiennych** **M01.02- susze i zmniejszenie opadów** **F04.02- zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp** **K01.03- wyschnięcie** **K01.04- zatopienie** **H01.05- rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych związane z rolnictwem** **B06- wypas w lasach prywatnych** **B02.02 – wycinka lasu na terenach prywatnych**	**K04.03- zawleczenie chorób (patogeny mikrobowe)** **J03.01- utrata specyficznych cech siedliska**	Bory bagienne są dość stabilne na głębszych torfowiskach, jeśli nie wystąpi zasadnicza zmiana warunków wodno-gruntowych, która doprowadzi w wyniku odwodnienia do mineralizacji torfu. Istotnym czynnikiem jest działalność bobrów powodująca zalewanie i podtopienie siedlisk. Na siedliskach brzezin bagiennych graniczących z łąkami (w lasach prywatnych)zagrożeniem jest sporadyczny wypas i penetracja siedliska przez bydło domowe. Sporadyczne wycinki drzew na gruntach prywatnych dla celów gospodarczych.
21	**91E0**	Ogół stanowisk w	**J02.01 – zasypywanie terenu,**	**J02.03.02 - regulowanie**	Główne zagrożenia to:

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Fraxino-Alnetum*, olsy źródliskowe)	obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**melioracje i osuszanie-ogólnie** **J02.05.04- zbiorniki wodne** **K04.03- zawleczenie chorób (patogeny mikrobowe)** **K01.04- zatopienie** **K04.05 - szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)** **B02.02- wycinka lasu** **B06- wypas w lasach** **G05.09- płoty, ogrodzenia** **H05.01- odpadki i odpady stałe**	**(prostowanie) koryt rzecznych** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie-ogólnie** **I01 - obce gatunki inwazyjne** **B03 - eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania** **B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew**	przekształcenie w przeszłości dolin madowych w użytki zielone przez zmianę stosunków wodnych; podtopienia wywołane przez bobry; wycinka lasu i wypas na terenach prywatnych; podatność na wnikanie gatunków inwazyjnych.
22	**91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**K04.03- zawleczenie chorób (patogeny mikrobowe)** **K01.04- zatopienie** **K04.05 - szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)**	**I01 - obce gatunki inwazyjne** **B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew**	Poza typowymi zagrożeniami siedlisk wilgotnych, których przyczyną są zmiany gospodarki wodnej, istotne znaczenie ma zespół oddziaływań związanych z gospodarka leśną. Inne zagrożenia to zespoły chorobowe powodujące zamieranie jesionu i wiązów oraz zmiany klimatyczne

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					(późne przymrozki i długotrwała susza).
Gatunki roślin					
1	**1393** Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus (Drepanocladus vernicosus)*	uroczysko Łosiniany	**B01.01 - zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime)** **K02.01- zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych,** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **K02.03 - eutrofizacja (naturalna)**	Sukcesja wtórna na torfowiskach nieleśnych i ich zalesianie, potencjalnie eutrofizacja.
		rez. Kozłowy Ług	**J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **K02.03 – eutrofizacja (naturalna)** **I02 - problematyczne gatunki rodzime**	**J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **K02.03 – eutrofizacja (naturalna)**	Sukcesja wtórna na torfowiskach nieleśnych i ich zalesianie, eutrofizacja. Problematyczne gatunki rodzime – działalność bobrów
		rez. Bahno w Borkach, rez. Stare Biele	**K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	Sukcesja wtórna na torfowiskach nieleśnych.
2	**1437**	wszystkie	**K02.01 - zmiana składu**	**K02.01 - zmiana składu**	Zmiany składu gatunkowego

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
	Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*	stanowiska gatunku w obszarze	**gatunkowego (sukcesja)**	**gatunkowego (sukcesja)**	okrajków lasów mieszanych i borów mieszanych świeżych: rozwój ekspansywnych bylin i gatunków podszytu, wzrost zacienienia
3	**1477** Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*	wszystkie stanowiska gatunku w obszarze	**K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **F04.01 - plądrowanie stanowisk roślin**	**K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **F04.01 - plądrowanie stanowisk roślin**	Zmiany składu gatunkowego okrajków borów świeżych i borów mieszanych świeżych: rozwój ekspansywnych bylin, krzewinek i gatunków podszytu, wzrost zacienienia. Wykopywanie i zrywanie roślin.
4	**1903** Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*	uroczysko Łosiniany	**A03.03 - zaniechanie/brak koszenia** **B01.01 - zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime),** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja),** **I02 - problematyczne gatunki rodzime**	**K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja),** **K02.03 – eutrofizacja (naturalna),** **I02 - problematyczne gatunki rodzime**	Sukcesja wtórna i zalesianie torfowisk nieleśnych, podtapianie w wyniku działalności bobrów, potencjalnie wzrost żyzności siedliska. Problematyczne gatunki rodzime – działalność bobrów
		rez. Bahno w Borkach	**A03.03 - zaniechanie/brak koszenia** **K02.01 - zmiana składu**	**A03.03 - zaniechanie/brak koszenia,** **K02.01 - zmiana składu**	Sukcesja wtórna na torfowiskach nieleśnych w warunkach ochrony ścisłej.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			gatunkowego (sukcesja)	**gatunkowego (sukcesja)**	
5	**1939** Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*	wszystkie stanowiska gatunku w obszarze	**B07 - inne rodzaje praktyk leśnych** **D01.01 - ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**B07 - inne rodzaje praktyk leśnych** **D01.01 - ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	Składowanie drewna, użytkowanie dróg leśnych mogące powodować przypadkowe niszczenie stanowisk, należy jednak podkreślić, że utrzymywanie dróg leśnych ma kluczowe znaczenie dla rozwoju zbiorowisk okrajkowych, w których gatunek występuje. Sukcesja wtórna: zarastanie okrajków leśnych przez wysokie byliny, krzewy i drzewa.
6	**1617** Starodub łąkowy *Ostericum palustre*	wszystkie stanowiska gatunku w obszarze	**A03.03 - zaniechanie/brak koszenia** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**A03.03 - zaniechanie/brak koszenia,** **K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	Zaprzestanie użytkowania kośnego łąk i mechowisk śródleśnych, sukcesja wtórna na siedliskach nieleśnych.
Gatunki zwierząt					
1	**1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub**	Czerwończyk nieparek ma cechy charakterystyczne dla gatunków o otwartej strukturze populacji. Znaczna liczba stanowisk (często o bardzo niewielkiej powierzchni) przy jednoczesnych niskich

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			A03.03 – zaniechanie/brak koszenia **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**roślinności karłowatej** **A03.03 – zaniechanie/brak koszenia** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego, sukcesja**	obserwowanych zagęszczeniach imagines w skali lokalnej oraz duże zdolności dyspersji sprawiają, że zagrożenia powinny być rozpatrywane w skali całego obszaru Natura 2000. Na obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo często koszenie powoduje śmiertelność stadiów preimaginalnych, a także ogranicza dostęp do bazy roślin żywicielskich gąsienic oraz roślin nektarodajnych. Z kolei zarastanie obszarów nieużytkowanych drzewami i krzewami poza powolną zmianą składu gatunkowego roślinności skutkuje dodatkowo ograniczeniem przestrzeni do latania dla gatunków łąkowych, do których należy czerwończyk nieparek. Wymienione zagrożenia oddziaływają jednak bardzo lokalnie, a mobilność imagines,

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					szerokie rozprzestrzenienie potencjalnych roślin żywicielskich oraz różnorodność sposobów użytkowania terenu sprawiają, że sytuacja gatunku na terenie obszaru Natura 2000 wydaje się być w tym momencie stabilna.
2	**4030** Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	Cm_Grzybowce1 Grzybowce Od ok. N: 53°6'36.20" E: 23°41'50" do ok. N: 53°6'36.50" E: 23°43'13" fragmenty kilku działek pod linią energetyczną i nad linią gazową	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Wzrost drzew w sąsiadujących nasadzeniach jak również w pasie oddzielającym teren pod linią telefoniczną i nad linią gazową doprowadził do wzrostu zacienienia. Samo stanowisko podlega sukcesji. Nadmierne zarastanie wskutek zbyt rzadkich zabiegów usuwania nalotu oraz dalszy wzrost drzew w otoczeniu otwartych pasów może pogłębiać niekorzystne zmiany na stanowisku.
		Cm_Grzybowce2 Grzybowce N: 53°6'32.50" E: 23°44'40" na ugorze, dz. nr 162	-	-	Zagrożenia trudne do sprecyzowania. Jest to teren prywatny. Obserwowana w roku 2011 samica odwiedzała kwiaty, prawdopodobnie nie jest to miejsce lęgowe.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Cm_Grzybowce4 Grzybowce N: 53°6'32" E: 23°45'30" płn-wsch fragment działki nr 542 (oddziału 251)	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02.01: W miarę wzrostu drzew w następnych latach (po roku 1999) nastąpiło pogorszenie warunków siedliska aż do całkowitego zaniku stanowiska. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Grzybowce3 Grzybowce N: 53°6'59" E: 23°45'27" na zrębie wsch. część oddz. 239	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02.01: Jednorazową obserwację wykonano w 1998 roku. Prawdopodobnie doszło do zaniku stanowiska na skutek wzrostu drzew. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Grzybowce5 Grzybowce N: 53°6'18.70" E: 23°44'38.70" płn-	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02.01: Jednorazową obserwację wykonano w 1998 roku. Prawdopodobnie doszło do

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		wsch fragment działki nr 542 (oddziału 251)			zaniku stanowiska na skutek wzrostu drzew. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Lipnik_szosa Lipnik-szosa Od ok. N: 53°6'35" E: 23°45'56" do ok. N: 53°6'34" E: 23°47'10" wzdłuż szosy	**D01.02 – drogi, autostrady**	**D01.02 – drogi, autostrady**	Motyle były obserwowane w latach 1998-1999. W ciągu ostatnich kilku lat przeprowadzane są intensywne zabiegi pielęgnacyjne wzdłuż szosy Białystok-Bobrowniki (regularne wykaszanie pobocza w szerokim pasie), które przyczyniają się do usuwania roślin nektarodajnych i rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca).
		Cm_Lipnik1 Lipnik N: 53º06'59.30"; E: 23º46'26.80" zrąb w oddziale 238A	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji** **B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)** **K02 – ewolucja**	Ad B02: Przy okazji usuwania nalotu może cierpieć szczodrzeniec. Ad B02.01: W miarę wzrostu drzew w następnych latach nastąpi pogorszenie warunków siedliska aż do całkowitego

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				biocenotyczna, sukcesja **F05.06 – zbieranie w celach kolekcjonerskich**	zaniku stanowiska. Obecnie (2013 r.) czynnik ten jeszcze nie oddziaływuje negatywnie. Ad K02: Stopniowe zarastanie drzewami i krzewami fragmentu zrębu pozostawionego do naturalnej sukcesji będzie powodować pogorszenie warunków w tej części siedliska. Ad F05.06: Gatunek atrakcyjny dla zbieraczy-kłusowników, występujący obecnie w Polsce niemal wyłącznie w Puszczy Knyszyńskiej.
		Cm_Skroblaki Skroblaki Od ok. N: 53°7'35.3" E: 23°48'18" do ok. N: 53°7'50" E: 23°48'4" oddział 329 i fragment drogi (dz. nr 30)	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	-	W 1998 roku stwierdzono pogorszenie warunków siedliskowych na skutek wzrostu drzew, a także zarastania fragmentu terenu pod linią energetyczną. W późniejszych latach gatunek nie był tu obserwowany.
		Cm_Luzany Skroblaki-Łużany N 53º07'49.00"; E	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Według stanu na rok 2013 można mówić o potencjalnych zagrożeniach dla siedliska.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		23°49'33.70" pas pod linią wys. nap. graniczący od północy z oddz. 367 i 368; 17.08.2008 także N: 53°07'50" E: 23°48'31"	**D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne**	**D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne** **F05.06 – zbieranie w celach kolekcjonerskich**	Ad K02: Nadmierne zarastanie drzewami i krzewami z powodu rzadko wykonywanych zabiegów pielęgnacyjnych będzie przyczyniać się do zaniku stanowiska. Ad D02.01.01: W czasie usuwania podrostu drzew i krzewów może ucierpieć szczodrzeniec. Ad F05.06: Gatunek atrakcyjny dla zbieraczy-kłusowników, występujący obecnie w Polsce niemal wyłącznie w Puszczy Knyszyńskiej.
		Cm_Luzany2 Łużany Od ok. N: 53°9'0" E: 23°50'41" do ok. N: 53°9'19.50" E: 23°50'14.60" droga do Kruszynian (dz. 410/2 i 378	-	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Luzany3 Łużany	-	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie**	Ad B02: W przypadku braku kolejnych

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Ok. N: 53°9'31" E: 23°51'20" droga (dz. 411 i oddział 186)		**lasów i plantacji**	zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Narejki1 Narejki N: 53°6'14.50" E: 23°51'6" fragment oddziału 394B (część powierzchni działek nr 209, 210, 211, 212) N: 53°6'27" E: 23°50'49" fragment oddziału 394B (część powierzchni działki nr 239)	**B01 – zalesianie terenów otwartych** **B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Ad B01 i Ad B02.01: Nastąpiło pogorszenie stanu siedliska i znaczne ograniczenie przestrzeni otwartych. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska. Ad K02: W miarę wzrostu drzew oraz naturalnego zarastania może następować dalsze pogorszenie warunków siedliskowych.
		Cm_Narejki2 Narejki N: 53°6'24" E: 23°50'46" (fragmenty działek 276/3, 278, 279/2, 279/1, 280 i 281	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad K02: Wzrost drzew spowodował ograniczenie przestrzeni życiowej Ad B02: W przypadku braku zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					szafrańca siedliska.
		Cm_Chomontowce Chomontowce N: 53°8'53" E: 23°53'33" działki nr 96, 97, 98, 99 i fragment działki nr 95/5	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**B01 – zalesianie terenów otwartych** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	W czasie jednorazowej wizyty w roku 1999 bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono. Dopóki nie nastąpi aktualizacja danych można mówić jedynie o zagrożeniach potencjalnych.
		Cm_Kruszyniany Kruszyniany N 53º08'46.70" E 23º48'19.70" zręby w oddziałach 193 i 194; **Nadl. Waliły**	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji** **F05.06 – zbieranie w celach kolekcjonerskich**	Ad B02.01: W miarę wzrostu drzew postępuje pogorszenie warunków siedliska aż do całkowitego zaniku stanowiska w niedalekiej przyszłości. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska. Ad F05.06: Gatunek atrakcyjny dla zbieraczy-kłusowników, występujący obecnie w Polsce niemal wyłącznie w Puszczy Knyszyńskiej.
		Cm_Kruszyniany2 Kruszyniany	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie**	Ad K02: Zarastanie drzewami i

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		N: 53°10'13" E: 23°47'52" fragment działki nr 80/5 (widny las) i drogi Sanniki-Kruszyniany nr 380; **Nadl. Krynki**		**lasów i plantacji**	krzewami oraz wzrost drzew przyczyniły się do zaniku stanowiska. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Kruszyniany3 Kruszyniany N: 53°9'59" E: 23°49'30" droga Łużany-Kruszyniany nr 375; **Nadl. Krynki**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska. Ad K02: Wzrost drzew powoduje zwiększenie zacienienia poboczy dróg, a dodatkowo postępuje zarastanie niewielkich otwartych powierzchni.
		Cm_Luzany4 N: 53°9’40’’ E: 23°49’47.8’’ droga Łużany-Kruszyniany nr 375, Nadl. Krynki	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					Ad K02: Wzrost drzew powoduje zwiększenie zacienienia poboczy dróg, a dodatkowo postępuje zarastanie niewielkich otwartych powierzchni.
		Cm_Sanniki Sanniki N: 53°10'28" E: 23°47'0" (młodnik w oddziale 536) i N: 53°10'15.70" E: 23°46'58" (droga oraz młodnik w oddziale 552); Nadl. Krynki	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02.01: W miarę wzrostu drzew w następnych latach nastąpiło pogorszenie warunków siedliska aż do całkowitego zaniku stanowiska. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Plebanowo Plebanowo N: 53°13'25" E: 23°45'45" fragmenty działek nr 175, 176 i 241 (oddziału leśnego 159); **Nadl. Krynki**	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Z uwagi na jednorazową obserwację w 1998 roku, można mówić jedynie o zagrożeniach potencjalnych. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					szlaczkonia szafrańca siedliska.
		Cm_Zubry Zubry N: 53°4'31" E: 23°47'43" Działka 10/2 głównie jej północna część, grunty prywatne	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska.
3	**4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	Lh_Walily_Stacja Waliły-Stacja N: 53°6'46.80" E: 23°40'46" część powierzchni działek nr 177 i 178 (łąki nad rz. Supraśl)	**A03 – koszenie/ścinanie trawy**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A03.03 – zaniechanie/brak koszenia** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Ad A03: Zbyt wczesne koszenie łąki (na podstawie obserwacji z 1998 i 2007 roku) zapewne ogranicza liczebność populacji gatunku. Ad A03.01, A03.03 i K02: Zbyt intensywna uprawa łąki, a w przypadku zaprzestania uprawy, zarastanie siedliska roślinami zielnymi, m.in. trzciną i wiązówką mogłyby się przyczynić do zaniku stanowiska.
		Lh_Walily Waliły N: 53°9'3.20" E: 23°35'50" część powierzchni	**A03 – koszenie/ścinanie trawy** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub**	Gatunek jest mniej liczny w oddz. 180Ao i fragmencie oddziału 180Ap, gdzie łąka jest koszona raz w roku w sierpniu, niż na działce nr 44 i części

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		działek nr (42), 43, 44, 46, 50 oraz działki 51/2 należącej do Lasów (oddz. 180Ao cały, 180Ap część do rowu), (45, 47, 48, 49)		**roślinności karłowatej**	działki nr 43, gdzie z drugiej strony niektóre płaty rdestu wężownika zarastają wiązówką błotną i trzciną. Potencjalnym zagrożeniem może być intensyfikacja gospodarki rolnej, połączona z usunięciem nielicznych krzewów.
		Lh_Pilatowszczyzna Piłatowszczyzna N: 53°7'38.60" E: 23°40'44.30" część powierzchni działek nr 168/1, 169, 170, 171, 172, 176/1, 292 przy oddziale leśnym 379a	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Na podstawie jednej wizyty dn. 17.07.2007 stwierdzono zarastanie części powierzchni pokrzywą. Potencjalnymi zagrożeniami mogą być czynniki związane z intensyfikacją gospodarki rolnej.
		Lh_Straszewo Straszewo N: 53°5'59.40" E: 23°43'18.50" fragment działki nr 3	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	Z uwagi na skąpe i dosyć stare dane z 1999 roku można mówić jedynie o potencjalnych zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej, lub też związanych z zarastaniem bylinami i zmianą charakteru siedliska.
		Lh_Suprasl1 Lh_Suprasl2	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa**	Ad D01.02 (lub A10.01): Usuwanie drzew i krzewów

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Podsupraśl N: 53°13'3.30" E: 23°20'24.30" część powierzchni działki nr 364 (oddziałów 160mx i 160nx); N: 53°13'0.20" E: 23°20'28.60" część powierzchni działki nr 259/1 (oddziału 175g)	**D01.02 – drogi, autostrady** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej)**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	rosnących przy szosie (działka 1229) zmniejsza ilość wiatrochronów. Ad K02.01: Zarastanie roślinami zielnymi, głównie wiązówką błotną, ogranicza dostępność rdestu wężownika. Ad A02.01 i A03.01: W przypadku użytkowania lub intensyfikacji użytkowania łąk, nielicznie występujący tu cz. fioletek może być silnie zagrożony.
		Lh_Debowik Dębowik (Obręb Supraśl) Działka nr 963/7 Mały fragment działki 963/4 (oddziału 196ax) N: 53°12'19" E: 23°22'14.0"	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny**	Ad K02.01: Zarastanie niektórych fragmentów siedliska trzciną i w mniejszym stopniu krzewami. Ad A03.01 i A04.02: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.
		Lh_Krzemienne Krzemienne	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa**	Z uwagi na tylko dwukrotne obserwacje (2008 i 2010 r.)

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		N: 53°11'45" E: 23°24'28.60" część powierzchni działek nr 1/10, 24/1, 9, 2/1		**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	można mówić jedynie o potencjalnych zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej, wycinką pasów krzewów rosnących na miedzach (wiatrochrony), a z drugiej strony z postępującym zarastaniem roślinami zielnymi, a także, poza miejscem lęgowym, drzewami.
		Lh_Stryjen1 Kol. Stryjeńszczyzna N: 53°12'17" E: 23°27'45.70" fragment działki nr 62/1	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	Z uwagi na skąpe dane z 2007 roku można mówić o potencjalnych zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej, lub też związanych z zarastaniem i zmianą charakteru siedliska.
		Lh_Stryjen2 Kol. Stryjeńszczyzna Fragmenty działki nr 4/5 N: 53°12'20" E: 23°27'34 "	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A04.01 – wypas intensywny**	Ad A02.01, A03.01, A04.02/A04.01 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej	
		Lh_Sokolda1 Sokołda N: 53°14'58.60" E: 23°28'34.30" część powierzchni działek nr 228, 227, 226, 225, 224 wzdłuż arboretum	**D01.02 – drogi, autostrady** **D01.03 – parkingi samochodowe i miejsca postojowe**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	Wybudowanie przy miejscu upamiętnienia powstańców listopadowych parkingu i dojazdu do niego, spowodowało zniszczenie siedliska w obrębie działek ewidencyjnych 228, 227 i 226 (przy wschodnim skraju), na długości ok. 30-35 m od szosy. Na wschodnich skrajach działek 224 i 225 potencjalnym zagrożeniem może być intensyfikacja gospodarki rolnej lub z drugiej strony niekorzystna dla cz. fioletka sukcesja zbiorowisk roślinnych.
		Lh_Sokolda2 Sokołda N: 53°14'59.64" E: 23°28'18.60" fragment działki nr 29 przy drodze. Potencjalne siedliska: dz. 189, 192, 193, 194, 195	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Z uwagi na skąpe dane z 2007 roku można mówić jedynie o potencjalnych zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej oraz z zarastaniem niektórych fragmentów krzewami i roślinami zielnymi.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		przy lesie i nasypie kolejki (N: 53°15'7.50" E: 23°27'58.60")		**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	
		Lh_Podlaznie Podłaźnie N: 53°14'21.10" E: 23°28'36" część powierzchni działki nr 157	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	-	Na podstawie jednej wizyty, dn. 18.07.2007, stwierdzono w pobliżu przekształcenie środowiska z powodu rozbudowy bliżej nieokreślonej infrastruktury.
		Lh_Laznie Rezerwat Surażkowo/Łaźnie N: 53°13'45.40" E: 23°27'27.60" część powierzchni działek nr 250, 251, 252, 253	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Na podstawie jednej wizyty, dn. 13.08.2007 stwierdzono zbyt wczesne wykoszenie łąki, jak na optymalne wymagania czerwończyka fioletka. Potencjalnie można mówić o zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej połączoną z usuwaniem krzewów na miedzach.
		Lh_Downiewo1 Downiewo1 N: 53°8’19” E: 23°28’11” Południowa część działki 143	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub**	Ad A03.01. Łąka jest obecnie użytkowana, a populacja czerwończyka fioletka prawdopodobnie skutkiem tego bardzo niewielka

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				roślinności karłowatej	
		Lh_Poltoracz Leśnictwo Królowy Most Półtoraczka N: 53°10’57” E: 23°25’01” oddział nr 63h	-	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.
		Lh_Zajma_szosa (Obręb Zajma) Zajma-szosa N: 53°6’33” E: 23°27’32.80” działka nr 459	-	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.
		Lh_Downiewo2 Downiewo 2 N: 53°7’37” E: 23°29’32” północna część działki nr 400/1	-	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Lh_Sokole Sokole oddziały nr 48 i 57 N: 53°4’20’’ E: 23°32’29’’	-	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.
		Lh_Lukiany Łukiany N: 53°6’7’’ E: 23°21’58’’ działka nr 7	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.
		Lh_Straz Straż N: 53°19'33.70" E: 23°23'32.80" część powierzchni działek nr 566, 579, 580 (potencjalnie cała łąka - Morgi)	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Z uwagi na skąpe dane z 2007 roku można mówić jedynie o potencjalnych zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej oraz z zarastaniem niektórych fragmentów krzewami i bylinami.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	
		Lh_Pogiblo Kol. Pogibło N: 53°19'59" E: 23°25'30" część powierzchni działek nr 583, 584, 585, 15, 16, 17, (18?)	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Z uwagi na skąpe dane z 2007 roku można mówić jedynie o potencjalnych zagrożeniach związanych z intensyfikacją gospodarki rolnej.
		Lh_Ogrodniczki Ogrodniczki (w granicach Ostoi) działka nr 4	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	W przypadku braku koszenia będzie postępować zarastanie bylinami i krzewami.
		Lh_Ogrodniczki_poza Ogrodniczki (przy granicy Ostoi) Przynajmniej kilkadziesiąt różnych działek	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej**	Intensyfikacja gospodarki rolnej przyczynia się do spadku liczebności czerwończyka fioletka na większości obszaru. Z kolei fragmenty Nieużytkowane zarastają pokrzywą i trzciną
		Lh_Swisloczany Świsłoczany (przy	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	-	Niektóre fragmenty siedliska mogą nadmiernie zarosnąć

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		granicy Ostoi) N: 53°5'44.90" E: 23°51'44" część powierzchni działki nr 142/1, także 154? i 136/1? (oddz. 342A, częściowo także 342?)	**B01 – zalesianie terenów otwartych**		drzewami, krzewami i bylinami. Zalesianie od strony południowej może powodować zacienienie części siedliska.
		Lh_Bielewicze Bielewicze N: 53°5'38.0" E: 23°41'57 Fragmenty (nieleśne i głównie południowe) działki 282/5	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)**	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)** **A02.01 – intensyfikacja rolnictwa** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Fragment działki zasiedlany przez czerwończyka fioletka nie jest obecnie użytkowany – w przyszłości zagrażają mu zmiany sukcesyjne lub z drugiej strony intensyfikacja użytkowania
		Lh_Rabinowka Rezerwat Rabinówka Działka nr 768	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.01.05 – intensywny wypas zwierząt mieszanych**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej** **K02 – ewolucja**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka. K02, A03.01, A04.01.05 Fragmenty potencjalne siedlisk mocno zarastają, a inne z kolei są użytkowane zbyt

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				biocenotyczna, sukcesja	intensywnie. Nie wszystkie zostały objęte projektem orlikowym
		Lh_Nietupa Nietupa Działka nr 26 i częściowo 25	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Fragment działki zasiedlany przez czerwończyka fioletka nie jest obecnie użytkowany – w przyszłości zagrażają mu zmiany sukcesyjne lub z drugiej strony intensyfikacja użytkowania
		Lh_Kruszyniany Rezerwat Nietupa/Kruszyniany; część powierzchni działek 72/13 i 77	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny** **A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej** **K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka. K02, A03.01 Fragmenty potencjalne siedlisk mocno zarastają, a inne z kolei są użytkowane zbyt intensywnie, Nie wszystkie zostaną objęte projektem orlikowym.
		Lh_Wierobie Wierobie Nieleśna część działki 348/1 Oddział 341h	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A04.02 – wypas nieintensywny**	Ad A03.01, A04.02 i A10.01: W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				A10.01 – usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej	niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka.
		Lh_Downiewo3 Downiewo 3 Działki: 404, 406, 407	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Fragmenty potencjalnych siedlisk mocno zarastają
		Lh_Dworzysk Dworzysk Oddziały 55o i 55p Leśnictwo Budzisk, Nadl. Czarna Białostocka	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Na stanowisku pojawia się podrost drzew i krzewów.
		Lh_Kundzicze N: 53° 12’ 47.2” E: 23° 47’ 40.8”	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Fragment działki zasiedlany przez czerwończyka fioletka nie jest obecnie użytkowany – w przyszłości zagrażają mu zmiany sukcesyjne lub z drugiej strony intensyfikacja użytkowania.
		Lh_Sanniki N: 53° 10’ 45.7” E: 23° 46’ 26.8”	**K02.01 – zmiana składu gatunkowego, sukcesja**	**A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	W ramach programu ochrony orlika krzykliwego potencjalnie niekorzystna mogłaby być nadmierna eksploatacja łąki i niedostosowanie się do zaleceń proponowanych dla cz. fioletka

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Lh_Zubry Zubry N: 53°4'58" E: 23°45'9" Fragmenty działek 390/1 i 399/1	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja**	Fragmenty potencjalnych siedlisk mocno zarastają, a inne z kolei są użytkowane zbyt intensywnie
4	**4042** Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	Pe_Grzybowce1 Grzybowce Od ok. N: 53°6'36.20" E: 23°41'50" do ok. N: 53°6'36.50" E: 23°43'13" fragmenty kilku działek pod linią energetyczną i nad linią gazową	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Wzrost drzew w sąsiadujących nasadzeniach jak również pasie oddzielającym teren pod linią telefoniczną i nad linią gazową doprowadził do wzrostu zacienienia. Samo stanowisko podlega sukcesji. Nadmierne zarastanie wskutek zbyt rzadkich zabiegów usuwania nalotu oraz dalszy wzrost drzew w otoczeniu otwartych pasów może pogłębiać niekorzystne zmiany na stanowisku.
		Pe_Grzybowce2 Grzybowce N: 53°6'32" E: 23°45'30" płn-wsch fragment działki nr 542 (oddziału 251)	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02.01: W miarę wzrostu drzew w następnych latach (po roku 1999) nastąpiło pogorszenie warunków siedliska aż do całkowitego zaniku stanowiska. Ad B02: W przypadku braku kolejnych

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla modraszka eroidesa siedliska.
		Pe_Skroblaki Skroblaki N: 53°7'28.70" E: 23°48'18.9" fragmenty działek nr 223/2, 198 i 363/4	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	Zagrożenia trudne do sprecyzowania. Jeden osobnik został zaobserwowany (w 2004 r.) z dala od obecności rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca).
		Pe_Luzany Skroblaki-Łużany N: 53°7'49.30" E: 23°49'32.70" granica oddziałów 368/369 (pod linią wys. nap.)	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Nadmierne zarastanie drzewami i krzewami z powodu rzadko wykonywanych zabiegów pielęgnacyjnych.
		Pe_Narejki Narejki N: 53°6'14.50" E: 23°51'6" fragment oddziału 394B (część powierzchni działek nr 209, 210, 211, 212)	**B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad B02.01: W miarę wzrostu drzew w następnych latach (po roku 1999) nastąpiło pogorszenie warunków siedliska aż do całkowitego zaniku populacji. Ad B02: W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec nie

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					pojawią się nowe dogodne dla modraszka eroidesa siedliska.
		Pe_Sanniki Sanniki N: 53°10'17.10" E: 23°47'1" płd-wsch skraj oddziału 536 (działki nr 405)	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji**	Ad 160: W przypadku braku zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla modraszka eroidesa siedliska.
		Pe_Gorany Górany N: 53°13'32.40" E: 23°40'36" fragmenty działek nr 168 i 169/1 (przy szkółce - oddział 228)	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	Zagrożenia trudne do sprecyzowania. W miejscu obserwacji gatunku w 2000 roku nie znaleziono rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca).
5	**1042** Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	Lp_Zarzeczany Zarzeczany zachodnie zabagnione fragmenty działek 138 i 139	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **J02.01.02 – osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **J02.01.02 - osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych**	Sukcesja roślinności, zmniejszenie lustra wody, wypłycanie Zagrożenie przesuszeniem i wysychaniem spowodowane odwadnianiem
		Lp_Wyzary Zbiornik wodny zlokalizowany w obrębie działek 335 i 341/3	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	Zbiornik powstał w wyniku działalności bobrów, ale trudno przewidzieć jakie będą jego dalsze losy
		Lp_Radunin	**U – nieznane zagrożenie lub**	**U – nieznane zagrożenie lub**	Zagrożenia trudne do

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
		Północno-zachodnia część działki 822	**nacisk**	**nacisk**	sprecyzowania – obserwowane tylko pojedyncze osobniki być może w efekcie dyspersji z bardziej dogodnego siedliska np. Lp_Wyzary
		Lp_Gorka 12/1 brzegi zbiornika wodnego	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	Siedlisko ma charakter suboptymalny (staw rybny na brzegu którego obserwowany był pojedynczy osobnik).
6	**1037** Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*	Oc_Las_Cieliczanski Las Cieliczański	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	**U – nieznane zagrożenie lub nacisk**	Miejsce obserwacji nie jest siedliskiem lęgowym gatunku więc nie można zdefiniować zagrożeń
7	**1065** Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	*Ea_Losiniany1, Ea_Losiniany2*	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A03.03 – zaniechanie/brak koszenia**	**K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja** **A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja** **A03.03 – zaniechanie/brak koszenia**	Płat *Ea_Losiniany1* (gdzie gatunek został stwierdzony) jest obecnie nieużytkowany i mocno zarasta, płat *Ea_Losiniany2* (gdzie gatunek prawdopodobnie również występuje ze względu na obecność odpowiedniego siedliska) jest częściowo koszony (w niekorzystny dla gatunku sposób), a częściowo pozostawiony bez użytkowania
8	**1014** Poczwarówka zwężona	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja	**J02.01 – Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie**	**A07 – stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych**	Degradacja odpowiednich siedlisk jest podstawowym zagrożeniem dla gatunku.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
	Vertigo angustior	Knyszyńska	**K02.03 – Eutrofizacja (naturalna)** **A04.03 – Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu**	**G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna** **B01 – Zalesianie terenów otwartych**	Niebezpieczne wydają się być również eutrofizacji terenów podmokłych oraz zmiany sposobu użytkowania gruntów, na których są zlokalizowane stanowiska ślimaka
9	**1086** Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew**	**brak**	Głównym zagrożeniem dla zgniotka cynobrowego jest usuwanie drzew martwych i zamierających
10	**1924** Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**U – Nieznane zagrożenie lub nacisk**	**F04.02 – zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.**	Potencjalnym zagrożeniem ze strony człowieka dla pogrzybnicy może być nadmierna eksploatacja miejsc jego występowania w zakresie zbioru grzybów..
11	**1145** Piskorz *Misgurnus fossilis*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)** **J02.05.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy**	**D01.02 – drogi, autostrady** **I01 – obce gatunki inwazyjne** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie** **J02.03 – regulowanie**	Zniszczenie środowiska życia poprzez obwałowanie i kanalizację rzek oraz odcięcie starorzeczy od koryt uniemożliwia kontakty między lokalnymi populacjami i możliwości naturalnej restytucji. Grozi to powstaniem izolowanych populacji, które są bardziej podatne na wyginięcie.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
				(prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych **G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna**	
12	**1098** Minogi czarnomorskie *Eudontomyzon Sp.*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)** **J02.05.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy**	**D01.02 – drogi, autostrady** **I01 – obce gatunki inwazyjne** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie** **J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych** **G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna**	Zniszczenie środowiska życia poprzez obwałowanie i kanalizację rzek oraz odcięcie starorzeczy od koryt uniemożliwia kontakty między lokalnymi populacjami i możliwości naturalnej restytucji. Grozi to powstaniem izolowanych populacji, które są bardziej podatne na wyginięcie.
13	**1163** Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)**	**D01.02 – drogi, autostrady**	Zniszczenie środowiska życia poprzez obwałowanie i kanalizację rzek oraz odcięcie

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			J02.05.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy	**I01 – obce gatunki inwazyjne** **J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie** **J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych** **G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna**	starorzeczy od koryt uniemożliwia kontakty między lokalnymi populacjami i możliwości naturalnej restytucji. Grozi to powstaniem izolowanych populacji, które są bardziej podatne na wyginięcie.
14	**1188** Kumak nizinny *Bombina bombina*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**J02.01 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie (melioracje)** **G01.03 – pojazdy zmotoryzowane** **J02.01.03 – wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfiarek**	**A07 – stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych** **G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna** **L08 – powódź (procesy naturalne)**	Zanik miejsc odpowiednich do rozrodu jest podstawowym zagrożeniem dla gatunku jak również fragmentacja krajobrazu i powstawanie barier lub uniemożliwiających dyspersję osobników i kolonizowanie nowo powstających zbiorników. Niekorzystny wpływ na populacje kumaków i innych płazów ma praktyka zarybiania

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			F01.01 – intensywna hodowla ryb, intensyfikacja **K02.03 – eutrofizacja (naturalna)** **G05 - inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka**	**M01.02 – susze i zmniejszenie opadów**	drobnych zbiorników wodnych
15	**1166** Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**J02.01 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie (melioracje)** **G01.03 – pojazdy zmotoryzowane** **J02.01.03 – wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfiarek** **F01.01 – intensywna hodowla ryb, intensyfikacja** **K02.03 – eutrofizacja (naturalna)** **G05 - inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez**	**A07 – stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych** **G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna** **L08 – powódź (procesy naturalne)** **M01.02 – susze i zmniejszenie opadów**	Zanik miejsc odpowiednich do rozrodu jest podstawowym zagrożeniem dla gatunku jak również fragmentacja krajobrazu i powstawanie barier lub uniemożliwiających dyspersję osobników i kolonizowanie nowo powstających zbiorników. Zagrożenie stanowi również zarastanie zbiorników połączone często z eutrofizacją

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			działalność człowieka		
16	**1308** Mopek *Barbastella barbastellus*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**G05 - Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka** **B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew**	**X - brak zagrożeń i nacisków**	Przypadkowe niszczenie miejsc zimowania na skutek działalności człowieka na osad ludzkich oraz niszczenie potencjalnych kryjówek letnich na skutek usuwania martwych i zamierających drzew.
17	**1337** Bóbr europejski *Castor fiber*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**F03.02.03 - Chwytanie, trucie, kłusownictwo**	**X - brak zagrożeń i nacisków**	Niszczenie tam i żeremi na terenach gdzie działalność bobrów powoduje konflikty z interesami człowieka, powodująca ginięcie zwierząt.
18	**1352** Wilk *Canis lupus*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**B07 - Inne rodzaje praktyk leśnych** **F03.02.03 - Chwytanie, trucie, kłusownictwo** **E01 – Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane** **D01.02 – Drogi, autostrady**	**X - brak zagrożeń i nacisków**	Prace związane z gospodarką leśną w miejscach rozrodu wilków, brak ochrony tych miejsc w okresie letnim. Kłusownictwo w miejscach, gdzie wilki powodują szkody wśród zwierząt domowych. Wzrost wpływu terenów zurbanizowanych (w szczególności miasta Białystok) na teren Ostoi przejawiający się m. in. zwiększoną penetracją ludzką, rozwojem miejsc rekreacji i wypoczynku.

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					Negatywny wpływ na populacje bytujących zwierząt - wzrost natężenia ruchu na drogach, zwiększona śmiertelność, podwyższona emisja hałasu, budowa nowych dróg i obwodnic miast, dalsza fragmentacja i izolacja siedlisk i populacji.
19	**1355** Wydra *Lutra lutra*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**F03.02.03 - Chwytanie, trucie, kłusownictwo**	**X - brak zagrożeń i nacisków**	Kłusownictwo na obszarach hodowli ryb.
20	**1361** Ryś europejski *Lynx lynx*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew** **F03.02.03 - Chwytanie, trucie, kłusownictwo** **E01 - Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane** **D01.02 – Drogi, autostrady** **K02 - Ewolucja biocenotyczna, sukcesja**	**X - brak zagrożeń i nacisków**	Zubażanie struktury lasu, brak miejsc zapewniających odpowiednie warunki zarówno do polowania, ukrywania ofiar, jak i dziennego odpoczynku rysi. Przypadki śmierci rysi we wnykach zastawianych przez kłusowników na zwierzynę płową, nielegalny odstrzał. Coraz większy wpływ terenów zurbanizowanych na obszar - w szczególności miasta Białystok. Negatywny wpływ na

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
					populacje bytujących zwierząt - wzrost natężenia ruchu na drogach, zwiększona śmiertelność, podwyższona emisja hałasu, budowa nowych dróg i obwodnic miast, dalsza fragmentacja i izolacja siedlisk i populacji. Sukcesja w obrębie dolin rzecznych może wpłynąć negatywnie na bazę żerową i spowodować spadek liczebności sarny, która stanowi główną ofiarę rysia.
21	**2647** Żubr *Bison bonasus*	Ogół stanowisk w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	**B02 - Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji** **A03.03 – Zaniechanie/brak koszenia** **A04.03 – Zarzucanie pasterstwa, brak wypasu** **G01.02 – Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych**	**X - brak zagrożeń i nacisków**	Wzrost liczby powierzchni grodzonych upraw może spowodować zmniejszenie dostępności pokarmu dla żubrów. Zanikanie śródleśnych łąk i ekstensywnie użytkowanych terenów zielonych w pobliżu kompleksów leśnych powodujące zmniejszenie bazy pokarmowej Nasilenie turystyki pieszej i rowerowej będzie powodowało

L.p.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
			K03.02 – Pasożytnictwo **K03.03 – Zawleczone choroby (patogeny mikrobowe)**		niepokojenie żubrów. Jeśli liczebność populacji będzie rosła, intensywność zarażenia się pasożytami żubrów będzie się nasilać, co może spowodować spadek kondycji zwierząt. Populacja żubrów jest stale zagrożona chorobami zaraźliwymi, takimi jak gruźlicą, pryszczycą czy chorobą niebieskiego języka.

Część opisowa:

2330 - Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi

Zagrożenia istniejące: Głównym zagrożeniem dla siedliska jest eutrofizacja, dość szybko zachodzące procesy sukcesyjne w siedlisku (**K02)**. Należy ograniczać niekontrolowany ruch pojazdów motorowych (**D01.01**).

Zagrożenia potencjalne: Możliwość zalesienia terenu (**B01**), suchość siedlisk sprzyja pożarom (**J01**),

3140 –Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*

Zagrożenia istniejące. Podstawowe zagrożenie jest związane z melioracjami odwadniającymi w obrębie Niecki Gródecko-Michałowskiej. Zostały one przeprowadzone dla celów rolniczych oraz dla górniczej eksploatacji torfowisk Imszar i Rabinówka. Głównym czynnikiem zagrażającym jakości i trwaniu siedliska są zjawiska związane z odwadnianiem torfowisk w zlewni zbiornika, melioracjami (oraz eutrofizacją powodowaną różnymi czynnikami, najczęściej jako skutek negatywnej działalności człowieka. Widoczne pogorszenie właściwości fizykochemicznych wody, eutrofizację i przemiany roślinności (**K02**) należy wiązać z rabunkową eksploatacją torfowisk w bliskim sąsiedztwie zbiornika na tzw. Bagnie Imszar i Rabinówka (**C01.03**). Odwodnienie torfowiska głębokimi rowami miało w ostatnich latach wpływ na obniżenie poziomu wody w jeziorze (**J02.01**). Potencjalny wpływ na jezioro ma rozproszony spływ powierzchniowy ze zlewni rolniczej (**H01.05**) oraz spływ podziemny wód zawierających biogeny (**H02.06**). Gatunkiem ekspansywnym w obrębie zbiornika jest rogatek *Ceratophyllum demersum*, który wypiera inne gatunki roślin wodnych (**K03.01**).

3150 – Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*

Zagrożenia istniejące: Głównymi zagrożeniami siedliska jest eutrofizacja (**K02.03**) i zarastanie zbiorników związane ze spontaniczną sukcesją roślinności (**K02**), a w sąsiedztwie osad nielegalne grodzenie, zarybianie i budowa infrastruktury takiej jak pomosty i domki letniskowe (**G02**). Dodatkowym zagrożeniem jest wędkarstwo, którego często widocznym efektem jest zaśmiecanie starorzeczy oraz nadmierne wydeptywanie brzegów zbiorników wodnych (**G05.01)**

Zagrożenia potencjalne są związane z zasypywaniem, budową wałów, tam itp. (**J02.01**) oraz regulowaniem koryt rzecznych (**J02.03**)

3160 – Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

Zagrożenia siedliska**.** Głównym czynnikiem zagrażającym jakości i trwaniu siedliska są zjawiska związane z odwadnianiem torfowisk w zlewni zbiornika, niszczeniem pła, melioracjami (oraz eutrofizacją powodowaną różnymi czynnikami, najczęściej jako skutek negatywnej działalności człowieka. Takie zagrożenia w dużej mierze dotyczą największego w Ostoi zbiornika dystroficznego – Jeziora Gorbacz. Widoczne pogorszenie właściwości fizykochemicznych wody, eutrofizację (**K02.03**) i przemiany roślinności (**K02**) należy wiązać z rabunkową eksploatacją torfowisk w bliskim sąsiedztwie zbiornika na tzw. Bagnie Imszar i Rabinówka (**C01.03**). Odwodnienie torfowiska głębokimi rowami miało w ostatnich latach wpływ na obniżenie poziomu wody w jeziorze (**J02.01**). Potencjalny wpływ na jezioro ma rozproszony spływ powierzchniowy ze zlewni rolniczej (**H01.05**) oraz spływ podziemny wód zawierających biogeny (**H02.06**).

3260 – Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*)

Zagrożenia siedliska. Głównymi zagrożeniami dla siedliska jest wypieranie tego gatunku przez konkurentów, głównie moczarkę *Elodea canadansis*. W przypadku Ostoi większe zagrożenie może stanowić gospodarka rolnicza w sytuacji stosowania znacznych dawek nawozów sztucznych i pestycydów oraz melioracje koryt rzecznych, np. Słoji przy ujściu do Supraśli.

3270 – Zalewane, muliste brzegi rzek

Zagrożenia siedliska. Zagrożenia w większości wypadków mają charakter naturalny i wiążą się z dynamiką sezonową wód rzecznych. Naprzemienne procesy erozji (**K01.01**) i akumulacji modyfikują nieustannie strefę przykorytową i potencjalne siedliska. Inne zagrożenia

są związane z jakością i czystością wody, na co istotny wpływ ma sposób rolniczego użytkowania zlewni (**H01.05**) oraz potencjalnymi regulacjami koryt rzecznych (**J02.03**)

4030 – Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*)

Zagrożenia istniejące. Głównymi zagrożeniami dla tego siedliska przyrodniczego jest zaprzestanie użytkowania wrzosowiska oraz sukcesja wtórna, przejawiająca się pojawianiem się siewek krzewów i drzew (**K02**).

Zagrożenia potencjalne:

Potencjalnym zagrożeniem siedliska może być też ich zalesianie (**B01**) lub zaorywanie (**A02.03**) .

6210 – Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

Zagrożenia istniejące:

Obecnie największym zagrożeniem jest naturalna sukcesja roślinności (**K02**), prowadząca do zarastania siedliska drzewami i krzewami oraz zmian składu gatunkowego. Proces zarastania muraw na opisywanym stanowisku nie jest jeszcze bardzo zaawansowany.

Dodatkowym zagrożeniem dla muraw kserotermicznych na badanym obszarze jest ich wydeptywanie (ścieżki) (**D01.01**).

Zagrożenia potencjalne:

Potencjalnym zagrożeniem jest zalesianie muraw kserotermicznych, jako tzw. nieużytków (**B01**) oraz ich zabudowa (**E01.3**).

6230 –*Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)

Zagrożenia istniejące:

Obecnie największym zagrożeniem jest naturalna sukcesja roślinności (**K02**), prowadząca do zarastania siedliska drzewami i krzewami oraz zmian składu gatunkowego. Dodatkowym zagrożeniem dla muraw kserotermicznych na badanym obszarze jest ich wydeptywanie (ścieżki) (**D01.01**).

Zagrożenia potencjalne:

Potencjalnym zagrożeniem jest zalesianie muraw kserotermicznych, jako tzw. nieużytków (**B01**) oraz ich zabudowa (**E01.3**).

6410 – Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *(Molinion*)

Zagrożenia siedliska. Najpoważniejszym zagrożeniem dla łąk trzęślicowych jest odchodzenie od tradycyjnej, ekstensywnej gospodarki łąkarskiej, powodujące uruchomienie procesu zarastania lub dominację gatunków ekspansywnych (**K02**). W efekcie zostaje zaburzona struktura zbiorowisk, zanikają rzadkie gatunki charakterystyczne i stopniowo zmniejsza się areał łąk. W sytuacji zwiększenia intensywności koszenia giną gatunki, które zakwitają w późniejszym okresie (**A03.01**). Intensyfikacja rolnictwa to także zabiegi agrotechniczne takie jak wyrównywanie powierzchni łąk (plantowanie), wapnowanie itp. W pojedynczych przypadkach potencjalnym źródłem zagrożeń siedliska są zmiany stosunków wodnych (rowy melioracyjne) (**J02.1**) oraz zmiana sposobu uprawy (**A02**).

6430 – Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Zagrożenia siedliska. Głównymi zagrożeniami dla tego siedliska przyrodniczego jest inwazja gatunków obcego pochodzenia (**I01**), intensyfikacja rolnictwa, prowadząca do przekształcania tych terenów w pastwiska oraz ich ruderalizacji. Ziołorośla nadrzeczne są zagrożone przez zarastanie, będące efektem naturalnej sukcesji roślinności (**K02**). Potencjalnym bezpośrednim zagrożeniem dla tego siedliska jest zabudowa brzegów (**E01.3**).

6510 – Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Zagrożenia istniejące: najczęstszymi źródłami zagrożeń siedliska jest zaniechanie koszenia (**A02**), co prowadzi do sukcesji leśnej (**K02**) lub też nadmierna intensyfikacja koszenia, często połączona z podsiewaniem użytkowych gatunków traw (**A03.01**), wkraczanie obcych gatunków inwazyjnych (**I01**).
Zagrożenia potecjalne: zamiana łąk na pola uprawne lub pastwiska (**A02**), W pobliżu istniejących osad potencjalne zagrożenie stanowi ekspansja budownictwa (**E01.3**). Zalesianie terenów otwartych (**B01**) na gruntach prywatnych i w trakcie przejmowania przez Lasy Państwowe oraz zabudowa rozproszona (**E01.03**).

7110 – Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)

Zagrożenia istniejące. Istotne znaczenie dla siedliska ma utrzymanie wysokiego poziomu wód gruntowych i oligotroficznego charakteru zlewni, zagrożeniem są zatem zmiany stosunków wodnych. W skali ostatnich 30 lat widoczny jest trend zmniejszania się opadów atmosferycznych, w tym zimowych, co wpływa na stopniowe obniżanie wód gruntowych na całym obszarze Ostoi, jednocześnie pojawiają się długie okresy niedoboru wilgoci związane z suszami (**M01.02**). Na terenach poza Lasami Państwowymi największy wpływ

na zmianę stosunków wodnych miały melioracje i regulacje rzek (**J02.03.02)** oraz obniżenie poziomu wód gruntowych głębokimi rowami w przypadku kopalni torfu i jego eksploatacji torfu (**C01.03).** Taka sytuacja ma miejsce na największym w regionie torfowisku wysokim – na Bagnie Imszar. Na tym obszarze występowały ponadto kilkakrotnie pożary torfowiska (**J01**). Minimalne zagrożenie stanowi obecnie pozyskiwanie żurawiny błotnej i bagna zwyczajnego (**F04.02**) oraz związana z tym nadmierna penetracja i wydeptywanie torfowiska (**G05.01**).

Zagrożenia potencjalne. Z punktu widzenia gospodarki leśnej istotne znaczenie ma właściwa identyfikacja siedliska mszaru sosnowego i odróżnienie go od boru bagiennego, co ma istotne znaczenie w prawidłowej gospodarce leśnej i działaniach ochronnych (**B07**). Na terenach poza nadleśnictwami istnieje możliwość zasypywania terenu, melioracji i przekształcania stosunków wodnych (**J02.01**) oraz zanieczyszczenie wód gruntowych w zlewni (**H02.06**), w związku z działalnością rolniczą i osadniczą, chociaż jest ona mocno ograniczona w obszarach objętych ochroną – Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej. Ze względu na powolny proces sukcesji torfowisk wysokich, ewolucję biocenotyczną, prowadzącą do przekształcenia w bór bagienny (**K02**), należy traktować jako zagrożenie potencjalne.

7120 – Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji

Zagrożenia istniejące. Zagrożeniem może być dalsza degradacja siedliska związana z postępującym obniżaniem wody gruntowej, polegająca na całkowitym zaniku gatunków torfowiskowych oraz murszenie torfu prowadzące do zmian właściwości fizyko-chemicznych i degradacji torfu (**J02.01.02**).

Zagrożenie potencjalne. Intensywne murszenie powierzchniowej warstwy torfu może spowodować nieodwracalną przemianę siedliska przez jego przesuszenie (**K01.03**), utratę zdolności do regeneracji i całkowitą zmianę fitosocjologicznego charakteru zbiorowiska

roślinnego (utratę typowych cech siedliska) w warunkach przyśpieszonej/wymuszonej sukcesji (**K02**, **J03.01**).

7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*)

Zagrożenia istniejące. Głównymi zagrożeniami dla tego siedliska przyrodniczego są dawne i kontynuowane prace melioracyjne (**J02.01.02**), w pobliżu osad zaśmiecanie (**H05.01)** oraz zarastanie, będące efektem naturalnej sukcesji roślinności (**K02.01)**.
Zagrożenia potencjalne. Zagrożenie mogą stanowić próby przekształcenia torfowisk przez ich zalesienie (**B01**), a na terenach poza Lasami Państwowymi eutrofizacja w krajobrazie rolniczym powodowana stosowaniem nawozów i ich przenikaniem do wód gruntowych (**H02.06**).

7230 – Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Zagrożenia istniejące. Głównym zagrożeniem siedliska jest zaawansowana naturalna sukcesja: postępujące zakrzaczenia wierzb, grupy olsz i trzcinowiska (**K02.01**).
Zagrożenia potencjalne. Na terenach nieleśnych jest mało prawdopodobna, ale możliwa zasadnicza zmiana użytkowania terenu (A02, B01) oraz zmiany stosunków wodnych w wyniku melioracji i regulacji koryt rzecznych Nietupy oraz Świsłoczy (**J02.01**).

91D0 – Bory i lasy bagienne

91D0-2 Kontynentalny bór bagienny

Zagrożenia istniejące. Bory bagienne są dość stabilne na głębszych torfowiskach, jeśli nie wystąpi zasadnicza zmiana warunków wodno-gruntowych, która doprowadzi w wyniku odwodnienia do mineralizacji torfu, dotyczy to rzadkich sytuacji poza LP (**J02.01.02).** Na terenach Lasów Państwowych większym zagrożeniem jest obecny trend klimatyczny (**M01.02**). W małych obiektach zagrożeniem może być nadmierna penetracja boru przez ludzi (**F04.02**), a także zwierzęta, np. dziki często zażywają tu kąpieli błotnych, powodując powstawanie małych sadzawek w obrębie torfowiska (**K04.05**).

Zagrożenia potencjalne dotyczą nie zweryfikowanej grupy siedlisk na płytkich torfach, które traktowane jako bory wilgotne mogą znaleźć się w zasięgu gospodarki rębnej i odnowień przypisanych do siedlisk wilgotnych (**B02.07**). Część borów bagiennych, których zlewnie wychodzą na tereny rolnicze może być narażona na zanieczyszczenie wód gruntowych związane z rolniczym użytkowaniem terenu zlewni (**H02.06**).

91D0-5 – Borealna świerczyna na torfie

Zagrożenia istniejące. W ostatnich latach widoczna jest w Ostoi Knyszyńskiej degradacja świerczyn w wyniku przeprowadzonych dawniej melioracji dolin rzecznych i powiązanych z nimi dużych zabagnionych niecek (**J02.01.02**), a także regulacje koryt rzecznych (**J02.03**). W konsekwencji doprowadziło to do przesuszenia siedlisk (**K01.03**) i mineralizacji torfu. Wywołana tymi procesami eutrofizacja siedliska objęła najbardziej typowe, mszyste postaci świerczyny prowadząc w wielu przypadkach do zaniku charakterystycznej kępkowo-dolinkowej struktury dna lasu (**J03.01**). W nieco większym stopniu przemianom oparły się świerczyny w izolowanych obniżeniach terenu, gdzie pogorszenie warunków wodnych należy wiązać głównie z klimatem (**M01.02**). Świerczyny na torfie do weryfikacji, wyznaczone poza obszarem LP, są w większym stopniu narażone na skutki wynikające gospodarki rolnej i pastwiskowej w dolinach rzecznych (**H01.05, B06)** i wycinkę lasu (**B02.02**).

Zagrożenia potencjalne. Osłabienie drzewostanów wywołane obniżeniem lustra wody potęguje zagrożenie gradacją kornika, mniszki brudnicy i patogennych grzybów (**K04.02**, **K04.03**).

91D0-6 Borealna brzezina bagienna

Zagrożenia istniejące. Obecne tendencje dynamiczne, związane generalnie z obniżeniem poziomu wód gruntowych, należy upatrywać w zmianie reżimu wód opadowych i mało śnieżnych zim w ostatnich dziesięcioleciach (**M01.02**). Większy stopień uwodnienia brzezin bagiennych sprzyja ich lepszej kondycji pomimo, że większość z nich jest powiązana z siecią odpływu powierzchniowego, który podlegał różnorodnym przekształceniom (**J02.01.02, J02.03**). Część brzezin ulega podtopieniu i całkowitej degradacji w wyniku podpiętrzania wody przez bobry (**K01.04**), np. w uroczysku Chomontowszczyzna. Brzeziny bagienne do weryfikacji, wyznaczone poza obszarem LP, są w większym stopniu narażone na skutki wynikające gospodarki rolnej i pastwiskowej w dolinach rzecznych: zanieczyszczenia wód (**H01.05)**, wypas bydła w lasach (**B06)** i wycinkę lasów prywatnych (**B02.02**).

Zagrożenia potencjalne. Intensywne murszenie powierzchniowej warstwy torfu może spowodować przemianę siedliska i całkowitą zmianę fitosocjologicznego charakteru zbiorowiska roślinnego w warunkach przyśpieszonej/wymuszonej sukcesji prowadzącej w kierunku świerczyn na torfie (**K02**, **J03.01**).

91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Fraxino-Alnetum, Stellario-Alnetum*, łęgi źródliskowe)

91E0-1,2 Nadrzeczne łęgi wierzbowe i topolowe

Zagrożenia istniejące. Główną przyczyną zanikania siedlisk jest przekształcenie w przeszłości dolin madowych w użytki zielone przez zmianę stosunków wodnych (**J02.01.**). Obecnie łęgi nadrzeczne poza Lasami Pnstwowymisą w dużym stopniu przeobrażone przez wypas, wnikanie gatunków obcych i synantropijnych (**I01**), w tym klonu jesionolistnego *Acer negundo*.

Zagrożenia potencjalne. Na tarasach rzecznych, rzadziej poddawanych zalewom powodziowym, zagrożenie stanowi degradacja

powierzchni związana z gospodarką rolną: wypasem była domowego (**A04.02.01**), używaniem maszyn rolniczych i środków transportu (**G01.03, G05.01**) oraz zabudową (**E01.03, J02.01**), zaśmiecaniem w pobliżu osad i zanieczyszczeniem wód powierzchniowych w okresie zalewów powodziowych (**H01.05**).

91E0-3 – Łęg jesionowo-olszowy

Zagrożenia istniejące. Na terenie nadleśnictw znaczna część siedlisk, opisana w kategoriach typologii leśnej jako olsy stanowi w rzeczywistości łęgi olszowo-jesionowe. Dlatego olsy, zwłaszcza na glebach z zaawansowanym procesem murszenia, powinny być zweryfikowane fitosocjologicznie, szczególnie przed wdrożeniem różnych form gospodarki zrębowej. Poważnym czynnikiem, który w ostatnich latach ma coraz większy wpływ na stan siedlisk łęgowych jest obecność bobra i jego działania powodujące zmiany stosunków wodnych (**K01.04**) oraz szkody wyrządzane przez zwierzynę płową przez ogryzanie kory drzew (**K04.05**). Na terenach prywatnych najczęstsze przyczyny degradacji i zagrożeń są związane z wypasem bydła domowego (**B06**), grodzeniem (**G05.09**), zaśmiecaniem (**H05.01**), wycinką drzew (**B02.02**). W ostatnich latach dość częstym zjawiskiem jest budowa lub odbudowa zbiorników wodnych (**J02.05.04**) oraz ekspansja zabudowy w rejonie osad i związana z tym degradacja siedliska (**J02.01**).

Zagrożenia potencjalne. W siedliskach zniekształconych i osłabionych istnieje ryzyko wkraczania gatunków obcych, np. niecierpka *Impatiens glandulifera* i innych gatunków przenikających z łąk w sąsiedztwie osad (**I01**). Na terenach poza Lasami Państwowymi istnieje niewielkie ryzyko działań wpływających na zmianę stosunków wodnych (**J02.03.02**). Jest ono obecnie mocno ograniczone ze względu na istniejące formy ochrony: PKPK, Natura 2000.

91E0-3 – Łęg gwiazdnicowy

Zagrożenia istniejące. Wpływ na stan siedlisk łęgowych ma obecność bobra i jego działania powodujące zmiany stosunków wodnych (**K01.04**).

Zagrożenia potencjalne stanowi budowa poza rezerwatem urządzeń hydrotechnicznych, spiętrzeń wody, co byłoby równoznaczne ze

zmianą reżimu wodnego Kulikówki, zwłaszcza zmianą okresowo wartkiego przepływu wody w korycie strumienia (**J02.05.05**) Znaczenie może mieć również zasadnicza zmiana użytkowania terenu i jej nadmierna chemizacja w kontekście rolniczej zlewni Kulikówki. Z racji swojego położenia wśród krajobrazów rolniczych zagrożenie stanowią te elementy gospodarki rolnej i pastwiskowej, które mają wpływ na środowisko wodne rezerwatu oraz możliwością przenikania na teren rezerwatu bydła domowego (**H01.05**, **H02.06, B06)**.

91E0-4 – Łęg źródliskowy

Zagrożenia siedliska. Olszyny źródliskowe występują w Ostoi niewielkimi płatami prawie wyłącznie na terenach Lasów Państwowych. Brak znajomości wszystkich stanowisk stwarza ryzyko wykonania prac zrębowych i odsłonięcia powierzchni we wrażliwych fragmentach zlewni źródliska (**B02.02**).

Zagrożenia potencjalne stanowi wykorzystanie źródlisk do budowy małych zbiorników wodnych (np. ppoż.), przypadkowe skażenie substancjami ropopochodnymi w trakcie prac zrywkowych, zniszczenie pokryw murszastych na szlakach zrywkowych i w innych pracach, związanych z gospodarczym użytkowaniem lasu (**B07**).

91F0 – Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Zagrożenia istniejące. Poza typowymi zagrożeniami siedlisk wilgotnych, których przyczyną są zmiany gospodarki wodnej ((**J02.01.02, J02.03**), istotne znaczenie ma zespół oddziaływań związanych z gospodarka leśną. Inne zagrożenia to zespoły chorobowe powodujące zamieranie jesionu i wiązów (**K04.03**) oraz zmiany klimatyczne (późne przymrozki i długotrwała susza) ponadto zwierzyna płowa uszkadzająca korę młodych drzew (**K04.05**), wnikanie gatunków obcych i synantropijnych (**I01**), sukcesja prowadząca do grądowienia i silnego odnowienia grabu (**J03.01**).

Zagrożenia potencjalne: Podstawowe znaczenie ma właściwa identyfikacja siedliska. Ponieważ łęg tworzy niewielkie płaty w obrębie innych siedlisk, objęty jest formami gospodarki przypisanymi do większych powierzchni innych siedlisk, najczęściej lasów wilgotnych i olsów jesionowych. Poprawa tej sytuacji możliwa jest poprzez szczegółową weryfikację wszystkich siedlisk łęgowych i lasów wilgotnych lub szczegółowa weryfikacja każdej powierzchni wymienionych siedlisk przed przystąpieniem do realizacji planowanych działań gospodarczych – rębni (**B02.02**).

9110-1 – *Świetlista dąbrowa (*Potentillo albae-Quercetum*)

Zagrożenia siedliska. Podstawowe zagrożenie jest związane z brakiem rozpoznania stanowisk dąbrowy, która, podobne jak inne zbiorowiska o małej powierzchni, jest ujmowana w gospodarce leśnej łącznie z innymi siedliskami, co prowadzi do zatarcia indywidualnych cech dąbrowy. Innym zagrożeniem, powszechnym w stosunku do wszystkich dąbrów w regionie, jest sukcesja (regeneracja) dąbrów w kierunku bardziej ocienionych lasów liściastych – grądów w wyniku ustania presji zoogenicznej związanej w wypasem. Utrzymanie dąbrów w obecnym stanie jest obecnie możliwe jedynie na drodze ochrony czynnej.

9170-1 – Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum* i *Melitti-Carpinetum*)

Grąd miodownikowo – grabowy

Zagrożenia istniejące. Główne zagrożenie stanowi permanentne utrzymywanie dominacji drzew iglastych, głównie sosny **(B02)**, co prowadzi do degradacji siedliska poprzez zakwaszenie, zmniejszenie zasobów składników pokarmowych i pogorszenia takich właściwości gleby jak zawartość węgla i azotu, zmniejszenie zawartości kationów zasadowych oraz ilości przyswajalnego wapnia,

magnezu i potasu (**K02.04**). W ostatnich latach widoczne jest postępująca eutrofizacja siedliska (**K02.03**) lub jego regeneracja po ustaniu niektórych czynników antropogenicznych: wypasu, niszczenia ściółki leśnej, ograniczenia pożarów. Wynikiem tego procesu jest grądowienie siedliska i nadmierne odnowienie grabu, wzrost zacienienia, który prowadzi do zaniku gatunków światłożądnych, w tym rzadkich i chronionych (**K02.01**). Nie jest wskazane odsłanianie zrębami dużych powierzchni na silnie nachylonych stokach, ponieważ wiąże się to z ryzykiem uruchomienia erozji powierzchniowej, spłukiwania próchnicy i ubożenia gleb (**K01.01**).

W tej sytuacji należy zrewidować proporcje gatunków w odnowieniach tak aby większy udział w przyszłych drzewostanach miały gatunki drzew liściastych, zwłaszcza dąb. W przypadku starszych drzewostanów należy wdrożyć programy ich wieloletniej przebudowy, zmierzającej do uzyskania właściwej proporcji/przewagi drzew liściastych i sosny.

Zagrożenia potencjalne:

Potencjalnym zagrożeniem jest złe rozpoznanie siedliska oraz niedostosowane do siedliska metod gospodarki leśnej (**B02**). Niewłaściwe składy odnowień w uprawach oraz docelowych, preferujące sosnę i świerka, kosztem dębu i innych gatunków liściastych (**B02.01**).

Grąd szczyrowy

Zagrożenia istniejące. Podstawowe zagrożenie stanowi brak właściwej identyfikacji siedlisk w skali całej Ostoi, co prowadzi do ich użytkowania w sposób typowy dla wszystkich lasów świeżych i zatarcia ich specyficznej ekologii oraz fizjonomii (**J03.01**). Jest to jednocześnie zagrożenie dla różnorodności biologicznej, odnoszącej się do siedliska przyrodniczego o charakterze reliktowym w obszarze staroglacjalnym. Na części siedlisk o charakterze lasów świeżych, uznanych w taksacji jako lasy naturalne (N), wprowadzono pojedynczo i grupowo modrzew, który wpływa niekorzystnie na glebę i zubaża runo leśne (**B02, B02.01.02, I02**). W uprawach i młodnikach jednogatunkowe odnowienie dębem i klonem wyraźnie ogranicza występowanie wiosennych geofitów, ponieważ opad liściowy tych gatunków tworzy zwartą pokrywę w okresie wiosennym,. Natomiast w starszych monolitach dębowych z sadzenia widoczny jest wzrost udziału gatunków światłożądnych (m.in. pierwiosnków) i upodobnienie do dąbrów świetlistych. Na tym tle najkorzystniej przedstawia się

odnowienie siedliska pod okapem brzozy, pod którym zachowuje się komplet wczesnowiosennych geofitów, istotnych dla identyfikacji siedliska i utrzymania jego oryginalnego charakteru. Nie bez znaczenia jest działalność zwierzyny płowej, a także dzików, które w tym siedlisku szczególnie często głęboko obkopują drzewa aż do systemu korzeniowego, prowokując wykroty (**F03.01.01**).

Zagrożenia potencjalne. Podobnie jak w innych grądach głównym zagrożeniem jest nieprzestrzeganie najnowszych zasad postępowania hodowlanego w bieżących działaniach gospodarczych, nadal złe proporcje gatunków w składach odnowień w uprawach oraz docelowych drzewostanów, protegujących sosnę i świerka, kosztem dębu i pozostałych gatunków liściastych (**B02.01**).

Grąd typowy

Zagrożenia istniejące. Jest to siedlisko, które wraz z grądem miodownikowym objęte zostało w największym stopniu różnymi formami zniekształcenia w efekcie długoletniej gospodarki leśnej (**B02)**. Zasady dotyczące użytkowania rębnego tych siedlisk zmieniały się w czasie. Ich rezultatem jest obecnie nieadekwatna do siedliska uproszczona struktura drzewostanów, zdominowanych przez drzewa iglaste – sosnę i świerk (**B02.01**). Pociąga to za sobą ubożenie runa leśnego, negatywne skutki w odniesieniu do właściwości fizyko-chemicznych gleb i generalnie obniżenie potencjału produkcyjnego siedlisk jeśli chodzi o gatunki drzew liściastych. Znaczne szkody może wyrządzać zwierzyna płowa (**F03.01.01**).

Zagrożenia potencjalne. Głównym zagrożeniem może być nieprzestrzeganie najnowszych zasad postępowania hodowlanego w bieżących działaniach gospodarczych, nadal złe proporcje gatunków w składach odnowień w uprawach oraz docelowych składach drzewostanów, protegujące sosnę i świerka, kosztem dębu i pozostałych gatunków liściastych (**B02.01**) oraz brak szeroko zakrojonych, rozłożonych w czasie, konsekwentnie realizowanych programów renaturyzacji grądów poprzez przebudowę drzewostanów w uzgodnieniu z siedliskiem. Taka idea jest zgodna z ekologicznym modelem gospodarki leśnej, funkcjonowaniem obszarów Natura 2000, parku krajobrazowego i Leśnego Kompleksu Promocyjnego.

Grądy wilgotne (Lw, LMw)

Zagrożenia siedliska. Oprócz zagrożeń typowych dla siedlisk wilgotnych, związanych ze zmianami poziomu wód gruntowych, w tym za pośrednictwem bobrów (**F03.01.01**), istotny jest sposób odnowienia lasów wilgotnych, który powinien wykluczać możliwość formowania się jednogatunkowych drzewostanów olchowych (**J3.01, K2.01**). W przypadku grądu trzcinnikowego (LMw) niekorzystne jest utrzymywanie zbyt wysokiego udziału świerka i sosny w składzie drzewostanów, kosztem dębu i pozostałych gatunków liściastych (**B02.01**).

Gatunki roślin

Najpoważniejsze zagrożenie dla wszystkich gatunków roślin stanowiących przedmioty ochrony Ostoi Knyszyńskiej stanowi sukcesja wtórna na nieużytkowanych łąkach i torfowiskach śródleśnych, a także przemiany i zanik widnych okrajków różnych typów lasu w wyniku rozwoju ekspansywnych bylin, krzewinek i gatunków podszytu. Nieliczne stanowiska, aczkolwiek o kluczowym znaczeniu dla ochrony **haczykowca (sierpowca) błyszczącego *Hamatocaulis vernicosus (Drepanocladus vernicosus)*, lipiennika Loesela *Liparis loeselii*** i **staroduba łąkowego *Ostericum palustre***, zostały zalesione sztucznie. Pojedyncze stanowiska **haczykowca błyszczącego** oraz **lipiennika Loesela** znajdują się na nieleśnych polanach w rezerwacie Bahno w Borkach, które w warunkach ochrony ścisłej uległy daleko zaawansowanym procesom zarastania przez ekspansywne byliny (m.in. trzcinę), wierzby, brzozę i olchę. Populacje **rzepika szczeciniastego *Agrimonia pilosa*** uzależnione są od użytkowania lasu i funkcjonowania dróg leśnych, co przyczynia się do utrzymywania korzystnych dla gatunku warunków siedliskowych (o osłabionej konkurencji i optymalnym, umiarkowanym oświetleniu). W niektórych przypadkach w wyniku gospodarki leśnej i wykorzystania dróg leśnych może jednak dochodzić do przypadkowego niszczenia roślin, a nawet całych stanowisk. Dotyczy to także pozyskania i składowania drewna na przydrożach leśnych. Niektóre stanowiska **sasanki otwartej *Pulsatilla patens*** są plądrowane przez człowieka, a rośliny przesadzane do ogrodów lub zrywane.

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Znaczna liczba stanowisk (często o bardzo niewielkiej powierzchni) przy jednocześnie obserwowanych niskich zagęszczeniach imagines w skali lokalnej oraz duże zdolności dyspersji sprawiają, że zagrożenia powinny być rozpatrywane w skali całej Ostoi Knyszyńskiej, szczególnie że czerwończyk nieparek ma cechy charakterystyczne dla gatunków o otwartej strukturze populacji.. Na obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo często koszenie powoduje śmiertelność stadiów preimaginalnych, a także ogranicza dostęp do bazy roślin żywicielskich gąsienic oraz roślin nektarodajnych. Z kolei zarastanie obszarów nieużytkowanych drzewami i krzewami, poza powolną zmianą składu gatunkowego roślinności, skutkuje dodatkowo ograniczeniem przestrzeni do latania dla gatunków łąkowych, do których należy czerwończyk nieparek. Wymienione zagrożenia oddziaływują jednak bardzo lokalnie, a mobilność imagines, szerokie rozprzestrzenienie potencjalnych roślin żywicielskich oraz różnorodność sposobów użytkowania terenu sprawiają, że sytuacja gatunku na terenie Ostoi Knyszyńskiej wydaje się być w tym momencie stabilna.

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

Zagrożenia wynikają z efemerycznego charakteru siedlisk gatunku. W przypadku tych, powstających w efekcie zrębów zagrożenie stanowią nasadzenia lub też ewolucja biocenotyczna (sukcesja) jeśli pozostawi się teren do naturalnego odnowienia. W przypadku stanowisk zlokalizowanych na pasach technologicznych pod liniami energetycznymi i telefonicznymi lub nad linią gazową zagrożenia wynikają z ewolucji biocenotycznej oraz wykonywanych okresowo zabiegów usuwania podrostu tj. ich charakteru (niszczenie roślin żywicielskich) lub/i zbyt małej częstotliwości (niewystarczającej dla stałej obecności gatunku). Ponadto szlaczkoń szafraniec jako duży i atrakcyjny motyl, który w ostatniej dekadzie stał się w Polsce bardzo rzadki jest narażony za wyłapywanie przez kolekcjonerów-kłusowników.

4038 Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

W odniesieniu do czerwończyka fioletka występują zasadniczo dwa rodzaje zagrożeń – sukcesja w przypadku stanowisk gdzie zaniechano użytkowania oraz częste i wykonywane w nieodpowiednich terminach koszenie w przypadku obszarów gdzie w ostatnim czasie doszło do intensyfikacji użytkowania rolniczego ze względu na wprowadzenie systemu dopłat. Potencjalnym niebezpieczeństwem mogą być również projekty ochrony innych gatunków (np. orlika krzykliwego), jeśli w czasie wykonywania zabiegów ochronnych (głównie chodzi o koszenie) nie będzie się stosować do zaleceń ekspertów-entomologów.

4042 Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*

Ze względu na charakter siedlisk zagrożenia wydają się być podobne jak w przypadku szlaczkonia szafrańca. Z drugiej jednak strony sytuacja modraszka eroidesa jest znacznie gorsza (brak obserwacji po roku 2008) i w związku muszą istnieć jeszcze inne trudne do sprecyzowania czynniki.

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Ze względu na bardzo słabe rozpoznanie występowania gatunku na terenie Ostoi Knyszyńskiej zdefiniowanie zagrożeń nie jest w tym momencie możliwe.

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Ze względu na bardzo słabe rozpoznanie występowania gatunku na terenie Ostoi Knyszyńskiej zdefiniowanie zagrożeń jest w tym momencie praktycznie niemożliwe. Można przypuszczać, że część stanowisk (w tym jedno znalezione w 2013 r.) jest narażone na sukcesję roślinności, zmniejszenie powierzchni lustra wody i wypłycanie oraz przesuszenie i wysychanie spowodowane odwadnianiem.

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Płat siedliska (tj. miejsce występowania czarcikęsu łąkowego), w którym zaobserwowano oprzęd z larwami gatunku jest od dawna nieużytkowany i silnie zarasta. Z kolei inne płaty siedlisk w okolicy, gdzie występowanie gatunku jest również prawdopodobne, są częściowo użytkowane tj. wykaszane. Niskie koszenie powoduje dużą śmiertelność wśród gąsienic i jest bardzo negatywnym oddziaływaniem.

1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

Głównym zagrożeniem dla poczwarówki zwężonej jest degradacja zajmowanych przez nią siedlisk. Jest ona związana przede wszystkim ze zmianami warunków hydrologicznych siedliska, a zwłaszcza jego osuszaniem. Niebezpieczne wydają się być również zanieczyszczenia prowadzące do eutrofizacji terenów podmokłych oraz zmiany sposobu użytkowania gruntów, na których są zlokalizowane stanowiska ślimaka, np. zarzucenie wypasu. Skutkiem ich może być zacienianie i zarastanie stanowiska.

1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Zagrożeniem dla zgniotka cynobrowego jest intensywna eksploatacja lasów, usuwanie drzew martwych i zamierających, co pozbawić może gatunek bazy lęgowej i doprowadzić do izolacji istniejących stanowiska, co prowadzić może w konsekwencji do osłabienia populacji jako całości, a tym samym do zanikania tego gatunku w kraju. Na uwagę zasługuje fakt iż obecnie w gospodarce leśnej kładzie się nacisk na pozostawianie martwego drewna w lesie. Należy zauważyć zmiany jakie zaszły w ostatnich latach.

1924 Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

Potencjalnym zagrożeniem ze strony człowieka dla pogrzybnicy może być nadmierna eksploatacja miejsc jego występowania w zakresie zbioru grzybów. Zbyt mała ilość informacji odnośnie jego związków troficznych z poszczególnymi gatunkami grzybów, aby można ocenić skalę takiego zagrożenia.

1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*

Pomimo, że występuje w zdecydowanej większości systemów rzek nizinnych Polski, to rzadko kiedy jest liczny. Zniszczenie środowiska życia poprzez obwałowanie i kanalizację rzek oraz odcięcie starorzeczy od koryt uniemożliwia kontakty między lokalnymi populacjami i możliwości naturalnej restytucji. Grozi to powstaniem izolowanych populacji, które są bardziej podatne na wyginięcie.
Do czynników zagrażających pogłowiu piskorza możemy zaliczyć:

- fragmentację rzek poprzez budowanie jazów i zapór, które uniemożliwiają gatunkowi mieszanie się powodując fragmentacje pogłowia, a w konsekwencji wymarcie piskorza,
- zanieczyszczanie rzek w wyniku gospodarki rolnej również wpływa na pogorszenie warunków bytowych ryb,
- prace melioracyjne na ciekach, w których występują,
- wzmożony pobór wody z rzek do np. prywatnych stawów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie cieku co powoduje obniżenie lustra wody w wyniku czego zmniejsza się powierzchnia siedlisk ryb,
- wzmożona antropopresja na obszarach ich naturalnego występowania,

- rozwój turystyki wodnej,
- zatrucie rzek gnojowicą i w konsekwencji przyducha (miało to miejsce latem w 2004 roku, wtedy to bardzo dużo gatunków ryb ucierpiało z powodu niewystarczającej ilości tlenu w wodzie).

1098 Minogi *Eudontomyzon sp.*

Do czynników zagrażających minogom ukraińskim, pogarszającym jakość siedlisk tej ryby można zaliczyć:

- fragmentację rzek poprzez budowanie jazów i zapór, które uniemożliwiają gatunkowi mieszanie się powodując fragmentacje pogłowia, a w konsekwencji wymarcie gatunku,
- zanieczyszczanie rzek w wyniku gospodarki rolnej również wpływa na pogorszenie warunków bytowych ryb,
- prace melioracyjne na ciekach, w których występują wyżej opisane ryby,
- wzmożony pobór wody z rzek do np. prywatnych stawów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie cieku co powoduje obniżenie lustra wody w wyniku czego zmniejsza się powierzchnia siedlisk ryb,
- wzmożona antropopresja na obszarach ich naturalnego występowania,
- rozwój turystyki wodnej,
- zatrucie rzek gnojowicą i w konsekwencji przyducha (miało to miejsce latem w 2004 roku, wtedy to bardzo dużo gatunków ryb ucierpiało z powodu niewystarczającej ilości tlenu w wodzie).

1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*) występuje w dwóch głównych zlewniach obszaru NATURA 2000 „Ostoja Knyszyńska". Zlewnia rzeki Supraśl i rzeki Sokołdy są miejscem żerowania i tarła głowacza białopłetwego. Do głównych zagrożeń związanych z ochroną tego gatunku na opisywanym obszarze należą:

- fragmentacja rzek poprzez budowanie jazów i zapór, które uniemożliwiają gatunkowi mieszanie się powodując fragmentacje pogłowia, a w konsekwencji wymarcie głowacza białopłetwego,
- zanieczyszczanie rzek w wyniku gospodarki rolnej również wpływa na pogorszenie warunków bytowych tych ryb,
- prace melioracyjne na ciekach, w których występują ryby tego gatunku,
- wzmożony pobór wody z rzek do np. prywatnych stawów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie cieku powoduje obniżenie się lustra wody, w wyniku czego zmniejsza się powierzchnia siedlisk ryb,
- wzmożona antropopresja na obszarach ich naturalnego występowania,
- rozwój turystyki wodnej,
- zatrucie rzek gnojowicą i w konsekwencji przyducha (miało to miejsce latem w 2004 roku, wtedy to bardzo dużo gatunków ryb ucierpiało z powodu niewystarczającej ilości tlenu w wodzie).

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*

Główne zagrożenie dla kumaka nizinnego to zanik miejsc odpowiednich do rozrodu: zarastanie istniejących zbiorników wodnych, osuszanie mokradeł, likwidacja starorzeczy i regulacja rzek, sypanie wałów ograniczających okresowe wylewy, zasypywanie małych

przydomowych sadzawek. W przypadku tego gatunku szczególnie groźna jest także fragmentacja krajobrazu i powstawanie barier utrudniających lub uniemożliwiających dyspersję osobników i kolonizowanie nowo powstających zbiorników. Bariery tworzą przede wszystkim istniejące i budowane koleje i drogi. Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość wód jest intensyfikacja rolnictwa, skutkująca znaczną eutrofizacją zbiorników wodnych. Niekorzystny wpływ na populacje kumaków i innych płazów ma praktyka zarybiania drobnych zbiorników wodnych. Na wczesnym etapie rozwoju zarodki kumaków i wylęgłe ze skrzeku kijanki są bezbronne. Wprowadzenie ryb może w krótkim czasie doprowadzić do zagłady populacji tych płazów. Krzyżowanie się kumaków nizinnego i górskiego jest zjawiskiem naturalnym i nie stanowi zagrożenia. Jak wskazują długoletnie badania i dane historyczne, strefa ich hybrydyzacji jest wąska i stabilna. Wzajemne przenikanie genów z jednego gatunku do drugiego jest w niej wybitnie ograniczone, toteż gatunki zachowują swoją tożsamość. Strefę tą charakteryzuje niezrównane bogactwo genotypów powstałych w wyniku wielopokoleniowych krzyżówek, jest więc cennym laboratorium do badań nad powstawaniem gatunków (specjacja) i powinna podlegać szczególnej ochronie.

1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Największym zagrożeniem dla tego gatunku jest niszczenie stanowisk rozrodczych (odwadnianie terenu, zasypywanie lub zanieczyszczanie niewielkich zbiorników wodnych) przez człowieka. Pogłębia to izolację istniejących lokalnych populacji i w konsekwencji może doprowadzić do ich zaniku. Zagrożeniem jest też zarastanie, często połączone z eutrofizacją zbiorników wodnych.

1308 Mopek *Barbastella barbastellus*

Główne zagrożenia dla tego gatunku związane są z brakiem odpowiednich kryjówek letnich oraz przypadkowym niszczeniem zimowisk. Mopek jest gatunkiem typowo leśnym i w okresie letnim szuka schronienia w różnego rodzaju dziuplach. Stąd też usuwanie starych dziuplastych drzew oraz drzew martwych może powodować niedostatek kryjówek letnich. Ze względu na to, że w otoczeniu Puszczy Knyszyńskiej brakuje starych umocnień, fortyfikacji i bunkrów, które są preferowanymi miejscami zimowania, gatunek ten wykorzystuje w tym celu osady ludzkie, szczególnie chętnie piwnice. Przypadkowe zatykanie otworów wylotowych oraz niepokojenie nietoperzy w okresie hibernacji może powodować zwiększoną śmiertelność.

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

Głównym zagrożeniem dla tego gatunku może być niszczenie tam i żeremi w miejscach gdzie działalność bobrów powoduje konflikty z człowiekiem (zalewanie łąk i pól uprawnych).

1352 Wilk *Canis lupus*

Wilki są dosyć wrażliwe na niepokojenie, szczególnie w miejscach rozrodu, stąd tez prowadzenie prac leśnych w pobliżu nor rozrodczych może powodować spadek przyrostu populacji. Również rozwój infrastruktury drogowej i budowlanej nie sprzyja tym drapieżnikom, gdyż są one niepokojone lub giną pod kołami samochodów. Niekojenie i przepłaszanie zwierzyny przez ludzi również może wpływać negatywnie na sukces łowiecki wilków. Niektóre watahy wilcze specjalizują w polowaniu na zwierzęta hodowlane, co rodzi konflikty z człowiekiem i sprawia, że wilki są zabijane (często trute) lub niszczone są ich mioty.

1355 Wydra *Lutra lutra*

Głównym zagrożeniem dla wydry może być kłusownictwo, gdyż drapieżniki te nierzadko polują na ryby na stawach hodowlanych, gdzie mogą być przyczyną poważnych szkód. Często podobne szkody powoduje inwazyjna norka amerykańska, jednak w pułapkach zastawianych na ten gatunek mogą ginąć również wydry.

1361 Ryś europejski *Lynx lynx*

Ryś jest gatunkiem szczególnie wrażliwym na presję wywieraną przez człowieka. Rozwój infrastruktury drogowej i budowlanej powoduje fragmentację siedlisk, płoszenie potencjalnych ofiar oraz bezpośrednie zagrożenie w postaci kolizji z pojazdami. Rysie dosyć często podążają ścieżkami wykorzystywanymi przez ich potencjalne ofiary, stąd często padają ofiarą kłusowników zastawiających wnyki. Również niektóre praktyki leśne prowadzące do zubożenia struktury lasu (np. usuwanie martwych leżących drzew) powoduje, że rysie znajdują mniej dogodnych miejsc do rozrodu, odpoczynku i polowania. Sukcesja drzew i krzewów w obrębie dolin rzecznych oraz innych terenów otwartych położonych wewnątrz zwartych kompleksów leśnych może wpłynąć negatywnie na bazę żerową i spowodować spadek liczebności sarny, która stanowi główną ofiarę rysia. Niska liczebność tej podstawowej ofiary odbija się negatywnie na wskaźnikach rozrodu tego drapieżnika (spada liczba samic prowadzących młode oraz liczba młodych na samicę).

2647 Żubr *Bison bonasus*

Niektóre działania związane z gospodarką leśną, szczególnie wzrost liczby powierzchni grodzonych upraw, może spowodować zmniejszenie dostępności pokarmu dla żubrów. Również nasilenie turystyki pieszej i rowerowej oraz wzrost powierzchni terenów

rekreacyjnych wewnątrz Puszczy Knyszyńskiej może powodować niepokojenie żubrów. Niekontrolowany wzrost liczebność populacji i jej przegęszczenie może powodować wzrost intensywności zarażenia się pasożytami żubrów, co może spowodować spadek kondycji zwierząt. Populacja żubrów jest stale zagrożona chorobami zaraźliwymi, takimi jak gruźlicą, pryszczycą czy chorobą niebieskiego języka.

5. Cele działań ochronnych

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
Siedliska przyrodnicze				
1	**2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	U1	Utrzymanie powierzchni i struktury na zinwentaryzowanych płatach siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych	Okres obowiązywania Planu
2	**3140** Zbiorniki wodne z ramienicami	U2	Zachowanie właściwych stosunków wodnych w ciekach i ich zlewniach	Okres obowiązywania Planu
3	**3150** Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*	U1	Zachowanie właściwych stosunków wodnych w ciekach i ich zlewniach	Okres obowiązywania Planu
4	**3160** Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	U2	Zachowanie właściwych stosunków wodnych	Okres obowiązywania Planu
5	**3260**	FV	Zachowanie powierzchni	Obecny stan właściwy

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
	Nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*		zinwentaryzowanych płatów siedliska i utrzymanie właściwych stosunków wodnych w ciekach i ich zlewniach	
6	**3270** Zalewane muliste brzegi rzek	U1	Utrzymanie właściwych stosunków wodnych w ciekach i ich zlewniach	Okres obowiązywania Planu
7	**4030** Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion*)	U1	Utrzymanie powierzchni i struktury zinwentaryzowanych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Okres obowiązywania Planu
8	**6210** Murawy kserotermiczne **(***Festuco-Brometea***)**	U2	Utrzymanie powierzchni i struktury zinwentaryzowanych płatów siedliska. Utrzymanie ekstensywnego użytkowania	Okres obowiązywania Planu
9	**6230** Niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	U1	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Okres obowiązywania Planu
10	**6410** Zmiennowilgotne	U1	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie	Okres obowiązywania Planu

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
	murawy trzęślicowe (Molinion)		wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	
11	**6430** Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)	U2	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony.	Okres obowiązywania Planu
12	**6510** Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	U1	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Okres obowiązywania Planu
13	**7110** Torfowiska wysokie (żywe)	U1	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Okres obowiązywania Planu
14	**7120**	U2	Poprawa stosunków wodnych.	Okres obowiązywania Planu

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
	Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji		Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	
15	**7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)	U2	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych. Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie	Obecny stan właściwy
16	**7150**	Podczas prac na PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopnia reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.		
17	**7230** Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	U2	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Okres obowiązywania Planu
18	**91I0** Dąbrowa świetlista *Potentillo albae-Quercetum*	U1	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny	Okres obowiązywania Planu

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
			stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	
19	**9170** Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum, Melitti Carpinetum*)	U1	Zachowanie powierzchni siedliska i utrzymanie w niepogorszonym stanie wszystkich stwierdzonych płatów siedliska. Doprowadzenie siedlisk Lśw i Lw zniekształconych obecnością modrzewia do stanu właściwego. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Perspektywa wykraczająca poza okres obowiązywania Planu
20	**91D0** Bory i lasy bagienne (*Ledo-Sphagnetum, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)	U1	Ochrona bierna siedliska. Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych	Okres obowiązywania Planu
21	**91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Fraxino-Alnetum,*	U1	Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów	Perspektywa wykraczająca poza okres obowiązywania Planu – trudna do oszacowania

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
	olsy źródliskowe)		siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	
22	**91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)	U1	Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.	Perspektywa wykraczająca poza okres obowiązywania Planu – trudna do oszacowania
Gatunki roślin				
1	**1393** Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* (*Drepanocladus vernicosus*)	U1	Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez powstrzymanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku. Uzupełnienie wiedzy o stanie ochrony gatunku po przeprowadzeniu zabiegów ochrony czynnej.	W perspektywie 5 lat od rozpoczęcia realizacji PZO.
2	**1437** Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*	U1	Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i utrzymanie liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku	W perspektywie 5 lat od rozpoczęcia realizacji PZO.

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
			oraz jego bioróżnorodności. Uzupełnienie wiedzy o stanie ochrony gatunku po przeprowadzeniu zabiegów ochrony czynnej.	
3	**1477** Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*	U2	Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie przemianom i zanikowi dogodnych siedlisk. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności. Uzupełnienie wiedzy o stanie ochrony gatunku po przeprowadzeniu zabiegów ochrony czynnej.	W perspektywie 5 lat od rozpoczęcia realizacji PZO.
4	**1903** Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*	U1	Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i utrzymanie liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej i odtworzenie odpowiednich torfowiskowych siedlisk nieleśnych. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku	W perspektywie 5 lat od rozpoczęcia realizacji PZO.

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
			oraz jego bioróżnorodności. Uzupełnienie wiedzy o stanie ochrony gatunku po przeprowadzeniu zabiegów ochrony czynnej.	
5	**1939** Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*	FV	Utrzymanie powierzchni siedliska gatunku i liczebności populacji. Utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie przemianom siedlisk. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.	Okres obowiązywania PZO
6	**1617** Starodub łąkowy *Ostericum palustre*	FV↓	Utrzymanie powierzchni siedliska gatunku i liczebności populacji. Utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie przemianom siedlisk. Zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.	Okres obowiązywania PZO
Gatunki zwierząt				
1	**1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	FV	Utrzymanie gatunku na terenie Ostoi. Cele szczegółowe trudne do sprecyzowania z uwagi na to, że nie przewiduje się odrębnych działań ochronnych (gatunek odniesie	Obecny stan właściwy

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
			korzyści, jeśli będą realizowane cele wyznaczone dla czerwończyka fioletka).	
2	**4030** Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	U2 (ocena ogólna dla całej Ostoi)	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony niezbędnej do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych. Utrzymanie sieci stanowisk oraz potencjalnych siedlisk na poziomie niezbędnym dla niezagrożonego egzystowania metapopulacji gatunku w Ostoi Knyszyńskiej.	Okres obowiązywania PZO
3	**4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	U1 (ocena ogólna dla całej Ostoi)	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędnej do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk. Utrzymanie istniejących stanowisk i jeśli to wskazane i wykonalne poprawa jakości siedlisk lokalnych populacji.	Okres obowiązywania PZO
4	**4042** Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	U2 (ocena ogólna dla całej Ostoi)	Weryfikacja terenowa występowania gatunku na terenie Ostoi. Utrzymanie sieci potencjalnych siedlisk.	Okres obowiązywania PZO
5	**1037** Trzepla zielona	XX	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie	Okres obowiązywania PZO

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
	Ophiogomphus cecilia		aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	
6	**1042** Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	XX	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk. Ocena stanu ochrony na stanowiskach odnalezionych w 2013 r.	Okres obowiązywania PZO
7	**1065** Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	XX	Utrzymanie istniejącego stanowiska oraz uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (inwentaryzacja jedynego znanego stanowiska oraz poszukiwanie nowych) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali lokalnej.	Okres obowiązywania PZO
8	**1014** Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*	U1	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu
9	**1086**	U1	Uzupełnienie stanu wiedzy o	Do 10 lat od momentu

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
	Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*		przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	obowiązywania dokumentu
10	**1924** Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*	FV	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu
11	**1145** Piskorz *Misgurnus fossilis*	FV	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu
12	**1098** Minogi czarnomorskie *Eudontomyzon sp.*	FV	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu
13	**1163** Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	FV	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu
14	**1188** Kumak nizinny *Bombina bombina*	U1	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu.

L.p.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cel działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
			działań ochronnych	
15	**1166** Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	XX	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony celem oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Do 10 lat od momentu obowiązywania dokumentu.
16	**1308** Mopek *Barbastella barbastellus*	FV	Rozpoznanie stanu i rozmieszczenia populacji w celu ochrony zimowisk i kryjówek letnich	Okres obowiązywania Planu
17	**1337** Bóbr *Castor fiber*	FV	Utrzymanie populacji na obecnym poziomie	Obecny stan właściwy
18	**1352** Wilk *Canis lupus*	FV	Utrzymanie stałej obecności 8 do 10 watah liczących łącznie 40-50 osobników	Obecny stan właściwy
19	**1355** Wydra *Lutra lutra*	FV	Utrzymanie populacji na obecnym poziomie	Obecny stan właściwy
20	**1361** Ryś *Lynx lynx*	U1	Utrzymanie 15 dorosłych osobników na terenie ostoi	Obecny stan właściwy
21	**2647** Żubr *Bison bonasus*	U1	Utrzymanie populacji w nadleśnictwie Krynki co najmniej na obecnym poziomie (130 osobników) i jednoczesne zadbanie o dalszy wzrost liczebności na całym obszarze	Obecny stan właściwy

Część opisowa:

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

W przypadku czerwończyka nieparka nie przewiduje się odrębnych działań ochronnych i w związku z tym nie można ustalić szczegółowych celów.

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

W odniesieniu do szlaczkonia szafrańca głównym celem jest utrzymanie sieci stanowisk oraz potencjalnych siedlisk na poziomie niezbędnym dla niezagrożonego egzystowania metapopulacji gatunku w Ostoi Knyszyńskiej. Aby to zrealizować konieczne jest uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony niezbędnej do oceny stanu i podjęcia ewentualnych działań ochronnych..

4038 Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

W przypadku czerwończyka fioletka celem jest utrzymanie istniejących stanowisk i jeśli to wskazane i wykonalne poprawa jakości siedlisk lokalnych populacji. Aby to zrealizować niezbędne jest uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędnej do oceny stanu ochrony i zdefiniowania zagrożeń i podjęcia ewentualnych działań ochronnych. Ważnym celem jest powiększenie Ostoi o dwa obszary zamieszkiwane przez liczne populacje gatunku.

4042 Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*

Głównym celem jest weryfikacja terenowa występowania gatunku na terenie Ostoi. Należy również dążyć do utrzymania sieci potencjalnych siedlisk.

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

W przypadku trzepli zielonej konieczne jest uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i kwalifikacji jako przedmiotu ochrony. Jeśli status przedmiotu ochrony będzie utrzymany, to wtedy kolejnym celem będzie zaproponowanie odpowiednich działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Podobnie jak w przypadku trzepli zielonej również dla zalotki większej głównym celem jest uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej), niezbędne do oceny stanu ochrony i kwalifikacji jako przedmiotu ochrony oraz podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk. W przypadku stanowisk znalezionych w 2013 r. celem jest lepsze ich rozpoznanie. Jeśli status przedmiotu ochrony będzie utrzymany, to wtedy celem będzie zaproponowanie odpowiednich działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Głównym celem jest utrzymanie gatunku w jedynej znanej lokalizacji, a także poszukiwanie nowych populacji lokalnych. Lepsze rozpoznanie gatunku, który jest nowym przedmiotem ochrony jest niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia efektywnych działań.

1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1924 Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1098 Minogi *Eudontomyzon sp.*

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1188 Kumak nizinny (*Bombina bombina*)

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji, jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1166 Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*)

Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji gatunku na terenie obszaru i ocena jego kwalifikacji jako przedmiotu ochrony i zaproponowanie właściwych działań ochronnych, jeśli utrzymany zostanie status przedmiotu ochrony w obszarze.

1308 Mopek *Barbastella barbastellus*

Podstawowym zadaniem ochronnym w przypadku mopka jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. Pomoże to w prowadzeniu działań związanych z ochroną zimowisk i dostosowanie nasilenia prac leśnych (pozyskanie starych drzew, usuwanie drzew obumierających i martwych) do obecności tych nietoperzy.

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

Obecny stan ochrony gatunku jest właściwy, gdyż populacja jest liczna i przejawia tendencje wzrostowe. Również obecność odpowiednich biotopów sprzyja rozwojowi tej populacji.

1352 Wilk *Canis lupus*

W chwili obecnej populacja wilków w Puszczy Knyszyńskiej jest najliczniejsza w tej części Polski i podstawowym celem działań ochronnych będzie utrzymanie tego stanu.

1355 Wydra Lutra lutra

Obecny stan ochrony gatunku jest właściwy, gdyż populacja jest liczna. Również obecność licznych stanowisk bobrów sprzyja wzrostowi populacji wydry.

1361 Ryś europejski *Lynx lynx*

Stan ochrony rysia na terenie Puszczy Knyszyńskiej można uznać za właściwy, gdyż jest to jeden z terenów najliczniejszego występowania tego gatunku w tej części Polski. Podstawowym zadaniem ochronnym będzie utrzymanie tego stanu i możliwie dokładne monitorowanie zmian.

2647 Żubr Bison bonasus

Liczebność żubrów w Puszczy Knyszyńskiej systematycznie wzrasta, co może świadczyć o dobrym stanie ochrony tego gatunku. Z uwagi na negatywne efekty przegęszczenia docelowa liczebność stada w nadleśnictwie Krynki nie powinna przekraczać 130 osobników, jednak w innych nadleśnictwach należy pozwolić na swobodny wzrost liczebności tego gatunku. Jest to o tyle istotne, iż częściowo za ten wzrost są odpowiedzialne imigracje żubrów z Puszczy Białowieskiej, co powinno poprawić kondycję stada ze względu na wzrost różnorodności genetycznej.

Moduł C

6. Ustalenie działań ochronnych

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
Siedliska przyrodnicze								

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
1	**2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Zabezpieczenia płatów przedmiotowego siedliska przed zamiana na tereny leśne lub budowlane	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów – w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	**Działanie fakultatywne.** Utrzymanie otwartego charakteru siedliska	Okresowe odkrzaczanie siedliska	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Raz na 5 lat w okresie obowiązywania PZO		Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja	Wykonanie inwentaryzacji	Ostoja Knyszyńska	Jednorazowo.	1,5/100 ha	RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			przyrodnicza	przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	W okresie obowiązywania PZO		Białymstoku
2	**3140** Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Utrzymanie możliwie stabilnego optymalnego poziomu wód gruntowych oraz zachowanie zgodnego z siedliskiem składu gatunkowego drzewostanów na obszarze zlewni bezpośredniej zbiornika	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
3	**3150** Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Bierna ochrona siedliska. W miarę możliwości pozostawić łączność starorzeczy z macierzystymi ciekami. Zakaz introdukcji ryb	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*			roślinożernych szczególnie obcego pochodzenia. W zbiornikach użytkowanych rybacko zakazać intensyfikacji gospodarowania w sposób nienaturalny, tzn. prowadzenia hodowli sadzowej, dokarmiania ryb.				z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska	Usunięcie śmieci z siedliska i jego najbliższego otoczenia (m. in. stanowiska wędkarskie)	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
4	**3160** Naturalne dystroficzne	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Utrzymanie możliwie stabilnego optymalnego poziomu wód	Płaty siedliska lokalizacja -	Stale w okresie obowiązywania	Brak danych	Właściciele i zarządcy

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
	zbiorniki wodne			gruntowych oraz zachowanie zgodnego z siedliskiem składu gatunkowego drzewostanów na obszarze zlewni bezpośredniej zbiornika	załącznik nr 3 i 4	PZO		gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
5	**3260** Nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Bierna ochrona siedliska – nie lokalizować obiektów spowalniających swobodny przepływ wody powyżej stanowisk siedliska, nie ingerować w naturalne koryto cieku w miejscu występowania siedliska	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Utrzymanie właściwej trofii cieków	Szkolenia z zakresu skutków odprowadzania zanieczyszczeń, spływu nawozów i ścieków	Gminy obszaru Ostoi Knyszyńskiej PLH200006	Jednorazowo do 5 lat od ustanowienia	10	RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				bytowych do wód powierzchniowych i podziemnych		PZO		
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
6	**3270** Zalewane, muliste brzegi rzek	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Bierna ochrona siedliska – nie lokalizować obiektów spowalniających swobodny przepływ wody powyżej stanowisk siedliska, nie ingerować w naturalne koryto cieku w miejscu występowania siedliska	Płaty siedliska lokalizacja- zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Utrzymanie właściwej trofii cieków	Szkolenia z zakresu skutków odprowadzania zanieczyszczeń, spływu nawozów i ścieków bytowych do wód powierzchniowych i podziemnych	Gminy obszaru Ostoi Knyszyńskiej PLH200006	Jednorazowo do 5 lat od ustanowienia PZO	10	RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
7	**4030** Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Zabezpieczenia płatów przedmiotowego siedliska przed zamiana na tereny leśne	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej w siedliskach optymalnych – okolice linii kolejowych, energetycznych oraz przydroży w siedliskach boru suchego i świeżego, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
8	**6210** Murawy kserotermiczne *Festuco-Brometea*	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Zabezpieczenia płatów przedmiotowego siedliska przed zamianą na tereny leśne lub budowlane	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	**Działanie fakultatywne.** Utrzymanie otwartego charakteru siedliska	Okresowe odkrzaczanie siedliska	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Raz na 5 lat w okresie obowiązywania PZO		Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja	Wykonanie inwentaryzacji	Ostoja Knyszyńska	Jednorazowo.	1,5/100 ha	RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			przyrodnicza	przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	W okresie obowiązywania PZO		Białymstoku
9	**6230** Bogate florystycznie niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Zabezpieczenia płatów przedmiotowego siedliska przed zamianą na tereny leśne lub budowlane Ekstensywne użytkowanie kośne, pastwiskowe lub kośno-pastwiskowe	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	**Działanie fakultatywne.** Utrzymanie otwartego charakteru	Okresowe odkrzaczanie siedliska	Płaty siedliska lokalizacja - zał. 3 i 4	Raz na 5 lat lat w okresie obowiązywania PZO		Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
								dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
10	**6410** Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	**Działanie obligatoryjne.** Zachowanie siedliska przyrodniczego, położonego na trwałych użytkach zielonych	Ekstensywne użytkowanie kośne	Płaty siedliska lokalizacja –zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	**Działanie fakultatywne.** Użytkowanie kośne.	Koszenie co roku, od 15 września do 30 października, z pozostawieniem 50% niekoszonej powierzchni, co roku inny fragment, dopuszczalne koszenie całej	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Corocznie w okresie obowiązywania PZO	1/ha	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie zobowiązania

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				powierzchni raz na 2 lata. Wysokość koszenia 5-15 cm. Technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby; zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki. Usunięcie biomasy. Zakaz przeorywania, wałowania, podsiewu, stosowania osadów i ścieków Zakaz włókowania w okresie 1IV – 1IX Na terenach gdzie stwierdzono konflikt działań ochronnych dla siedliska 6410 i orlika jako priorytetowe przyjęto działania zaplanowane dla siedliska 6410, zaś na terenie Nadleśnictwa Krynki – działania pod orlika, które należy przeprowadzić po konsultacji z botanikiem.				podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja	Jednorazowo. W okresie obowiązywania	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	uzupełniająca	PZO		
11	**6430** Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Zachowanie siedliska przyrodniczego	Bierna ochrona siedliska na zinwentaryzowanych płatach.	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy gruntów - w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
		D2	Szkolenie	Szkolenia z zakresu skutków odprowadzania zanieczyszczeń, spływu nawozów i ścieków bytowych do wód powierzchniowych i podziemnych w celu podniesienia świadomości mieszkańców osad w dolinach rzecznych o istotnym oddziaływaniu ścieków i innych	Gminy obszaru Ostoi Knyszyńskiej PLH200006	Jednorazowo do 5 lat od ustanowienia PZO		RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				zanieczyszczeń na stan środowiska wodnego i związanych z nim siedlisk				
12	**6510** Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherionelatioris*)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	**Działanie obligatoryjne.** Zachowanie siedliska przyrodniczego, położonego na trwałych użytkach zielonych	Ekstensywne użytkowanie kośne, pastwiskowe lub kośno-pastwiskowe.	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	**Działanie fakultatywne.** Użytkowanie kośne lub pastwiskowe.	Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września, do dwóch razy w roku z usunięciem biomasy do 2 tygodni po skoszeniu. Należ pozostawić 5-10% powierzchni nieskoszonej, każdego roku inną. Wysokość koszenia 5-15 cm. Wypas od 1 maja do 15 października (0,2 DJP/ha) przy obciążeniu pastwiska nie większym niż 5 t/ha, ponieważ nadmierny wypas grozi	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	1-2razy /rok w okresie obowiązywania PZO	1/ha	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				przekształceniem łąk w pastwiska *Cynosurion*. Zakaz przeorywania, wałowania i podsiewania, włókowania w okresie od 1 kwietnia do 1 września, zakaz stosowania ścieków i osadów ściekowych				dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100 ha	RDOŚ w Białymstoku
13	**7110** Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych, w strefie oddziaływania na siedlisko – nie prowadzić działań skutkujących obniżeniem wód gruntowych	Płaty siedliska lokalizacja – załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Pilnej inwentaryzacji wymagają wszystkie małe torfowiska, które dotąd nie były uwzględniane	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo. W okresie obowiązywania	80	RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				w statystykach dotyczących liczby i powierzchni złóż oraz nie zostały rozpoznane pod względem stanu roślinności. Na torfowiskach tych oraz na torfowiskach, gdzie badania przeprowadzono ponad 20 lat temu, powinny być przeprowadzone inwentaryzacje fitosocjologiczne, a na wybranych, szczególnie wartościowych obiektach również kartowanie roślinności.		PZO		
		Nr	*Monitoring realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitoring siedliska	Monitoring realizacji działań ochrony czynnej w Rezerwacie Gorbacz, opisanych w działaniu nr A1.	Rezerwat Gorbacz (95a)	W ciągu 2 lat od wykonania zabiegów ochrony czynnej		RDOŚ Białystok
		Nr	*Działania związane z ochrona czynną*					
		A1	Usuwanie podrostu i podszytu brzozy	Usuwanie egzemplarzy brzozy rosnących w granicach siedliska. Optymalnie zabiegi powinny być prowadzone zimą. Konieczne jest usuwanie drewna poza obszar siedliska	Rezerwat Gorbacz (95a)	Jednorazowo. Okres obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
14	**7120** Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Poprawa stosunków wód powierzchniowych i podziemnych, w strefie oddziaływania na siedlisko w oparciu o stosowne analizy hydrologiczne i monitoring skuteczności podjętych działań	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Lustracja terenowa w celu wykrycia wszystkich płatów siedliska i przeprowadzenie oceny stanu według metodyki GIOŚ	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo w okresie obowiązywania PZO	20	RDOŚ Białystok
15	**7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Utrzymanie siedliska w stanie niezalesionym. Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych, w strefie oddziaływania na siedlisko – nie prowadzić działań skutkujących obniżeniem wód gruntowych	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochrona czynną*					
		A1	Działanie	Usuwanie egzemplarzy świerka i	Płaty siedliska	Jednorazowo w	Brak danych	Właściciel

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			fakultatywne. Usuwanie podrostu i podszytu świerka i brzozy	brzozy rosnących w granicach siedliska. Optymalnie zabiegi powinny być prowadzone zimą. Konieczne jest usuwanie drewna poza obszar siedliska	lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	okresie obowiązywania PZO		lub posiadacz obszaru na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Lustracja terenowa w celu wykrycia wszystkich płatów siedliska i przeprowadzenie oceny stanu według metodyki GIOŚ Konieczne jest zintensyfikowanie badań nad zróżnicowaniem, ekologią i syntaksonomią fitocenoz ze związku *Caricion lasiocarpae, które* odznaczają się bardzo dużym wewnętrznym zróżnicowaniem w obrębie zespołów	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo. Okres obowiązywania PZO	20	RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
		Nr	*Monitoring realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitoring siedliska	Monitoring realizacji działań ochrony czynnej w Rezerwacie Gorbacz, opisanych w działaniu nr A1.	Rezerwat Gorbacz (94j)	Monitoring w ciągu 2 lat od wykonania ochrony czynnej		RDOŚ Białystok
16	**7150** Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	Podczas prac na PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopni reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.						
17	**7230** Nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymanie siedliska	Ochrona siedliska. Utrzymanie siedliska w stanie niezalesionym	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku
		Nr	*Działania związane z ochrona czynną*					
		A1	**Działanie fakultatywne** Użytkowanie kośne	Ekstensywne koszenie (zbieranie pokosu i usuwanie go poza obręb torfowiska). W przypadku grząskich torfowisk kopułowych i wiszących -	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
				ręczne sukcesywne wycinanie pojawiających się krzewów i podrostów drzew				zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Lustracja terenowa w celu wykrycia wszystkich płatów celem oceny stanu ich ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo. Okres obowiązywania PZO	20	RDOŚ Białystok
17	**9170** Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*, *Melitti-Carpinetum*)	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska	Ochrona bierna w rezerwatach przyrody	Rezerwaty: Bahno w Borkach (313g; 314b; 324b; 332b; 332c); Chomontowszczyzna (107a,b,d,g,i; 108a,b,c,d,f,g,h; 130a,b,c,d,j,l;	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, właściciele i

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					131a,b,d,f,g,h,i,j; 62g,j,k,l,m; 63a,b,c,f,h; 85a,g,h,i,j,k,l,m,n,p; 86d,g,h); Góra Pieszczana (453h, 455i); Jałówka (94a,c,d; 95a,d,f,h,k,l; 110b, 111b,f,l; 112a; 128j; 129b; 143a; 144f,i,k; 145a,b,d,g,i); Kulikówka (225a,b,c,d,f,g,h; 226b); Kozłowy Ług (44c; 46a,f,g; 47b,c;58a; 60a,61b; 72a,b,c; 73a,b); Krzemianka (169a,b,c,d; 192a; 193a,b,c; 215a,b,c,d,h,i,j,k,l; 216a,b,d,i,j; 217a,d;			zarzący gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białysmtoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					218b,c,f;243f,g; 244a); Międzyrzecze (166c,d; 167a; 204d,f; 222f); Stare Biele (244b,d; 247a,b,c,d,f,h,j,l,m; 256a,b; 257a,b,c,d,f,g; 258a,b,c,f,g,h; 259a; 269a,d,f,g,h; 270b,c,d,f,g; 271b,d,f,g,h,k,m); Nietupa (355b,d,h,i,j,k; 427g,h; 469a,b,c,j; 470a,c; 471a; 473a; 481a,b,d; 482b,d,f; 483a,b,c) Stara Dębina (18a:19a,b); Surażkowo (115a,b; 131a,i; 132a,b,c,g; 146b,d,g; 147b;161b,f,h;			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					162c,d,f; 176g,k,m,p,r); Taboły (26b,g,h; 37b,c,d,fg,h; 48c; 49c,d,; 61a,c; 62b,c; 75d; 89a,b); Wielki Las (17d; 18b; 19a; 8f,g,h)			
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Unaturalnianie drzewostanów i siedlisk w rezerwatach przyrody	Regulacja składu gatunkowego młodników i drągowin odbiegających od składu naturalnego z uwzględnieniem typów siedlisk. Zabiegi w biogrupach i przegęszczeniach na korzyść gatunków grądowych	Krzemianka (192f, 193d); Międzyrzecze (204c); Taboły (49f)	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Knyszyn, Supraśl
		B2	Poprawa stanu siedliska	**Grądy naturalne (tylko Lśw)** – stopniowa, rozłożona w czasie przebudowa lub zabiegi hodowlano – ochronne prowadzące do usunięcia ze składu gatunkowego drzewostanów modrzewia po osiągnięciu przez ten gatunek wieku	Płaty siedliska lokalizacja –zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl,

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
				rębności				Waliły, Żednia
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Kartowanie terenowe w celu zidentyfikowania wszystkich płatów siedliska celem oceny stanu ich ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo w okresie obowiązywania PZO	1,5/100ha	RDOŚ Białystok
18	**91D0** Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Pinetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum, Thelypteri-Betuletum*)	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska	**Siedliska 91D0-2 (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*)** - wyłączenie z gospodarki rębnej z dopuszczeniem działań pielęgnacyjnych	Płaty siedliska lokalizacja - załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia, właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
								Białymstoku
		A2	Ochrona siedliska	**Siedliska 91D0-5 (*Sphagno girgensohni-Piceetum* i** **91D0-6 (*Thelypteri-Betuletum*)** – wyłączenie z użytkowania rębnego	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		A3	Ochrona siedliska	Ochrona bierna w rezerwatach przyrody	Rezerwaty: Bahno w Borkach (307a,b,c; 313a,b,g; 314a,b; 315b,c; 316a,b,c,d; 323a; 324a,b; 325a,b; 326a,b,c; 332a,b,c); Chomontowszczyz	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					na(62d,g,h,j,l,m,n,o; 63a,c,d,d,f,g,h; 63Aa,j,k; 85a,b,c,d,f,h,i,j,k,n; 86a,b,c,d,f,g,h; 86Aa,d; 107b,f,g; 108a,b,c,f,g,h,i,j; 130a,b,d,f,g,h,i,j,k; 131a,b,c,d,f,g,h,i,j,l,m); Gorbacz (92a,b,d,f,i,l,m; 93b,c,d,f,g,i,k,m,t; 94a,b,c,d,f,g,h,i,j; 95a,b,c,d; 96b,c,d,f,g,h; 97a; 98a,b,c,d,f,g); Góra Pieszczana (455b,c,g,h; 508c; 510a,b); Jałówka (129b; 144k; 145c,d,f,g,h,i,j,k,l; 160a); Wiejki (286A a,,c,d,f,h); Kozłowy Ług			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					(44a,b,c; 45a,b; 46a,b,c,d,f,g; 47a,b,c; 58a,b,c; 59a,b,c,d,f; 60a,b,c,d,f,g; 61a,b,c; 72a,b,c; 73a,b); Krzemianka (216a,d,g,h,i,j,k; 217a,c,d,f; 218a,c,f,g; 243a,b,d,f,g; 244a,b,c,d,g); Międzyrzecze (166b,c; 167a;185b,c; 203d; 204d,f,g,h; 222f); Nietupa (356a,b,d,f; 383a,b,i; 427a,b,d,f; 428a; 469k; 470b; 473a; 481c,h,i; 482a,b,c; 484a,b,h,j); Stare Biele (244a,b; 245a;			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					246a,b,c,d,f,g,h; 247a,b,c,d,f,g,h,j,k,l,m,n; 256a,b; 257a,b,c,d,f,g; 258a,b,c,d,f,g,h; 259a,b,c,d; 269a,b,c,f; 270a,b,c,d,f; 271a,b,d,f,g,h,i,j,k,l,m,p); Surażkowo (115a; 131a,b,c,d,f,g,h,i; 132a; 146a,b,c,d; 161a,b,f,h,j; 162a,b,c,f,i,j; 176f,g,h,i,j,k,l,m,p,r); Taboły (17f; 25a,b,c,d,f; 26a,b,g,h,i; 35b,c,d; 36a,b; 37a,b,c,d; 74b,d,f,g; 48a,b,c; 49a,b,d,f; 61a,b,c,d,f; 62a,b,c; 75a,b,c; 89a,b);			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					Wielki Las (9a; 17a,d,f; 19a)			
		A4	Usuwanie podrostu i podszytu brzozy	Usuwanie egzemplarzy brzozy rosnących w granicach siedliska. Optymalnie zabiegi powinny być prowadzone zimą. Konieczne jest usuwanie drewna poza obszar siedliska	Rezerwat Gorbacz (94d,f;96d;97a)	Jednorazowo. Okres obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Poprawa stanu siedliska	Należy dążyć do stabilizacji lub odtworzenia właściwych stosunków wodnych, tj. utrzymywania wysokiego poziomu wód gruntowych przez blokowanie i opóźnianie odpływu. W tym kontekście również działania bobrów należy traktować jako naturalny składnik tych procesów	Płaty siedliska lokalizacja –zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
								Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Weryfikacja siedlisk na płytkich torfach opisanych jako Bw celem oceny stanu ich ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Jednorazowo w okresie obowiązywania PZO	1,5/100ha	RDOŚ Białystok
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitoring płatów siedliska	Monitoring, obejmujący następujące parametry: -powierzchnia płatów siedliska, -struktura i funkcje siedliska na stwierdzonych stanowiskach, -perspektywa ochrony siedliska, zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ & IOP w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ).	Po 3 płaty dla podtypów siedliska: 91D0-2 91D0-5 91D0-6	W ciągu 2 lat od wykonania zabiegów ochrony czynnej	Brak danych	RDOŚ Białystok
		C2	Monitoring płatów siedliska	Monitoring, obejmujący następujące parametry: -powierzchnia płatów siedliska, -struktura i funkcje siedliska na stwierdzonych stanowiskach, -perspektywa ochrony siedliska,	Rezerwat Gorbacz (94d,f;96d;97a)	W ciągu 2 lat od wykonania zabiegów ochrony czynnej		RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ & IOP w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ).				
19	**91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Fraxino-Alnetum*, *Stellario-Alnetum*, łęgi źródliskowe)	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska	Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych, w strefie oddziaływania na siedlisko – nie prowadzić działań skutkujących obniżeniem wód gruntowych	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		A2	Ochrona siedliska	Ochrona bierna w rezerwatach przyrody	Rezerwaty: Chomontowszczyzna (85o;	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka,

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					107a,b,c,d,h,i; 130a,b,c,d,f,i,l; 131a,b,c,d,g,i,j,k,l;); Jałówka (94b,c,d; 95a,f,g,h; 111j,l; 112a; 129a,b,c; 114h,i,k; 145b,c,d,g,h,j,k,l; 160a): Kozłowy Ług (60d,f ;61c); Krzemianka (190b,c,d,f; 215a,b,c,d,k,l; 216c,d,g,h,i,k; 217a,c,d; 218c,g; 243g); Kulikówka (225a,b,c,d,f,g,h;226a,b); Międzyrzecze (166b,c; 167a; 185a,b,c; 203d; 204d,f,g,h); Stare Biele (269a,d,f; 270c; 271k,m);			Knyszyn, Supraśl, Waliły

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					Surażkowo (115a; 131a,b,i; 132a,b,c,g,h; 176m) Taboły (17f; 26a,b,g,h; 36b; 37a,c,d,f; 48a,b; 61c; 62a,b; 75b,c); Wielki Las (19a)			
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitoring gatunków inwazyjnych	Kontrola miejsc przy korytach cieków na obecność gatunków inwazyjnych w tym: kolczurki klapowanej (*Echinocystis lobata*) i niecierpka gruczołowatego (*Impatiens glandulifera*). W przypadku wykrycia gatunku inwazyjnego – włączyć go do działania „Usuwanie gatunków inwazyjnych”	Miejsca „wyjścia i wejścia” cieków na polany puszczańskie, sąsiedztwo mostów drogowych – na całym obszarze Ostoi	Kontrolę należy prowadzić co najmniej raz na 5-6 lat, optymalnie co 3 lata w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	RDOŚ Białystok
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	**Łęgi poza Lasami Państwowymi, Olsy w kategoriach typologii leśnej** – w ramach uzupełnienie stanu	Lokalizacja płatów – zał. 3 i 4	Jednorazowo w okresie obowiązywania	1,5/100ha	RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				wiedzy dokonać weryfikacji siedlisk jako potencjalnych siedlisk łęgowych. Olsy z zaawansowanym procesem murszenia, powinny być zweryfikowane fitosocjologicznie szczególnie przed wdrożeniem różnych form gospodarki zrębowej. **Łęgi źródliskowe –** weryfikacja siedlisk. Biorąc pod uwagę dynamikę źródeł, ich wydajność i znaczenie całej strefy źródliskowej dla retencji wodnej w Ostoi, należy je traktować jako lasy wodochronne, wyłączone z gospodarki leśnej. Strefy wodochronne powinny być szersze niż sam łęg źródliskowy i obejmować powierzchnię zapewniającą utrzymanie warunków wodnych w pożądanym stanie.		PZO		
20	**91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska	Utrzymanie właściwych stosunków wód powierzchniowych i podziemnych w strefie oddziaływania na siedlisko – nie	Płaty siedliska lokalizacja – zał. 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy,

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				prowadzić działań skutkujących obniżeniem wód gruntowych				Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia właściciele i zarządcy gruntów- w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Kartowanie terenowe w celu wykrycia wszystkich płatów siedliska celem oceny stanu ich ochrony i zaplanowania działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo w okresie obowiązywania PZO	1,5/100ha	RDOŚ Białystok
21	**91I0** Dąbrowa świetlista (*Potentillo albae-Quercetum*)	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu wyznaczenie wszystkich płatów siedliska, ocenę stanu ich ochrony i zaplanowanie działań ochronnych	Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – inwentaryzacja uzupełniająca	Jednorazowo. W okresie obowiązywania PZO	1,5/100ha	RDOŚ Białystok

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
Gatunki roślin								
1	**1393** Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* (*Drepanocladus vernicosus*)	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu siedlisk gatunku przez powstrzymanie sukcesji wtórnej.	Wyciąć drzewa i krzewy w obrębie płatów roślinności ze stanowiskami gatunku. Zabieg wykonać zarówno w stosunku do krzewów i drzew rozwijających się z samosiewu, jak i nasadzonych sztucznie, a następnie nie dopuszczać do rozwoju odrośli. Wykosić roślinność zielną, przy wysokości koszenia nie niższej niż 15 cm; kosić nie wcześniej niż w miesiącu IX. Usunąć pozyskaną biomasę. Uwaga: działania (w tym koszty działań) tożsame z planowanymi w celu ochrony stanowiska *Liparis loeselii* oraz płatów siedliska 7230.	Płaty roślinności nieleśnej w obrębie rez. Bahno w Borkach, Kozłowy Ług, Stare Biele ze stanowiskami gatunku oraz wydzielenia ze stanowiskiem gatunku w uroczysku Łosiniany (N-ctwo Krynki, w granicach oddz. 01-29-1-06-347 i przyległej działki ewid. 201104_2.0014.129); dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	Pierwszy zabieg wycięcia drzew i krzewów w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO, kolejne powtarzać nie rzadziej niż raz na 5 lat; koszenie powtarzać co 2-3 lata.	5/ha/termin	Nadleśnictwa Krynki i Supraśl, współwłaściciele wspólnoty gruntowej- w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitorować skuteczność działań ochronnych	Ocenić stan populacji i siedliska gatunku po wykonaniu zabiegów ochronnych, zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska.	Wydzielenia nieleśne w obrębie rez. Bahno w Borkach, Kozłowy Ług, Stare Biele ze stanowiskami gatunku oraz wydzielenia ze stanowiskiem gatunku w uroczysku Łosiniany (dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4)	3 lata po wykonaniu zabiegów ochronnych	0,5/stanowisko/termin	RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Przeprowadzić poszukiwania i wykonać pełną inwentaryzację stanowisk gatunku wraz z oceną ich stanu.	Na odpowiednich siedliskach na całym obszarze Natura 2000.	W ciągu 5 lat od ustanowienia PZO	5	RDOŚ w Białymstoku
2	**1437** Leniec	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Przywrócenie i	Wykaszać ręcznie roślinność na	Wszystkie	Pierwszy zabieg	3,5/ha/termin	Nadleśnictwa

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*		utrzymanie właściwego stanu siedlisk gatunku przez powstrzymanie sukcesji wtórnej.	stanowiskach i usuwać pozyskaną biomasę, przy wysokości koszenia nie niższej niż 10 cm; kosić nie wcześniej niż w miesiącu IX. Wycinać drzewa i krzewy w podszycie, zacieniające stanowiska.	stanowiska w obszarze (na terenie LP; lokalizacja: załącznik nr 3 i 4)	w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO, ponawiać co 3-4 lata.		Dojlidy, Waliły, Żednia
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitorować skuteczność działań ochronnych	Ocenić stan populacji i siedliska gatunku po wykonaniu zabiegów ochronnych, zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska.	Wszystkie stanowiska w obszarze (na terenie LP; lokalizacja: załącznik nr 3 i 4)	3 lata po wykonaniu zabiegów ochronnych	0,5/stanowisko/termin	RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Przeprowadzić poszukiwania i wykonać pełną inwentaryzację stanowisk gatunku wraz z oceną ich stanu.	Na odpowiednich siedliskach na całym obszarze Natura 2000.	W okresie obowiązywania PZO	7	RDOŚ w Białymstoku
3	**1477** Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu siedlisk gatunku.	Wycinać drzewa i krzewy w podszycie, zacieniające stanowiska gatunku. Usuwać ręcznie krzewinki i byliny na stanowiskach gatunku,	Wszystkie stanowiska w obszarze (na terenie LP; lokalizacja: załącznik nr 3 i 4)	Pierwszy zabieg w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO, ponawiać co 3-4 lata.	4/ha/termin	Nadleśnictwa Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl,

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				punktowo naruszać lub zdejmować nadkładową warstwę próchnicy w celu odsłonięcia nagiej gleby, usuwać pozyskaną biomasę poza stanowiska gatunku.				Waliły i Żednia
		A2	Uprawa ex situ	Z nasion zebranych w granicach Ostoi założyć i utrzymywać uprawę ex situ gatunku w celu ewentualnego zasilania i odtwarzania stanowisk.	Arboretum w Kopne Górze	W okresie obowiązywania PZO	Niemożliwe do określenia na etapie projektu PZO	RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitorować skuteczność działań ochronnych	Ocenić stan populacji i siedliska gatunku po wykonaniu zabiegów ochronnych, zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska.	5 stanowiska wytypowanych w obszarze (zgodnie z tabelą działań w zakresie monitoringu)	3 lata po wykonaniu zabiegów ochronnych	0,5/stanowisko/termin	RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Przeprowadzić poszukiwania i wykonać pełną inwentaryzację stanowisk gatunku wraz z oceną ich stanu.	Na odpowiednich siedliskach na całym obszarze Natura 2000.	W okresie obowiązywania PZO	10	RDOŚ w Białymstoku
4	**1903**	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*	A1	Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu siedlisk gatunku przez powstrzymanie sukcesji wtórnej.	Wyciąć drzewa i krzewy w obrębie stanowisk gatunku. Zabieg wykonać zarówno w stosunku do krzewów i drzew rozwijających się z samosiewu, jak i nasadzonych sztucznie, a następnie nie dopuszczać do rozwoju odrośli. Wykosić roślinność zielną, przy wysokości koszenia nie niższej niż 15 cm; kosić nie wcześniej niż w miesiącu IX. Usunąć pozyskaną biomasę. Uwaga: działania (w tym koszty działań) tożsame z planowanymi w celu ochrony stanowiska *Hamatocaulis vernicosus* oraz płatów siedliska 7230.	Płaty roślinności nieleśnej w rez. Bahno w Borkach oraz wydzielenia ze stanowiskiem gatunku w uroczysku Łosiniany (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i przyległa działka ewid. 201104_2.0014.129); dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	Pierwszy zabieg wycięcia drzew i krzewów ciągu 3 lat od ustanowienia PZO, kolejne powtarzać nie rzadziej niż raz na 5 lat; koszenie powtarzać co 2-3 lata.	5/ha/termin	Nadleśnictwa Krynki i Supraśl, współwłaściciele wspólnoty gruntowej
		A2	Utrzymywać właściwe stosunki wodne	Zainstalować, a następnie konserwować rury regulujące poziom piętrzenia na tamach bobrowych, oddziałujących na stanowisko.	N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i przyległa działka ewid. 201104_2.0014.129; dokładna lokalizacja:	Instalacja rur w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO	1/szt.	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
					załącznik nr 3 i 4			
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitorować skuteczność działań ochronnych	Ocenić stan populacji i siedliska gatunku po wykonaniu zabiegów ochronnych, zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska.	Wydzielenia nieleśne w obrębie rez. Bahno w Borkach oraz wydzielenia ze stanowiskiem gatunku w uroczysku Łosiniany (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i przyległa działka ewid. 201104_2.0014.129); dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	3 lata po wykonaniu zabiegów ochronnych	0,5/stanowisko/termin	RDOŚ w Białymstoku
5	**1939** Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Utrzymywać właściwe użytkowanie	Nie dopuszczać do zrywki i składowania drewna na stanowiskach gatunku.	Wszystkie stanowiska w obszarze (na terenie	W miarę potrzeb w okresie obowiązywania	Niemożliwy do określenia na etapie	Nadleśnictwa Czarna Białostocka i

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			przydroży leśnych i okrajków	Wykaszać ręcznie przydroża i okrajki na stanowiskach gatunku w razie nadmiernego rozwoju ekspansywnych gatunków zielnych i drzewiastych, pozostawiając kępy rzepika szczeciniastego i usuwając pozyskaną biomasę.	LP; lokalizacja: załącznik nr 3 i 4)	PZO.	sporządzania projektu PZO 1,5/termin/ha	Supraśl
6	**1617** Starodub łąkowy *Ostericum palustre*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu siedlisk gatunku przez powstrzymanie sukcesji wtórnej.	Wyciąć drzewa i krzewy w obrębie płatów roślinności ze stanowiskami gatunku. Zabieg wykonać zarówno w stosunku do krzewów i drzew rozwijających się z samosiewu, jak i nasadzonych sztucznie, a następnie nie dopuszczać do rozwoju odrośli. Wykosić roślinność zielną, przy wysokości koszenia nie niższej niż 15 cm; kosić nie wcześniej niż w miesiącu IX. Usunąć pozyskaną biomasę. Uwaga: działania (w tym koszty działań) tożsame z planowanymi w celu ochrony stanowiska *Liparis loeselii* oraz płatów siedliska 7230.	Wydzielenia ze stanowiskiem gatunku w uroczysku Łosiniany (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i przyległa działka ewid. 201104_2.0014.129); dokładna lokalizacja załącznik nr 3 i 4	Pierwszy zabieg wycięcia drzew i krzewów w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO, kolejne powtarzać nie rzadziej niż raz na 5 lat; koszenie powtarzać co 2-3 lata.	3,5/ha/termin	Nadleśnictwo Krynki, współwłaściciele wspólnoty gruntowej

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
		A2	Uprawa ex situ	Z nasion zebranych w granicach Osto założyć i utrzymywać uprawę ex situ gatunku w celu ewentualnego zasilania i odtwarzania stanowisk.	Arboretum w Kopnej Górze	W okresie obowiązywania PZO	Niemożliwe do określenia na etapie projektu PZO	Nadleśnictwo Supraśl, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Politechnika Białostocka na podst. zawartego porozumienia
		Nr	*Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych*					
		C1	Monitorować skuteczność działań ochronnych	Ocenić stan populacji i siedliska gatunku po wykonaniu zabiegów ochronnych, zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska.	Wydzielenia ze stanowiskiem gatunku w uroczysku Łosiniany (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 i przyległa działka ewid. 201104_2.0014.1	3 lata po wykonaniu zabiegów ochronnych	0,5/stanowisko/termin	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					29); dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
Gatunki zwierząt								
1	**1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*		Nie przewiduje się odrębnych działań ochronnych. Monitoring jakościowy (weryfikacji obecności gatunku) może być wykonywany na części stanowisk w ramach inwentaryzacji i monitoringu czerwończyka fioletka (4038). Działania ochronne przewidywane w następstwie inwentaryzacji czerwończyka fioletka, związane z ekstensyfikacją użytkowania lub wprowadzeniem ekstensywnego użytkowania będą sprzyjać także czerwończykowi nieparkowi. Pozytywny wpływ będzie miała także realizacja zaleceń z ekspertyz entomologicznych na terenach objętych programem ochrony orlika krzykliwego.					
2	**4030** Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska gatunku	Wycięcie częściowo pasa drzew w celu doświetlenia znajdujących się pomiędzy linią telefoniczną, a linią gazową w celu doświetlenia siedliska. Działanie to dotyczy także *P. eros eroides.*	Grzybowce Od ok. N: 53°6'36.20" E: 23°41'50" do ok. N: 53°6'36.50" E: 23°43'13" fragmenty kilku działek pod linią energetyczną i nad linią gazową dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	W ciągu dwóch lat od ustanowienia PZO	Koszt łączny dla 2 gatunków: *C. myrmidone* i *P. eros eroides*	Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
		A2	Projekt ochrony gatunku	Z uwagi na kluczowe znaczenie Ostoi Knyszyńskiej dla utrzymania gatunku w skali kraju, a nawet Unii Europejskiej, bardzo pożądane byłoby przygotowanie i realizacja projektu ochronnego, którego głównym obiektem zainteresowania byłby szlaczkoń szafraniec i który uwzględniałby szerokie spektrum działań ochronnych, w tym poprawę dostępności do bazy roślin pokarmowych	Wybrane obszary w Nadleśnictwie Waliły i Krynki	Opracowanie projektu – w ciągu dwóch lat od ustanowienia PZO. Realizacja – w kolejnych latach obowiązywania PZO.		RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Zmiana sposobu gospodarowania pasami technologicznymi celem poprawy stanu siedliska gatunku (działanie powiązane z działaniem dotyczącym ochrony czynnej)	Należy zwiększyć częstotliwość czyszczenia pasów technologicznych (nad linią gazową i pod liniami energetycznymi), zapobiegając ich nadmiernemu zarastaniu drzewami i krzewami, co zapobiegnie okresowemu (lub definitywnemu) zanikaniu na stanowisku. Jednocześnie zalecana jest współpraca eksperta z zarządcą terenu i/lub wykonawcą działania w	Grzybowce Od ok. N: 53°6'36.20" E: 23°41'50" do ok. N: 53°6'36.50" E: 23°43'13" fragmenty kilku działek pod linią energetyczną i nad linią gazową. Skroblaki-Łużany	Po zgłoszeniu przez eksperta konieczności czyszczenia, a następnie co 3 lata w okresie obowiązywania PZO.	Koszt łączny dla 2 gatunków: *C. myrmidone* i *P. eros eroides*	Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				celu uniknięcia przypadkowego niszczenia szczodrzeńca w trakcie wykonywania zabiegów ochronnych.	N 53°07'49.00"; E 23°49'33.70" pas pod linią wys. nap. graniczący od północy z oddz. 367 i 368. dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		B2	Zmiana sposobu gospodarowania zrębami i odnowieniami	Wybrane płaty na zrębach, tj. z dużym zagęszczeniem rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca), należy w miarę możliwości pozostawiać do naturalnego odnowienia lub tam gdzie jest to możliwe możliwie długo przelegiwać zręby (nie odnawiać), celem przedłużenia trwałości stanowiska w ramach utrzymywania możliwie gęstej sieci stanowisk. Niezbędna jest współpraca ekspertów z Nadleśnictwami Waliły i Krynki.	Wybrane obszary w Nadleśnictwie Waliły i Krynki	W czasie obowiązywania PZO	Koszt łączny dla 2 gatunków: *C. myrmidone* i *P. eros eroides*	Nadleśnictwa Waliły i Krynki
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja	Aktualizacja starszych danych,	Wybrane obszary w	w ciągu 3 lat od	0,5/ha	RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			przyrodnicza	poszukiwania nowych stanowisk i potencjalnych miejsc do zasiedlenia. Zakłada się współpracę specjalistów z Nadleśnictwami Waliły i Krynki odnośnie informacji na temat planowanych wycinek i odnowień. Ocena stanu populacji i siedliska według przyjętej metodyki na stanowiskach aktualnie funkcjonujących i nowo znalezionych. Należy mieć na względzie okresowe zanikanie kolonii na zrębach i odnowieniach i pojawianie się nowych w sąsiedztwie.	Nadleśnictwie Waliły i Krynki (w tym wszystkie znane stanowiska)	ustanowienia PZO.		Białymstoku
		D2	Badania naukowe	Poszerzenie wiedzy na temat funkcjonowania metapopulacji gatunku w Ostoi Knyszyńskiej, w tym zdolności migracyjnej, trwałości stanowisk na zrębach i odnowieniach oraz liczebności. Wykonywane w ramach tych badań znakowanie osobników mogłoby zmniejszyć ich wartość	Wybrane obszary w Nadleśnictwie Waliły i Krynki	W okresie obowiązywania PZO		RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				kolekcjonerską. Warunkiem wstępnym do podjęcia tego typu badań jest inwentaryzacja przyrodnicza.				
3	**4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska gatunku	Usunięcie podrostu drzew i krzewów z pozostawieniem części krzewów wierzbowych.	Dworzysk N53° 17’ 57.1’’ E23° 23’ 48.6’’ oddziały 55º i 55p Leśnictwo Budzisk, Nadl. Czarna Białostocka dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	W ciągu pięciu lat od ustanowienia PZO. Jednorazowo		Nadleśnictwo Czarna Białostocka
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Działanie fakultatywne. Szczególne zalecenia dla stanowisk, na których fioletek współwystępuje z dostojką eunomią	Rotacyjne, mozaikowe późne koszenie, po 15 września na wysokość nie mniejszą niż 15-20 cm. Częstotliwość: co roku lub co dwa lata. Dla każdej powierzchni zaleca się konsultacje specjalisty przed wprowadzeniem użytkowania lub jego zmianą. Dopuszcza się	Waliły N: 53°9'3.20" E: 23°35'50" część powierzchni działek nr (42), 43, 44, 46, 50 oraz działki 51/2 należącej do Lasów (oddz. 180Ao cały,	W czasie obowiązywania PZO co roku lub co dwa lata		Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			(*Boloria eunomia*) – bardziej zagrożonym gatunkiem o większych wymaganiach siedliskowych.	pewne modyfikacje (w tym ekstensywny wypas bydła i koni) ze względów ekonomicznych, technicznych lub w ramach projektów ochrony innych gatunków, np. orlika krzykliwego. Powinny być one określone przez specjalistę specyficznie dla każdego stanowiska i opisane w odpowiednim raporcie. Niedopuszczalne jest przeorywanie, wałowanie oraz włókowanie. Usuwanie krzewów i młodych drzewek również powinno się odbywać pod nadzorem specjalisty.	180Ap część do rowu), (45, 47, 48, 49) Sokole N53° 04’ 20.3” E23° 32’ 28.9” oddział nr 48 i 57 nadl. Żednia Nietupa N: 53° 10’ 45.0” E: 23° 43’ 02.7” działka nr 26 i częściowo 25 Sanniki N: 53° 10’ 45.7” E: 23° 46’ 26.8” działka nr 74/10 Rezerwat Nietupa/Kruszyniany; N: 53° 11’ 00.7” E: 23° 47’ 29.0”			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					część powierzchni działek 72/13 i 77 Rezerwat Rabinówka N: 53° 02’ 07.1” E: 23° 41’ 11.8” działka nr 768 **Także:** Świsłoczany (**po ewentualnym włączeniu do Osto**i) N: 53°5'44.90" E: 23°51'44" część powierzchni działki nr 142/1, także 154? i 136/1? (oddz. 342A, częściowo także 342?) - **po włączeniu do Ostoi**			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		B2	Działanie fakultatywne Ekstensyfikacja użytkowania łąk	Rezygnacja z wielkoobszarowego koszenia w jednym terminie na rzecz mozaikowego, rotacyjnego koszenia z pozostawieniem każdego roku fragmentów niekoszonych. Wysokość koszenia nie mniejsza niż 10 cm. Niedopuszczalne jest nawożenie, przeorywanie, wałowanie i włókowanie. Zachowanie istniejących wiatrochronów (pasów zadrzewień i zakrzaczeń wzdłuż drogi, rowów i na miedzach).	Ogrodniczki (przy granicy Ostoi) orientacyjnie: N53° 12’ 00.9” E23° 15’ 52.7” kilkadziesiąt różnych działek dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	W okresie obowiązywania PZO **po włączeniu terenu do Ostoi.**		Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		B3	Działanie fakultatywne. Ekstensyfikacja użytkowania łąk	Umożliwienie rozwoju i regeneracji dodatkowych wiatrochronów (pasów zadrzewień i zakrzaczeń), które dzieliłyby łąki na mniejsze fragmenty.	Ogrodniczki (przy granicy Ostoi) orientacyjnie: N53° 12’ 00.9” E23° 15’ 52.7” kilkadziesiąt różnych działek dokładna	W okresie obowiązywania PZO **po włączeniu terenu do Ostoi.**		Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza stanowisk słabiej poznanych	**Ustalenie granic poszczególnych stanowisk**. Ustalenie lub zaktualizowanie wiedzy o zagrożeniach. Wykonanie oceny stanu populacji i siedliska według metodyki GIOŚ (pełnej lub nieco uproszczonej w zależności od możliwości) Zaplanowanie działań ochronnych. Przy okazji inwentaryzacji i oceny stanu populacji siedliska czerwończyka fioletka, należy także odnotować występowanie (monitoring jakościowy) czerwończyka nieparka (1060).	Waliły-Stacja N: 53°6'46.80" E: 23°40'46" część powierzchni działek nr 177 i 178 (łąki nad rz. Supraśl) Piłatowszczyzna N: 53°7'38.60" E: 23°40'44.30" część powierzchni działek nr 168/1, 169, 170, 171, 172, 176/1, 292 przy oddziale leśnym 379a Straszewo N: 53°5'59.40" E: 23°43'18.50" fragment działki nr	W ciągu 3 lat od ustanowienia PZO	1/stanowisko	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					3 Krzemienne N: 53°11'45" E: 23°24'28.60" część powierzchni działek nr 1/10, 24/1, 9, 2/1 Kol. Stryjeńszczyzna N: 53°12'17" E: 23°27'45.70" fragment działki nr 62/1 Sokołda N: 53°14'58.60" E: 23°28'34.30" część powierzchni działek nr 228, 227, 226, 225, 224 wzdłuż arboretum Sokołda			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					N: 53°14'59.64" E: 23°28'18.60" fragment działki nr 29 przy drodze. Potencjalne siedliska: dz. 189, 192, 193, 194, 195 przy lesie i nasypie kolejki (N: 53°15'7.50" E: 23°27'58.60") Podłaźnie N: 53°14'21.10" E: 23°28'36" część powierzchni działki nr 157 Rezerwat Surażkowo/Łaźnie N: 53°13'45.40" E: 23°27'27.60" część powierzchni działek nr 250, 251, 252,			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					253 Straż N: 53°19'33.70" E: 23°23'32.80" część powierzchni działek nr 566, 579, 580 (potencjalnie cała łąka - Morgi) Kol. Pogibło N: 53°19'59" E: 23°25'30" część powierzchni działek nr 583, 584, 585, 15, 16, 17, (18?) **Także**: Świsłoczany (przy granicy Ostoi) N: 53°5'44.90" E: 23°51'44" część powierzchni działki nr 142/1, także			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					154? i 136/1? (oddz. 342A, częściowo także 342?) - **po włączeniu do obszaru Ostoi.** dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		D2	Inwentaryzacja przyrodnicza stanowisk lepiej poznanych	W tej grupie stanowisk figurują m.in. powierzchnie związane z ochroną orlika krzykliwego. Wykonanie oceny stanu populacji i siedliska według przyjętej metodyki. Jeśli okaże się to konieczne – zaplanowanie dodatkowych działań ochronnych. W ramach inwentaryzacji i oceny stanu populacji i siedliska tego gatunku, należy także odnotować występowanie (monitoring jakościowy) czerwończyka nieparka (1060).	Waliły N: 53°9'3.20" E: 23°35'50" część powierzchni działek nr (42), 43, 44, 46, 50 oraz działki 51/2 należącej do Lasów (oddz. 180Ao cały, 180Ap część do rowu), (45, 47, 48, 49) Podsupraśl N: 53°13'3.30" E:	w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO	1/stanowisko	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					23°20'24.30" część powierzchni działki nr 364 (oddziałów 160mx i 160nx); N: 53°13'0.20" E: 23°20'28.60" część powierzchni działki nr 259/1 (oddziału 175g) Dębowik (Obręb Supraśl) Działka nr 963/7 Mały fragment działki 963/4 (oddziału 196ax) Kol. Stryjeńszczyzna Fragmenty działki nr 4/5 Leśnictwo Królowy Most			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					Półtoraczka N: 53°10’57” E: 23°25’01” oddział nr 63h (Obręb Zajma) Zajma-szosa N: 53°6’33” E: 23°27’32.80” działka nr 459 Downiewo 2 N: 53°7’37” E: 23°29’32” północna część działki nr 400/1 Sokole N53° 04’ 20.3” E23° 32’ 28.9” oddziały nr 48 i 57 Łukiany N 53.101999, E			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					23.366157 działka nr 7 Ogrodniczki (w granicach Ostoi) N53° 12’ 24.0” E23° 16’ 22.7” działka nr 4 Bielewicze N53° 05’ 38.0” E23° 41’ 57.5” Rezerwat Rabinówka N: 53° 02’ 07.1” E: 23° 41’ 11.8” działka nr 768 Rezerwat Nietupa/Kruszyniany; część powierzchni działki nr 72/13 i 77			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					Wierobie N53° 06’ 31.0’ E23° 48’ 59.8’’ Oddział 341h Downiewo1 N53° 07’ 53’’ E23° 28’ 43’’ południowa część działki 143 Downiewo3 N53° 07’ 25.7’’ E23° 29’ 39.0’’ działki nr 404, 406, 407 Sanniki N: 53° 10’ 45.7’’ E: 23° 46’ 26.8’’ działka nr 74/10 Kundzicze N: 53° 12’ 47.2’’ E: 23° 47’ 40.8’’			

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	**Nazwa**	**Zakres prac**	**Miejsce realizacji**	**Termin wykonania**	**Szacunkowe koszty (w tys. zł)**	**Podmiot odpowiedzialny za wykonanie**
					Zubry N: 53° 04’ 58.0’’ E: 23° 45’ 08.8’’ fragmenty działek 390/1 i 399/1 dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		D3	Inwentaryzacja przyrodnicza	Poszukiwania nieznanych stanowisk. W ramach inwentaryzacji tego gatunku, należy także odnotować występowanie (monitoring jakościowy) czerwończyka nieparka (1060).	Wybrane, wskazane przez specjalistów tereny na obszarze całej Ostoi Knyszyńskiej	W okresie obowiązywania PZO	0,5/ha	RDOŚ w Białymstoku
4	**4042** Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska gatunku	Wycięcie częściowo pasa drzew w celu doświetlenia pomiędzy linią telefoniczną, a linią gazową Działanie to dotyczy także *C. myrmidone.*	Grzybowce Od ok. N: 53°6'36.20" E: 23°41'50" do ok. N: 53°6'36.50" E: 23°43'13"	W ciągu dwóch lat od ustanowienia PZO	Koszt łączny dla 2 gatunków: *C. myrmidone* i *P. eros eroides*	Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					fragmenty kilku działek pod linią energetyczną i nad linią gazową dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Zmiana sposobu gospodarowania pasami technologicznymi celem poprawy stanu siedliska gatunku.	Należy zwiększyć częstotliwość czyszczenia pasów technologicznych (nad linią gazową i pod liniami energetycznymi), zapobiegając ich nadmiernemu zarastaniu drzewami i krzewami, co przyczyni się do ochrony gatunku przed okresowym zanikaniem na stanowisku.	Grzybowce Od ok. N: 53°6'36.20" E: 23°41'50" do ok. N: 53°6'36.50" E: 23°43'13" fragmenty kilku działek pod linią energetyczną i nad linią gazową Skroblaki-Łużany N: 53°7'49.30" E: 23°49'32.70" granica oddziałów	Po zgłoszeniu przez specjalistę konieczności czyszczenia, a następnie co 3 lata w okresie obowiązywania PZO.	Koszt łączny dla 2 gatunków: *C. myrmidone* i *P. eros eroides*	Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					368/369 (pod linią wys. nap.) dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
		B2	Zmiana sposobu gospodarowania zrębami i odnowieniami	Wybrane płaty na zrębach, tj. z dużym zagęszczeniem rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca), należy pozostawiać do naturalnego odnowienia, celem przedłużenia trwałości korzystnego dla gatunku siedliska w ramach utrzymania sieci **potencjalnych** stanowisk. Niezbędna jest współpraca ekspertów z Nadleśnictwami Waliły i Krynki.	Wybrane obszary w Nadleśnictwie Waliły i Krynki	W czasie obowiązywania PZO	Koszt łączny dla 2 gatunków: *C. myrmidone* i *P. eros eroides*	Nadleśnictwa Waliły i Krynki
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Weryfikacja starszych danych, poszukiwania stanowisk i potencjalnych miejsc do zasiedlenia. Zakłada się współpracę specjalistów z Nadleśnictwami Waliły i Krynki odnośnie informacji na temat	Wybrane obszary w Nadleśnictwie Waliły i Krynki (w tym wszystkie znane stanowiska)	W czasie obowiązywania PZO	0,5/ha	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				planowanych wycinek i odnowień.				
5	**1037** Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Poszukiwanie siedlisk lęgowych gatunku poprzez odnajdywanie wylinek na brzegach oraz ocena stanu ochrony wybranych populacji.	Rzeki i strumienie na terenie całej Ostoi	W czasie obowiązywania PZO	0,5/ha	RDOŚ w Białymstoku
6	**1042** Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Zbadanie rozprzestrzenienia gatunku na terenie Ostoi Knyszyńskiej przez poszukiwanie dalszych stanowisk oraz ocena stanu ochrony wybranych populacji (w stanowisk odkrytych w 2013 r.)	Zbiorniki wody stojącej i wolnopłynące cieki na terenie całej Ostoi	W czasie obowiązywania PZO	0,5/ha	RDOŚ w Białymstoku
7	1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedliska gatunku	W przypadku płatu *Ea_Łosiniany1* po dokładnym określeniu granic siedliska gatunku wprowadzenie ręcznego koszenia (po 1 września) z oszczędzaniem miejsc rozwoju larw (rośliny z oprzędami powinny być odpowiednio zaznaczane).	*Ea_Łosiniany1* Działka nr 344/1 obręb Kruszyniany dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	W czasie obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy terenu – w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
		B1	Działanie fakultatywne. Ekstensywne użytkowanie sprzyjające gatunkowi	Koszenie ręczne lub mechaniczne po 1 września z oszczędzaniem miejsc rozwoju gąsienic (rośliny z oprzędami larwalnymi) 50% powierzchni co dwa lata. Alternatywą jest wprowadzenie ekstensywnego wypasu koni i bydła.	*Ea_Łosiniany2* oraz inne fragmenty działek 344/1-4 (w przypadku stwierdzenia tam obecności gatunku lub potencjalnych siedlisk) dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	W czasie obowiązywania PZO		Właściciele i zarządcy terenu– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja	Mapowanie miejsc występowania owadów dorosłych oraz oprzędów larwalnych	*Ea_Łosiniany1, Ea_Łosiniany2* oraz inne fragmenty działek 344/1-4 (w przypadku stwierdzenia tam obecności gatunku lub potencjalnych siedlisk; a także inne potencjalne siedliska występowania	Jednorazowo w ciągu 3 lat od ustanowienia PZO	1/stanowisko	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
					gatunku na terenie Ostoi Knyszyńskiej tj. przede wszystkim miejsca licznego występowania czarcikęsu łąkowego (pod warunkiem uzyskania informacji o takowych) dokładna lokalizacja: załącznik nr 3 i 4			
8	**1014** Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Badania terenowe w celu poznania rozmiaru i rozmieszczenia populacji. Wykonanie oceny stanu populacji według metodyki GIOŚ oraz zaplanowanie działań ochronnych.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	50	RDOŚ w Białymstoku
9	**1086**	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*	D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Badania terenowe w celu poznania rozmiaru i rozmieszczenia populacji. Wykonanie oceny stanu populacji według metodyki GIOŚ oraz zaplanowanie działań ochronnych.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	20	RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona siedlisk gatunku	Utrzymanie naturalnych procesów w ekosystemach leśnych z zapewnieniem stałej obecności drzew zamierających i martwych	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006 – oraz stanowisko lokalizacja: załącznik nr 3 i 4	Stale w okresie obowiązywania PZO	brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia
10	**1924** Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Badania terenowe w celu poznania rozmiaru i rozmieszczenia populacji. Wykonanie oceny stanu populacji według metodyki GIOŚ oraz zaplanowanie działań ochronnych.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	20	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
11	**1145** Piskorz *Misgurnus fossilis*	Nr	Działania związane z ochroną czynną					
		A1	Ochrona siedlisk gatunku	W miejscach występowania gatunku zakaz prowadzenia działań ingerujących w koryto i brzegi rzek w okresie tarła ryb. Zaniechanie prostowania i obudowywania cieków, eksploatacji żwiru z koryt rzecznych, obniżania dna cieków, likwidacji starorzeczy, kanalizacji rzek. Ochrona istniejących połączeń starorzeczy z korytem rzeki	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006 Precyzyjna lokalizacja do określenia po wykonaniu inwentaryzacji	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza gatunku	Badania cieków puszczańskich w celu wykrycia stanowisk i przeprowadzenie oceny stanu według metodyki GIOŚ	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	20	RDOŚ Białystok
12	**1098** Minogi czarnomorskie *Eudontomyzon*	Nr	Działania związane z ochroną czynną					
		A1	Ochrona siedlisk gatunku	W miejscach występowania gatunku zakaz prowadzenia działań ingerujących w koryto i brzegi rzek w	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	Sp.			okresie tarła ryb. Zaniechanie prostowania i obudowywania cieków, eksploatacji żwiru z koryt rzecznych, obniżania dna cieków (w tym również usuwania namułów do 30 cm), likwidacji starorzeczy, kanalizacji rzek. Ochrona istniejących połączeń starorzeczy z korytem rzeki	PLH 200006 Precyzyjna lokalizacja do określenia po wykonaniu inwentaryzacji			porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku
		Nr	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza gatunku	Badania cieków puszczańskich w celu wykrycia stanowisk i przeprowadzenie oceny stanu według metodyki GIOŚ	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	20	RDOŚ Białystok
13	**1163** Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	Nr	Działania związane z ochroną czynną					
		A1	Ochrona siedlisk gatunku	W miejscach występowania gatunku zakaz prowadzenia działań ingerujących w koryto i brzegi rzek w okresie tarła ryb. Zaniechanie prostowania i obudowywania cieków,	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006 Precyzyjna	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Właściciele i zarządcy gruntów– w porozumieniu z RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				eksploatacji żwiru z koryt rzecznych, obniżania dna cieków, likwidacji starorzeczy, kanalizacji rzek. Ochrona istniejących połączeń starorzeczy z korytem rzeki	lokalizacja do określenia po wykonaniu inwentaryzacji			Białymstoku
		Nr	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza gatunku	Badania cieków puszczańskich w celu wykrycia stanowisk i przeprowadzenie oceny stanu według metodyki GIOŚ	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	20	RDOŚ Białystok
14	**1188** Kumak nizinny *Bombina bombina*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Badania terenowe w celu poznania rozmiaru i rozmieszczenia populacji. Wykonanie oceny stanu populacji według metodyki GIOŚ oraz zaplanowanie działań ochronnych.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	do 3 lat od ustanowienia PZO	20	RDOŚ w Białymstoku
15	**1166** Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Badania terenowe w celu poznania rozmiaru i rozmieszczenia populacji.	Obszar Natura 2000 Ostoja	do 3 lat od ustanowienia	20	RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				Wykonanie oceny stanu populacji według metodyki GIOŚ oraz zaplanowanie działań ochronnych.	Knyszyńska PLH 200006	PZO		
16	**1308** Mopek *Barbastella barbastellus*	*Nr*	*Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony*					
		D1	Inwentaryzacja przyrodnicza	Badania terenowe w celu poznania rozmiaru i rozmieszczenia populacji. Wykonanie oceny stanu populacji według metodyki GIOŚ oraz zaplanowanie działań ochronnych.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Jednorazowo. Okres obowiązywania PZO	50	RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Działania edukacyjne związane z ochroną zimowisk	Podjęcie działań edukacyjnych mających na celu nieformalną ochronę znanych miejsc hibernacji nietoperzy. W szczególności dotyczy to piwnic przydomowych, studni i strychów.	Gminy obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	Jednorazowo do 5 lat od ustanowienia PZO	10	RDOŚ Białystok
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Ochrona	Ochrona starodrzewi i	Obszar Natura	Stale w okresie	Brak	Nadleśnictwa:

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
			kryjówek letnich	pojedynczych starych drzew, szczególnie w pobliżu nie zalesionych polan i luk, będących miejscami żerowania. Pozostawianie drzew martwych i zamierających.	2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	obowiązywania PZO	danych	Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia
17	**1337** Bóbr *Castor fiber*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Ochrona stanowisk gatunku	Ochrona stanowisk bobrowych na terenie całej Ostoi. Działań ochronnych można zaniechać w przypadku kiedy pozostają one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony (siedliska) lub infrastrukturą drogową (poprzez stosowanie rur przelewowych)	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia; RDOŚ w Białymstoku
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
		B1	Zapewnienie bazy pokarmowej	Prowadząc zabiegi mające na celu hamowanie naturalnej sukcesji w dolinach rzek i strumieni powinno pozostawiać się drzewa i krzewy rosnące w strefie nadbrzeżnej.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia
18	**1352** Wilk *Canis lupus*	*Nr*	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Przeciwdziałanie konfliktom	Na obszarach występowania wilków należy prowadzić działania zapobiegające i łagodzące konflikty z człowiekiem. oraz działania edukacyjne dotyczące roli wilka w naturalnym środowisku	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia; RDOŚ w Białymstoku
19	**1355**	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	Wydra *Lutra lutra*	A1	Ochrona siedlisk gatunku	Zapobieganie niskim stanom wód w zlewniach puszczańskich rzek poprzez zwiększenie małej retencji	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia
		A2	Poprawa bazy pokarmowej	Ochrona rozlewisk bobrowych na terenie całej Ostoi, które stwarzają korzystne warunki do wzrostu ryb i żerowania dla wydr.	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia; RDOŚ w Białymstoku
20	**1361** Ryś	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Zwalczanie	Zwalczanie kłusownictwa na	Obszar Natura	Stale w okresie	Brak	Polski

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
	Lynx lynx		kłusownictwa	terenie całej Puszczy Knyszyńskiej, przy współpracy z policją i strażą leśną.	2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	obowiązywania PZO	danych	Związek Łowiecki; Państwowa Straż Łowiecka; Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia
		A2	Gospodarka łowiecka	Dostosowanie wielkości odstrzału w planach łowieckich sarny i jelenia do poziomu zapewniającego utrzymanie bazy pokarmowej dla rysia Zalecana biomasa tych dwóch gatunków zwierząt kopytnych zapewniająca właściwy stan populacji rysia to > 100 kg/km^2. Wartość ta jest wyliczana w oparciu o indeks	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	PZŁ; Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				biomasy uzyskiwany na podstawie wskaźników zagęszczeń otrzymywanych z corocznych inwentaryzacji zwierzyny przeprowadzanych przez nadleśnictwa. Stąd wielkość odstrzału uzależniona jest od aktualnej liczebności zwierzyny łownej.				
21	**2647** Żubr *Bison bonasus*	*Nr*	*Działania związane z ochroną czynną*					
		A1	Użytkowanie łąk, pastwisk i poletek śródleśnych	Koszenie śródleśnych łąk z pozostawianiem siana w stogach na zimę. Zagospodarowanie składnic przykolejkowych w celu podniesienia ich atrakcyjności żerowej poprzez obsianie gryką i gat. zimozielonymi (np. rzepik, rzepak, rzepa ścierniskowa), poletka topinamburu. W rejonach letniej koncentracji stad zagospodarowanie poletek w układzie: łąka/pastwisko, uprawa	Nadleśnictwa: Waliły, Krynki, Supraśl, Żednia O miejscu realizacji zadania powinien decydować zarządca gruntów, biorąc pod uwagę zadania ochronne przewidziane dla innych	Stale w okresie obowiązywania PZO	3/ha	Właściciele i zarządcy gruntów – w porozumieniu z RDOŚ w Białymstoku

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				roślin zimozielonych, stóg, lizawka	przedmiotów ochrony			
		A2	Zapewnienie odpowiedniej bazy żerowej	Przeciwdziałanie zimowej koncentracji stad - zwiększenie ilości miejsc dokarmiania w miejscach przejścia między ekosystemem leśnym a otwartym	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH 200006. O miejscu realizacji zadania powinny decydować nadleśnictwa biorąc pod uwagę aktualne rozmieszczenie i trasy przemieszczania się żubrów.	W okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Krynki, Waliły, Supraśl
		Nr	*Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania*					
		B1	Zapewnienie odpowiedniej bazy żerowej	Wzbogacanie struktury pionowej drzewostanów i podszytu, który zwiększa bazę żerową tego gatunku, poprzez odpowiednie	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 O	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy,

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				planowanie odnowień i poprawek z uwzględnieniem większego udziału gatunków liściastych oraz prowadzenie dosadzeń gatunków liściastych w starszych drzewostanach.	miejscu realizacji zadania powinny decydować nadleśnictwa w zależności od aktualnie prowadzonych zadań hodowlanych, z uwzględnieniem zaleceń zawartych w Planach Urządzania Lasu.			Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia
		B2	Przeciwdziałanie konfliktom	Przeciwdziałanie szkodom (zatrzymywanie żubrów wewnątrz kompleksów leśnych przed okresem migracji poprzez dokarmianie atrakcyjna karmą; kontraktacja obszarów łąk na obrzeżach kompleksów leśnych regularnie użytkowanych przez żubry; sterowanie migracjami poprzez odpowiednie	Obszar Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 O miejscu realizacji zadania powinny decydować nadleśnictwa biorąc pod uwagę aktualne	Stale w okresie obowiązywania PZO	Brak danych	Nadleśnictwa: Czarna Białostocka, Dojlidy, Knyszyn, Krynki, Supraśl, Waliły, Żednia; RDOŚ w

L.p.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne						
		Nr	Nazwa	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tys. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
				wygrodzenia).	rozmieszczenie i trasy przemieszczania się żubrów			Białymstoku

Informacje o lokalizacji działań ochronnych zostały również przekazane w formie warstwy informacyjnej systemów informacji przestrzennej GIS.

Część opisowa:

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

W przypadku czerwończyka nieparka nie przewiduje się odrębnych działań ochronnych. Działania ochronne zdefiniowane dla czerwończyka fioletka i związane głównie z ekstensyfikacją użytkowania lub wprowadzeniem ekstensywnego użytkowania będą sprzyjać również czerwończykowi nieparkowi. Przedmiot ochrony odniesie również korzyści, jeśli będą realizowane zalecenia z ekspertyz entomologicznych na terenach objętych projektem ochrony orlika krzykliwego.

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

W odniesieniu do szlaczkonia szafrańca należy stale weryfikować i mapować występowanie gatunku na terenie Ostoi Knyszyńskiej, które ciągle się zmienia ze względu na efemeryczny charakter siedlisk (szczególnie trzeba wziąć pod uwagę stopniowe

zanikanie kolonii w przypadku odnowień i pojawianie się nowych na zrębach). Istotna jest współpraca z Nadleśnictwami Waliły i Krynki w celu uzyskania informacji na temat planowanych wycinek i odnowień. W przypadku stwierdzenia liczniejszej obecności rośliny żywicielskiej wskazane jest pozostawienie (o ile to możliwe) fragmentów zrębów do naturalnego odnowienia, co wydłuży czas funkcjonowania lokalnej populacji i tym samym będzie zwiększało szanse na funkcjonowanie stabilnej metapopulacji gatunku. W przypadku pasów technologicznych (głównie linie energetyczne, telefoniczne i gazowe) należy dostosować charakter i częstotliwość ich czyszczenia z podrostu do potrzeb gatunku tak aby zachować liczne rośliny żywicielskie i bazę roślin nektarodajnych przy stosunkowo małym pokryciu drzewami i krzewami. W przypadku sąsiadujących ze sobą linii telefonicznej i gazowej biegnących wzdłuż szosy Białystok-Bobrowniki korzystne byłoby rozważenie wycięcia wąskiego pasa drzew, który je oddziela od siebie (obecnie wzrost okolicznych nasadzeń sprawił, że obszar ten stał się zbyt cienisty i nieprzydatny dla szlaczkonia szafrańca, a samo czyszczenie z podrostu wydaje się być niewystarczające).

Należy zwiększyć częstotliwość czyszczenia pasów technologicznych (nad linią gazową i pod liniami energetycznymi), zapobiegając ich nadmiernemu zarastaniu drzewami i krzewami, co zapobiegnie okresowemu (lub definitywnemu) zanikaniu na stanowisku. Jednocześnie zalecana jest współpraca eksperta z zarządcą terenu i/lub wykonawcą działania w celu uniknięcia przypadkowego niszczenia szczodrzeńca w trakcie wykonywania zabiegów ochronnych.

Z uwagi na kluczowe znaczenie Ostoi Knyszyńskiej dla zachowania gatunku nie tylko w Polsce, ale i całej Unii Europejskiej wskazana byłaby realizacja specyficznego projektu ochronnego (z udziałem np. Towarzystwa Ochrony Motyli), w którym ważnym partnerem byłaby RDLP w Białymstoku.

4038 Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

Działania ochronne w przypadku tego gatunku powinny polegać na lepszym rozpoznaniu odnalezionych do tej pory populacji

(niektóre dane są na tyle stare, że wymagają weryfikacji) oraz poszukiwaniu nowych stanowisk. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej występuje wiele potencjalnych i dotychczas niepenetrowanych płatów siedlisk, szczególnie w dolinach rzek. Inwentaryzacja umożliwi ocenę stanu ochrony i identyfikację zagrożeń w skali lokalnej i pozwoli na zdefiniowanie działań które mają nim przeciwdziałać. Generalnie można wyróżnić dwa typy zadań ochronnych w zależności od wyjściowej sytuacji na stanowisku: wprowadzenie ekstensywnego użytkowania w przypadku braku jakiegokolwiek użytkowania lub też zmniejszenie intensywności użytkowania (zwykle chodzi o zbyt częste i prowadzone w nieodpowiednich terminach koszenie).

4042 Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*

Głównym działaniem w przypadku modraszka eroidesa będzie poszukiwanie jego stanowisk. Planowanie innych specyficznych działań jest w tym momencie niemożliwe. Trzeba jednak pamiętać, że ze względu na podobieństwo ekologiczne do szlaczkonia szafrańca względem rośliny żywicielskiej wszelkie działania podjęte dla ochrony tego gatunku powinny sprzyjać również modraszkowi eroidesowi. Warto wspomnieć, że ostatnia obserwacja modraszka eroidea w Ostoi Knyszyńskiej miała miejsce pod linią energetyczną, gdzie występowała również populacja szlaczkonia szafrańca.

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Realizowanym w pierwszej kolejności zadaniem będzie poszukiwanie miejsc rozwoju gatunku w Ostoi Knyszyńskiej oraz rozpoznanie stanu ochrony lokalnych populacji. Kolejne zadania mogą być zdefiniowane dopiero po zakończeniu etapu inwentaryzacji.

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Realizowanym w pierwszej kolejności zadaniem będzie poszukiwanie dalszych stanowisk występowania gatunku w Ostoi

Knyszyńskiej oraz ocena stanu ochrony poszczególnych populacji. Kolejne zadania mogą być zdefiniowane dopiero po zakończeniu etapu inwentaryzacji.

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Działania ochronne w przypadku tego gatunku powinny polegać na lepszym rozpoznaniu jedynej znanej populacji oraz poszukiwaniu nowych w potencjalnie dogodnych siedliskach tj. miejscach licznego występowania czarcikęsu łąkowego – rośliny żywicielskiej gąsienic. W przypadku płatu, gdzie stwierdzono obecność gatunku, ze względu na obserwowaną sukcesję, konieczne wydaje się jak najszybsze wprowadzenie ekstensywnego użytkowania z uwzględnieniem konieczności zabezpieczenia oprzędów larwalnych. Miejsca rozwoju powinny być wyszukiwane w sierpniu, kiedy zarówno kwitnące rośliny jak i oprzędy są najlepiej widoczne i odpowiednio znakowane w celu wyłączenia tych fragmentów z koszenia. W przypadku znalezienia gatunku na większym obszarze możliwe jest wprowadzenie nieselektywnego, ale rotacyjnego koszenia 1/3 powierzchni każdego roku (optymalnie w postaci mozaiki) na wysokość przynajmniej 10 cm. Alternatywnym rozwiązaniem jest małej intensywności wypas.

1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku poczwarówki jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. Szczegółowe badania populacyjne (liczebność, rozrodczość, śmiertelność, struktura populacji) w warunkach naturalnych na zajmowanych przez poczwarówkę zwężoną stanowiskach. Przeprowadzenie dokładnych badań populacyjnych uwzględniających dynamikę metapopulacji (prawdopodobieństwo wymarcia i rekolonizacji). Szczegółowe badania biologii tego gatunku uzupełniające braki wiedzy w tej materii, ze szczególnym potraktowaniem zagadnień dotyczących rozmnażania (termin przystępowania do rozrodu, składania jaj i

wylęgu, wielkość zniesień), rozwoju osobnika i śmiertelności. Określenie czynników wpływających na te procesy (temperatura, drapieżnictwo, dostępność i jakość pokarmu).

1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku zgniotka jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. Dla nowo stwierdzonych stanowisk zgniotka cynobrowego skuteczną formą ochrony będzie utworzenie w tym miejscu rezerwatu ścisłego o obszarze zapewniającym dostateczna ilość materiału lęgowego. Zwrócenie uwagi na zgniotka cynobrowego i problemy jego ochrony służb leśnych i osób odpowiedzialnych za ochronę przyrody, a więc odpowiednio przeprowadzona akcja informacyjna.

1924 Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku pogrzybnicy jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. W przypadku stwierdzenia na jakimś stanowisku liczniejszej populacji możliwe byłoby podjęcie badań nad jego biologią i ekologią; szczególnie cenne z powodu prawie całkowitego braku danych na ten temat.

1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku piskorza jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. Ochrona tego gatunku powinna opierać się na właściwym gospodarowaniu zasobami wodnymi, które dają gwarancję stabilnego rozwoju jego populacji. Należy dążyć do tego z uwzględnieniem następujących aspektów:
- utrzymanie obecnego poziomu kształtu koryt cieków wód płynących,

- zmniejszenie do minimum ilości progów wodnych (jazów, tam, zapór) uniemożliwiających gatunkowi przemieszczanie się na całej długości cieków,
- ochrona rzek przed melioracją,
- ograniczenie nawożenia pól znajdujących się w sąsiedztwie rzek,

1098 Minogi *Eudontomyzon sp.*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku minoga jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. Ochrona tego gatunku powinna opierać się na właściwym gospodarowaniu zasobami wodnymi, które dają gwarancję stabilnego rozwoju jego populacji. Należy dążyć do tego z uwzględnieniem następujących aspektów:
- utrzymanie obecnego poziomu kształtu koryt cieków wód płynących,
- zmniejszenie do minimum ilości progów wodnych (jazów, tam, zapór) uniemożliwiających gatunkowi przemieszczanie się na całej długości cieków,
- ochrona rzek przed melioracją,
- ograniczenie nawożenia pól znajdujących się w sąsiedztwie rzek,

1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku minoga jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. Ochrona tego gatunku powinna opierać się na właściwym gospodarowaniu zasobami wodnymi, które dają gwarancję stabilnego rozwoju jego populacji. Należy dążyć do tego z uwzględnieniem następujących aspektów:

- utrzymanie naturalnego przebiegu koryt rzek i strumieni,
- ograniczenie liczby budowli hydrotechnicznych (jazów, tam, zapór, zastawek) mogących utrudnić migrację ryb w rzekach i strumieniach,
- ograniczenie prac melioracyjnych prowadzących do przyspieszania odpływu wód ze zlewni oraz do wypłycania cieków i nagrzewania się wód,
- ograniczenie nawożenia pól znajdujących się w sąsiedztwie rzek,
- ograniczenie dopływu do cieków i wód podziemnych ścieków bytowych,

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku kumaka i traszki jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia.

1308 Mopek *Barbastella barbastellus*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku mopka jest rozpoznanie stanu populacji, jej liczebności i rozmieszczenia. W przypadku wykrycia miejsc zimowania celowe jest podjęcie działań edukacyjnych mających na celu nieformalną ochronę tych stanowisk. W szczególności dotyczy to piwnic przydomowych, studni i strychów.

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

Głównym zadaniem ochronnym w przypadku bobra jest ochrona stanowisk na terenie całej Ostoi. Działań ochronnych można zaniechać w przypadku kiedy pozostają one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony (siedliska). W szczególności dotyczy to ochrony zbiorowisk roślinnych lub stanowisk innych zwierząt będących przedmiotami ochrony, które mogą zniknąć lub ucierpieć na skutek zmian poziomu wód w wyniku działalności bobrów. Prowadząc zabiegi mające na celu hamowanie naturalnej sukcesji w dolinach rzek i strumieni powinno pozostawiać się drzewa i krzewy rosnące w strefie nadbrzeżnej, w celu zwiększenia bazy żerowej dla bobrów.

1352 Wilk *Canis lupus*

Na obszarach występowania wilków należy prowadzić działania zapobiegające i łagodzące konflikty z człowiekiem. W szczególności dotyczy to ataków na zwierzęta gospodarskie. Poza wypłatą odszkodowań można prowadzić tez akcje uświadamiające na temat metod zapobiegania takim szkodom. Eliminacja pojedynczych wilków należących do różnych watah, która ma na celu zmniejszenie liczebności tych drapieżników, może być nieskuteczna ze względu na duży potencjał rozrodczy wilków. Ponadto naturalna regulacja liczebności opiera się głównie na wysokiej śmiertelności szczeniąt i młodych osobników, czego nie są w stanie zapewnić odstrzały redukcyjne. Odstrzały takie mogą również poważnie zaburzyć strukturę socjalną watah, co może odbić się negatywnie na liczebności i rozmieszczeniu tego gatunku.

1355 Wydra Lutra lutra

Zadania ochronne dla tego gatunku są związane z ochroną innych przedmiotów ochrony. Polegają one głównie na utrzymaniu właściwych stosunków wodnych w zlewniach puszczańskich rzek oraz ochrona rozlewisk bobrowych na terenie całej Ostoi, które stwarzają korzystne warunki do wzrostu ryb a przez to na poprawę warunków żerowania dla wydr.

1361 Ryś europejski *Lynx lynx*

Zadania ochronne dotyczące rysia są ściśle związane z gospodarką łowiecką. Polegają one na zwalczanie kłusownictwa na terenie całej Puszczy Knyszyńskiej, gdyż rysie stosunkowo często wpadają we wnyki oraz są nielegalnie odstrzeliwane. Kluczowym zadaniem jest również utrzymanie odpowiedniego poziomu bazy żerowej dla rysia, której podstawę stanowi sarna. Stąd też konieczne jest dostosowanie wielkości odstrzału sarny w planach łowieckich, do poziomu zapewniającego utrzymanie bazy pokarmowej dla rysia. Szczególnie ważne jest to w okresach, kiedy warunki naturalne (surowe zimy) przyczyniają się do spadku liczebności sarny.

2647 Żubr *Bison bonasus*

Zadania ochronne dla żubra związane są głównie z zapewnieniem odpowiedniej bazy żerowej. Stąd potrzeba koszenia śródleśnych łąk z pozostawianiem siana w stogach na zimę oraz zagospodarowania składnic przykolejkowych w celu podniesienia ich atrakcyjności żerowej poprzez obsianie gryką i gat. zimozielonymi (np. rzepik, rzepak, rzepa ścierniskowa), jak również tworzenia poletek topinamburu. W rejonach letniej koncentracji stad potrzebne jest zagospodarowanie poletek w układzie: łąka/pastwisko, uprawa roślin zimozielonych, stóg, lizawka. Również wzbogacanie struktury pionowej drzewostanów i podszytu, zwiększa bazę żerową tego gatunku. Kolejnym ważnym zadaniem jest łagodzenie konfliktów z człowiekiem poprzez wypłatę odszkodowań oraz przeciwdziałanie szkodom. Polega ono na zatrzymywanie żubrów wewnątrz kompleksów leśnych przed okresem migracji poprzez dokarmianie atrakcyjna karmą;

tworzenie zimowych obszarów żerowych; kontraktacja obszarów łąk na obrzeżach kompleksów leśnych regularnie użytkowanych przez żubry oraz sterowanie migracjami poprzez odpowiednie wygrodzenia.

7. Ustalenie działań w zakresie monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
Siedliska przyrodnicze									
1	**2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez ograniczenie nalotów i zadrzewień	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	6 reprezentatywnych powierzchni po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
2	**3140** Zbiorniki wodne z ramienicami	Poprawa stanu złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez działania na rzecz podniesienia poziomu wód	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	Kontynuacja rozpoczętego monitoringu na Jeziorze Wiejki	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		gruntowych w zlewni i zbiorniku wodnym							
3	**3150** Starorzecza inaturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami *Nympheion, potamion*	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez ochronę zachowawczą populacji gatunków roślin wodnych i ich zróżnicowania	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	10 reprezentatywnych powierzchni po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
4	**3160** Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	Poprawa stanu złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez działania na rzecz podniesienia poziomu wód	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	Kontynuacja rozpoczętego monitoringu na Jeziorze Gorbacz	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		gruntowych w zlewni i zbiorniku wodnym. Działania na rzecz ograniczenia działalności górniczej w tym rejonie (kopalnia torfu)							
5	**3260** Nizinne rzeki ze zbiorowiskami *Ranunculion fluitantis*	Stan zadowalający (FV), ochrona zachowawcza siedliska	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	8 powierzchni po 2 na wszystkie rzeki włsienicznikowe (Supaśl, Czarna, Sokołda, Nietupa)	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
6	**3270** Zalewane	Poprawa stanu niezadowalając	Powierzchnia siedliska,	Wskaźniki zgodne z	Przeprowadzić badania zgodnie	Co 5 lat w trakcie	6 powierzc	RDOŚ w Białymst	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	muliste brzegi rzek	ego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV), ochrona zachowawcza różnorodności biologicznej	struktura i funkcje, perspektywy ochrony	metodyką PMŚ	z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	obowiązywania PZO	hni dla głównych rzek Ostoi	oku	
7	**4030 Suche wrzosowiska** (*Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion*)	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV) przez utrzymanie obecnego stanu użytkowania (czyszczenia pod liniami energetycznymi)	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	6 typowych powierzchni po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
8	**6210** Murawy kserotermiczne (*Festuco-*	Poprawa stanu złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) ochrona	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektyw	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	6 typowych powierzchni po	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	Brometea)	czynna prowadząca do utrzymania otwartego charakteru siedliska	y ochrony		parametrów i wskaźników		weryfikacji siedliska		
9	**6230** Niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV) ochrona czynna prowadząca do utrzymania otwartego charakteru siedliska przez użytkowanie kośnie lub pasterskie siedliska	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	6 typowych powierzchni po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
10	**6410** Zmiennowilgotne łąki	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w	Powierzchnia siedliska, struktura i	Wskaźniki zgodne z metodyką	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką	Co 5 lat w trakcie obowiązywania	6 typowych	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	trzęślicowe (*Molinion*)	kierunku stanu właściwego (FV)	funkcje, perspektywy ochrony	PMŚ	PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	PZO	powierzchni po weryfikacji siedliska		
11	**6430** Ziołorośla nadrzeczne (*Convovuletalia sepium*)	Poprawa stanu złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez ochronę brzegów rzek przed zaśmiecaniem, wydeptywaniem i zabudową	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	6 powierzchni dla głównych rzek Ostoi	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
12	**6510** Niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV) przez utrzymanie/przywrócenie użytkowania	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	10 powierzchni po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		kośnego, zaniechanie zalesiania, zabudowy i zmiany użytkowania na grunty orne							
13	**7110** Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Poprawa stanu niezadowalającego (U1) w kierunku stanu właściwego (FV) przez stosowanie ochrony biernej w LP, tworzenie buforów lasów ochronnych, utrzymywanie właściwych stosunków wodnych i prześwietlenia siedliska	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	6 powierzchni w najlepiej wykształconych płatach	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
14	**7120**	Poprawa stanu	Powierzchni	Wskaźniki	Przeprowadzić	Co 5 lat w	3	RDOŚ w	Brak

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	Torfowisko wysokie zdegradowane, ale zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez ochronę czynną, likwidowanie rowów, poprawianie stosunków wodnych w zlewni przez odpowiednią gospodarkę leśną (ograniczanie zrębów)	a siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	zgodne z metodyką PMŚ	badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	trakcie obowiązywania PZO	powierzchnie dla weryfikacji stanu siedliska	Białymstoku	danych
15	**7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska przeważnie z roślinnością	Poprawa stanu złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez ochronę czynną, likwidowanie	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	10 powierzchni po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	Scheuchzerio-Caricetea	rowów, poprawianie stosunków wodnych w zlewni przez odpowiednią gospodarkę leśną (ograniczanie zrębów)							
16	**7150** Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	Podczas prac na PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopni reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.							
17	**7230** Torfowiska źródliskowe i przepływowe Polski północnej	Poprawa stanu złego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) przez ograniczenie sukcesji drzew i	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 2 lata w trakcie obowiązywania PZO	3 stałe powierzchnie do badań wieloletnich	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		krzewów, utrzymanie otwartego charakteru siedliska, utrzymywanie właściwych warunków wodnych							
18	**91I0** Dąbrowa świetlista (*Potentillo albae-Quercetum*)	Poprawa stanu niezadowalającego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) przez utrzymanie właściwych warunków świetlnych (ograniczenie siewek drzew i podszytów)	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	4 powierzchnie po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
19	**9170** Grąd subkontynentalny	Poprawa stanu niezadowalającego (U2) w	Powierzchnia siedliska, struktura i	Wskaźniki zgodne z metodyką	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką	Co 5 lat w trakcie obowiązywania	10-12 powierzchni po	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	(*Tilio-Carpinetum*, *Melitti-Carpinetum*)	kierunku stanu właściwego (FV) poprzez stopniowe ograniczanie gatunków obcych w drzewostanie	funkcje, perspektywy ochrony	PMŚ	PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	PZO	weryfikacji siedliska w różnych podzespołach grądu.		
20	**91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowo-jesionowe, gwiazdnicowe, źródliskowe *Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Stellario-Alnetum, Fraxino-Alnetum*	Poprawa stanu niezadowalającego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez ograniczanie użytkowania gospodarczego, kształtowanie wielowarstwowej i zróżnicowanej gatunkowo struktury drzewostanów	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	12-15 powierzchni, minimum po 3 w każdym podtypie siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
21	**91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)	Poprawa stanu niezadowalającego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV)) poprzez ograniczanie użytkowania gospodarczego, kształtowanie wielowarstwowej i zróżnicowanej gatunkowo struktury drzewostanów	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	4 powierzchnie po weryfikacji siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
22	**91D0** Bory i lasy bagienne, bory bagienne i brzozowo-sosnowe bagienne lasy	Poprawa stanu niezadowalającego (U2) w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez wyłączenie lub znaczne ograniczenie	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	Co 5 lat w trakcie obowiązywania PZO	12-15 powierzchni, minimum po 3 w każdym podtypie siedliska	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	borealne *Vaccinio uliginosi-Pinetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum, Thelypteri-Betuletum*	gospodarki leśnej, utrzymywanie, kształtowanie właściwych stosunków wodnych							
Gatunki roślin									
1	**1393** Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Hamatocaulis vernicosus (Drepanocladus vernicosus*)	Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez powstrzymanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	co 3–4 lata, badania wykonać w miesiącach VII–VIII	Trzy stanowiska gatunku: w rez. Bahno w Borkach, rez. Stare Biele i w uroczysku Łosiniany	RDOŚ w Białymstoku	0,5/stanowisko/termin

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		gatunku.							
2	**1437** Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*	Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i utrzymanie liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 3–4 lata, badania wykonać w miesiącach VII–VIII	Trzy stanowiska gatunku: 1. stanowisko Knyszyn; 22:56: 14,9E 53:17:22, 0N (N-ctwo Dojlidy, SE od granic oddz. 01-08-2-04-207) 2. stanowis	RDOŚ w Białymstoku	0,5/stanowisko/termin

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		bioróżnorodności.					ko Radulin; 23:35: 24,4E 53:10:53, 3N (N-ctwo Waliły, oddz. 01-32-1-07-88) 3. stanowisko Horodnianka; 23:14:23, 0E 53:14:46, 3N (N-ctwo Dojlidy, oddz. 01-08-2-		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
							01-262)		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie					Pięć stanowisk gatunku: 1. stanowisko Czarny Blok; 23:11:21, 0E 53:15:15, 0N (N-ctwo Dojlidy, oddz. 01-08-2-01-240) 2. stanowisko Krasne; 23:17:21, 7E 53:11:30, 4N (N-ctwo Dojlidy, oddz. 01-08-1-06-5) 3.		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
4	**1903** Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*	Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i utrzymanie liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej i odtworzenie odpowiednich torfowiskowych siedlisk nieleśnych. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 3–4 lata, badania wykonać w miesiącach VII–VIII	Dwa stanowiska gatunku: 1. stanowisko Bahno w Borkach (do wyznaczenia) 2. stanowisko Łosiniany (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 lub	RDOŚ w Białymstoku	0,5/stanowisko/termin

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.					działka ewid. 201104_2.0014.129)		
5	**1939** Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*	Utrzymanie powierzchni siedliska gatunku i liczebności populacji. Utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie przemianom siedlisk.	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 4 lata, badania wykonać w miesiącach VII–VIII	Pięć stanowisk gatunku: 1. stanowisko Machnacz; 23:19:2,9 E 53:20:9,6 N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Czarna	RDOŚ w Białymstoku	0,5/stanowisko/termin

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
							Białostocka, oddz. 128f) 2. stanowisko Ożynnik; 23:18:54, 9E 53:15:16, 8N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Złota Wieś, oddz. 211) 3. stanowisko Podbagn		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
							y; 23:16:18, 3E 53:37: 44,3N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Kumiałka, wydzielenia 463b, f, h i 468a, b) 4. stanowisko Romanówka; 23:18:49, 1E 53:32:9,9 N (N-		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
							ctwo Czarna Białostocka, obręb Kumiałka, na granicy wydzieleń 51a i d) 5. stanowisko Sadowo; 23:17:55, 4E 53:34:37, 2N (N-ctwo Czarna Białostocka, obręb Kumiałka, oddz. 19b) stanowis		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
							ko Łosinian y; (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 lub działka ewid. 201104_2.0014.129)		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
6	**1617** Starodub łąkowy *Ostericum palustre*	Utrzymanie powierzchni siedliska gatunku i liczebności populacji. Utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie przemianom siedlisk. Zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 3–4 lata, badania wykonać w miesiącach VII–VIII	*stanowisko Łosiniany; (N-ctwo Krynki, oddz. 01-29-1-06-347 lub działka ewid. 201104_2.0014.129)*	RDOŚ w Białymstoku	0,5/stanowisko/termin
Gatunki zwierząt									

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
1	**1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	Utrzymanie gatunku na terenie Ostoi. Cele szczegółowe trudne do sprecyzowania z uwagi na to, że nie przewiduje się odrębnych działań ochronnych (gatunek odniesie korzyści, jeśli będą realizowane cele wyznaczone dla czerwończyka fioletka).	Powierzchnia siedliska, struktura i funkcje, perspektywy ochrony	Wskaźniki nieustalone	Monitoring jakościowy polegający na weryfikacji gatunku w kwadratach siatki ETRS LAEA52 5x5km obejmujących teren Ostoi Knyszyńskie. Taka metodyka została przyjęta dla potrzeb pilotażowego monitoringu GIOŚ/IOP w 2013 r.	Raz na 5 lat	Kwadraty siatki ETRS LAEA52 5x5km obejmujące teren Ostoi Knyszyńskiej	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
2	**4030** Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony niezbędnej do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych. Utrzymanie sieci stanowisk oraz potencjalnych siedlisk na poziomie niezbędnym dla niezagrożonego egzystowania metapopulacji gatunku w Ostoi Knyszyńskiej	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku Monitoring ilościowy imagines wybranych populacji ze względu na pracochłonność może być ograniczony do szczytu pojawu drugiego pokolenia (bez kalkulowania indeksu liczebności)	Corocznie	Stanowiska wzdłuż pasów technologicznych: Cm_Lipnik1 Cm_Grzybowce1 Stanowiska na zrębach i odnowieniach: Cm_Luzany Cm_Kruszyniany W przypadku zaniku stanowiska na zrębie/odnowieniu, należy wybrać najbliższe nowo funkcjonujące na	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO
PROGRAMOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
3	**4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi KnyszyńskieJ) niezbędnej do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk. Utrzymanie istniejących stanowisk i jeśli to wskazane i wykonalne poprawa	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku Monitoring ilościowy imagines wybranych populacji ze względu na pracochłonność może być ograniczony do szczytu pojawu jednego z dwóch pokoleń (ale zawsze tego samego) pokolenia (bez	Raz na 3 lata, ale fakultatywnie zalecone jest także wyznaczenie stanowisk referencyjnych do monitoringu corocznego.	Wybrane stanowiska spośród obecnie rozpoznanych oraz zweryfikowanych lub odkrytych w przyszłości Lh_Walily Lh_Sokole Lh_Debowik Lh_Ogrodniczki Lh_Ogro	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		jakości siedlisk lokalnych populacji.			kalkulowania indeksu liczebności) - zgodnie z metodyką PMŚ		dniczki_poza (w przypadku włączenia do Ostoi) Lh_Swisloczany (w przypadku włączenia do Ostoi) Inne stanowiska mogą zostać wytypowane dopiero po wymaganej		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
							zgodnie z działaniami ochronnymi inwentaryzacji.		
4	**4042** Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	Weryfikacja terenowa występowania gatunku na terenie Ostoi. Utrzymanie sieci potencjalnych siedlisk.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku Monitoring ilościowy tylko w przypadku odnalezienia jakiejkolwiek populacji - zgodnie z	Corocznie w przypadku odnalezienia jakiejkolwiek populacji		RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
					metodyką PMŚ				

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
5	**1037** Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Raz na 3 lata	Możliwe do wyznaczenia po inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
6	**1042** Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk. Ocena stanu ochrony na stanowiskach odnalezionych w 2013 r.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Raz na 3 lata	Lp_Zarzeczany Lp_Wyzary oraz inne odnalezione w czasie inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
7	**1065** Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	Utrzymanie istniejącego stanowiska oraz uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (inwentaryzacja jedynego znanego stanowiska oraz poszukiwanie nowych) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali lokalnej.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Przez pierwsze trzy lata corocznie, później raz na trzy lata	Transekty wyznaczone na płacie *Ea_Łosiniany1* oraz innych w przypadku znalezienia tam gatunku (np. *Ea_Łosiniany2)*	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
8	**1014** Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 6 lat w okresie między lipcem a październikiem, w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
9	**1086** Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
10	**1924** Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego	Brak aktualnej metody monitoringu. Po wdrożeniu metody należy określić stan populacji (względna liczebność imagines i larw) oraz parametrów siedliska (typ siedliska, ilość drzew martwych itp.).			Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określon	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	mannerheima	rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.					e po przeprowadzeniu inwentaryzacji		
11	**1145** Piskorz *Misgurnus fossilis*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.							
12	**2484** Minóg ukraiński *Eudonttomyzon mariae*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		stanowisk.							
13	**1163** Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	
14	**1188** Kumak nizinny *Bombina bombina*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie	Stan populacji Stan siedliska Perspektyw	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych	Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie	RDOŚ w Białymstoku	

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	y ochrony/ zachowania		parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku		określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji		

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
15	**1166** Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony (w tym zbadanie aktualnego rozmieszczenia w Ostoi Knyszyńskiej) niezbędne do oceny stanu ochrony i podjęcia ewentualnych działań ochronnych w skali poszczególnych stanowisk.	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 6 lata w trakcie obowiązywania PZO.	Miejsce badań monitoringowych zostanie określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji	RDOŚ w Białymstoku	
16	**1308** Mopek *Barbastella barbastellu*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony	Stan populacji Stan siedliska	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ a także	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując	Monitoring letni badanie liczebności kolonii	Teren całej Ostoi	RDOŚ Białystok	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
	s	Ochrona zimowisk i kryjówek letnich	Perspektywy ochrony/ zachowania	(Rozród gatunku Aktywność gatunku Powierzchnia starodrzewów (drzewostanów w wieku > 80 lat) Powierzchnia starodrzewów liściastych (drzewostanów w wieku > 80 lat) Liczba drzew obumierających i martwych o pierśnicy >25 cm Grubość drzew żywych (>25 cm) Zapewniających potencjalne	oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką opisaną przez *Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy* dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników	rozrodczych (liczba dorosłych samic). Monitoring zimowy praktycznie w obiektach podziemnych, każdego roku, najlepiej od 15 stycznia do 20 lutego				

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
				kryjówki dzienne)					
17	**1337** Bóbr *Castor fiber*	Ochrona bierna Ochrona żeremi i rozlewisk	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Co 5 lat w okresie jesienno-zimowym	Teren całej Ostoi	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
18	**1352** Wilk *Canis lupus*	Utrzymanie stałej obecności - co najmniej 40 osobników	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Parametry populacji zimowe tropienia, corocznie po świeżym opadzie śniegu. Odnotowywanie śladów obecności (całoroczne)	Teren całej Ostoi	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
						przez służby leśne, koła łowieckie. Parametry siedliska- raz na 5 lat.			
19	**1355** Wydra *Lutra lutra*	Ochrona bierna	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	Kontrola wszystkich cieków i zbiorników. Badanie stanowisk co 1-2 km na ciekach i zbiornikach wodnych w okresie zimowo-wiosennym. Tropienie po ponowie	Teren całej Ostoi	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych
20	**1361** Ryś *Lynx lynx*	Utrzymanie stałej obecności co najmniej 15 osobników na	Stan populacji Stan siedliska Perspektyw	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych	Parametry populacji coroczna pełna inwentaryzacja	Teren całej Ostoi	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		terenie Ostoi	y ochrony/ zachowania		parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości gatunku	oparta na tropieniu i rejestracji innych śladów obecności rysi, bezpośrednie obserwacje samic z młodymi. Parametry siedliska- raz na 5 lat. Dostępność bazy pokarmowej raz na 2 lata			
21	**2647** Żubr *Bison bonasus*	Utrzymanie populacji na poziomie do 130 osobników w stadzie w nadleśnictwie Krynki i dalszy wzrost liczebności na	Stan populacji Stan siedliska Perspektywy ochrony/ zachowania	Wskaźniki zgodne z metodyką PMŚ	Przeprowadzić badania zgodnie z metodyką PMŚ, dokonując oceny podanych parametrów i wskaźników dostosowaną do właściwości	Parametry populacji coroczny monitoring liczebności, analiza struktury wiekowo-płciowej, ocena poziomu	Teren całej Ostoi	RDOŚ w Białymstoku	Brak danych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
		pozostałym obszarze			gatunku	rozrodu i śmiertelności, stanu zdrowia, zróżnicowania genetycznego, badania koproskopowe (raz do roku, wybranej losowo grupy żubrów, na wiosnę lub jesienią, które pozwolą ocenić intensywność inwazji pasożytniczych). Parametry siedliska- udział drzewostanów liściastych i mieszanych, udział terenów otwartych, udział lasu			

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
						niepodzielonego na części przez wsie, osady, pola uprawne raz na 10 lat na podstawie operatów urządzeniowych, map GIS, map satelitarnych; powierzchnia areału populacji, występowanie dogodnych miejsc rozrodu i schronienia, lokalizacja wodopojów – raz na 5 lat.			

Informacje o lokalizacji powierzchni monitoringowych zostały również przekazane w formie warstwy informacyjnej systemów informacji przestrzennej GIS – Załącznik 5

2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi

Monitoring stanu ochrony muraw napiaskowych na wydmach powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku oraz obecności i udziału nalotu drzew w obrębie wybranego transektu na 6 wybranych reprezentatywnych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

3140 Zbiorniki wodne z ramienicami

Monitoring stanu ochrony zbiornika powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska oraz występowania charakterystycznej kombinacji zbiorowisk roślinnych w obrębie transektu wskazującą na stan stosunków wodnych. Monitoring powinien stanowić kontynuację wybranych powierzchni objętych monitoringiem w trakcie opracowania Planu Ochrony rezerwatu przyrody Jezioro Wiejki, w okresie co 5 lat od ustanowienia PZO. Głównym celem monitoringu jest określenie stanu stosunków wodnych.

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*

Monitoring stanu ochrony starorzeczy powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku oraz występowania charakterystycznej kombinacji zbiorowisk roślinnych w obrębie transektu na 10 wybranych reprezentatywnych powierzchniach monitorowanych, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

3160 Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

Monitoring powinien stanowić kontynuację obserwacji powierzchni rozpoczętych w trakcie opracowania Planu Ochrony rezerwatu

przyrody Jezioro Gorbacz, w okresie co 5 lat od ustanowienia PZO. Głównym celem monitoringu jest określenie stanu stosunków wodnych.

3260 Nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników

Monitoring stanu ochrony zbiornika powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska oraz występowania charakterystycznej kombinacji zbiorowisk roślinnych w obrębie transektu wskazującą na stan środowiska wodnego i koryt rzecznych. Obserwacje powinny na 8 powierzchniach objąć wszystkie rzeki, w których stwierdzono obecność wlosieniczników. Monitoring powinien być prowadzony w cyklu 5 lat w okresie obowiązywania PZO.

3270 Zalewane muliste brzegi rzek

Monitoring stanu ochrony zalewanych mulistych brzegów rzek powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i ogólnego pokrycia roślinności zielnej w stosunku do powierzchni siedliska na stanowisku oraz listę i udział gatunków charakterystycznych w obrębie transektu na 6 wybranych reprezentatywnych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphyllion*)

Monitoring stanu ochrony suchych wrzosowisk powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i ich charakterystycznejkombinacji florystycznej oraz ocenę nalotu drzew w obrębie wybranego transektu na 6 stwierdzonych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

Monitoring stanu ochrony muraw kserotermicznych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i obecnych tam gatunków charakterystycznych oraz ocenę nalotu krzewów i podrostu drzew w obrębie wybranego transektu, na 6 stwierdzonych po weryfikacji powierzchniach, co5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

6230 Bogate florystycznie niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*–płaty bogate florystycznie)

Monitoring stanu ochrony muraw bliźniczkowych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i obecnych tam gatunków charakterystycznych oraz ocenę obecności i pokrycia gatunków współpanujących i panujących w obrębie wybranego transektu na na 6 stwierdzonych po weryfikacji powierzchniach co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Monitoring stanu ochrony łąk trzęsicowych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i obecnych tam gatunków charakterystycznych oraz liczbę i udział gatunków reprezentatywnych dla siedliska, na 6 stwierdzonych po weryfikacji powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

6430 Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Monitoring stanu ochrony ziołorośli nadrzecznych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i obecnych tam gatunków charakterystycznych na 6 wybranych reprezentatywnych powierzchniach dla głównych rzek Ostoi, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Monitoring stanu ochrony łąk świeżych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku i obecnych tam gatunków charakterystycznych na 10 wybranych reprezentatywnych powierzchniach co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą

Monitoring stanu ochrony torfowisk wysokich powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku, ocenę procentu powierzchni transektu zajętego przez siedlisko oraz listę gatunków charakterystycznych i ich udział w transekcie, na 6 wybranych reprezentatywnych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

7120 Torfowiska wysokie zdegradowane

Monitoring stanu ochrony torfowisk wysokich zdegradowanych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku, ocenę procentu powierzchni transektu zajętego przez siedlisko oraz listę gatunków charakterystycznych i ich udział w transekcie, na 6 wybranych reprezentatywnych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*)

Monitoring stanu ochrony torfowisk przejściowych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku, ocenę procentu powierzchni transektu zajętego przez siedlisko oraz listę gatunków charakterystycznych i ich udział w transekcie, na 6 wybranych reprezentatywnych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

7230 Torfowiska źródliskowe i przepływowe Polski północnej

Monitoring stanu ochrony torfowisk przejściowych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku, ocenę procentu powierzchni transektu zajętego przez siedlisko oraz listę gatunków charakterystycznych i ich udział w transekcie, na 3 stałych powierzchniach powierzchniach, co 2 laat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

91I0 Dąbrowa świetlista (*Potentillo albae-Quercetum*)

Monitoring stanu ochrony dąbrowy świetlistej powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku oraz obecności i udziału gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie na 4 wybranych reprezentatywnych powierzchniach, po przeprowadzeniu weryfikacji siedliska, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum, Melitti-Carpinetum*)

Monitoring stanu ochrony grądów powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku oraz obecności i udziału gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie na 10 wybranych reprezentatywnych powierzchniach co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae, Populetum albae, Alnenion glutinosa-incanae,* olsy źródliskowe)

Monitoring stanu ochrony łęgów wierzbowych i olchowych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku, obecności gatunków charakterystycznych, obecności i udziału gatunków współpanujących i panujących oraz obecności i udziału gatunków obcych geograficznie w drzewostanie na 12-15 wybranych reprezentatywnych powierzchniach co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Monitoring stanu ochrony łęgów dębowo-wiązowo-jesionowych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku orazobecności i udziału gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie w obrębie wybranego transektu na 4 stwierdzonych po weryfikacji powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni siedliska oraz jego szaty roślinnej pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

91D0 Bory i lasy bagienne

Monitoring stanu ochrony borów bagiennych powinien obejmować ocenę powierzchni siedliska na stanowisku, obecności gatunków charakterystycznych i ogólnego udziału mchów torfowców w obrębie wybranego transektu oraz stopnia uwodnienia boru bagiennego na

badanym stanowisku na 12-15 stwierdzonych powierzchniach, co 5 lat od ustanowienia PZO. Monitorowanie powierzchni powinno objąć wszystkie podtypy siedliska, jego szatę roślinną oraz warunki wodne, pozwoli na ocenę skuteczności realizacji celu działań ochronnych.

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

W przypadku czerwończyka nieparka możliwy jest jedynie monitoring jakościowy polegający na weryfikacji występowania gatunku raz na 5 lat. Proponuje się aby był on zgodny z aktualnie testowaną metodyką monitoringu gatunku w Polsce tj. poszukiwaniu gatunku w kwadratach siatki ETRS LAEA52 obejmujących teren Ostoi.

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

Proponuje się monitoring wybranych populacji, których liczba i lokalizacja może się zmieniać w czasie realizacji planu w związku z efemerycznym charakterem siedlisk. Najbardziej stabilne pod tym względem będą zapewne pasy technologiczne (linie energetyczne). Metodyka powinna być zgodna z metodyką GIOŚ, ale ze względu na pracochłonność ocena stanu populacji może być ograniczona do szczytu pojawu drugiego pokolenia. Ze względu na priorytetowy status gatunku wskazany jest coroczny monitoring.

4038 Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

Zaleca się monitoring wybranych (spośród obecnie znanych i odkrytych w przyszłości stanowisk) raz na trzy lata. Wskazane byłoby również wybranie stanowisk referencyjnych do corocznego monitoringu, w celu śledzenia naturalnej dynamiki populacji czerwończyka fioletka wynikającej np. z warunków pogodowych. Pozwoli to na bardziej wiarygodne interpretacje wyników prowadzonych rzadziej obserwacji na innych stanowiskach. Metodyka powinna być zgodna z metodyką GIOŚ, ale ze względu na pracochłonność ocena stanu populacji może być ograniczona do szczytu pojawu jednego z pokoleń, ale ważne żeby zawsze była to ta

sama generacja.

4042 Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*

Monitoring ilościowy w odniesieniu do tego gatunku będzie możliwy tylko w przypadku odnalezienia jakiejkolwiek populacji. Jeśli to nastąpi, to powinien być prowadzony corocznie.

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Proponuje się prowadzony raz na 3 lata monitoring wybranych miejsc rozrodu gatunku, których liczba będzie zależała od wyników inwentaryzacji. Metodyka powinna być zgodna z metodyką GIOŚ.

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Proponuje się prowadzony raz na 3 lata monitoring wybranych miejsc rozrodu gatunku, których liczba będzie zależała od wyników inwentaryzacji. Metodyka powinna być zgodna z metodyką GIOŚ. W chwili obecnej można zaplanować monitoring dla dwóch znalezionych w 2013 r. populacji.

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Jedyne obecnie znane stanowisko powinno być monitorowane corocznie przez co najmniej trzy lata, później monitoring może być prowadzony raz na trzy lata, szczególnie w przypadku wprowadzenia efektywnej strategii ochrony. Metodyka powinna być zgodna z metodyką GIOŚ.

1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior,* 1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus,* 1924 Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

W chwili obecnej ze względu na brak danych nie można zaplanować monitoringu populacji. Po przeprowadzeniu pełnej inwentaryzacji obszaru, wszystkie znane stanowiska w obszarze będą monitorowane, co 6 lat.

1145 Piskorz *Misgurnus fossilis,* 2484 Minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae,* 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

W chwili obecnej ze względu na brak danych nie można zaplanować monitoringu populacji. Po przeprowadzeniu pełnej inwentaryzacji obszaru, wszystkie znane stanowiska w obszarze będą monitorowane, co 6 lat.

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina* 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

W chwili obecnej ze względu na brak danych nie można zaplanować monitoringu populacji. Po przeprowadzeniu pełnej inwentaryzacji obszaru, wszystkie znane stanowiska w obszarze będą monitorowane, co 6 lat.

8. Wskazania do dokumentów planistycznych

L.p.	Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (*Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody*)
1	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Czarna Białostocka na lata 2006-2015; Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Dojlidy na lata 2007-2016; Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Knyszyn na lata 2008-2017;	Wyłączyć z użytkowania gospodarczego drzewostany na siedlisku przyrodniczym 91D0-2; Wyłączyć z użytkowania rębnego drzewostany na siedlisku 91D0-5, 91D0-6 Pozostawiać w trzebieżach część martwych drzew w ilości właściwej do

L.p.	Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (*Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody*)
	Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Krynki na lata 2008-2017; Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Supraśl na lata 2006-2015; Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Waliły na lata 2008-2017; Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Żednia na lata 2009-2018;	zachowania siedliska w stanie niepogorszonym; Docelowe składy gatunkowe na siedliskach przyrodniczych przyjąć według propozycji z PZO Nie zalesiać łąk, poletek łowieckich, składnic przykolejkowych i innych nieleśnych, otwartych powierzchni, będących w stanie posiadania nadleśnictwa; Utrzymywać w/w powierzchnie jako trwałe użytki zielone i/lub powstrzymywać wtórną sukcesję; Nie obsadzać osad leśnych gatunkami inwazyjnymi, w szczególności takimi jak: nawłoć kanadyjska, nawłoć późna, rdestowiec sachaliński, rdestowiec ostrokończysty, jawor, dąb czerwony, grochodrzew itd.; Popierać działania związane z małą retencją
2	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czarna Białostocka z dnia 24 października 2006r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
3	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 25 maja 2005 roku	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
4	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gródek Z dnia 28 czerwca 2002 roku.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię,

L.p.	Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (*Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody*)
		liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
5	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Michałowo z dnia 30 listopada 2000 roku.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
6	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Supraśl z dnia 14 czerwca 1998 r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
7	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wasilków z dnia 27 kwietnia 2006 r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
8	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabłudów z dnia 26 listopada 2005r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
9	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jasionówka z dnia 27 czerwca 2012 r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię,

L.p.	Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (*Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody*)
		liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
10	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Knyszyn dnia 30 listopada 2000r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
11	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dabrowa Białostocka	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
12	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krynki dnia 27 czerwca 2002 r.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
13	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sidra z dnia 30 grudnia 1999 r	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
14	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Sokółka z dnia 29 września 2011	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię,

L.p.	Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (*Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody*)
		liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
15	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Suchowola z dnia 29 grudnia 1999.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.
16	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szudziałowo z dnia 6 grudnia 2011.	Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony.

9. Przesłanki sporządzenia planu ochrony

Nie stwierdzono w toku prac nad projektem PZO, aby sporządzenie planu ochrony dla tego Obszaru było konieczne. Aktualny stan wiedzy jest wystarczający do odpowiedniego zaplanowania ochrony w celu zachowania lub poprawy stanu ochrony przedmiotow ochrony. Plan Zadań Ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony.

10. Projekt weryfikacji SDF obszaru i jego granic

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
Siedliska przyrodnicze				
1	**2330** Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF. Obecność siedliska na kilku stanowiskach została stwierdzona w trakcie weryfikacji terenowej w 2013r. podczas prac nad PZO.
2	**3140** Zbiorniki wodne z ramienicami	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF. Głównym obiektem jest Jezioro Wiejki, które w nowym planie ochrony rezerwatu na lata 2013-2033 zostało zdefiniowane jako zbiornik oligotroficzny z ramienicami, wcześniej zaliczano go do zbiorników dystroficznych
3	**3270** Zalewane muliste brzegi rzek	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF. Obecność siedliska na kilku stanowiskach została stwierdzona w trakcie weryfikacji terenowej w 2013r. podczas prac nad PZO.
4	**3150** Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	-	Stopień reprezentatywności: C	Propozycja wpisania do SDF. Siedlisko znajduje się w bazie Invent oraz zostało wykazane podczas inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych poza gruntami

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
	ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*		Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Skarbu Państwa (BULiGL 2007). Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
5	**3160** Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF. Siedlisko znajduje się w bazie Invent oraz zostało wykazane podczas inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych poza gruntami Skarbu Państwa (BULiGL 2007). Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
6	**3260** Nizinne i rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF Siedlisko znajduje się w bazie Invent oraz zostało wykazane podczas inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych poza gruntami Skarbu Państwa (BULiGL 2007) Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO – potwierdzono obecność na kilku stanowiskach.
7	**4030** **S**uche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion*)	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO – stwierdzono obecność na kilku stanowiskach.

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
8	**6120** Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)	-	Ocena ogólna: D	Propozycja wpisania do SDF. Siedlisko zapisane w bazie Inwent.
9	**6210** Murawy kserotermiczne **(***Festuco-Brometea***)**	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO – stwierdzono obecność na kilku stanowiskach.
10	**6230** Niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion*)	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO – stwierdzono obecność na kilku stanowiskach.
11	**6410** Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	% pokrycia 0,41	% pokrycia 0,086	Zmiana pokrycia wynika z weryfikacji terenowej w 2013r. podczas prac nad PZO – stwierdzono obecność na kilku stanowiskach.
12	**6430** Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne	% pokrycia 0,05	% pokrycia 0,0002	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
13	**6510** Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	% pokrycia 9,11	% pokrycia 0,0485	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
14	**7110** Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	% pokrycia 0,03	% pokrycia 0,0757	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
15	**7120** Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	% pokrycia 0,14	% pokrycia 0,0029	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
16	**7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z kl. *Scheuchzerio-Caricetea*)	% pokrycia 0,16	% pokrycia 0,0735	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
17	**7150** Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze	% pokrycia 0,01 Stopień reprezentatywności:	-	Propozycja usunięcie wpisu z SDF. Nie stwierdzono obecności siedliska i małe prawdopodobieństwo jego występowania na terenie Ostoi – opinia ekspercka na podstawie

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
	związku *Rhynchosporion*	A Względna powierzchnia: C Stan zachowania: A Ocena ogólna: B		znajomości terenu oraz braku uwarunkowań przyrodniczych (siedliskowych).
18	**7230** Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	% pokrycia 0,06	% pokrycia 0,0220	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
19	**9170** Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	% pokrycia 9,72	% pokrycia 10,0849	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
20	**91D0** Bory i lasy bagienne	% pokrycia 3,63	% pokrycia 4,0299	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
21	**91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	% pokrycia 1,30	% pokrycia 1,7519	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
22	**91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	% pokrycia 1,17	% pokrycia 0,0022	Zmiana pokrycia wynika z aktualizacji powierzchni, na podstawie weryfikacji dostępnych materiałów (baza Invent, inwentaryzacja BULiGL, monitoring siedlisk 2006-2011) dotyczących siedliska na terenie całej Ostoi. Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
23	**91I0** Dąbrowa świetlista *Potentillo albae-Quercetum*	-	Stopień reprezentatywności: C Względna powierzchnia: C Stan zachowania: C Ocena ogólna: C	Propozycja wpisania do SDF. Obecność siedliska na kilku stanowiskach została stwierdzona w trakcie weryfikacji terenowej w 2013r. podczas prac nad PZO.
24	**91T0** Sosnowy bór chrobotkowy *Cladonio-Pinetum*	-	Ocena ogólna: D	Propozycja wpisania do SDF. Siedlisko zapisane w Bazie Invent 2007 Weryfikacja terenowa w 2013r. podczas prac nad PZO.
Gatunki roślin				
1	**1617** Starodub łąkowy *Ostericum palustre*	-	Populacja: C Stan zach.: C Izolacja: A Ogólnie: C	Propozycja wpisania do SDF. Jedyną przyczyną dotychczasowego pominięcia gatunku na liście przedmiotów ochrony Ostoi Knyszyńskiej był brak wiedzy o jego stanowiskach w czasie gromadzenia dokumentacji do obowiązującego obecnie SDF i powoływania obszaru Natura 2000. Stanowiska *Ostericum palustre* zostały odkryte stosunkowo niedawno na tym obszarze (Wołkowycki D. npbl.; por. Pawlikowski P., Wołkowycki D. 2010. Nowe stanowiska niebielistki trwałej *Swertia perennis* subsp. *perennis* (Gentianaceae) na torfowiskach północno-wschodniej Polski. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica 17(1): 25–

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				36; Wołkowycki D. 2012. Materiały do flory Wzgórz Sokólskich. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica 19(2): 379–388). Obecnie starodub łąkowy znany jest w granicach Ostoi Knyszyńskiej z okolic wsi Łosiniany i z rez. Woronicza. Stanowiska w Ostoi Knyszyńskiej należą do zaledwie kilku istniejących w Polsce Północno-Wschodniej (poza Przełomową Doliną Bugu) i wyznaczają absolutny, północno-wschodni kres zasięgu gatunku w Europie. Z tego względu są one bardzo istotne z biogeograficznego i genetycznego punktu widzenia. Ich ochrona zapewniłaby utrzymanie dotychczasowych granic areału gatunku w tej części kontynentu, a ewentualnie także jego rozprzestrzenianie się w regionach przyległych. Populacja staroduba łąkowego w Ostoi Knyszyńskiej jest obecnie stosunkowo duża, a jej stan oceniono jako właściwy z tendencją spadkową. Zachowanie populacji w dłuższej perspektywie wymaga jednak wprowadzenia zabiegów ochrony czynnej. Rokowania zachowania gatunku w najbliższej przyszłości są dobre, pod warunkiem realizacji zapisów Planu zadań ochronnych.
Gatunki zwierząt				
1	**1060** Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*	Populacja osiadła: P Ocena ogólna: B	Populacja osiadła: R Ocena ogólna: C	Zmiana oceny Gatunek został znaleziony na terenie Ostoi Knyszyńskiej na kilkudziesięciu stanowiskach, ale wszędzie spotykany jest w postaci dorosłej w niewielkich zagęszczeniach stąd ocena R. Zarówno na Podlasiu jak i w całej Polsce jest szeroko rozprzestrzeniony, a Puszcza Knyszyńska nie jest szczególnie istotnym obszarem jego występowania, stąd nie ma podstaw do oceny ogólnej wyższej niż C.

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				Dane referencyjne: 1) Klimczuk P. 2011. Butterflies (Hesperioidea, Papilionoidea) of the Knyszyn Forest (Puszcza Knyszyńska) and adjacent woodland areas of Białystok – in the years 1995-2010. Nature Journal, 44: 197-217; 2) Sielezniew M., Klimczuk P., Deoniziak K. Bystrowski C. 2010-2013. Ekspertyzy entomologiczne związane z planowanymi zabiegami ochrony czynnej, wykonywane w ramach projektu LIFE08 NAT/PL/000510 „Ochrona orlika krzykliwego na wybranych obszarach Natura 2000" realizowanego przez PTOP oraz Lasy Państwowe; 3) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej, 4) Sielezniew M., Dziekańska I.,2010. Motyle dzienne (seria Fauna Polski) Multico – Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
2	**4030** Szlaczkon szafraniec *Colias myrmidone*	Populacja osiadła: R Populacja: B Stan zach.: C Izolacja: B Ogólnie: B	Populacja osiadła: V Populacja: A Stan zach.: B Izolacja: A Ogólnie: A	Zmiana oceny. Gatunek obecnie występuje na terenie Ostoi na zaledwie kilku stanowiskach i należy go w związku z tym uznać za gatunek bardzo rzadki (V). W skali Polski w ostatnich kilkunastu latach zaobserwowano dramatyczny zanik wielu lokalnych populacji, a Puszcza Knyszyńska jest jednym z 2-3 aktualnych obszarów występowania stąd ocena populacji - A. Fragmenty siedlisk są jednak w Ostoi dobrze zachowanie i mimo, że mają efemeryczny charakter to podlegają odtwarzaniu (np. konserwacja pasów technologicznych pod liniami energetycznymi)lub też pojawiają się nowe (zręby). Najbliższe stanowiska występowały w Puszczy Białowieskiej, ale prawdopodobnie i tam gatunek wyginął stąd też populacja jest mocno izolowana (A). Ostoja Knyszyńska jest kluczowym obszarem dla ochrony gatunku nie tylko w skali Polski,

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				ale również i Europy. Dane referencyjne: 1) Klimczuk P. 2011. Butterflies (Hesperioidea, Papilionoidea) of the Knyszyn Forest (Puszcza Knyszyńska) and adjacent woodland areas of Białystok – in the years 1995-2010. Nature Journal, 44: 197-217; 2) Sielezniew M. 2012. Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 290-309; 3) Sielezniew M. 2012. Raporty z monitoringu szlaczkonia szafrańca (*Colias myrmidone)* czerwończyka fioletka (*Lycaena helle) i* modraszka erosa eroidesa, (*Polyommatus eros eroides)* w 2011 r.. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (materiały niepublikowane); 4) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej
3	**4038** Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*	Populacja: C Stan zach.: C Izolacja: B	Populacja: B Stan zach.: B Izolacja: C	Zmiana oceny. Relatywnie duża liczba stanowisk w Ostoi Knyszyńskiej sprawia, że populacja jest istotna dla ochrony gatunku nie tylko w północno-wschodniej Polsce, ale i w całym kraju (ocena populacji – B). Wiele siedlisk gatunku jest relatywnie dobrze zachowanych lub też można poprawić ich jakość przez stosunkowo proste modyfikacje sposobów gospodarowania. Gatunek jest dość szeroko rozprzestrzeniony we wschodniej Polsce Dane referencyjne: 1) Klimczuk P. 2011. Butterflies (Hesperioidea, Papilionoidea) of the Knyszyn Forest (Puszcza Knyszyńska) and adjacent woodland areas of Białystok – in the years 1995-2010.

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				Nature Journal, 44: 197-217; 2) Sielezniew M., Dziekańska I. Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*. 2012. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str 124-141; 3) Sielezniew M. 2012. Raporty z monitoringu szlaczkonia szafrańca (*Colias myrmidone)* czerwończyka fioletka (*Lycaena helle) i* modraszka erosa eroidesa, (*Polyommatus eros eroides)* w 2011 r.. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (materiały niepublikowane); 4) Sielezniew M., Klimczuk P., Deoniziak K. Bystrowski C. 2010-2013. Ekspertyzy entomologiczne związane z planowanymi zabiegami ochrony czynnej, wykonywane w ramach projektu LIFE08 NAT/PL/000510 „Ochrona orlika krzykliwego na wybranych obszarach Natura 2000" realizowanego przez PTOP oraz Lasy Państwowe; 5) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej
4	**4042** Modraszek eroides *Polyommatus eros eroides*	Populacja osiadła: R Stan zach.: C	Populacja osiadła:V Stan zach.: B	Zmiana oceny. Gatunek od kilku lat nie był obserwowany na terenie Ostoi Knyszyńskiej, ale wciąż istnieje prawdopodobieństwo jego znalezienia. Niewątpliwie jeśli jest obecny to jest bardzo rzadki (V). Potencjalne siedliska gatunku (będące również często zasiedlonymi siedliskami szlaczkonia szafrańca) wydają się być relatywnie dobrze zachowane. Zmieniono nazwę *eroides* na *eros eroides* w związku ze zmianami w systematyce Dane referencyjne: 1) Klimczuk P. 2011. Butterflies (Hesperioidea, Papilionoidea) of the Knyszyn Forest (Puszcza Knyszyńska) and

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				adjacent woodland areas of Białystok – in the years 1995-2010. Nature Journal, 44: 197-217; 2) Klimczuk P. 2005. The larval host plant of *Polyommatus eroides* (Frivaldszky, 1835) (Lycaenidae) from Poland with comments on the life history. Nota lepidopterologica, 28: 103-111; 3) Klimczuk P., Sielezniew M. 2012. Modraszek eros (eroides) *Polyommatus eros eroides.* W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 164-177; 4) Sielezniew M. 2012. Raporty z monitoringu szlaczkonia szafrańca (*Colias myrmidone)* czerwończyka fioletka (*Lycaena helle) i* modraszka erosa eroidesa, (*Polyommatus eros eroides)* w 2011 r.. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (materiały niepublikowane); 5) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej
5	**1037** Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*	-	Populacja osiadła: P Populacja: C Stan zach.: B Izolacja: C Ogólnie: C	Propozycja wpisana do SDF. Trzepla zielona została stwierdzona w rezerwacie Las Cieliczański, gdzie obserwowano pojedyncze osobniki z dala od potencjalnych siedlisk lęgowych. W opracowaniu dotyczącym tego rezerwatu padła sugestia, że rozwija się w rzece Sokołda gdzie znajdują się potencjalne siedliska gatunku. Ponadto z danych do raportów do KE wynika, że na terenie Ostoi występuje jeszcze prawdopodobnie w trzech innych kwadratach siatki ETRS LAEA52. Trudno jednak na tym etapie przypisać gatunek do jakiekolwiek kategorii liczebności. W związku z nierozpoznaną sytuacją populacji należy przyznać jej ocenę C, która może być zweryfikowana do D dopiero po

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				przeprowadzeniu inwentaryzacji gatunku w Ostoi Knyszyńskiej, która do tej pory nigdy nie miała miejsca. Wyższa ocena jest mało prawdopodobna ze względu na szerokie rozprzestrzenienie gatunku w Polsce. Wydaje się, że gatunek ten ma na terenie Ostoi siedliska, które są zachowane w stopniu przynajmniej dobrym (B). Cała populacja z Ostoi Knyszyńskiej niezależnie od swojej wielkości i rozprzestrzenienia na pewno nie jest izolowana i występuje w obrębie rozległego obszaru zasiedlanego przez gatunek (ocena izolacji - C). Ogólna ocena obszaru dla zachowania gatunku przynajmniej w skali regionalnej jest prawdopodobnie znacząca (C). Dane referencyjne: 1) Plan ochrony rezerwatu przyrody „Las Cieliczański" na lata 2012-2031; 2) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej; 3) Bernard R. 2010. Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*. [w:] Makomaska-Juchiewicz M. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, Część I, s. 32–58.
6	**1042** Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	-	Populacja osiadła: P Populacja: C Stan zach.: B Izolacja: C Ogólnie: C	Propozycja wpisana do SDF. Zalotka większa została stwierdzona po raz pierwszy w Ostoi Knyszyńskiej w 2013 r. Zaobserwowano ją na czterech stanowiskach dość zróżnicowanych pod względem siedliskowym i należy się spodziewać, ze jest znacznie szerzej rozprzestrzeniona, ale w tym celu konieczna jest inwentaryzacja różnego typu zbiorników wody stojącej oraz fragmentów wolnopłynących rowów czy strumieni. ze względu jednak szerokie rozprzestrzenienie gatunku w Polsce najbardziej prawdopodobną oceną stanu populacji jest ocena C. Już po pobieżnej wizji terenowej można stwierdzić, że

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				elementy siedliska gatunku są zachowane w stopniu co najmniej dobrym (B). Cała populacja z Ostoi Knyszyńskiej niezależnie od swojej wielkości i rozprzestrzenienia na pewno nie jest izolowana i występuje w obrębie rozległego obszaru zasiedlanego przez gatunek (ocena izolacji - C). Ogólna ocena obszaru dla zachowania gatunku przynajmniej w skali regionalnej jest prawdopodobnie znacząca (C) Dane referencyjne: 1) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej; 2) Bernard R. 2012. Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*. [W:] Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 68-94
7	**1065** Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*	-	Populacja osiadła: P Populacja: C Stan zach.: C Izolacja: A Ogólnie: C	Propozycja wpisania do SDF. Przeplatka aurinia została stwierdzona na terenie Ostoi Knyszyńskiej po raz pierwszy dopiero w 2013 r. w okolicach Łosinian. W płacie potencjalnego siedliska tj. w miejscu występowania rośliny żywicielskiej – czarcikęsu łąkowego znaleziono w oprzędzie larwy tego motyla. Bardzo prawdopodobna jest obecność tego gatunku również w innych płatach znajdujących się w tej samej okolicy, a być może również i w innych częściach Ostoi, szczególnie w zbiorowiskach łąk trzęślicowych. Gatunek do tej pory nie był obserwowany w tej części Podlasia (najbliższe lokalizacje znane są z okolic Puszczy Białowieskiej) i stanowisko to jest aktualnie najdalej wysuniętym na północ w Polsce (izolacja – A). Biorąc pod uwagę proces wymierania gatunku w naszym kraju ocena populacji jest przynajmniej C. Siedliska gatunku wydają się być częściowo zdegradowane – ocena stanu zachowania C.

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				Globalna ocena wartości obszaru dla ochrony gatunku jest przynajmniej znacząca (C). Dane referencyjne: 1) Pałka K. 2010. Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*. [w:] Makomaska-Juchiewicz M. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, Część I, s. 59–72; 2) Klimczuk P., Sielezniew M. Niepublikowane dane własne o występowaniu motyli i ważek na terenie Puszczy Knyszyńskiej
8	**1016** Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*	-	Ocena ogólna: D	Propozycja wpisana do SDF z oceną D Plan ochrony rezerwatu Woronicza.
9	**1084** Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*	-	Ocena ogólna: D	Propozycja wpisana do SDF z oceną D. Bunalski M. 2006. Żuki (Coleoptera: Scarabaeoidea) wschodnich rubieży Polski. Studium faunistyczno-ekologiczne części północnej i środkowej. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań, 133 ss. Stanowisko - Kopisk (FE50, leg. M. Bunalski) Puszcza Knyszyńska.
10	**1098** Minogi czarnomorskie *Eudontomyzon sp.*	-	Ocena populacji C Ocena stanu zachowania B Ocena izolacji C Ocena ogólna B	Propozycja wpisania gatunku do SDF z oceną kwalifikującą go jako przedmiot ochrony. Informacje na temat występowania gatunku w obszarze zostały zweryfikowane na podstawie danych z: Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				Consulting Sp. z o.o.
11	**1163** Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*	-	Ocena populacji C Ocena stanu zachowania B Ocena izolacji C Ocena ogólna B	Propozycja wpisania do SDF. Informacje zostały zweryfikowane na podstawie danych z: Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa
12	**1149** Koza *Cobitis taenia*	-	Ocena ogólna: D	Propozycja wpisania do SDF z oceną D na podstawie: Ichtiofauna dorzecza Narwi – Penczak T. i Innu 1991
13	**1166** Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*	-	Ocena populacji C Ocena stanu zachowania C Ocena izolacji C Ocena ogólna C	Propozycja wpisania do SDF. Informacje zostały zweryfikowane na podstawie inwentaryzacji wykonanej w 2011 r. (M. Mrozek) oraz danych z: Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP Consulting Sp. z o.o.
14	**1188** Kumak nizinny *Bombina bombina*	Ocena populacji D	Ocena populacji C Ocena stanu zachowania C Ocena izolacji C Ocena ogólna C	Informacje zostały zweryfikowane na podstawie inwentaryzacji wykonanej w 2011 r. (M. Mrozek) oraz danych z: Ocena oddziaływania docelowego układu dróg krajowych w województwie podlaskim na integralność OSO „Puszcza Knyszyńska” (kod PLB 200003) i SOO „Ostoja Knyszyńska” (kod

L.p.	Gatunek	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
				PLH 200006) oraz spójność obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 położonych na terenie województwa podlaskiego, 2010., FPP Consulting Sp. z o.o.
15	**1352** Wilk *Canis lupus*	Populacja 40-45i Stan zachowania B	Populacja 50 Stan zachowania A	Według ostatniej inwentaryzacji (Borowik i Schmidt 2013) w sezonie zimowym 2012/2013 Puszczę Knyszyńską zamieszkiwało około 50 wilków. Jest to chwili obecnej największa zwarta populacja wilka w pn.-wsch. Polsce, której liczebność charakteryzuje tendencja wzrostowa, stąd też stan zachowania zmieniono na A (doskonałe zachowanie).
16	**1361** Ryś europejski *Lynx lynx*	Populacja 8i	Populacja 13 (20)	Według ostatniej inwentaryzacji (Borowik i Schmidt 2013) w sezonie zimowym 2012/2013 w Puszczy Knyszyńskiej stwierdzono obecność co najmniej 13 rysi. Ze względu na niedoskonałość metody tropień zimowych do oszacowania liczebności tego gatunku (systematycznie zaniżanie liczebności), można przyjąć, że rzeczywista liczebność jest o ok. 50% wyższa.
17	**2647** Żubr *Bison bonasus*	Populacja 20-50	113	Zgodnie z wynikami ostatniego liczenia żubrów przeprowadzonego przez pracowników LP w Puszczy Knyszyńskiej wiosną 2013, stan populacji tego gatunku na dzień 1 marca 2013 wynosił 113 osobników.

Proponowany przebieg granicy na tle istniejących granic obszaru	Uzasadnienie do zmiany
Powiększenie Ostoi o obszar o	Obszar ten zasiedlany jest przez liczną populację czerwończyka fioletka, która znajduje się w sieci

Proponowany przebieg granicy na tle istniejących granic obszaru	Uzasadnienie do zmiany
powierzchni ok. 120 ha zlokalizowany na północ od miejscowości Ogrodniczki	krajowego monitoringu gatunku (był na tym stanowisku prowadzony monitoring w roku 2011). Prowadzone są tam również badania dotyczące preferencji siedliskowych gatunku (Dziekańska i Sielezniew, dane niepublikowane), a także była realizowana jedna praca magisterska poświęcona tym zagadnieniom (Misiukiewicz 2013). Populacji zagraża obserwowana od kilku lat intensyfikacja użytkowania (wielkoobszarowe koszenie) i bez planu zadań ochronnych perspektywy zachowania rysują się niepewnie. Należy też zauważyć, że na obszarze tym występują również inne przedmioty ochrony takie jak czerwończyk nieparek, kumak nizinny oraz derkacz (Sielezniew, dane niepublikowane).
Powiększenie Ostoi o obszar o powierzchni ok. 50 ha zlokalizowany na północ od miejscowości Świsłoczany	Obszar ten jest zasiedlany przez populację fioletka, występuje tam również czerwończyk nieparek. Dodatkowo występuje liczna populacja innego ważnego gatunku motyla – dostojki eunomii (Klimczuk 2011 i niepublikowane).

Informacje o propozycji korekty granic zostały również przekazane w formie warstwy informacyjnej systemów informacji przestrzennej GIS.

11. Zestawienie uwag i wniosków

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
Etap I				
1	Stanowisko gminy Gródek dotyczące sposobów ochrony wilka poprzez „dostosowanie wielkości odstrzału jeleniowatych w celu zapewnienia utrzymania odpowiedniej bazy pokarmowej dla wilka”; „należy aktywnie zarządzać populacją i	Rada Gminy Gródek	1	Ponieważ wilk jest przedmiotem ochrony na obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska nie jest dopuszczalne użytkowanie populacji, gdyż nie wpływa to bezpośrednio na polepszenie stanu jej ochrony. Działania takie byłyby dopuszczalne jedynie np. w przypadków

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	kontrolować ją, uwzględniając odstrzał"; „wnioskujemy o coroczny odstrzał min. 10 osobników, w ramach ochrony wilka w Puszczy Knyszyńskiej"			odstrzałów sanitarnych dotyczących zwierząt chorych, mogących zarażać inne osobniki, jak to ma miejsce w przypadku żubra.
2	Wniosek o uregulowanie w planach możliwości zalesienia gruntów położonych we wsiach: Ozierany Wielkie – działki zaznaczone od nr 312/1 do 312/20 o pow. 6,5230 ha i Ozierany Małe – działki nr 58 i 59 o pow. 3,87 ha	Tomasz Czemiel	1	Na obecną chwilę nie istnieją przesłanki uniemożliwiające zalesie tych działek. Brak stwierdzonego konfliktu pomiędzy posiadanymi danymi z lokalizacją siedlisk i stanowisk gatunków a przedmiotowymi działkami. Można również wykazać, że żadne działania ochronne nie są planowane, które by stały w sprzeczności z zamiarem zalesienia wymienionych działek, jak też nie znajdują się na rzeczowych działkach cenne siedliska ptaków, które wymagałyby utrzymania ich w stanie niezalesionym
Etap II				
3	Uchwała Nr 517/2013 Zarządu Powiatu Białostockiego w sprawie planów zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska. Protest przeciwko ustanowieniu, na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, planu zadań ochronnych dla obszaru natura 2000 Ostoja Knyszyńska przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku „…Zarząd Powiatu Białostockiego wyraża stanowisko, że plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska powinien zostać opracowany, a następnie ustanowiony przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku dla całego obszaru, dopiero po wcześniejszym przeprowadzeniu brakującej inwentaryzacji przyrodniczej na całym terenie Ostoi Knyszyńskiej"	Zarząd Powiatu Białostockiego Uchwała Nr 517/2013	1	Uwaga nie została uwzględniona Należy podkreślić, iż PZO nie jest sposobem na zwolnienie przedsięwzięć ani planów z obowiązujących przepisów w zakresie obszarów Natura 2000 określonych w ustawie o ochronie przyrody oraz w ustawie OOŚ (m. in. w zakresie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000). Konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko nie jest zależna od PZO oraz zinwentaryzowania obszaru, ale z charakteru przedsięwzięć wynikających z danego planu np. zagospodarowania przestrzennego lub samej inwestycji. Informacja uzyskana w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej ma jedynie pomoc w podjęciu decyzji czy możliwy jest znacząco negatywny wpływ na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 bądź na środowisko. U podstaw planu zadań ochrony jest tylko i wyłącznie realizacja dyspozycji art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, tj. m.in.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony; określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. Celem omawianego dokumentu jest wskazanie miejsc wrażliwych na zagrożenia wynikające np. z realizacji inwestycji określonego rodzaju, czy z podejmowania określonych działań. Przedstawienie takich miejsc wraz ze wskazaniem możliwych zagrożeń stanowi źródło informacji, zarówno dla potencjalnych inwestorów, jak i lokalnych organów administracji odpowiedzialnych za politykę przestrzenną o tym, że realizacja inwestycji na danym terenie może potencjalnie negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. W kwestii braku wykonania inwentaryzacji na całej powierzchni obszaru Natura 2000 nie ma obowiązku wykonania pełnej inwentaryzacji przyrodniczej w celu sporządzenia projektu planu zadań ochronnych (PZO). Jest to bowiem dokument, który może być sporządzany „bez specjalnych szczegółowych badań i inwentaryzacji - lecz jeśli jest taka potrzeba, to wykonanie odpowiednich badań może być jednym z zadań zdefiniowanych w planie" – i takie zapisy/działania wprowadzono w PZO.
Etap III				
4	Uchwała Nr 271/2013 Rady Powiatu Białostockiego w sprawie planów zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska	Rada Powiatu Białostoc	1	Patrz odp. 3 -uwaga Zarządu Powiatu Białostockiego

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Protest przeciwko ustanowieniu, na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, planu zadań ochronnych dla obszaru natura 2000 Ostoja Knyszyńska przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku „…Rada Powiatu Białostockiego wyraża stanowisko, że plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska powinien zostać opracowany, a następnie ustanowiony przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku dla całego obszaru, dopiero po wcześniejszym przeprowadzeniu brakującej inwentaryzacji przyrodniczej na całym terenie Ostoi Knyszyńskiej”	kiego uchwała Nr XXXIV/279/2013		
5	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, zwany dalej PZO, jest dokumentem niedopracowanym i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych” siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu. W praktyce, w przypadku siedliska, które wcale nie musi być naturowe, inwestor będzie miał trudności w uzyskaniu decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska.	Wójt Gminy Gródek	1	Uwaga nie uwzględniona. Weryfikacja potencjalnych siedlisk naturowych jest procesem koniecznym dla wyłonienia terenów kwalifikujących się do ochrony. Dotyczy to w szczególności dolin rzecznych, których obecny stopień rozpoznania jest niepełny. Właśnie brak takiego rozpoznania stwarza konieczność weryfikowania z osobna każdej planowanej inwestycji między innymi poprzez raporty oddziaływania na środowisko. Sugerowana weryfikacja (tu kartowanie siedlisk) w niczym nie blokuje rozwoju regionu, a przyczynia się tylko do lepszego rozpoznania środowiska przyrodniczego również w kontekście planowania przestrzennego. Ponadto, zgodnie z wytycznymi GDOŚ dla opracowywania PZO (Opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. GDOŚ. Wytyczne wydane na podstawie art. 32. ust. 1. w świetle art. 32. ust 2 pkt 1. ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody) nie ma obowiązku wykonania pełnej inwentaryzacji obszaru. Decyzję o

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				przystąpieniu do realizacji projektu PZO przy braku pełnej inwentaryzacji obszaru podjął RDOŚ w Białymstoku, a poprzedził ją wykonaniem ekspertyz przyrodniczych, które zostały przedstawione na spotkaniach ZLW i użyte na potrzebę stworzenia projektu dokumentacji PZO przez Wykonawcę.
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. W ocenie organu lepszą metodą byłoby wskazanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną.		2	Przedstawiona uwaga jest zbyt ogólna, by można było na nią szczegółowo odpowiedzieć. Wykonawca zapewnia, że liczba propozycji sformułowanych przez ekspertów w jakikolwiek sposób ingerujących w działalność gospodarczą jest bardzo ograniczona i co najistotniejsze, zawężona zwykle do niewielkich fragmentów związanych z występowaniem przedmiotu ochrony, dla którego zaproponowane są konkretne działania (proszę odnieść się do załączników mapowych z lokalizacją proponowanych działań). Zapisy propozycji działań tylko wyjątkowo odnoszą się do całości obszaru. Zaproponowane działania odpowiadają najistotniejszym i najpilniejszym potrzebom ochrony przedmiotów ochrony, przy założeniu, że w ogóle akceptuje się wymóg ich ochrony (patrz Cele ochrony).
	Daleko niezrozumiałe i krzywdzące dla mieszkańców regionu jest stwierdzenie, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kulturowych cech regionalnych społeczności”, bowiem to mieszkańcy regionu przez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Ponadto, stwierdzenie, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy. Zarówno		3	Przytoczone stwierdzenie jest manipulacją zmodyfikowanym fragmentem odpowiedzi Wykonawcy PZO na poprzednie uwagi RDLP Białystok i w żadnym wypadku nie jest to stwierdzenie przyświecające tworzeniu dokumentacji PZO, jak sugeruje treść uwagi. Ten fragment odpowiedzi brzmi bowiem: "Całość PZO ujmuje tematykę obszaru z punktu widzenia konieczności utrzymania lub osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków uznanych za przedmioty ochrony, a w dokumentacji PZO nie ma miejsca na równorzędne podkreślanie wymogów gospodarczych, społecznych i kulturowych czy cech

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi potrafią uszanować przyrodę.			regionalnych lokalnych społeczności, jakkolwiek muszą i są one uwzględniane przy formułowaniu zapisów planu. Dlatego już sama konstrukcja PZO niezależnie od zawartych w nim zapisów może sprawiać wrażenie, że cele ochrony stawiane są wyżej niż nieobjęte dokumentacją wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne lokalnych społeczności." Odnosi się on do formalnego ujmowania problemów ochrony, przedstawiania informacji i danych w szablonie dokumentacji. Informacja ta jest zgodna ze stanem faktycznym i układem szablonu dokumentacji PZO.
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym samym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania, co będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto, wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych.		4	Podział na zadania fakultatywne i obligatoryjne jest formalnym wymogiem. Został on przypisany działaniom w myśl rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 kwietnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 i wytycznych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dn. 9 marca 2012 r. Ten podział działań dotyczy jedynie trwałych użytków zielonych i dlatego nie jest stosowany w innych miejscach, czy działaniach w projekcie PZO. Działania obligatoryjne to w praktyce jedynie wymóg dalszego utrzymania ekstensywnego gospodarowania umożliwiającego zachowanie siedlisk, czyli bardzo upraszczając, gospodarowania tak, aby łąka nadal pozostała łąką. Źródłem finansowania (poza samym przychodem związanym z użytkowaniem) są tutaj środki płynące z dopłat bezpośrednich, ONW i innych dopłat warunkowanych spełnianiem Norm i Wymagań Wzajemnej Zgodności (cross complience). Z kolei działania fakultatywne to wszelkie inne działania wykraczające poza samo zachowanie siedlisk, w tym np. ewentualne ograniczenie przeorywania, wałowania, podsiewu, wapnowania,

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				stosowania ścieków, opóźnienie terminu koszenia lub ograniczenie w wysokości dopuszczalnej obsady zwierząt. Działania takie są zaproponowane w związku ze specyficznymi wymaganiami chronionych siedlisk i gatunków. Działania fakultatywne są finansowane na zasadzie zwrotu utraconej korzyści w ramach pakietów programu rolno-środowiskowego i są one realizowane dzięki dobrowolnemu przystąpieniu do programów, bez wpływu na wielkość innych otrzymywanych dopłat. Nawożenie, przeorywanie, włóknowanie łąk naturowych jest sprzeczne z ochroną siedlisk naturowych, ponieważ prowadzi do ich degradacji. Użytkowanie tych terenów powinno być zgodne z odpowiednim pakietem rolno-środowiskowym w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego.
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		5	Zapisy propozycji działań tylko wyjątkowo odnoszą się do całości obszaru. Zaproponowane przez ekspertów działania odpowiadają najistotniejszym i najpilniejszym potrzebom ochrony przedmiotów ochrony, przy założeniu, że w ogóle akceptuje się wymóg ich ochrony (patrz Cele ochrony). Cele ochrony są sformułowane dla każdego przedmiotu osobno i w żadnym przypadku nie sprowadzają się one do "dążenia do wyłączenia jak największej powierzchni z gospodarowania". Bez odniesienia się do konkretnych zapisów trudno jest dokładniej odpowiedzieć na tak postawioną ogólną uwagę.
6	Brak jest w "Planach (Ostoja i Puszcza) .." podstawowego elementu jakim jest program informacyjny o "Planach" dla mieszkańców terenów, których dotyczą plany zadań ochronnych.	Podlaski Urząd Wojewódzki	1	Uwaga odnosi się do kwestii niespecyficznych dla konsultowanej dokumentacji. PZO jest wykonywane zgodnie z zapisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Mieszkańcy terenów, których dotyczą PZO mają możliwość wzięcia udziału w pracach nad

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				projektem podczas spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy oraz na bieżąco przekazując swoje uwagi do RDOŚ lub Wykonawcy. Dodatkowo jest możliwość wzięcia udziału w konsultacjach społecznych w trakcie III etapu prac nad Planem. Sugestia stworzenia dodatkowego programu informacyjnego wykracza poza zakres zlecenia i przyjęty tok postępowania przy tworzeniu projektów PZO w całym kraju.
	Przedstawiona analiza zagrożeń, ogranicza lub uniemożliwia działalność gospodarczą.		2	Analiza zagrożeń jedynie przedstawia zidentyfikowane przez ekspertów zagrożenia istniejące i potencjalne.
	Czy wskazane dokumenty planistyczne mają być zrealizowane przed, czy w trakcie realizacji planów zadań ochronnych?		3	W PZO podano wskazania do zmian w dokumentach planistycznych po zatwierdzeniu PZO.
	Należy ponownie rozpatrzyć sposób zgłaszania uwag i wniosków, oraz zgłoszone uwagi i wnioski, ponieważ tylko jedna uwaga (rozpatrzona) została zgłoszona prze osobę fizyczna, a także nie ma ewentualnych uwag zgłoszonych przez "organizacje przyrodnicze".		4	Sposób zgłaszania uwag jest zgodny z założeniami przyjętego w całym kraju procesu tworzenia projektu PZO, wytycznymi GDOŚ, oraz opisem przedmiotu zamówienia zobowiązującego Wykonawcę.
	Układ "Planów.." powinien umożliwić jego lekturę od początku do końca z łatwą dostępnością do objaśnień dotyczących używanych skrótów.		5	Układ dokumentacji Planu jest standardem przyjętym w całym kraju i stworzonym przez GDOŚ. Zgodnie z sugestią wyrażoną w uwadze skorowidz skrótów zamieszczony zostaje na końcu opracowania.
7	Autorzy planu jako zagrożenie dla populacji piskorza, minoga ukraińskiego i głowacza bialopłetwego podają pstrąga potokowego (str. 239,421,422,421). Na podstawie jakich badań autorzy raportu twierdzą, że pstrąg potokowy może wywierać znaczną presje pokarmową na piskorza, minoga i głowacza, aż do zachwiania równowagi populacji” (str. 421,422). Na podstawie posiadanych danych, Polski Związek Wędkarski Okręg w Białym stoku uważa, że presja pokarmowa pstrąga	Polski Związek Wędkarski	1	uwagę uwzględniono – usunięto zapis dotyczący zagrożenia ze strony pstrąga potokowego	

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	potokowego nie wpływa negatywnie na populację innych ryb. Stanisław Cios w przebadanych 337 żołądkach pstrągów potokowych z rzek nizinnych i wyżynnych Polski złowionych w latach 1985-2005 stwierdza w pokarmie pstrąga 6,1% udział głowacza białopłetwego, nieliczne minogi oraz ani jednej sztuki piskorza! Ponadto dodaje: „Z porównania danych o gatunkach stwierdzonych w żołądkach pstrągów i w badaniach inwentaryzacyjnych wynika, że z zasady ofiarami są pospolite i euro typowe gatunki, co wiąże z oportunizmem pstrąga" oraz „Z danych przedstawionych w niniejszej pracy wynika, że minogi rzadko staja się ofiarami pstrąga, w dodatku głównie na przełomie kwietnia i maja, kiedy zjadane są osobniki na tarle oraz te wytarte, które spływają w toni. Między pstrągiem potokowym i minogiem nie zachodzi też konkurencja pokarmowa, ani o siedliska, z uwagi na różnice w biologii tych gatunków" (Stanisłam Cios „Wpływreintrodukcji pstrąga potokowego (*Salmo trutta m. fario L.)* w środkowej Polsce na populacje innych gatunków ryb" Roczniki Naukowe PZW, tom 26, Warszawa 2013). Polski Związek Wędkarski Okręg w Białymstoku wnioskuje do autorów planu o przedstawienie rzetelnych wyników presji pokarmowej pstrąga potokowego na gatunki: minoga ukraińskiego, głowacza białopłetwego, piskorza na terenie Ostoi Knyszyńskiej lub usunięcie zapisów ze stron: 239,421,422,521 z Planu zadań ochronnych.			
	Na stronie 234 należy nadmienić, że negatywny wpływ na stan populacji głowacza białopłetwego, szczególnie na drobnych		2	uwagę uwzględniono – poprzez dodanie zapisu „…a także działalność bobrów szczególnie na drobnych ciekach (budowa tam,

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	ciekach ma działalność bobra europejskiego (budowa tam, przegrzewanie się wody, problemy z migracja, niszczenie siedlisk).			przegrzewanie się wody, problemy z migracją, niszczenie siedlisk).
	Na stronie 252 wpis: „W okresie całego roku wydry giną w różnych sieciach rybackich" nie znajduje pokrycia w rzeczywistości. Na terenie Ostoi Knyszyńskiej od kilkunastu lat nie są prowadzone żadne zabiegi rybackie przy użyciu sieci. W jaki sposób więc mogą ginąc w nich wydry?		3	uwagę uwzględniono – usunięto zapis
	Na stronie 521, 522 autorzy planu w części opisowej tab. 6. Ustalenie działań ochronnych podają: „- prowadzenie racjonalnej gospodarki wędkarskiej poprzez zarybienie pstrągiem potokowym w odpowiednich obsadach" Polski Związek Wędkarski Okręg w Białymstoku informuje, że Ustawa o rybactwie śródlądowym nakazuje dla rybackiego użytkownika prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej w obwodzie rybackim. Wielkość zarybienia pstrągiem potokowym dla rzek na terenie Ostoi Knyszyńskiej zostały obliczone przez Dr hab. Wiesława Wiśniewolskiego prof. IRŚ w Żabieńcu i uwzględnione w operacie rybackim. Jeżeli autorzy planu kwestionują wielkość dotychczasowych obsad pstrąga potokowego zwracamy się z wnioskiem o podanie „odpowiednich obsad" lub usuniecie tego zapisu z projektu planu.		4	uwagę uwzględniono – usunięto zapis
8	Czy rzeczywiście plany ochrony „wyłączanych" rezerwatów przyrody zawierają pełen zakres z art. 28 ustawy? Czy, na podstawie ustanowionego planu, dałoby się wypełnić w kompletny sposób szablon PZO dla danego rezerwatu (jeśli	Klub Przyrodników	1	Powierzchnie te zostały wyłączone na podstawie informacji od Zamawiającego - RDOŚ w Białymstoku: "Zmniejszenie powierzchni objętej planem wynika z art. 28 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z powierzchni

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	nie, zakres nie został w pełni uwzględniony)? Czy dane z planów ochrony tych rezerwatów zostały wzięte pod uwagę przy analizie i proponowaniu zmian SDF (który musi zawsze zawierać dane dla całego obszaru, bez pomijania wyłączonych z PZO części)? Czy uwzględniono je w podanej w SDF powierzchni siedlisk / liczbie stanowisk (która w związku z tym powinna być inna w tabeli 2.6 dokumentacji PZO (wynik PZO) i w SDF (wynik PZO + dane z obszarów wyłączonych)?			obszaru Natura 2000 objętej planem wyłączona została powierzchnia 7 rezerwatów przyrody, dla których opracowane zostały dokumentacje planów ochrony zawierające zakres, o jakim mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Wyłączone zostały obszary rezerwatów: Krasne, Budzisk, Woronicza, Jesionowe Góry, Las Cieliczański, Starodrzew Szyndzielski i Krzemienne Góry"
	Czy rzeczywiście plany zagospodarowania przestrzennego i plany urządzenia lasu nie zawierają żadnych zapisów mogących oddziaływać na przedmioty ochrony? Dokumentacja PZO powinna pokazywać, w jaki sposób to ustalono, tj. jakie są zapisy w tych planach, jakich przedmiotów ochrony mogłyby one potencjalnie dotyczyć i dlaczego w rzeczywistości na te przedmioty ochrony oddziałują / nie oddziałują. Takich informacji nie ma, w związku z czym konkluzja o braku oddziaływania jest gołosłowna i niewiarygodna. Nie wydaje się również, by wprowadzenie do planów ogólnikowego zapisu		2	Większość gmin nie posiada planów zagospodarowania przestrzennego, a te istniejące są stare i nie uwzględniają istnienia N 2000. To plany urządzania lasu są ogólnikowe i nie dają podstaw do głębszych analiz wzajemnych zależności pomiędzy przedmiotami ochrony i gospodarką leśną.
	Dzwonecznik wonny, jeżeli potwierdziło się jego występowanie w Puszczy (a tak wynika z SDF) powinien być, niezależnie od liczebności populacji, przedmiotem ochrony. Każde istniejące stanowisko tego gatunku jest ważne dla zachowania jego zasięgu i rozmieszczenia w skali regionu biogeograficznego. PZO powinien być uzupełniony o opracowanie oceny stanu, zagrożeń, celu ochrony i środków ochrony tego gatunku. W przeciwnym razie, plan zadań		3	Dotychczasowa praktyka opracowywania PZO przeczy sugestii, jakoby „środki ochrony należ[ałob]y przyjąć dla wszystkich gatunków i siedlisk występujących w obszarze". Literalne wytyczne GDOŚ w tej kwestii nakazywały dotychczas opracowywanie zaleceń ochronnych tylko i wyłącznie dla gatunków i siedlisk uznanych za przedmioty ochrony obszaru. W związku z krytyczną sytuacją dzwonecznika wonnego w kraju, jak stwierdzono w uwagach przesłanych przez Klub Przyrodników,

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	ochronnych nie będzie spełniał wymogów wynikających z art. 6.1 dyrektywy siedliskowej, zgodnie z którymi środki ochrony należy przyjąć dla wszystkich gatunków i siedlisk występujących w obszarze.			bezsporne jest, iż „każde istniejące stanowisko tego gatunku jest ważne dla zachowania jego zasięgu i rozmieszczenia w skali regionu biogeograficznego". Decyzja o utrzymaniu w Ostoi Knyszyńskiej dla populacji dzwonecznika wonnego oceny D, a tym samym wyłączenia go spośród formalnych przedmiotów ochrony, została poprzedzona gruntowną analizą stanu gatunku, perspektyw jego ochrony oraz działań ochronnych, podejmowanych obecnie w Ostoi Knyszyńskiej i bynajmniej nie pociąga za sobą zaniechania jego czynnej ochrony. Dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia* znany był do niedawna w Puszczy Knyszyńskiej z dwóch stanowisk, odkrytych w latach 60. i 80. XX w. (Sokołowski 1995), ale, mimo poszukiwań, nie odnalezionych ostatnio (D. Wołkowycki npbl.). W 2007 r. odkryte zostało nowe stanowisko, na którym jednak od lat utrzymuje się tylko jeden osobnik, który, niestety, nie wydaje owoców. Stanowisko jest otoczone opieką przez zarządzające terenem nadleśnictwo i nadzorowane bezpośrednio przez leśniczego, który jest jego odkrywcą. Gatunek został także objęty projektem ochrony zagrożonych gatunków roślin w Puszczy Knyszyńskiej przez uprawę ex situ i reintrodukcję, realizowanym na mocy porozumienia pomiędzy Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, Politechniką Białostocką a Nadleśnictwem Supraśl. Obecna sytuacja stanowiska nie pozwala jednak na pobranie materiału wegetatywnego ani generatywnego do uprawy ex situ, a mimo nadzoru i opieki może ono zaniknąć z przyczyn losowych. Mimo podejmowanych starań, zarówno stan populacji, jak i perspektywy ochrony gatunku pozostają bardzo złe i nie powinien być on uznany za formalny przedmiot ochrony obszaru.
	Istnieją nowe informacje o występowaniu w Puszczy		4	Zgodnie z zapisami umowy podstawą do sporządzenia PZO jest dla

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Knyszyńskiej zagłębka bruzdkowanego Rhysodes sulcatus (por. mapa rozmieszczenia w Przewodniku Monitoringowym GIOŚ . Ze względu na rzadkość występowania w Polsce tego gatunku, pociąga to za sobą konieczność uznania go za przedmiot ochrony w tym obszarze Natura 2000. PZO powinien być uzupełniony o opracowanie oceny stanu, zagrożeń, celu ochrony i środków ochrony tego gatunku. Zwracam uwagę, że ochrona tego gatunku wymagałaby zachowania w stanie naturalnym większych, ok. 100ha powierzchni leśnych z występowaniem gatunku w celu odbudowania na nich zasobów martwego drewna. W przeciwnym razie, plan zadań ochronnych nie będzie spełniał wymogów wynikających z art. 6.1 dyrektywy siedliskowej, zgodnie z którymi środki ochrony należy przyjąć dla wszystkich gatunków i siedlisk występujących w obszarze.			Wykonawcy Ekspertyza przyrodnicza na potrzeby opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006; opracowanie wykonane w 2012 r. przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Białymstoku na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku w której nie wskazano na występowanie gatunku zagłębka bruzdkowanego.
	Słusznie zaproponowano kilka gatunków do dodania do SDF. W tej sytuacji, SDF powinien być uzupełniony o te gatunki, a dopiero po tym powinien być ustanowiony PZO dla obszaru Natura 2000, zawierający już te gatunki. W przeciwnym razie, plan zadań ochronnych nie będzie spełniał wymogów wynikających z art. 6.1 dyrektywy siedliskowej, zgodnie z którymi środki ochrony należy przyjąć dla wszystkich gatunków i siedlisk występujących w obszarze, a nie tylko ujętych w SDF na chwilę rozpoczynania planowania. Negatywnie opiniujemy więc projekt zarządzenia RDOŚ, które nie zawiera jeszcze tych gatunków.		5	Wykonawca nie ma wpływu na obowiązująca procedurę W załącznikach do zarządzenia mogą znaleźć się tylko przedmioty ochrony zgodne z aktualnie obowiązującym SDF. Propozycje nowych przedmiotów ochrony nie mogą być ujęte w zarządzeniu – dopiero po zmianie SDF będzie to możliwe.
	Dla wielu gatunków rozmieszczenie nie zostało rozpoznane,		6	Wykonawca zgadza się z przedstawionym stanowiskiem nie mniej

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	Celem ochrony w takich sytuacjach powinno jednak być nie tylko uzupełnienie informacji o rozmieszczeniu, ale także zachowanie wszystkich siedlisk (i elementów siedliska) potencjalnie ważnych dla tych gatunków. Należy zaplanować środki ochronne chroniące wszystkie ich potencjalne siedliska, nawet nie mając wiedzy, które z tych siedlisk są rzeczywiście wykorzystywane przez gatunek, a które nie. W przeciwnym razie, plan zadań ochronnych nie zapewni realizacji obowiązku z art. 6.2 dyrektywy siedliskowej, wymagającego uniknięcia niszczenia siedlisk gatunków – także tych siedlisk, które nie są jeszcze znane. Z przyjęciem odpowiednich środków ochrony ani nie trzeba, ani nie można czekać na pełne rozpoznanie rozmieszczenia gatunków. Np. dla ochrony piskorza, środkiem ochrony powinno być zachowanie w stanie naturalnym wszystkich koryt rzecznych i starorzeczy, wykluczenie ich odmulania i wydobywania z nich osadów, od chwili ustanowienia PZO. W wyniku inwentaryzacji, można dopiero później zrezygnować z tego środka w stosunku do cieków, których znaczenie dla przedmiotu ochrony zostanie wykluczone. Środkiem ochrony zgniotka cynobrowego powinno być zapewnienie, w całej Puszczy, odpowiedniej bazy siedliskowej larw – tj. zasobów drzew zamierających i martwych w pierwszej fazie rozkładu. Podkreślamy, że ważne są tu nie tyle ogólne zasoby martwego drewna, co ciągłość jego powstawania i obecność „wczesnych” faz rozkładu. Można to osiągnąć np. przez konsekwentne pozostawianie wszystkich			jednak biorąc pod uwagę zgłaszane uwagi nawet przy zapisach ogólnikowych (patrz uwagi z RDLP) oraz brak szczegółowych danych o rozmieszenie i liczebności gatunków. Wykonawca PZO proponuje przeprowadzenie prac inwentaryzacyjnych celem uzupełnienia wiedzy o przedmiotach ochrony co pozwoli na zaplanowanie działań ochronnych

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	wykrotów i złomów oraz drzew zamierających, a także przez konsekwentne wyznaczanie i pozostawianie biogrup drzew pozostawianych konsekwentnie do naturalnej śmierci i rozkładu – powinno to być wyraźnie i konkretnie, a nie tylko ogólnikowo, wskazane w planie.			
	Siedlisko 91D0 proponujemy w obszarze w całości wyłączyć z działań gospodarczych (wszystkie podtypy), nie tylko z użytkowania rębnego. Wyjątkiem powinny być działania ochrony czynnej; niezbędne np. w rez. Gorbacz.		7	Na tym etapie PZO „wyzwolenie" świerczyny na torfie z użytkowania rębnego będzie dużym postępem wobec negatywnego w tym względzie stanowiska Lasów Państwowych, które domagają się utrzymania rębni V w stosunku do świerczyn jako metody zapobiegającej „rozpadowi drzewostanów" świerkowych.
	Podobnie, proponujemy rozważenie całkowitego wyłączenia z działań gospodarczych siedliska 91E0, w ramach szerszego wyłączenia z użytkowania lasów bagiennych (Bb, BMb, LMb, Ol, OlJ, Ł) w Puszczy.		8	Również na tym etapie konstruowania PZO możliwość całkowitego wyłączenia lasów łęgowych z działań gospodarczych należy uznać za przedwczesną: - w przypadku olsów brak jest podstawy prawnej, chociaż logika podpowiada, że nie da się skutecznie chronić łęgów i grądów wilgotnych bez ochrony olsów; - stanowiska łęgów, szczególnie w kontekście żyznych olsów są słabo rozpoznane, podobnie na obszarach dolin rzecznych, które nie były nigdy kartowane; - łęgi, głównie tu chodzi o *Fraxino-Alnetum* są silnie zróżnicowane siedliskowo, słabe rozpoznanie areału siedlisk oraz zróżnicowania siedliskowego wyklucza na tym etapie przeprowadzenie ich typologii z punktu widzenia ochrony (wyłączenia z użytkowania) i działań gospodarczych; - wobec pospolitego charakteru łęgów jesionowo-olchowych w Ostoi, ich zdolności do szybkiej regeneracji wydaje się mało prawdopodobne (i może niecelowe) zrezygnowanie z ich całkowitego użytkowania,

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				biorąc pod uwagę, że jest główne miejsce pozyskiwania olchy i jesionu; - postulat całkowitego wyłączenia z użytkowania powinien objąć tylko niektóre warianty łęgu *Fraxino-Alnetum* (po weryfikacji siedlisk i dokonania stosownej typologii), zanikającego łęgu *Ficario-Ulmetum* oraz nadrzecznych łęgów wierzbowych i topolowych, które mają obecnie charakter reliktowy.
	Dla grądów, długookresowym celem ochrony powinno być odtworzenie naturalnego areału grądów w całym obszarze Natura 2000. Oznacza to nie tylko ochronę grądów naturalnych, ale także unaturalnianie (w tym przebudowę unaturalniającą) lasów gospodarczych na potencjalnych siedliskach grądowych. Powinno być to zapisane jako cel i przełożone na działania ochronne – obejmujące stosowanie 'przyrodniczych typów drzewostanów" (podać jakich konkretnie, np. dla LMśw, LMw, Lsw, Lw), a także regulację składu gatunkowego młodników i drągowin odbiegających od składu naturalnego z uwzględnieniem typów siedlisk oraz promowanie w zabiegach pielęgnacyjnych gatunków grądowych – jednak przede wszystkim w lasach gospodarczych, a nie rezerwatach przyrody.		9	Takie opracowania i analizy zostały przeprowadzone w ramach PZO i wykazały prawie 3 –krotny „przyrost" areału grądów w stosunku do wcześniejszych opracowań. Znaczna część grądów reprezentuje różne formy zniekształceń, co pociąga za sobą ogromny wzrost działań ochronnych niemożliwych zdaniem leśników do przeprowadzenia w ramach obecnego PZO. Ograniczenie powierzchni grądów do tzw. „naturalnych" jest nie tylko formą kompromisu, ale też odsunięciem potrzeby takich działań do czasu pełnego rozpoznania siedlisk grądowych – zarówno w trakcie prowadzonego obecnie kartowania fitosocjologicznego siedlisk leśnych w ramach LKP Puszcza Knyszyńska, jak też w efekcie planowanej w ramach PZO inwentaryzacji siedlisk grądowych.
	Niezgodne z zasadami techniki legislacyjnej jest odwoływanie się w zarządzeniu RDOŚ do nie promulgowanych źródeł informacji i zaleceń, od których zapisów zależy rzeczywisty kształt normy ustanawianej zarządzeniem. Np. „zapisy ekspertyz entomologicznych z programu ochrony orlika krzykliwego", których przestrzeganie ma być środkiem		10	Dla czerwończyka nieparka nie przewidziano odrębnych działań ochronnych i przeniesienie zapisów z ekspertyz entomologicznych z projektu ochrony orlika do zarządzenia kłóciło by się z tym zapisem. Ponadto ekspertyzy te dotyczyły nie tylko czerwończyka nieparka, ale również czerwończyka fioletka i były wykonywane jednocześnie z ekspertyzami botanicznymi. Trzeba również pamiętać, że projekt

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	ochronnym czerwończyka nieparka, należałoby przenieść do zarządzenia.			poświęcony orlikowi krzykliwemu kończy się niebawem. Aby uniknąć nieporozumień usunięto zapis
	Ważną grupą przedmiotów ochrony są siedliska hydrogeniczne, a ich ochrona wymaga zachowania lub odtworzenia naturalnych, miejscami bagiennych, warunków wodnych w Puszczy Knyszyńskiej. Czy nie wymaga to konkretnych działań renaturyzacyjnych, np. blokowania rowów odwadniających? Zapisano tylko ogólnikowo „Należy dążyć do stabilizacji lub odtworzenia właściwych stosunków wodnych, tj. utrzymywania wysokiego poziomu wód gruntowych przez blokowanie i opóźnianie odpływu”. Zagadnienie to powinno być wnikliwiej rozważone, a konkretne miejsca do niezbędnej renaturyzacji stosunków wodnych – w tym blokowania odpływu, likwidacji rowów odwadniających – konkretnie wskazane w planie, wraz z oszacowaniem ich kosztów. Podkreślić tu należy, że renaturyzacja stosunków wodnych Puszczy może mieć pewną cenę w postaci lokalnych podtopień, lokalnego zamierania drzewostanów, także punktowego zaniku siedlisk przyrodniczych (np. olsowienia łęgów). Prawdopodobnie cena ta jest jednak „opłacalna” w kontekście szerszej, generalnej poprawy funkcjonowania siedlisk hydrogenicznych. Plan powinien jednak dokładniej analizować to zagadnienie. W szczególności wydaje się, że w kontekście ogólnych stosunków wodnych Puszczy, właściwa wydaje się szeroka tolerancja dla działalności bobrów. Piętrzenia i podtopienia		11	Podzielając idee zawarte w tym punkcie należy stwierdzić, że wyznaczenie konkretnych miejsc/rowów do blokowania odpływów oraz kosztorysowanie tych prac w ramach obecnego PZO jest całkowicie nierealne. Siedliska hydrogeniczne w Ostoi zajmują kilkanaście tysięcy hektarów, a ich areał nie jest do końca rozpoznany. Nie są zinwentaryzowane wszystkie rowy melioracyjne, a w szczególności ich stan i rola w odprowadzaniu wód. Postulowane zadanie może być przedmiotem odrębnego projektu, swoistego studium hydrologicznego, rozłożonego na kilka miesięcy pracy w terenie. Odnośnie roli bobrów i potrzeby tolerancji ich działalności w obszarze siedlisk hydrogenicznych wyrażono podobną opinię w części siedliskowej PZO.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	bobrowe powinny być postrzegane jako odbudowa naturalnych stosunków wodnych, sprzyjająca osiąganiu celów ochrony obszaru Natura 2000 dla hydrogenicznych siedlisk przyrodniczych – nawet, gdyby powodowała punktowy zanik siedlisk, zamieranie drzewostanów itp.			
	Wobec zidentyfikowanego zagrożenia dla pogrzybnicy – nadmiernej eksploatacji grzybów - prosimy o rozważenie wyznaczenia stref wyłączonych ze zbioru owocników grzybów oraz w szczególności nie udostępnianie rezerwatów przyrody do takiego zbioru.		12	Biorąc pod uwagę iż wskazane zagrożenie jest zagrożeniem potencjalnym, zaś zbyt mała ilość informacji odnośnie jego związków troficznych z poszczególnymi gatunkami grzybów, aby można ocenić skalę takiego zagrożenia, jak również biorąc pod uwagę brak szczegółowych informacji o rozmieszeniu tego gatunku na terenie Ostoi jak i w rezerwatach posiadających plany ochrony, na obecnym etapie brak podstaw do wyznaczenia stref wyłączonych ze zbioru owocników grzybów.
9	W kwestii pozostałych gatunków zwierząt wnosi się o następujące zapisy: -Wilk – biorąc pod uwagę szacowaną wielkość populacji i uwzględniając jej przyrost, należy w działaniach ochronnych bezwzględnie wskazać kontrolowane użytkowanie populacji z dopuszczeniem odstrzału komercyjnego, który pozwoli na uzyskanie środków finansowych i będzie stymulatorem utrzymania pozostałej części populacji. Takie działanie pozwoliłoby również na uzyskanie środków finansowych na polepszenie warunków bytowania innych gatunków np. saren, jeleni (wykaszanie łąk), stanowiących bazę żerową nie tylko dla wilka, ale i dla rysia. Przy okazji z tego może korzystać wiele innych gat. będących przedmiotami ochrony np. orliki. W kategorii zagrożenia populacji wilka należy traktować	Koło Łowieckie "Leśnik"	1	ppkt 1 - Ponieważ wilk jest przedmiotem ochrony na obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska nie jest dopuszczalne użytkowanie populacji, gdyż nie wpływa to bezpośrednio na polepszenie stanu jej ochrony. Działania takie byłyby dopuszczalne jedynie np. w przypadków odstrzałów sanitarnych dotyczących zwierząt chorych, mogących zarażać inne osobniki, jak to ma miejsce w przypadku żubra. Eliminacja wałęsających się psów należy do obowiązków lokalnych samorządów i wynika z innych przepisów. Zagrożenie związane z przenoszeniem się chorób nie jest aż tak duże, aby uwzględniać je w PZO.I35 ppkt 2 - Utrzymywanie odpowiedniego stanu zwierzyny łownej jest jednym z działań statutowych PZŁ, stąd też w przypadku sarny, będącej główną ofiarą rysia, nie postulowano o szczególne działania przyczyniające się do wzrostu jej liczebności. Postulowano jedynie,

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	wałęsające zdziczałe psy, które mogą być roznosicielami groźnych dla wilków chorób (np. nosówki), a jednocześnie stanowią konkurencję pokarmową. - Ryś – w zagrożeniach wskazuje na spadek populacji saren (podstawowego gatunku bazy żerowej) spowodowany zarastaniem łąk. Konsekwencją takiego stwierdzenia powinno być wskazanie na polepszenie warunków bytowania saren i określenie w działaniach ochronnych konieczności utrzymywania łąk oraz wskazane źródeł finansowania takiego działania. Ponadto bezwzględnie w kategorii zagrożenia populacji rysia należy traktować wałęsające zdziczałe psy i koty, które mogą być roznosicielami groźnych dla rysi chorób, a jednocześnie stanowią konkurencję pokarmową (psy potrafią dziesiątkować populację saren, szczególnie na przedwiośniu). Chcemy jednocześnie zauważyć, że planowany odstrzał zwierzyny płowej od wielu lat uwzględnia potrzeby dużych drapieżników w Puszczy Knyszyńskiej, a wnoszenie zapisu o potrzebie zapewnienia im bazy żerowej, do projektu PZO, świadczy o braku wiedzy i konsultacji wykonawcy z odpowiednimi instytucjami, w tym wypadku z PZŁ. Jednocześnie chcemy wskazać, że populacja saren w Puszczy Knyszyńskiej w wyniku zaniechania upraw łąk, presji drapieżników (w tym wałęsających się psów) oraz trudnych warunków ostatnich zim uległa zmniejszeniu i konieczne jest jej odbudowanie przy zaangażowaniu niemałych nakładów finansowych. - Żubr – należy w działaniach ochronnych wskazać			aby w przypadku spadku liczebności tego gatunku, spowodowanego np. surową zimą, uwzględnić w planach łowieckich potrzeby dużych drapieżników. Sporządzający projekt PZO ma świadomość, że koła łowieckie stosują się już do tych zaleceń, jednak w przypadku rysia jest to jedne z najważniejszych warunkowo zapewniających trwałość populacji tego gatunku. Kwestia wałęsających się psów została poruszona wcześniej. ppkt 3 - Do żubra odnosi się ta sama uwaga co do wilka. Gatunek ten jest przedmiotem ochrony i jego populacja nie powinna być użytkowana komercyjnie, gdyż stoi to w sprzeczności z celami ochrony. Dopuszczalne są jedynie odstrzały sanitarne.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	kontrolowane użytkowanie populacji z dopuszczeniem odstrzału komercyjnego, który pozwoli na uzyskanie środków finansowych na utrzymanie i rozwój pozostałej części populacji, jak również przy okazji polepszy warunków bytowania innych gatunków np. saren (wykaszanie łąk, dokarmianie zimowe) tak ważnych dla rysi. Takie działania byłyby doskonałym stymulatorem rozwoju populacji i promocji regionu.			
	Wskazywanie w projekcie PZO działań ochronnych z zakresu gospodarki łowieckiej polegających jedynie na uwzględnienie w planach łowieckich potrzeb rysi w zakresie zapewnienia im bazy żerowej, świadczy o tym, że wykonawca w sposób niedostateczny konsultował sprawy związanych z łowiectwem na tak wielkim obszarze leśnym jakim jest Puszcza Knyszyńska, a działanie samodzielnie przerosło jego możliwości i zdecydowanie odbiło się na jakości projektu.		2	W PZO zawarte są jedynie zalecenia dotyczące gatunków będących przedmiotami ochrony. Żaden z nich nie jest gatunkiem łownym i jedynie w sposób pośredni związane są one z gospodarką łowiecką (wilk i ryś). Stąd też brak zaleceń dotyczących utrzymania odpowiedniej liczebności sarny i jelenia oraz poprawy warunków ich bytowania, gdyż to należy do statutowej działalność PZŁ.
10	W przypadku siedliska 91D0-5, 91D0-6 powinno być dozwolone użytkowania rębnią V (przerębową), która zapewnia utrzymanie w drzewostanie różnych faz rozwojowych lasu.	Nadleśnictwo Waliły	1	Prowadzone lustracje wybranych siedlisk 91DO w trakcie opracowania PZO, a także w świetle wykonywanych obecnie zdjęć fitosocjologicznych dla LKP Puszcza Knyszyńska świadczą o istotnych procesach sukcesyjnych zachodzących w tych siedliskach, w tym na terenie uroczyska Chomontowszczyzna. Wkraczanie z gospodarką o charakterze rębni V na nieustabilizowane siedliska, jest poważniejszym zagrożeniem dla ich trwałości, niż ich pozostawienie samoistnej sukcesji.
	Usunięcie zapisu nakazującego wycięcie całkowite pasa drzew pomiędzy linią telefoniczną a linia gazową. Pozostawić jedynie zapis o doświetlaniu siedliska. Nie można nakazywać		2	Uwagę uwzględniono – wprowadzono zapis „Wycięcie częściowo pasa drzew w celu doświetlenia znajdujących się pomiędzy linią telefoniczną, a linią gazową w celu doświetlenia siedliska.”

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	pozbywania się drzew z powierzchni leśnych			
11	6230 – bogate florystycznie murawy bliźniczkowe Działanie A1/B1 - wskazane w załączniku nr 4 wydzielenie - 01-30-2-08-1 -a -00 – do drzewostan świerkowy w wieku 49 lat – należy wyłączyć z zadania.	Nadleśnictwo Żednia	1	W wydzieleniu występują dwa niewielkie płaty muraw, pokazuje je załącznik graficzny.
	6510 – niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie Działanie A1/B1 - wskazane w załączniku nr 4 wydzielenie - 01-30-2-08-1 -a -00 – do drzewostan świerkowy w wieku 49 lat, ponadto wymienione było również jako siedlisko 6230 – należy wyłączyć z zadania.		2	W wydzieleniu występują dwa płaty muraw 6230 i łąka 6510
	7110 – torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą Działanie B1 – Opis działania zbyt ogólny, nie określono w jaki sposób należy zapewnić optymalne warunki hydrologiczne siedliska oraz stan silnego i stabilnego uwodnienia. Zapis należy uszczegółowić. Działanie A1 - Usuwanie podrostu i podszytu brzozy w Rezerwacie Gorbacz (95a) poza granice siedliska może być trudne do wykonania z uwagi na wielkość powierzchni - 11,87 ha –oraz obecność licznych rowów – zapis należy zmienić. Nie podano szacunkowych kosztów tego zadania oraz źródła finansowania – zgodnie z ustawą o lasach art. 54 zadania zlecone przez administrację rządową, do których należą między innymi działania związane z ochroną przyrody powinny być finansowane jedynie z dotacji celowych budżetu państwa. W związku z powyższym zadanie będzie mogło być zrealizowane dopiero po zapewnieniu środków finansowych.		3	Zapisy dotyczą całej grupy torfowisk wysokich, stąd pewien stopień uogólnienia. Postulat usuwania podrostu brzozowego pochodzi z nowego planu ochrony rezerwatu Gorbacz.
	7120 – torfowiska wysokie zdegradowane lecz zdolne do		4	Możliwość i sensowność przeprowadzenia regeneracji torfowiska

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	naturalnej i stymulowanej regeneracji Działanie B1 - „ zabezpieczenie torfowiska przed utratą wody poprzez odpływ i nadmierną ewapotranspirację …” - opis działania zbyt ogólny, brak wskazania konkretnych działań służących zachowaniu siedliska. Zapis należy doprecyzować			7120 powinno być efektem weryfikacji torfowiska i analizy hydrologicznej.
	9170 - grąd subkontynentalny Działanie B2 – Działanie zakłada przebudowę grądów naturalnych (tylko na Lśw), której celem jest wyeliminowanie Md; wymienione w załączniku 4 wydzielenia: 01-30-2-10-215 -d -00 01-30-2-10-164 -b -99 reprezentują LMśw. W drzewostanach tych Md występuje miejscowo, ponadto jego udział zgodnie z zasadami hodowlanymi jest w tym typie siedliska dopuszczalny. Powyższe wydzielenia należy wyłączyć z zadania.		5	Cytowane wydzielenia są niejednorodne siedliskowo, występują tu LMśw i Lśw. Zapis dotyczy wyłącznie Lśw i te płaty są wskazane w załączniku graficznym.
	91D0 (bory i lasy bagienne) Działanie A1 - Działanie zakłada wyłączenie z prac gospodarczych wydzieleń wymienionych w załączniku nr 4. W zestawieniu tym ujęto drzewostany reprezentujące młodsze klasy wieku (uprawy, młodniki, tyczkowiny, drągowiny), w przypadku których rezygnacja z gospodarowania jest bezzasadna i nie do przyjęcia. Wydzielenia należy wyłączyć z zadania. Ponadto, oddział 01-30-3-17-53 -a -99 to drzewostan w bloku upraw pochodnych – nie może być wyłączony z użytkowania. Działanie A4 – dla działania, polegającego na usuwaniu brzozy w oddziałach 94d, 96d, 97a (Rezerwat Gorbacz) nie podano		6	A1 - Uwaga uwzględniona. Zmieniono wpis w tab.6. na "wyłączenie z gospodarki rębnej z dopuszczeniem działań pielęgnacyjnych" A4 – uwaga uwzględniono – dopisano podmiot odpowiedzialny za wykonanie B1 – załącznik poprawiono

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	kosztów zabiegu ani źródła finansowania. Nadleśnictwo będzie mogło podjąć działania dopiero po zapewnieniu środków finansowych. Działanie B1 – Brak załącznika z lokalizacją działania.			
	leniec bezpodkwiatkowy (*Thesium ebracteatum*) – Brak informacji nt. źródeł finansowania.		7	uwaga bezzasadna - W żadnym miejscu planu, dla żadnych przedmiotów ochrony nie muszą być podawane źródła finansowania działań ochronnych. W tabeli dotyczącej działań ochronnych należy podać jedynie podmiot odpowiedzialny i szacunkowy koszt zabiegu, a nie źródła finansowania.
	sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*) – Brak informacji nt. źródeł finansowania.		8	uwaga bezzasadna - W żadnym miejscu planu, dla żadnych przedmiotów ochrony nie muszą być podawane źródła finansowania działań ochronnych. W tabeli dotyczącej działań ochronnych należy podać jedynie podmiot odpowiedzialny i szacunkowy koszt zabiegu, a nie źródła finansowania.
	czerwończyk fioletek (*Lycaena helle)* Działanie B1 – Zakłada rotacyjne, mozaikowe koszenie łąk, przy czym fragmenty do wykoszenia powinny być każdorazowo wskazane przez specjalistę – taki zapis uniemożliwia składanie wniosków o dopłaty, gdyż nie wiadomo jak powierzchnia i gdzie będzie wykaszana. Ponadto, zatrudnianie specjalisty przed każdym koszeniem będzie generować znaczne koszty zabiegu (brak informacji na temat źródła finansowania). Proponuje się przyjęcie zapisu o możliwości wałowania łąk np. raz na 6 lat co pozwoli zachować łąki w dobrej kulturze rolnej (buchtowiska uniemożliwiają mechaniczne zagospodarowanie łąk).		9	Pragniemy zwrócić uwagę, że działanie to ma charakter fakultatywny. Co do kosztów to wiadomo, że ochrona czynna ich wymaga. Staraliśmy się zaproponować użytkowanie optymalne dla priorytetowych gatunków. Prosimy zwrócić tez uwagę, że zapis nie jest „sztywny" („Dopuszcza się pewne modyfikacje…"). Tym niemniej zweryfikowano zapis. Należy podkreślić, że obostrzenia te dotyczą tylko części stanowisk czerwończyka fioletka tj. tych gdzie występuje on sympatrycznie z bardziej wymagającym i zagrożonym gatunkiem – dostojką eunomią. Wałowanie łąki jest niedopuszczalne ponieważ może doprowadzić do zaniku populacji, szczególnie w przypadku gdy będzie dotyczyło całego siedliska. Przy braku możliwości koszenia mechanicznego rozwiązaniem jest koszenie ręczne. Utrzymanie „dobrej kultury rolnej"

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				nie może być celem nadrzędnym względem ochrony zagrożonych gatunków!
	przeplatka aurinia (*Euphydryas aurinia*) Działanie B1 – Zapis należy zmodyfikować poprzez umożliwienie ekstensywnego zagospodarowania łąk w ramach jednego z pakietów rolnośrodowiskowych. Konieczność wyłączenia z użytkowania 50% pow. łąki wyklucza możliwość zgłoszenia jej do dopłat rolnośrodowiskowych.		10	Wprowadzenie użytkowania zgodnego z jakimkolwiek z pakietów rolnośrodowiskowych jest niewystarczające dla ochrony tego cennego gatunku. Pragniemy też zwrócić uwagę, że istnieją pakiety rolnośrodowiskowe dopuszczające koszenie co roku tylko 50% powierzchni, a ponadto nie wiadomo jak dokładnie będą wyglądały pakiety w przyszłości.
	żubr (*Bison bonasus*) – Zapisy w PZO nie uwzględniają założeń „Strategii ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej na terenach PGL LP Lasy Państwowe" w zakresie dotyczącym rozszerzenia areału populacji. Dodatkowo proponuje się zmianę zapisu odnośnie prowadzenia podsadzeń gatunków liściastych w starszych drzewostanach na „w miarę potrzeby prowadzić podsadzenia".		11	Przygotowując zapisy PZO starano się uwzględnić również założenia „Strategii ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej na terenach PGL Lasy Państwowe", jednak według ekspertów kwestia rozszerzania areału populacji nie jest priorytetowa. W chwili obecnej obserwuje się dynamiczny rozwój stada w Puszczy Knyszyńskiej i szybki wzrost liczebności populacji, stąd też areał gatunku rozszerza się samorzutnie. Znacznie istotniejsze z punktu wiedzenia ochrony gatunku jest ograniczenie konfliktów z człowiekiem. Jeżeli chodzi o wzbogacanie struktury pionowej drzewostanów i podszytu, odpowiednie planowanie odnowień i poprawek oraz prowadzenie dosadzeń gatunków liściastych w starszych drzewostanach to oczywiście ich główną funkcją jest zapewnienie trwałości lasu. Powinny one jednak uwzględniać presję żubra, której i tak nie da się uniknąć. Ponadto prowadzenie dosadzeń gatunków liściastych w starszych drzewostanach spełnia przede wszystkim funkcję biocenotyczną a jedynie dodatkowo wpływa na polepszenie bazy żerowej żubra. Stąd nie jest to działanie wymagające nadmiernego zwiększenia nadładów finansowych przez nadleśnictwa Puszczy Knyszyńskiej
	ryś (*Lynx lynx*) – Zapis niejasny, wymaga doprecyzowania; w		12	Uzupełniono zapis w PZO, że chodzi o dwa gatunki (jeleń i sarna),

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	opisie jest mowa o masie dwóch gatunków kopytnych stanowiących bazę pokarmową rysia jednak wymieniona jest tylko srana (jaki jest drugi gatunek). W opinii Nadleśnictwa zalecana biomasa kopytnych w wielkości ≥100kg/km^2 jest zdecydowanie zbyt wysoka. Dążenie do utrzymywania populacji kopytnych na takim poziomie spowoduje wzrost istotnych szkód w drzewostanach a w konsekwencji zagrożenie ich trwałości. Zapis należy zmodyfikować w zakresie wartości przyjętego wskaźnika.			gdyż oba mogą stanowić potencjalne ofiary rysia, z tym, że gatunkiem preferowanym jest sarna. Zapis mówiący o biomasie kopytnych powyżej 100 kg/km2 jest zgodny z zaleceniami dotyczącymi oceny stanu ochrony gatunku. Jeżeli chcemy utrzymać właściwy stan ochrony, a to jest celem, wówczas należy dążyć do utrzymania właśnie takiej biomasy kopytnych. Są to zalecenia obowiązującego dla całej Polski i dlatego też wartość ta nie może zostać zmodyfikowana (Jędrzejewski i inni 2010). Jędrzejewski W., Borowik T. i Nowak S. 2010. Wilk. W: Makomaska-Juchiewicz M. (red.). „Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część pierwsza". Biblioteka Monitoringu Środowiska. Inspekcja Ochrony Środowiska. Warszawa.
12	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, jest dokumentem niedopracowanym i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych" siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu, gdyż może okazać się trudne uzyskanie decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska, które wcale nie musi być naturowe.	Urząd Miejski w Krynkach	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów, zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. O wiele lepszą metoda byłoby wskazywanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną. Jak trafnie określił w swoich		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	uwagach Zarząd Powiatu Białostockiego „obszary Natura 2000 powinny być impulsem, a nie hamulcem rozwoju gospodarczego". PZO nie może dyskryminować ludzi mieszkających na tym obszarze. Lektura projektu składnia do refleksji, że wg firmy wykonującej projekt PZO, najlepszym rozwiązaniem dla przyrody byłoby wysiedlenie ludzi, utworzenie obszarów dzikich (czytaj – bez ludzi) i nie wpuszczenie tam nikogo, oprócz wątpliwych „ekspertów przyrodniczych".			
	Stwierdzenia, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kultowych cech regionalnych społeczności" godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy bez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Firma, która wykonywała plan, działając z pobudek czysto komercyjnych i nie mając pojęcia o wielu aspektach, nie tylko przyrodniczych, nie powinna zabierać się za wykonywanie działań, które ją przerastają.		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania (dot. np. wykaszania pod liniami energetycznymi, które nawiasem mówiąc nic wspólnego z NATURĄ nie mają,) będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	rolnych. Dziwnym również faktem jest to, że wszelkie działania, np. związane z monitoringiem, który może być wykonywany przez różne dziwne organizacje pozarządowe, został wyceniony i na to maja znaleźć się pieniądze.			
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów" od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zagrożenie antropogeniczne i antrofobia niektórych gatunków (wygodny wymysł twórców PZO) zapewne dotyczy w jednakowym stopniu wszystkich, a ponadto nikt tych zjawisk naukowo nie potwierdził. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi (płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych, budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzacje, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast zagrożeniami dla wilka i rysia są rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic – czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.		5	Obecność ludzi w siedliskach ptaków w okresie lęgowym nie jest czynnikiem korzystnie wpływającym na ptaki, co nie tylko dowiedzone jest przez szeroką literaturę (podsumowanie i odniesienia do innych badań i konkretnych gatunków można znaleźć np. w Ruddock M, Whitfield D.P. 2007. A review of disturbance distances in selected bird species. SNH), czy Państwowe wytyczne i przewodniki (zob. opracowania dotyczące ochrony gatunków GDOŚ), ale przede wszystkim odzwierciedlone jest to w przepisach ochrony przyrody, w tym w szczególności tych dotyczących ochrony miejsc gniazdowania. Zakazy formułowane w ustawie o ochronie przyrody (art 60. ust 6), to na pierwszym miejscu zakaz przebywania osób, a zaraz po nim jako drugi zakaz dotyczy wycinki drzew i krzewów. Z kolei ustawodawca, a za nim Minister Środowiska uznał, że są powody, by obecności ekspertów prowadzących monitoring wyjąć spod zakazów i dodać ją jako jeden ze sposobów ochrony (rozporządzenie Min. Środ. z dn. 12 paźdz. 2012 r., par. 10.). Obecność ekspertów w strefach ochrony jest uzgadniana z RDOŚ w Białymstoku. Należy podkreślić iż ograniczenie np. turystyki jest okresowe na niewielkich fragmentach.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek
13	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, jest dokumentem niedopracowanym i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych" siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu, gdyż może okazać się trudne uzyskanie decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska, które wcale nie musi być naturowe.	Burmistrz Sokółki	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów, zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. O wiele lepszą metoda byłoby wskazywanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną. Jak trafnie określił w swoich uwagach Zarząd Powiatu Białostockiego „obszary Natura 2000 powinny być impulsem, a nie hamulcem rozwoju gospodarczego". PZO nie może dyskryminować ludzi mieszkających na tym obszarze. Lektura projektu składnia do refleksji, że wg firmy wykonującej projekt PZO, najlepszym rozwiązaniem dla przyrody byłoby wysiedlenie ludzi, utworzenie obszarów dzikich (czytaj – bez ludzi) i nie		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	wpuszczenie tam nikogo, oprócz wątpliwych „ekspertów przyrodniczych”.			
	Stwierdzenia, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kultowych cech regionalnych społeczności” godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy bez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Firma, która wykonywała plan, działając z pobudek czysto komercyjnych i nie mając pojęcia o wielu aspektach, nie tylko przyrodniczych, nie powinna zabierać się za wykonywanie działań, które ją przerastają.		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania (dot. np. wykaszania pod liniami energetycznymi, które nawiasem mówiąc nic wspólnego z NATURĄ nie mają,) będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych. Dziwnym również faktem jest to, że wszelkie działania, np. związane z monitoringiem, który może być wykonywany przez różne dziwne organizacje pozarządowe, został wyceniony i na to maja znaleźć się pieniądze.		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do		5	Patrz odp. 5.5 uwaga Urząd Miejski w Krynkach

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów” od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zagrożenie antropogeniczne i antrofobia niektórych gatunków (wygodny wymysł twórców PZO) zapewne dotyczy w jednakowym stopniu wszystkich, a ponadto nikt tych zjawisk naukowo nie potwierdził. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi (płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych, budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzacje, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast zagrożeniami dla wilka i rysia są rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic – czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.			
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek
14	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, jest dokumentem niedopracowanym	Wójt Gminy	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych" siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu, gdyż może okazać się trudne uzyskanie decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska, które wcale nie musi być naturowe.	Szudziało wo		
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów, zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. O wiele lepszą metoda byłoby wskazywanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną. Jak trafnie określił w swoich uwagach Zarząd Powiatu Białostockiego „obszary Natura 2000 powinny być impulsem, a nie hamulcem rozwoju gospodarczego". PZO nie może dyskryminować ludzi mieszkających na tym obszarze. Lektura projektu składnia do refleksji, że wg firmy wykonującej projekt PZO, najlepszym rozwiązaniem dla przyrody byłoby wysiedlenie ludzi, utworzenie obszarów dzikich (czytaj – bez ludzi) i nie wpuszczenie tam nikogo, oprócz wątpliwych „ekspertów przyrodniczych".		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Stwierdzenia, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kultowych cech regionalnych społeczności" godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy bez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Firma, która wykonywała plan, działając z		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	pobudek czysto komercyjnych i nie mając pojęcia o wielu aspektach, nie tylko przyrodniczych, nie powinna zabierać się za wykonywanie działań, które ją przerastają.			
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania (dot. np. wykaszania pod liniami energetycznymi, które nawiasem mówiąc nic wspólnego z NATURĄ nie mają,) będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych. Dziwnym również faktem jest to, że wszelkie działania, np. związane z monitoringiem, który może być wykonywany przez różne dziwne organizacje pozarządowe, został wyceniony i na to maja znaleźć się pieniądze.		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów” od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zagrożenie antropogeniczne i antrofobia niektórych gatunków (wygodny wymysł twórców PZO) zapewne dotyczy w jednakowym stopniu wszystkich, a ponadto nikt tych zjawisk naukowo nie potwierdził. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi		5	Patrz odp. 5.5 uwaga Urząd Miejski w Krynkach

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	(płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych, budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzacje, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast zagrożeniami dla wilka i rysia są rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic – czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.			
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek
15	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, jest dokumentem niedopracowanym i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych” siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu, gdyż może okazać się trudne uzyskanie decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska,	Wójt Gminy Jasionówka	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	które wcale nie musi być naturowe.			
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów, zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. O wiele lepszą metoda byłoby wskazywanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną. Jak trafnie określił w swoich uwagach Zarząd Powiatu Białostockiego „obszary Natura 2000 powinny być impulsem, a nie hamulcem rozwoju gospodarczego". PZO nie może dyskryminować ludzi mieszkających na tym obszarze. Lektura projektu składnia do refleksji, że wg firmy wykonującej projekt PZO, najlepszym rozwiązaniem dla przyrody byłoby wysiedlenie ludzi, utworzenie obszarów dzikich (czytaj – bez ludzi) i nie wpuszczenie tam nikogo, oprócz wątpliwych „ekspertów przyrodniczych".		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Stwierdzenia, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kultowych cech regionalnych społeczności" godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy bez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Firma, która wykonywała plan, działając z pobudek czysto komercyjnych i nie mając pojęcia o wielu aspektach, nie tylko przyrodniczych, nie powinna zabierać się za wykonywanie działań, które ją przerastają.		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania (dot. np. wykaszania pod liniami energetycznymi, które nawiasem mówiąc nic		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	wspólnego z NATURĄ nie mają,) będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych. Dziwnym również faktem jest to, że wszelkie działania, np. związane z monitoringiem, który może być wykonywany przez różne dziwne organizacje pozarządowe, został wyceniony i na to maja znaleźć się pieniądze.			
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów" od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zagrożenie antropogeniczne i antrofobia niektórych gatunków (wygodny wymysł twórców PZO) zapewne dotyczy w jednakowym stopniu wszystkich, a ponadto nikt tych zjawisk naukowo nie potwierdził. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi (płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych,		5	Patrz odp. 5.5 uwaga Urząd Miejski w Krynkach

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzacje, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast zagrożeniami dla wilka i rysia są rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic – czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.			
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek
16	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, jest dokumentem niedopracowanym i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych" siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu, gdyż może okazać się trudne uzyskanie decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska, które wcale nie musi być naturowe.	Wójt Gminy Sidra	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów, zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. O wiele lepszą metoda byłoby wskazywanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną. Jak trafnie określił w swoich uwagach Zarząd Powiatu Białostockiego „obszary Natura 2000		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	powinny być impulsem, a nie hamulcem rozwoju gospodarczego". PZO nie może dyskryminować ludzi mieszkających na tym obszarze. Lektura projektu składnia do refleksji, że wg firmy wykonującej projekt PZO, najlepszym rozwiązaniem dla przyrody byłoby wysiedlenie ludzi, utworzenie obszarów dzikich (czytaj – bez ludzi) i nie wpuszczenie tam nikogo, oprócz wątpliwych „ekspertów przyrodniczych".			
	Stwierdzenia, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kultowych cech regionalnych społeczności" godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy bez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Firma, która wykonywała plan, działając z pobudek czysto komercyjnych i nie mając pojęcia o wielu aspektach, nie tylko przyrodniczych, nie powinna zabierać się za wykonywanie działań, które ją przerastają.		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania (dot. np. wykaszania pod liniami energetycznymi, które nawiasem mówiąc nic wspólnego z NATURĄ nie mają,) będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych. Dziwnym również faktem jest to, że wszelkie		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	działania, np. związane z monitoringiem, który może być wykonywany przez różne dziwne organizacje pozarządowe, został wyceniony i na to maja znaleźć się pieniądze.			
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów" od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zagrożenie antropogeniczne i antrofobia niektórych gatunków (wygodny wymysł twórców PZO) zapewne dotyczy w jednakowym stopniu wszystkich, a ponadto nikt tych zjawisk naukowo nie potwierdził. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi (płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych, budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzacje, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast zagrożeniami dla wilka i rysia są rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic – czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.		5	Patrz odp. 5.5 uwaga Urząd Miejski w Krynkach
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.			
17	Sieć Natura 2000 nie jest tylko wąsko rozumianą ochroną przyrody, gdyż w swych założeniach uwzględnia również wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz uwarunkowania regionalne lokalnych społeczności. Na obszarach Natura 2000 nie podlega ograniczeniu działalność gospodarcza, rolna i leśna, jeżeli nie oddziaływuje znacząco negatywnie na cele ochrony obszaru Natura 2000.	RDLP Białystok	1	odpowiedź jak na podobną uwagę w piśmie z dn. 19 sierpnia 2013 r. - została ona przedstawiona w odpowiedziach dot. modułu C.
	Formułowanie zapisów dotyczących działań ochronnych sprowadzających się jedynie do ograniczenia gospodarki leśnej jest działaniem niezgodnym z ustawą o lasach, ustawą o ochronie przyrody oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. W związku z tym, wydawać się może, iż jest to zamierzenie działające na szkodę dobra ogólnospołecznego. Należy zwrócić uwagę. Iż Lasy Państwowe respektują wszystkie nakazy i zakazy z zakresu ochrony przyrody wynikające z prawa krajowego i wspólnotowego. Wykorzystywanie tworzonego projektu planu zadań ochronnych w celu zaostrzenia ogólnych przepisów dotyczących gospodarki leśnej, a nie wynikających stricte z potrzeby ochrony konkretnych przedmiotów ochrony jest daleko idącym nadużyciem. Zważywszy, iż to dzięki wypracowanym przez leśników, zasadom gospodarowania w		2	odpowiedź jak na podobną uwagę w piśmie z dn. 19 sierpnia 2013 r. - została ona przedstawiona w odpowiedziach dot. modułu C.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	lasach mamy tak znaczący udział w tworzeniu ogólnej sieci Natura 2000 (na terenie RDLP w Białymstoku funkcjonuje 20 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 o powierzchni ponad 763tys. ha, w tym 357,174 ha na terenie LP – 60% pow. RDLP oraz 33 Obszary Ważne dla Wspólnoty o powierzchni ponad 496 tys. ha, w tym 313,887 ha na terenie LP – 52,9% pow. RDLP). Należy przy tym podkreślić, iż szereg obszarów Natura 2000 powstało z inicjatywy Lasów Państwowych. Należy bezwzględnie podkreślić, że obecnie funkcjonujący model zrównoważonej gospodarki leśnej, prowadzonej przez Lasy Państwowe sprzyja zachowaniu i kształtowaniu różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach. Puszcza Knyszyńska od wieków była lasem wykorzystywanym gospodarczo przez człowieka i mimo to nadal jest obiektem niezwykłym pod kątem przyrodniczym. Nie więc sprzeczności z racjonalnym użytkowaniem i pozyskaniem drewna a ochrona walorów przyrodniczych w Puszczy.			
	Użyte w dokumencie stwierdzenie, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kulturowych cech regionalnych społeczności” godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy przez pokolenia mieszkali, dbali i nadal chronią Puszczę Knyszyńską. Takie podejście jest sprzeczne z ideą programu Natura 2000 i dyskwalifikuje całe opracowanie.		3	Przytoczone stwierdzenie jest manipulacją za pomocą zmodyfikowanego fragmentu odpowiedzi Wykonawcy PZO na poprzednie uwagi RDLP i w żadnym wypadku nie jest to stwierdzenie przyświecające tworzeniu dokumentacji PZO, jak sugeruje treść uwagi. Ten fragment odpowiedzi brzmi bowiem: "Całość PZO ujmuje tematykę obszaru z punktu widzenia konieczności utrzymania lub osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków uznanych za przedmioty ochrony, a w dokumentacji PZO nie ma miejsca na równorzędne podkreślanie wymogów gospodarczych, społecznych i

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				kulturowych czy cech regionalnych lokalnych społeczności, jakkolwiek muszą i są one uwzględniane przy formułowaniu zapisów planu. Dlatego już sama konstrukcja PZO niezależnie od zawartych w nim zapisów może sprawiać wrażenie, że cele ochrony stawiane są wyżej niż nieobjęte dokumentacją wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne lokalnych społeczności." Informacja ta jest zgodna ze stanem faktycznym i układem szablonu dokumentacji PZO, zatem uwaga jest bezzasadna.
	Ustalenie terenu objętego Planem – wymienia rezerwaty przyrody: Krzemienne Góry, Las Cieliczański, Woronicza, Budzisk, Jesionowe Góry, Krasne, jako posiadające plan ochrony. Wg naszej wiedzy jedynie rezerwaty: Las Cieliczański, Woronicza, Budzisk nie posiadają ani planów ochrony, ani zadań ochronnych. W związku z powyższym na jakiej podstawie wyłączono z opracowania powierzchnię ww. sześciu rezerwatów przyrody?		4	Powierzchnie te zostały wyłączone na podstawie informacji od Zamawiającego - RDOŚ w Białymstoku: "Zmniejszenie powierzchni objętej planem wynika z art. 28 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z powierzchni obszaru Natura 2000 objętej planem wyłączona została powierzchnia 7 rezerwatów przyrody, dla których opracowane zostały dokumentacje planów ochrony zawierające zakres, o jakim mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Wyłączone zostały obszary rezerwatów: Krasne, Budzisk, Woronicza, Jesionowe Góry, Las Cieliczański, Starodrzew Szyndzielski i Krzemienne Góry"
	W większości przypadków nie zaplanowano kosztów proponowanych działań ochronnych, co należy bezwzględnie uzupełnić. Należy pamiętać, iż bardzo ważnym elementem w PZO jest odpowiednie wyliczenie niezbędnych nakładów i kosztów realizacji projektowanych zadań ochronnych. Będą one stanowić podstawę do ubiegania się o środki na wykonawstwo poszczególnych działań ochronnych.		5	odpowiedź jak na podobną uwagę w piśmie z dn. 19 sierpnia 2013 r. - została ona przedstawiona w odpowiedziach dot. modułu C.
	Wg „Ramowych wytycznych w sprawie projektowania w PUL zadań z zakresu ochrony przyrody dla obszaru Natura 2000 na		6	odpowiedź jak na podobną uwagę w piśmie z dn. 19 sierpnia 2013 r. - została ona przedstawiona w odpowiedziach dot. modułu C.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	gruntach w zarządzie nadleśnictwa", zatwierdzonych w dniu 21 marca 2013 roku przez Głównego Konserwatora Przyrody – jedynie w przypadku zadań ochronnych związanych z gospodarką leśną, finansowanie ich odbywa się ze środków własnych LP, zgodnie z ustawą o lasach. W pozostałych przypadkach czynności i działania w zakresie ochrony czynnej dla przedmiotów ochrony Natura 2000 na gruntach PGL LP finansowane są ze środków budżetowych lub innych środków zewnętrznych zgodnie z art. 39 ustawy o ochronie przyrody. Odpowiedzialnym za realizację zadań ochronnych jest organ ustanawiający plan zadań ochronnych. W przypadku powierzenia ww. zadań zgodnie z art. 32, ustawy o ochronie przyrody właściwemu terytorialnie nadleśnictwu, dyrektor RDOŚ może nakazać wykonanie tych zadań po zapewnieniu środków finansowych. W związku z tym wnioskuje się o dostosowanie projektu PZO do przedmiotowych wytycznych i zmianę zapisów w tej kwestii. W przypadku planowanych działań ochronnych nie związanych z gospodarką leśną na gruntach PGL LP (np. koszenie, odkrzaczanie, powstrzymywanie sukcesji, usuwanie gatunków obcych, itp.) i ich powierzchnia właściwemu nadleśniczemu wnioskuje się o zapis „po zapewnieniu środków finansowych przez organ ochrony przyrody".			
	uwagi szczegółowe PLH zagrożenia - 9170 grąd subkontynentalny: w zagrożeniach potencjalnych wpisano „B02.01 odnawianie lasu, nasadzenia" – zagrożenie to może mieć miejsce jedynie poza gruntami Lasów		1	Uwagę odrzucono. Nie tylko w lasach prywatnych, ale również w nadleśnictwach w składach upraw Lśw i Lw nie powinien występować świerk jako gatunek o wybitnej dynamice w Krainie Mazursko-Podlaskiej, a w szczególności sosna w żadnej ilości, dla której nie ma

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Państwowych, gdzie nastąpi odnowienie powierzchni niewłaściwymi gatunkami.			miejsca w naturalnych grądach o charakterze Lśw i Lw. Na terenie Lasów Państwowych można znaleźć młodniki stanowiące przykłady złych odnowień na siedliskach grądowych, zdominowanych przez świerk lub sosnę.
	- 91E0 łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe: należy wykreślić zagrożenie jakim jest „wycinka lasu". Zapis taki jest bardzo nieprecyzyjny i może być rozumiany jako każdorazowe wycinanie drzew w ramach prowadzonej racjonalnej gospodarki leśnej. Proponuje się zostawić tylko zagrożenie potencjalne „B03 eksploatacji lasu bez odnowienia naturalnego odrastania".		2	zapis „wycinka lasu" odnosi się do łęgów nadrzecznych na terenach prywatnych, informacja ta znajduje się w opisie zagrożenia
	- szlaczkom szafraniec – zagrożenie „B02.02 odnawianie lasu" jest niezasadne, gdyż zręby są środowiskiem przejściowym. Zaniechanie odnowienie jest z jednej strony niezgodne z ustawa o lasach, z drugiej strony z czasem i tak zrąb porośnie drzewami i środowisko ulegnie przekształceniu. Niezrozumiale jest jak dla gatunku nieleśnego może być zagrożeniem „B02 gospodarka leśna […]". Wnioskuje się o usuniecie tych zagrożeń z dokumentów. Faktycznym zagrożeniem jest zalesianie gruntów nieleśnych, naturalne zmiany sukcesyjne ekosystemów, co zostało wskazane oraz zaniechanie ekstensywnego użytkowania terenów zielonych.		3	Usunięto zagrożenie „B02 gospodarka leśna" z kolumny „Zagrożenia istniejące" dla stanowiska Cm_Lipnik1. Natomiast pragniemy zwrócić uwagę, że w pozostałych przypadkach zagrożenie to wymienione jest jedynie jako zagrożenie POTENCJALNE (rozumiane jako „W przypadku braku kolejnych zrębów w miejscach gdzie rośnie szczodrzeniec, nie pojawią się nowe dogodne dla szlaczkonia szafrańca siedliska" lub w przypadku stanowiska Cm_Lipnik1 „Przy okazji usuwania nalotu może cierpieć szczodrzeniec"). Zgadzamy się, że zręby są stanowiskiem przejściowym. Zwracaliśmy na to uwagę w czasie wystąpienia w Supraślu mówiąc o potrzebie tzw. inwentaryzacji ruchomej w odniesieniu do szlaczkonia szafrańca i ani tam ani w dokumentacji PZO nie proponowaliśmy jako działania ochronnego zaniechania odnawiania zrębów! Nie można jednak przy tym zanegować faktu, że odnawianie (podobnie jak zalesianie terenów otwartych) w przypadku stanowisk zasiedlonych przez szafrańca przyśpiesza proces lokalnego zaniku gatunku. W związku z tym w

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				skali lokalnej jest oddziaływaniem negatywnym, a więc de facto zagrożeniem mimo, że gatunek utrzymuje się w Puszczy Knyszyńskiej dzięki gospodarce leśnej i nie widzimy w takim wnioskowaniu żadnej niekonsekwencji. Według istniejącego stanu wiedzy, w chwili obecnej (stanowisko Cm_Chomontowce znane z 1999 wymaga weryfikacji i zagrożenie „B01 zalesianie terenów nieleśnych" znalazło się tam jako zagrożenie potencjalne) nie ma na terenie Ostoi Knyszyńskiej stanowisk szlaczkonia szafrańca zlokalizowanych na gruntach nieleśnych, a więc zalesiania terenów nieleśnych nie należy obecnie rozpatrywać jako istotnego zagrożenia.
	- modraszek eroides – podobnie jak powyżej wskazano jako zagrożenie gospodarką leśną, podczas gdy w opisie wyraźnie wskazano, że tylko zrębowa gospodarka pozwala utrzymać właściwe siedlisko. Jest to niekonsekwencja. Należy usunąć zagrożenie B02 gospodarka leśna […]. W przypadku zagrożenia B02.01 odnawianie lasu, nasza opinia jest identyczna jak w przypadku Szlaczkonia Szafrańca. Zagrożenie należy usunąć a wpisać B01 zalesianie terenów otwartych.		4	patrz odpowiedź powyżej
	- zgniotek cynobrowy – zagrożenie „B02.04 usuwanie martwych i zamierających drzew" obecnie nie jest tak istotne jak dawniej. Zmiany jakie zachodzą w gospodarce leśnej sprawiają, że w lesie pozostawia się coraz więcej martwych i zamierających drzew. Stąd zagrożenie to można traktować jedynie jako potencjalne. Dodatkowo, zwraca się uwagę, że w opisie zagrożenia użyto sformułowania „eksploatacja lasów". Jest to dalece nieprawdziwe stwierdzenie. W LP nie prowadzi		5	Uwaga nieuwzględniona patrz treść uwagi z Klubu Przyrodników – „Środkiem ochrony zgniotka cynobrowego powinno być zapewnienie, w całej Puszczy, odpowiedniej bazy siedliskowej larw – tj. zasobów drzew zamierających i martwych w pierwszej fazie rozkładu. Podkreślamy, że ważne są tu nie tyle ogólne zasoby martwego drewna, co ciągłość jego powstawania i obecność „wczesnych" faz rozkładu. Można to osiągnąć np. przez konsekwentne pozostawianie wszystkich wykrotów i złomów oraz drzew zamierających, a także przez

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	się eksploatacji a racjonalną gospodarkę leśną, zgodnie z ustawą o lasach oraz o ochronie przyrody, według zasad powszechnej ochrony przyrody, ochrony trwałości i ciągłości użytkowania lasu oraz zrównoważonego wykorzystania i powiększania zasobów przyrodniczych.			konsekwentne wyznaczanie i pozostawianie biogrup drzew pozostawianych konsekwentnie do naturalnej śmierci i rozkładu – powinno to być wyraźnie i konkretnie, a nie tylko ogólnikowo, wskazane w planie." Oczywiście wykonawca zgadza się z poglądem iż jest to problem o mniejszej skali niż dawniej, nie mniej jednak jest to w dalszym ciągu zagrożenie istniejące. Należy mieć również na uwadze iż w związku z brakiem szczegółowych danych w zakresie rozmieszczenia i liczebności gatunku na terenie Ostoi, w zapisach PZO nie wprowadzono restrykcyjnych zapisów nakładających obowiązki na Nadleśnictwa. Dopiero po przeprowadzeniu inwentaryzacji określone zostaną działania ochronne. Zapis o eksploatacji lasów - zweryfikowano
	- żubr – zagrożenie „B02 gospodarka leśna […]" jest dalece niewłaściwe. Należy usunąć to zagrożenie. Zastanawiające jest, że nie ujęto takich zagrożeń jak zanikanie śródleśnych łąk i ekstensywnie użytkowanych terenów zielonych w pobliżu kompleksu leśnego. To jest realne zagrożenie dla gatunku skutkujące zmniejszeniem bazy pokarmowej.		6	Zapis gospodarka leśna odnosił się jedynie do kwestii grodzenia upraw. Wynika on jedynie ze sposobu klasyfikacji zagrożeń, więc nie powinien być usunięty. Jeżeli chodzi o kwestię zagospodarowania łąk śródleśnych i innych terenów zielonych, to zgadzam się, że zapis taki został wprowadzony w PZO.
	- wilk – w zagrożeniach zabrakło problemu zdziczałych psów, które przenoszą groźne dla wilków choroby.		7	patrz odp na uwagi KŁ Leśnik. Zapis o zagrożeniu ze strony wałęsających się psów i kotów pociąga za sobą wskazania dotyczące redukcji ich liczebności. W świetle kontrowersji dotyczących problemu strzelania do tych zwierząt zapis takie nie znajdzie się w PZO. Wydaje się, że kwestia zagrożenia ze strony zdziczałych zwierząt domowych jest wyolbrzymiona.
	- ryś – zagrożenie „B02.04 usuwanie martwych i zamierających drzew" może być wskazane jedynie jako potencjalne. Kwestię tę wyjaśniono przy zgniotku		8	patrz odp. powyżej

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	cynobrowym. Przy zagrożeniach bezwzględnie należy dopisać problem zdziczałych psów i kotów, które są konkurencją dla rysia polując na sarny (psy) i przenoszą groźne choroby (koty).			
	cel działań ochronnych - 9170 grąd subkontynentalny: zapisano jako cel doprowadzenie siedlisk zniekształconych do właściwego stanu ochrony – działanie to wykracza poza zakres PZO z uwagi na czas trwania przebudowy zniekształconych płatów siedliska. W warunkach Puszczy Knyszyńskiej większość żyznych siedlisk można by uznać za potencjalne grądy. Doprowadzi to…		1	W PZO za siedliska grądowe zniekształcone, które proponuje się doprowadzić do właściwego stanu ochrony, uznano jedynie Lśw z występowaniem modrzewia. Gatunek ten występuje głównie w postaci grupowej, pjd., domieszkowej. Nie wydaje się uzasadnione twierdzenie, że nie można dla części siedlisk przeprowadzić przebudowy drzewostanu (usunięcia kęp modrzewia) lub zapoczątkować takich działań. W PZO pisze się o stopniowej, rozłożonej w czasie przebudowie, która nie musi być zakończona w okresie obowiązywania planu PZO. Zapis w działaniach ochronnych uzupełniono „po uzyskaniu przez ten gatunek (modrzew) wieku rębności. (tab. 6)
	- 91D0 bory i lasy bagienne - celem jest ochrona bierna: szczególnie przy siedlisku świerczyny na torfie jest to niewłaściwe podejście, gdyż bez sterowania procesami można doprowadzić do szybkiego rozpadu drzewostanu i przekształcenia siedliska. Niewłaściwy cel ochrony. Dla pozostałych podtypów tego siedliska można zostawić.		2	Prowadzone lustracje wybranych siedlisk 91DO w trakcie opracowania PZO, a także w świetle wykonywanych obecnie zdjęć fitosocjologicznych dla LKP Puszcza Knyszyńska świadczą o istotnych procesach sukcesyjnych zachodzących w tych siedliskach. Wkraczanie z gospodarką rębną i ręczne sterowanie procesami ekologicznymi na nieustabilizowanych w znacznej części siedliskach, jest poważniejszym zagrożeniem dla ich trwałości, niż ich pozostawienie samoistnej sukcesji. Zarówno w opracowaniach literaturowych (A.W. Sokołowski, A. Czerwiński) jak i na podstawie własnych obserwacji terenowych uzasadniony jest pogląd o wodochronnym charakterze tych siedlisk i wątpliwej opłacalności ekonomicznej związanej z ich użytkowaniem i odnowieniem.
	- wilk, ryś, żubr – proponuje się nie podawać wartości		3	Jeżeli pozostawi się zapis o utrzymaniu liczebności na co najmniej

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	liczbowych docelowych liczebności populacji tych gatunków. Proponuje się zapis o utrzymaniu liczebności co najmniej na obecnym poziomie.			obecnym poziomie, to od razu rodzi to pytanie jaki jest ten poziom. Skoro dla tych gatunków mamy konkretne dane, to należy z nich skorzystać, aby w przyszłości nie było wątpliwości o jakiej liczebności jest mowa.
	działania ochronne -7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120Torfowiska wysokie zdegradowane […], 7140 torfowiska przejściowe i 7230 nizinne torfowiska […]: w przypadku działań związanych z odtworzeniem i utrzymaniem otwartego charakteru siedliska, zaplanowanych w rezerwatach przyrody, działania takie muszą być zgodne z planami ochrony rezerwatów, lub konieczna będzie zmiana tych planów. Należy bezwzględnie zaplanować w szablonie dokumentacji koszty tych działań z powierzchni siedliska. Z uwagi na to, że działania te nie są związane z gospodarką leśną, za finansowanie ich odpowiedzialny jest organ nadzorujący obszary Natura 20000.		1	7110, 7120, 7140, 7230. Siedliska przeznaczone do utrzymania w stanie otwartym mogą być wskazane jedynie po sugerowanej weryfikacji wszystkich torfowisk tej grupy. Dopiero po tych działaniach możliwe jest przedstawienie zakresu i kosztów tych działań.
	- 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane […] – zaproponowane działanie: „Utrzymanie siedliska zabezpieczenie torfowiska przed utratą wody poprzez odpływ i nadmierną ewapotranspirację, a następnie spowodowanie stopniowego podniesienia lustra wody i jego stabilizację w pobliżu powierzchni” – zaplanowanie powyższego działania bez podania metod postępowania oraz bez zaplanowania jakichkolwiek kosztów jego realizacji wydaje się być fikcją. Należy pamiętać, że takie działania, związane z ingerencją w stosunki wodne musi być poprzedzona bardzo dokładną analizą		2	7120. Sugestia słuszna, podejmowanie działań w celu poprawy stosunków wodnych powinno być poprzedzone stosownymi analizami hydrologicznymi i ekonomicznymi. Najlepszym rozwiązaniem, co sugeruje się też w PZO jest taka gospodarka leśna w zlewni torfowiska, która sprzyja utrzymaniu lub podniesieniu zdolności retencyjnych w otoczeniu torfowiska.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	hydrologiczną, aby przewidzieć możliwe skutki zarówno na siedlisko jak i otaczające obszary. Proponuje się zmienić zapis na konieczność wykonania takich analiz i dalsze działania uzależnić od ich wyniku.			
	-9170 Grąd subkontynentalny: uwaga do załącznika graficznego. W projekcie zarządzania nie ma rozróżnienia działań ochronnych, stąd trudno się zorientować, które działania są A- ochron ochrony czynnej (tak jest w legendzie do map), B - …itd. W szablonie dokumentacji, działania o kodzie A to ochrona bierna! Niespójność logiczna w dokumentacji pomiędzy szablonem a załącznikami mapowymi, dodatkowo na załączniku mapowym zakreślono jako grądy grunty nieleśne. Na przykład w arkuszu nr 20 oraz arkuszu 74 (w miejscowości Horodnianka, po obu stronach szosy Białystok – Sokółka). Takie błędy są niedopuszczalne w dokumentacji i wprowadzają w błąd. Należy dokładnie przeanalizować wszystkie płaty wskazanych siedlisk, aby wyeliminować błędy. Dodatkowo, wiele płatów siedliska ma na mapie zaznaczone działanie B2 natomiast w wykazie wydzieleń jest bardzo krótka lista, brak wielu wydzieleń. W przypadku grądów brakuje w działaniach ochronnych zapisu umożliwiającego prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej. Należy dopisać w działaniach, poza rezerwatami przyrody, zagospodarowanie rębniami złożonymi umożliwiającymi kształtowanie złożonej struktury przestrzennej i gatunkowej odnawianego drzewostanu, z pozostawieniem odpowiedniej kępy starodrzewu. Obecnie zapisy nie dają możliwości takich		3	Uwaga uwzględniona odnośnie 9170. Wskazane rozbieżności w załączniku graficznym i szablonach zostaną usunięte. Wskazane grądy na terenach nieleśnych zostały wcześniej częściowo usunięte. Pozostałe powierzchnie zostaną zweryfikowane na podstawie ortofotomapy. Należy podkreślić, że wyznaczenie kwestionowanych powierzchni było oparte na informacji zawartej w bazach danych RDLP, gdzie zostały one zdefiniowane jako siedliska lasowe (=grądowe).W planie PZO nie neguje się w żaden sposób prowadzenia racjonalnej, proekologicznej gospodarki leśnej w oparciu o udoskonalone metody rębni złożonych. Podczas spotkań ze środowiskiem leśników oczekiwano wręcz szczegółowych wskazań w odniesieniu do działań gospodarczych w lasach grądowych. Uwaga odrzucona. Odnośnie rezerwatów przyrody: W zapisach PZO zawarto te informacje i sugestie, które znajdują się w szczegółowych planach ochrony rezerwatów. Weryfikacja tych zapisów możliwa byłaby jedynie poprzez nowe, szczegółowe kartowanie i taksację tych powierzchni, co wychodzi poza ramy PZO, tym bardziej, że część rezerwatów jest na etapie nowych opracowań lub planowanych w najbliższym czasie. Rezerwaty służą też jako obiekty, w których bez ingerencji z zewnątrz można śledzić różne sposoby i kierunki sukcesji. Z tego punktu widzenia nie ma w rezerwatach przypadkowych kierunków sukcesji, a naturalne (początkowo obfite) odnowienie grabu i leszczyny nie zawsze powinno być korygowane przez człowieka. Nie

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	działań. Należy również zwrócić uwagę, że pozostawienie w rezerwatach przyrody jedynie ochrony biernej i ochrona jedynie przypadkowych procesów naturalnych w dalszej perspektywie może skutkować niekorzystnymi przekształceniami układu gatunkowego z uwagi na coraz większą ekspansywność graba i leszczyny, a coraz mniejszą zdolność do naturalnego odnowienia pozostałych gatunków grądowych. Warto byłoby dać możliwość czynnego wspierania naturalnego odnowienia i kształtowania właściwego składu gatunkowego grądów w tych częściach rezerwatów, gdzie zachodzi taka potrzeba.			wyklucza to oczywiście potrzeby ingerencji, ochrony czynnej, w sytuacjach potwierdzonych, gdy taka potrzeba jest niezbędna.
	- 91D0 – Bory i lasy bagienne – działanie związane z utrzymaniem wysokiego poziomu wód gruntowych – zapis o odtwarzaniu i przywracaniu poziomu wód może być trudny do wykonania. Działanie takie musi być poprzedzone gruntownymi analizami hydrologicznymi. Nie można po prostu nakazać przywrócenia „właściwego" poziomu wody, nie badając wpływu na działania na okolicę. Proponuje się łagodniejszy zapis mówiący o nie podejmowaniu działań na rzecz odwołania płatów siedliska. W przypadku siedliska świerczyny na torfie, nieuzasadnionym jest zakaz stosowania cięć rębnych oraz całkowita ochrona bierna w rezerwatach. Pozostawienie tego siedliska tylko przypadkowym procesom naturalnym może spowodować postępującą degradację siedliska. Na siedliskach, gdzie głównym komponentem drzewostanu jest świerk należy zaplanować działania ochrony biernej takie jak usuwanie		4	Uwaga uwzględniona, zwłaszcza w odniesieniu do dużych kompleksów torfowisk w nieckach wytopiskowych i w dolinach rzecznych. Kształtowanie prawidłowych stosunków wodnych jest działaniem złożonym, w którym istotne jest prowadzenie gospodarki leśnej w zlewni tych obszarów sprzyjającej retencji wodnej, traktowanie siedlisk bagiennych jako lasów wodochronnych oraz ograniczenie działań na terenach otwartych skutkujących pogorszeniem warunków wodnych: melioracji, pogłębiania koryt cieków itp. Nie wyklucza to działań na rzecz utrudnienia odpływu powierzchniowego – przetamowań, zasypywania rowów oraz budowy drobnych konstrukcji hydrotechnicznych, np. w programach małej retencji realizowanej przez PTOP. Podejmowanie takich działań powinno być jednak poprzedzone rzetelną analizą hydrologiczną. Zapisy o potrzebie takich analiz wprowadzono w tabeli 6. Odnośnie borealnej świerczyny na torfie uwaga odrzucona. Prowadzone lustracje wybranych siedlisk 91DO w trakcie

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	świerków zasiedlonych przez kornika (przykład z rezerwatu Jałówka pokazuje jak poprzez zaniechanie czynnej ochrony przed kornikiem nastąpił rozpad drzewostanu świerkowego i zanik siedliska świerczyny na torfie), inicjowanie i pielęgnowanie młodego pokolenia świerka preferując odnowienia naturalne (odsłanianie stożków odnowienia). Należy więc dopuścić stosowanie ochrony czynnej za pomocą rębni ciągłej. Nie ma za to wątpliwości co do przyjęcia co do przyjęcia ochrony biernej siedliska 91D0-2 *Vaccinio uliginosi – Pinetum.* Działanie: „usuwanie egzemplarzy…" – należy zaplanować koszty takiego działania w szablonie dokumentacji.			opracowania PZO, a także w świetle wykonywanych obecnie zdjęć fitosocjologicznych dla LKP Puszcza Knyszyńska świadczą o istotnych procesach sukcesyjnych zachodzących w tych siedliskach. Wkraczanie z gospodarką rębną i ręczne sterowanie procesami ekologicznymi na nieustabilizowanych w znacznej części siedliskach, jest poważniejszym zagrożeniem dla ich trwałości, niż ich pozostawienie samoistnej sukcesji. W tym kontekście ochrona bierna jest uzasadniona.
	- 91E0 łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz 91F0 łęgowe lady dębowo-wiązowo-jesionowe**:** z zapisu w projekcie zarządzania można by wnioskować, że wszelkie działania gospodarcze są niewskazane. Proponuje się dopisać możliwość prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej, dostosowanej do wymogów siedliska. Tym bardziej, że w zagrożeniach pojawia się bardzo nieprecyzyjny zapis („wycinka lasu").		5	Uwaga nie została uwzględniona. PZO nie zawiera zapisów zakazujących użytkowanie lasów łęgowych. Jednakże w tym wypadku konieczna jest szczególna dbałość o utrzymanie lub przywrócenie ich naturalnego charakteru siedliska. Ze względu na walor wodochronny siedliska i jego priorytetowy charakter jako siedliska przyrodniczego w systemie Natura 2000, gospodarka leśna powinna być ograniczona do niezbędnego minimum, głównie do siedlisk wymagających przebudowy drzewostanów. Zakaz wycinki odnosi się do resztek łęgów nadrzecznych na terenach prywatnych w sąsiedztwie terenów osadniczych.
	- sasanka otwarta – należy przeanalizować czy zdzieranie warstwy próchnicy do mineralnej gleby nie jest niszczeniem ściółki leśnej, co jest działaniem niedopuszczalnym przez ustawę o lasach. Może wystarczy wykonanie zrębów zupełnych na siedliskach borowych, na których sasanka		6	Planowane zabiegi polegające na naruszeniu nadkładowej warstwy próchnicy będą miały znikomy powierzchniowo zasięg (najwyżej kilka m2 na stanowisku). Zakres tych zabiegów nie wychodzi poza standardowe postępowanie w hodowli lasu, np. przy ręcznym punktowym przygotowaniu gleby (w talerze) przy podsadzaniu

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	chętnie się pojawia.			podszytu. Uwagę uwzględniono i zmodyfikowano zapis przez podkreślenie punktowego charakteru zabiegów, nadając mu następującą treść: „Wycinać drzewa i krzewy w podszycie, zacieniające stanowiska gatunku. Usuwać ręcznie krzewinki i byliny na stanowiskach gatunku, punktowo naruszać lub zdejmować nadkładową warstwę próchnicy w celu odsłonięcia nagiej gleby”.
	- szlaczkom szafraniec - działania związane z pozostawieniem zrębów do naturalnej sukcesji mogą być niezgodne z ustawą o lasach, która nakazuje aby w ciągu 5lat przywrócić roślinność leśną. Proponuje się zmianę zapisu na: pozostawianie części zrębów z dużym udziałem szczodrzeńca, w miarę możliwości do naturalnego odnowienia, lub tam gdzie to jest możliwe możliwie długo przelegiwać zręby (nie odnawiać). Ponadto należy zdawać sobie sprawę, że zrąb będzie siedliskiem dla tego gatunku tylko przez krótki czas. Nawet pozostawienie do naturalnej sukcesji czy zaniechanie odnowienia będzie działaniem na kilka lat. Niezbędne jest utrzymanie obecnego sposobu zrębowego zagospodarowania lasu oraz działania na gruntach nieleśnych, gdzie można w dłuższej perspektywie zachować siedlisko.		7	Zmodyfikowano zapis kolumnie „Zakres prac” w zadaniu B2 dla szlaczkonia szafrańca Obecnie tekst brzmi: „Wybrane płaty na zrębach, tj. z dużym zagęszczeniem rośliny żywicielskiej gąsienicy (szczodrzeńca), należy w miarę możliwości pozostawiać do naturalnego odnowienia lub tam gdzie jest to możliwe możliwie długo przelegiwać zręby (nie odnawiać), celem przedłużenia trwałości stanowiska w ramach utrzymywania możliwie gęstej sieci stanowisk. Niezbędna jest współpraca ekspertów z Nadleśnictwami Waliły i Krynki.”
	- wilk- w działaniach ochronnych należy zaplanować również zwalczanie zdziczałych psów i kotów. Z działania związanego z rekompensatom za szkody powodowane przez wilki należy usunąć nadleśnictwa, które nie są organem wypłacającym odszkodowania za szkody powodowane przez zwierzęta chronione.		8	Kwestia wałęsających się psów i kotów patrz odp. KŁ Leśnik. Zapis o rekompensatach został usunięty.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	- ryś - w działaniach nie wspomina się nic na temat zdziczałych watach psów, które polując na sarny skutecznie ograniczają populacje tych zwierząt. Dodatkowo, należy zaplanować działania zmierzające do poprawy stanu populacji sarny poprzez zwiększenie dostępności bazy pokarmowej (łąki, nieużytki itp.). skupianie się jedynie na gospodarce łowieckiej jest dużym błędem, tym bardziej, że od lat planowanie pozyskania sarny bierze pod uwagę potrzeby rysia. Taki zapis w planie dokumentu świadczy o braku podstawowej wiedzy na ten temat u autorów i braku skonsultowania i zgłębienia tematu na przykład PZŁ.		9	Kwestia planów łowieckich i uwzględniania potrzeb dużych drapieżników patrz odpowiedzi na uwagi KŁ Leśnik. Dopisano Państwową Straż Leśną przy zwalczaniu kłusownictwa.
18	Uwaga ogólna do Załącznika 7 – należy podać „stan na” lub też opisać, iż wymienione wydzielenia mają charakter informacyjny, a obligatoryjnym dokumentem jest Załącznik 6 (mapy) – w nadleśnictwach następuje coroczna aktualizacja adresów wydzieleń, a ponadto co 10 lat zmiany adresowe w ramach sporządzania nowego PUL, niewielkie zmiany możliwe także w nazwach działek ewidencyjnych (np.: w wyniku podziału działek).	Nadleśnictwo Dojlidy	2	uwagi nie uwzględniono - Nie ma potrzeby dodawania dopisku do załącznika dotyczącego wydzieleń w brzmieniu „podane wydzielenia i działki ewidencyjne mają charakter informacyjny. Dokumentem obligatoryjnym jest załącznik 6 (mapy)”. Zarządzenie będzie wydawane konkretnego dnia, co należy rozumieć że dołączony do zarządzenia wykaz wydzieleń i działek ewidencyjnych opracowano według stanu na dzień wydania zarządzenia.
	Błąd granicy rezerwatu Las Cieliczański. W ramach rezerwatu powinno się znaleźć wydzielenie 6 b, a poza 7g.		3	Poprawiono granice rezerwatu
	6410-Zmiennowilgotne murawy trzęślicowe (*Molinion*) - Zapis dotyczący koszenia sprzeczny z założeniami działań ochronnych dla orlika krzykliwego: ”koszenie w terminie od 1.VI i pozostawienie 5-10% działki nieskoszonej, przy czym w każdym roku powinno to dotyczyć innej powierzchni” – w przypadku Nadleśnictwa Dojlidy, część (20,73 ha) muraw		4	6410 - ujednolicono zapis w PLH i PLB poprzez poprawę map z lokalizacją działań ochronnych i wprowadzenie zapisu w szablonie dokumentacji: „Na terenach gdzie stwierdzono konflikt działań ochronnych dla siedliska 6410 i orlika jako priorytetowe przyjęto działania zaplanowane dla siedliska 6410, zaś na terenie Nadleśnictwa Krynki – działania pod orlika, które należy przeprowadzić po

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	trześlicowych pokrywa się z obszarami kluczowymi Orlika krzykliwego – zapis zmienić dostosowując działania ochronne w PZO Ostoi Knyszyńskiej do PZO Puszczy Knyszyńskiej. 9170-Grąd subkontynentalny *(Tilio-Carpinetum, Melitti-Carpinetum*) - Dopisać, iż: „stopniowa, rozłożona w czasie przebudowa … prowadząca do usunięcia ze składu gatunkowego drzewostanów modrzewia" powinna, ze względów ekonomicznych, trwać do uzyskania przez ten gatunek wieku rębności. 91D0-Bory i lasy bagienne (*Ledo-Sphagnetum, Vaccinio uliginosi- Pinetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) - Ze względu na fakt, iż na siedlisku *Sphagno girgensohni-Piceetum* łatwo odnawia się świerk, tworząc następne, młode pokolenia lasu proponuje się pozostawienia możliwości przebudowy drzewostanów rębnią przerębową V (10%- 20% masy) i rębnią częściową IIa (do 30% masy) 1477- Sasanka otwarta *Pulsatilla patens* - «zapis sprzeczny z art. 30 ustawy o lasach - usunąć zapis 1337- Bóbr *Castor fiber* - «dopisać: „ lub infrastrukturą drogową (poprzez stosowanie rur przelewowych - po zapewnieniu środków przez RDOŚ)." 1355- Wydra *Lutra lutra* - Opis „ochrony rozlewisk bobrowych" powinien być uzupełniony o zapisy działań ochronnych dla bobra (Działań ochronnych można zaniechać *w* przypadku kiedy pozostają one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony (siedliska) lub infrastrukturą drogową		konsultacji z botanikiem." 9170 - Uwzględniono sugestię uzupełnienia zapisu dotyczącego eliminacji modrzewia z Lśw. Odpowiedni zapis uwzględniający wiek rębności modrzewia dopisano w tab.6 91D0 - Nie uwzględniono propozycji użytkowania świerczyny na torfie rębnią przerębową V. Prowadzone lustracje wybranych siedlisk 91DO w trakcie opracowania PZO, a także w świetle wykonywanych obecnie zdjęć fitosocjologicznych dla LKP Puszcza Knyszyńska świadczą o istotnych procesach sukcesyjnych zachodzących w tych siedliskach. Wkraczanie z gospodarką rębną i ręczne sterowanie procesami ekologicznymi na nieustabilizowanych w znacznej części siedliskach, jest poważniejszym zagrożeniem dla ich trwałości, niż ich pozostawienie samoistnej sukcesji. Zarówno w opracowaniach literaturowych (A.W. Sokołowski, A. Czerwiński) jak i na podstawie własnych obserwacji terenowych uzasadniony jest pogląd o wodochronnym charakterze tych siedlisk i wątpliwej opłacalności ekonomicznej związanej z ich użytkowaniem i odnowieniem. Argument zagrożenia kornikiem jest bardzo dyskusyjny zarówno w kwestii ochrony czynnej (jak postępować z drzewami, drzewostanami porażonymi) jak również w kwestii określenia co jest pierwotną przyczyną gradacji. Na ten temat istnieje bogata i sprzeczna literatura. Inicjowanie i pielęgnowanie młodego pokolenia świerka w świerczynie, wobec naturalnego odnowienia w świerka, często w tysiącach siewek na 1 ha, nie wydaje się uzasadnione. To w odniesieniu do tego siedliska i dynamiki świerka powstało pojęcie „szczotki świerkowej", opisujące masowy nalot świerka typowy dla świerczyny na torfie i jej zdolność do odnowienia naturalnego. Biorąc

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	(poprzez stosowanie rur przelewowych - po zapewnieniu środków przez RDOŚ). 1361- Ryś *Lynx lynx* - jakich „dwóch”? wymieniono tylko sarnę «dopisać: „…i jelenia…” «zapis dotyczący biomasy niezrozumiały		pod uwagę w/w argumenty oraz unikatowy charakter siedliska: siedlisko priorytetowe, siedlisko borealne i miejsce występowania rzadkich gatunków roślin należy wykluczyć możliwość stosowania rębni. 91I0 - siedlisko jest proponowane do wpisania w SDF. W załącznikach do zarządzenia mogą znaleźć się tylko przedmioty ochrony zgodne z aktualnie obowiązującym SDF. Propozycje nowych przedmiotów ochrony nie mogą być ujęte w zarządzeniu – dopiero po zmianie SDF będzie to możliwe. Sasanka - zapis zmodyfikowano, przez podkreślenie punktowego charakteru zabiegów, nadając mu następującą treść: „Wycinać drzewa i krzewy w podszycie, zacieniające stanowiska gatunku. Usuwać ręcznie krzewinki i byliny na stanowiskach gatunku, punktowo naruszać lub zdejmować nadkładową warstwę próchnicy w celu odsłonięcia nagiej gleby”, wyjaśnienie patrz odp. na uwagi RDLP Bóbr – uwzględniono poprzez dodanie zapisu „Działań ochronnych można zaniechać w przypadku kiedy pozostają one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony (siedliska) lub infrastrukturą drogową (poprzez stosowanie rur przelewowych - po zapewnieniu środków przez RDOŚ” wydra - proponowany zapis wynika ze wcześniejszego zapisu dla bobra i nie ma potrzeby rozszerzania go w tym miejscu., ryś - uzupełniono zapis o gatunek jelenia, uwaga w zakresie biomasy - Zapis ten nie jest niejasny. Skoro wyliczane jest zagęszczenie zwierząt, to wystarczy przemnożyć to przez średnia masę ciała sarny (przyjmuje się 20 kg) i jelenia (przyjmuje się 80 kg), aby uzyskać wskaźnik biomasy w przeliczeniu na 1 km2.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
19	Niezrozumiałe jest dlaczego na etapie przygotowywania PZO nie zaproszono do współpracy leśników z RDLP w Białymstoku oraz nadleśnictw obszaru Puszczy Knyszyńskiej. Przeprowadzone w tempie nie pozwalającym na dokładne i wnikliwe rozpatrzenie przedstawionych dokumentów oraz nie wiążące dla wykonawców PZO konsultacje z leśnikami to zdecydowanie za mało. A to przecież Lasów Państwowych dotyczą w największym stopniu przygotowane plany oraz to one przede wszystkim mogą ponieść konsekwencje nieprecyzyjnych lub błędnych zapisów.	Nadleśnictwo Supraśl	1	Schemat konsultacji i prac nad projektem PZO jest określony przez Zamawiającego (RDOŚ w Białymstoku) i spójny z praktyką w całym kraju, gdzie wszelkie ustalenia czynione są na etapie prac Zespołu Lokalnej Współpracy. Leśnicy jednak zostali potraktowani wyjątkowo, kiedy to zorganizowano specjalne dodatkowe spotkanie w siedzibie RDLP w Białymstoku.
	W przedstawionych dokumentach widoczne jest, że wykonawca nie zapoznał się lub uczynił to w stopniu niewystarczającym z przepisami obowiązującymi w LP oraz dokumentami takimi jak Instrukcja Ochrony Lasu czy Zasady Hodowli Lasu. Omawiane są tam działania proekologiczne które są stosowane w LP co stoi w oczywistej sprzeczności z powtarzanym wielokrotnie w opracowaniu zwrotem o zagrożeniu powodowanym przez prowadzenie gospodarki leśnej. Miejscami zwraca też uwagę nieprecyzyjne słownictwo. Przykładowo: co oznacza nie występujące w terminologii leśnej określenie „intensywna gospodarka leśna”?		2	Sam fakt, że gospodarowanie w lasach odbywa się w zgodzie z Zasadami Hodowli Lasu, czy Instrukcją Ochrony Lasu, nie oznacza automatycznie, że zagrożenia ze strony gospodarki leśnej nie istnieją. Było to wyjaśniane wielokrotnie podczas spotkań, były też odwołania do przykładów naukowej, państwowych opracowań
	Przedstawione dokumenty jednostronnie traktują sprawę ochrony gatunków i siedlisk pomijając zupełnie, poza kontekstem zagrożeń jakie stwarzają, aspekt ludzki i gospodarczy (choć obecna wersja, co należy przyznać, została w wielu miejscach złagodzona w stosunku do pierwotnej propozycji). Tymczasem gospodarka leśna oraz rozwój		3	Wspomniana „wielka liczba zakazów i obostrzeń” wbrew pozorom jest skumulowana do bardzo ograniczonego obszaru i nierzadko polega na przesunięciu terminów prac leśnych. Nie jest celem samym w sobie tworzenie utrudnień w gospodarowaniu w lasach, czy tym bardziej zakłócanie funkcjonowania lokalnych społeczności. Nie jest intencją Wykonawcy planu ograniczanie jakości życia mieszkańców

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	turystyki są głównymi obszarami działalności tworzącymi elementy strategii rozwoju regionu oraz źródło utrzymania miejscowej ludności. Zagadnienia te powinny być wzięte pod uwagę i uzgadniane na wczesnych etapach tworzenia PZO. Pomimo że rozumiemy iż PZO są dokumentami dotyczącymi ochrony przyrody i nie było zadaniem autorów analizowanie uwarunkowań społecznych i gospodarczych jednak jest to dokument, który po wejściu w życie będzie miał na te dziedziny ogromny wpływ. Nie powinno się wprowadzać w życie dokumentu niosącego za sobą tak wielką liczbę zakazów i obostrzeń pomijając kwestie społeczne i gospodarcze jako nie należące do tematu.			lub rozwoju gospodarczego regionu. PZO podaje najbardziej kluczowe działania, których podjęcie wynika z prawnego wymogu polepszenia stanu ochrony lub jego utrzymania, gdy jest właściwy. W kontekście faktu, że gospodarka leśna oraz rozwój turystyki są głównymi obszarami działalności tworzącymi elementy strategii rozwoju regionu oraz źródło utrzymania miejscowej ludności, tym bardziej wnikliwej analizy należy dołożyć przed podejmowaniem kroków wpływających (nierzadko bezpowrotnie, jak np. w przypadku wprowadzania zabudowy, czy utraty populacji rzadkich zwierząt) na zasoby przyrodnicze i walory krajobrazowe obszaru, a przy ewentualnym braku wystarczających analiz ochronę planować w pewnym stopniu nadmiarowo, by zabezpieczyć zasoby przyrodnicze.
	Propozycje całkowitego wyłączenia z gospodarowania na przeciąg kilku miesięcy znacznych powierzchni są zbyt restrykcyjne i trudne do pogodzenia z racjonalną gospodarką leśną. Należy je uelastycznić, dopuścić warunkowo w zależności od stopnia stwarzanego zagrożenia i gatunku jakiego dotyczą.		1	Całkowite wyłączenie z gospodarowania dotyczy tylko borów bagiennych. W większości są to już prawdopodobnie tereny referencyjne. Działania ochronne PZO obejmują okres 10 lat, nie ma mowy o perspektywie kilku miesięcy do żadnych działań ochronnych.
	W opracowaniach nie podaje się źródeł finansowania działań ochronnych jednocześnie czyniąc odpowiedzialnym za ich wykonanie właściciela lub zarządcę terenu. Lasy Państwowe wykonują zadania z zakresu ochrony przyrody o ile zostaną one zrefundowane przez budżet państwa. Brak wskazania sposobu finansowania działań ochronnych może prowadzić do sytuacji gdy nadleśnictwa będą obciążane odpowiedzialnością za niewykonanie zaprojektowanych w dokumencie prac. Przykładowo, na nadleśnictwach jako zarządcach terenu		2	W przypadku siedlisk 7110, 7120, 7140 chodzi tu o blokowanie, zasypywanie rowów odwadniających jeżeli takie zostaną stwierdzone w tych torfowiskach Podejmowanie działań w celu poprawy stosunków wodnych powinno być poprzedzone stosownymi analizami hydrologicznymi i ekonomicznymi. Najlepszym, bezinwestycyjnym rozwiązaniem, co sugeruje się też w PZO jest taka gospodarka leśna w zlewni torfowiska, która sprzyja utrzymaniu lub podniesieniu zdolności retencyjnych w otoczeniu torfowiska chodzi tu o maksymalne ograniczanie powierzchni zrębów w zlewniach

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	spoczywać ma m.in. obowiązek: - utrzymania stanu silnego i stabilnego uwodnienia (siedliska 7110, 7120, 7140) lub podniesienia lustra wody; w praktyce może to oznaczać obowiązek wybudowania przez nadleśnictwa urządzeń hydrotechnicznych dla przeciwdziałania zmianom wynikającym choćby z przyczyn klimatycznych - przebudowa i regulacja składu gatunkowego na siedliskach grądowych - usuwanie podrostów i podszytów niepożądanych w pewnych siedliskach gatunków - ręczne wykaszanie, pielenie z usunięciem biomasy dla ochrony stanowisk roślin chronionych, zdzieranie warstwy próchnicy - zapobieganie niskim poziomom wód w zlewniach poprzez zwiększenie małej retencji - rozwieszanie budek lęgowych (sóweczka) jako kompensata za usunięcie drzew dziuplastych			wrażliwych, tj. w otoczeniu torfowisk. W zakresie grądów te działania zostały ograniczone do Lśw z modrzewiem, przy czym uwzględniono postulat, że usuwanie modrzewia będzie możliwe po osiągnięciu przez ten gatunek wieku rębności. Usunięcie zapisu dotyczącego zabiegów ochrony czynnej sasanki otwartej i wskazującego jako podmiot odpowiedzialny za ich wykonanie nadleśnictwa (Moduł C, Tab. 6, pkt. 3.A1), stałoby w sprzeczności z wymogami skutecznej realizacji celów ochrony przewidzianych w PZO. Zapis jest zgodny z Art. 28 pkt. 10.4a, Art. 29 pkt. 9.5 oraz Art. 125 pkt. 1 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880), pozostaje także w zgodzie z intencją Art. 15 pkt. 2.1 tejże Ustawy. Należy podkreślić, że planowane zabiegi polegające na naruszeniu nadkładowej warstwy próchnicy będą miały znikomy powierzchniowo zasięg (najwyżej kilka m2 na stanowisku) i nie będą zwykle wykonywane pod zwartym drzewostanem, tylko na jego obrzeżach lub na przydrożach leśnych. Zakres tych zabiegów nie wychodzi poza standardowe postępowanie w hodowli lasu, np. przy ręcznym punktowym przygotowaniu gleby (w talerze) przy podsadzaniu podszytu. W celu usunięcia niejasności doprecyzowano zapis przez podkreślenie punktowego charakteru zabiegów, nadając mu następującą treść: „Wycinać drzewa i krzewy w podszycie, zacieniające stanowiska gatunku. Usuwać ręcznie krzewinki i byliny na stanowiskach gatunku, punktowo naruszać lub zdejmować nadkładową warstwę próchnicy w celu odsłonięcia nagiej gleby”.
	Zestawienia lokalizujące działania ochronne zatytułowane		4	Określenie "wydzielenie leśne" zostało użyte jako synonim słowa

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	„wydzielenia leśne" stwarzają niejasność. O ile autorzy mają na myśli wydzielenia leśne w sensie urządzeniowym (dzielące grunty na leśne i nieleśne) to zawarte są tam także wydzielenia nie będące wydzieleniami leśnymi, (np. wydzielenie 206m będące bagnem). Może to świadczyć o korzystaniu z nieaktualnych baz danych. Jeśli natomiast określenie „wydzielenie leśne" używane jest w sensie każdej powierzchni będącej w zarządzie LP to należałoby je zmienić gdyż może wprowadzać w błąd.			poddział (jednostka mniejsza niż oddział, zawierająca się w danej granicy oddziału)
	Bóbr - dopuszcza się zaniechanie ochrony stanowisk występowania bobra w przypadku gdy pozostaje ona w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony (siedliska). Do liczby wyjątków należy dodać zagrożenie stwarzane dla infrastruktury.		5	Uwagę uwzględniono poprzez dodanie zapisu: „Działań ochronnych można zaniechać w przypadku kiedy pozostają one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony (siedliska) lub infrastrukturą drogową (poprzez stosowanie rur przelewowych)
	Żubr - zakładana w PZO minimalna liczebność żubra dla terenu Nadleśnictwa Krynki jest podana w dwóch miejscach dokumentu w dwóch różnych wysokościach: 120 i 130 sztuk. Ponadto zakłada się stały wzrost populacji na pozostałym obszarze puszczy. Jest to niezgodne ze strategią ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej, która określa graniczną wielkość stada na całym obszarze na 120 sztuk. Natomiast wymienianie wśród zagrożeń dla gatunku zwiększającej się liczby grodzonych upraw co zmniejsza dostępność pokarmu jest - z punktu widzenia gospodarki leśnej - postawieniem sprawy na głowie. Czy naprawdę należy dążyć do rozgrodzenia upraw by zwiększyć bazę żerową i uzyskać „stały wzrost populacji" żubra?		6	Ujednolicono liczebność na 130 osobników Strategia ochrony żubra jest tylko propozycją a nie obowiązującym dokumentem. Według specjalistów z Instytutu Biologii Ssaków PAN nie ma przesłanek aby określać górny pułap liczebności, w przypadku kiedy populacja dobrze się rozwija a poziom szkód jest znośny. Kwestia upraw była wyjaśniona w odpowiedzi dla nadleśnictwa Czarna Białostocka. Jest to zagrożenie potencjalne, bez wskazania działań zapobiegawczych. Doświadczenia z Puszczy Białowieskiej wskazują, że nie ma istotnego konfliktu pomiędzy ruchem turystycznym a funkcjonowaniem dużej populacji żubrów. Ponadto obecność żubrów sama w sobie jest dużą atrakcją, sprzyjająca rozwojowi turystyki. Wzrost liczebności stada w Puszczy Knyszyńskiej będzie oznaczał zwiększenie szans na zobaczenie tego gatunku, co z pewnością podniesie atrakcyjność tego

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Wśród zagrożeń istotnych dla gatunku wymienia się również niepokojenie żubrów przez wzrost turystyki pieszej, konnej i rowerowej. Takie podejście stoi w sprzeczności ze strategią rozwoju obszaru Puszczy Knyszyńskiej. Czy rzeczywiście wzrost liczebności stada żubrów jest większą wartością od turystycznego rozwoju obszaru?			obszaru dla turystyki.
	Wilk - autorzy zarzucają leśnikom brak ochrony miejsc rozrodu wilka co stwarza zagrożenie dla gatunku. Tymczasem rozpoznanie takich miejsc jest praktycznie niemożliwe – najczęściej decyduje o tym przypadek.		7	To nie jest zarzut. Jak wcześniej wyjaśniono, nie zaproponowano działań ochronnych dla tego typu zagrożenia, właśnie ze względu na przypadkowość wykrywania takich miejsc. Jednak jest to nadal potencjalne zagrożenie dla tego gatunku.
	Przedstawione zalecenia działań ochronnych są w różnych miejscach dokumentów sprzeczne lub nielogiczne. Np. w kwestii wykaszania lub nie wykaszania powierzchni otwartych w zależności o którym gatunku lub siedlisku mowa lub zaniechania używania rębni które tworzą, jakże potrzebne z punktu widzenia niektórych gatunków, powierzchnie otwarte.		9	Wykonawcy dziękują za zwrócenie na to uwagi. W kolejnej wersji starano się uporządkować takie błędy, określając priorytety ochrony (np. przy „kolizji" potrzeb ochrony orlika względem potrzeb łąk zmienno wilgotnych).
20	Uwaga ogólna do Załącznika 7 - należy podać stan na lub też opisać, iż wymienione wydzielenia mają charakter informacyjny, a obligatoryjnym dokumentem jest Załącznik 6 (mapy) - w nadleśnictwach następuje coroczna aktualizacja adresów wydzieleń, a ponadto co 10 lat zmiany adresowe W ramach sporządzania nowego PUL, niewielkie zmiany możliwe także w nazwach działek ewidencyjnych (np.: W wyniku podziału działek).	Nadleśnictwo Czarna Białostocka	1	uwagi nie uwzględniono - Nie ma potrzeby dodawania dopisku do załącznika dotyczącego wydzieleń w brzmieniu „podane wydzielenia i działki ewidencyjne mają charakter informacyjny. Dokumentem obligatoryjnym jest załącznik 6 (mapy)". Zarządzenie będzie wydawane konkretnego dnia, co należy rozumieć że dołączony do zarządzenia wykaz wydzieleń i działek ewidencyjnych opracowano według stanu na dzień wydania zarządzenia.
	6410 – konieczna zmiana umowy dzierżawy gruntu, prace powinny być wykonane po zapewnieniu środków finansowych przez RDOŚ, nie są to prace z zakresu gospodarki leśnej		2	6410 – uwaga nie została uwzględniona. Zgodnie ze stanowiskiem Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (pismo znak DON-WP.082.1.45.2013.jb.3 z dnia 18 lipca 2013r.), w akcie prawa

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	7140 – grunty podmokłe, duża pracochłonność, prace powinny być wykonane po zapewnieniu środków finansowych przez RDOŚ 9170 - Siedliska grądowe są niewłaściwie oznaczone o czym świadczy choćby 192,73 ha wyznaczonych na gruntach rolnych i nieużytkach (w tym m.in. zabudowania i tereny turystyczne przy zalewie Czapielówka). Brak weryfikacji wyznaczonych siedlisk. Wyznaczanie siedlisk przyrodniczych biorąc pod uwagę przede wszystkim siedliskowy typ lasu jest dużym błędem. Nie ma podstaw ekonomicznych aby przedwcześnie eliminować ze składu gatunkowego modrzewia. Możliwy jest zapis o nie wprowadzaniu w nowych uprawach modrzewia na siedlisku Lśw na którym jest zinwentaryzowane siedlisko 9170 oraz ograniczanie już występującego W ramach cięć pielęgnacyjnych 91D0 - Ze względu na fakt, iż na siedlisku *Sphagno girgensohm'-Piceetum* łatwo odnawia się świerk, tworząc następne, młode pokolenia lasu proponuje się pozostawienia możliwość kształtowania drzewostanów przy pomocy rębni przerębowej V (10%- 20% masy) lub rębnią stopniową lVd wykorzystując odpowiednie cięcia. W przypadku braku ingerencji doprowadzić to może do zachwiania trwałości tego drzewostanu siedliska leniec bezpodkwiatkowy, sasanka otwarta, rzepik szczeciniasty - Prace powinny być wykonane po zapewnieniu środków finansowych przez RDOŚ, nie są to prace z zakresu gospodarki leśnej.		miejscowego, jakim jest zarządzenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, nie znajduje uzasadnienia uzależnienie zapisu realizacji działań ochronnych od uzyskania środków finansowych. 7140 - uwaga nie została uwzględniona. Zgodnie ze stanowiskiem Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (pismo znak DON-WP.082.1.45.2013.jb.3 z dnia 18 lipca 2013r.), w akcie prawa miejscowego, jakim jest zarządzenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, nie znajduje uzasadnienia uzależnienie zapisu realizacji działań ochronnych od uzyskania środków finansowych. 9170 - Usunięto siedliska grądów z terenów nieleśnych. 91D0 - Odnośnie borealnej świerczyny na torfie. Prowadzone lustracje wybranych siedlisk 91DO w trakcie opracowania PZO, a także w świetle wykonywanych obecnie zdjęć fitosocjologicznych dla LKP Puszcza Knyszyńska świadczą o istotnych procesach sukcesyjnych zachodzących w tych siedliskach. Wkraczanie z gospodarką rębną i ręczne sterowanie procesami ekologicznymi na nieustabilizowanych w znacznej części siedliskach, jest poważniejszym zagrożeniem dla ich trwałości, niż ich pozostawienie samoistnej sukcesji. Zarówno w opracowaniach literaturowych (A.W. Sokołowski, A. Czerwiński) jak i na podstawie własnych obserwacji terenowych uzasadniony jest pogląd o wodochronnym charakterze tych siedlisk i wątpliwej opłacalności ekonomicznej związanej z ich użytkowaniem i odnowieniem. Inicjowanie i pielęgnowanie młodego pokolenia świerka w świerczynie, wobec naturalnego odnowienia w świerka, często w tysiącach siewek na 1 ha, nie wydaje się

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	czerwończyk fioletek - Prace powinny być wykonane po zapewnieniu środków finansowych przez RDOŚ, nie są to prace z zakresu gospodarki leśnej. Wilk - Jako podmiot odpowiedzialny są wskazane również Nadleśnictwa Puszczy Knyszyńskiej, które nie mają narzędzi do łagodzenia konfliktów pomiędzy wilkiem a człowiekiem mogą jedynie edukować. Za szkody od zwierzyny odpowiadają inne organy niż nadleśnictwo. Usunięcie „Nadleśnictwa Puszczy Knyszyńskiej” Żubr - Z zapisu wynika, że prowadzone odnowienia mają służyć nie jako element zapewniający trwałość lasu i jako przyszłe pokolenie drzewostanu, a przede wszystkim jako baza żerowa dla żubra. Zapis w obecnej formie nie do przyjęcia Prace powinny być wykonane po zapewnieniu środków finansowych przez RDOŚ, nie są to prace z zakresu gospodarki leśnej.		uzasadnione. To w odniesieniu do tego siedliska i dynamiki świerka powstało pojęcie „szczotki świerkowej”, opisujące masowy nalot świerka typowy dla świerczyny na torfie; leniec bezpodkwiatkowy, sasanka otwarta - uwagę uwzględniono, przez usunięcie N-ctwa Czarna Białostocka spośród podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie zabiegów, ze względu na brak potwierdzonych ostatnio stanowisk gatunków rzepik szczeciniasty - uwaga nie została uwzględniona; zgodnie ze stanowiskiem Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (pismo znak DON-WP.082.1.45.2013.jb.3 z dnia 18 lipca 2013r.), w akcie prawa miejscowego, jakim jest zarządzenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, nie znajduje uzasadnienia uzależnienie zapisu realizacji działań ochronnych od uzyskania środków finansowych. czerwończyk fioletek – uwagi nie uwzględniono. Zgodnie ze stanowiskiem Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (pismo znak DON-WP.082.1.45.2013.jb.3 z dnia 18 lipca 2013r.), w akcie prawa miejscowego, jakim jest zarządzenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, nie znajduje uzasadnienia uzależnienie zapisu realizacji działań ochronnych od uzyskania środków finansowych. wilk - uwagi nie uwzględniono, wypłaty dokonywane są zgodnie z prawem zaś łagodzenie konfliktów może odbywać się również poprzez np. działania edukacyjne ryś - Kwestia zapewnienia bazy pokarmowej dla rysia poprzez uwzględnienie potrzeb tego drapieżnika w planowaniu odstrzałów saren patrz. Odp na uwagę Koła Łowieckiego "Leśnik",

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				żubr - Zapis dotyczący wzbogacania bazy żerowej należy rozumieć w ten sposób, że zabiegi związane z odnowieniem i poprawkami powinny uwzględniać również potrzeby tego gatunku. Trzeba pamiętać, że produkcja surowca drzewnego nie jest jedynym zadaniem LP, ale istnieją również funkcje pozaprodukcyjne. Jedną z nich jest ochrona zwierząt bytujących na terenie LP. To samo odnosi się również do punktu kolejnego, dotyczącego łagodzenia konfliktów z człowiekiem poprzez zatrzymywanie żubrów na terenach leśnych. Udostępnienie większej bazy żerowej poprzez dokarmianie i użytkowania łąk spowoduje również zmniejszenie szkód w lasach.
	W treści PZO nie ma wyjaśnionych kodów zadań ochronnych		1	Użyte kody są ogólnie stosowane i dotyczą wiersza nad daną grupą zadań na zasadzie A - ochrona czynna, B - utrzymanie lub modyfikacja metod gospodarowania, C - monitoring realizacji działań ochronnych, D - uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony
	Rezerwat przyrody „Taboły” posiada plan ochrony, więc powinien być wyłączony z PZO		2	Uwaga nie została uwzględniona."Zmniejszenie powierzchni objętej planem wynika z art. 28 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z powierzchni obszaru Natura 2000 objętej planem wyłączona została powierzchnia 7 rezerwatów przyrody, dla których opracowane zostały dokumentacje planów ochrony zawierające zakres, o jakim mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Wyłączone zostały obszary rezerwatów: Krasne, Budzisk, Woronicza, Jesionowe Góry, Las Cieliczański, Starodrzew Szyndzielski i Krzemienne Góry". Obszar rezerwatu Taboły nie może być wyłączony z PZO, ponieważ plan ochrony rezerwatu Taboły nie podsiada zakresu Natura 2000.
21	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, zwany dalej PZO, jest dokumentem	Podlaska Izba	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	niedopracowanym i w obecnej formie nie powinien zostać przyjęty. Określanie w wielu przypadkach „potencjalnych" siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest niedopuszczalnym nadużyciem. Skutkiem takiego działania może być blokowanie inwestycji i rozwoju regionu. W praktyce, w przypadku siedliska, które wcale nie musi być naturowe, inwestor będzie miał trudności w uzyskaniu decyzji, że dane działanie nie wpłynie negatywnie na stan danego siedliska.	Rolnicza		
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. W ocenie organu lepszą metodą byłoby wskazanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną.		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Daleko niezrozumiałe i krzywdzące dla mieszkańców regionu jest stwierdzenie, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kulturowych cech regionalnych społeczności", bowiem to mieszkańcy regionu przez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej. Ponadto, stwierdzenie, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi potrafią uszanować przyrodę.		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym samym właściciela		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania, co będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto, wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła – bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych.			
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi, którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów" od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zagrożenie antropogeniczne i antrofobia niektórych gatunków (wygodny wymysł twórców PZO) zapewne dotyczy w jednakowym stopniu wszystkich, a ponadto nikt tych zjawisk naukowo nie potwierdził. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi (płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych, budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzacje, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast		5	Patrz odp. 5.5 uwaga Urząd Miejski w Krynkach

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	zagrożeniami dla wilka i rysia są rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic – czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.			
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek
22	5. W kwestii pozostałych gatunków zwierząt wnosi się o następujące zapisy: Wilk- biorąc pod uwagę szacowaną wielkość populacji i uwzględniając jej przyrost, należy w działaniach ochronnych bezwzględnie wskazać kontrolowane użytkowanie populacji z dopuszczeniem odstrzału komercyjnego, który pozwoli na uzyskanie środków finansowych i będzie stymulatorem utrzymania pozostałej części populacji. Takie działanie pozwoliłoby na uzyskanie środków finansowych na polepszanie warunków bytowania innych gatunków np. saren, jeleni (wykaszanie łąk), stanowiących bazę żerową nie tylko dla wilka, ale i dla rysia, a przy okazji z tego może korzystać wiele innych gat. będących przedmiotami ochrony. W kategorii zagrożenia populacji wilka należy traktować wałęsające zdziczałe psy, które mogą być roznosicielami groźnych dla wilków chorób (np. nosówki), a jednocześnie stanowią konkurencję pokarmową. Ryś – w zagrożeniach wskazuje się na spadek populacji saren (podstawowego gatunku bazy żerowej) spowodowany	Koło Łowieckie "Słonka"	5	patrz odp na uwagi KŁ Leśnik.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	zarastaniem łąk, więc konsekwencją powinno być polepszenie warunków bytowania saren i określenie w działaniach ochronnych konieczności utrzymywania łąk oraz wskazanie źródeł finansowania takiego działania. Ponadto bezwzględnie w kategorii zagrożenia populacji rysia należy traktować wałęsające zdziczałe psy i koty, które mogą być roznosicielami groźnych dla rysi chorób, a jednocześnie stanowią konkurencję pokarmową (psy potrafią dziesiątkować populację saren, szczególnie na przedwiośniu). Chcemy jednocześnie zauważyć, że planowany odstrzał zwierzyny płowej od wielu lat uwzględnia potrzeby dużych drapieżników w Puszczy Knyszyńskiej, a wnoszenie zapisu o potrzebie zapewnienia im bazy żerowej, do projektu PZO, świadczy o braku konsultacji wykonawcy z odpowiednimi instytucjami, w tym wypadku z PZŁ. Jednocześnie chcemy wskazać, że populacja saren w Puszczy Knyszyńskiej w wyniku zaniechania upraw łąk, presji drapieżników (w tym wałęsających się psów) oraz trudnych warunków ostatnich zim uległa zmniejszeniu i konieczne jest jej odbudowanie przy zaangażowaniu niemałych nakładów finansowych. Żubr – należy w działaniach ochronnych wskazać kontrolowane użytkowanie populacji z dopuszczeniem odstrzału komercyjnego, który pozwoli na uzyskanie środków finansowych na utrzymanie pozostałej części populacji, jak również przy okazji polepszy warunki bytowania innych gatunków np. saren (wykaszanie łąk, dokarmianie zimowe) tak ważnych dla rysi.			

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Wskazywanie w projekcie PZO działań ochronnych z zakresu gospodarki łowieckiej polegających jedynie na uwzględnienie w planach łowieckich potrzeb rysi w zakresie zapewnienia im bazy żerowej świadczy o tym, że wykonawca w ogóle nie konsultował spraw związanych z łowiectwem na tak wielkim obszarze leśnym jakim jest Puszcza Knyszyńska z odpowiednimi instytucjami. Ignorowanie tak ważnego elementu wskazuje na fakt wykonywania planu w pośpiechu, co przerosło możliwości wykonawcy i zdecydowanie odbiło się na jego jakości.		6	Utrzymywanie odpowiedniego stanu zwierzyny łownej jest jednym z działań statutowych PZŁ, stąd też w przypadku sarny, będącej główną ofiarą rysia, nie postulowano o szczególne działania przyczyniające się do wzrostu jej liczebności. Postulowano jedynie, aby w przypadku spadku liczebności tego gatunku, spowodowanego np. surową zimą, uwzględnić w planach łowieckich potrzeby dużych drapieżników. Sporządzający projekt PZO ma świadomość, że koła łowieckie stosują się już do tych zaleceń, jednak w przypadku rysia jest to jedne z najważniejszych warunkowo zapewniających trwałość populacji tego gatunku. Zapis mówiący o biomasie kopytnych powyżej 100 kg/km2 jest zgodny z zaleceniami dotyczącymi oceny stanu ochrony gatunku. Jeżeli chcemy utrzymać właściwy stan ochrony, a to jest celem, wówczas należy dążyć do utrzymania właśnie takiej biomasy kopytnych. Są to zalecenia obowiązującego dla całej Polski i dlatego też wartość ta nie może zostać zmodyfikowana (Jędrzejewski i inni 2010).
23	W projekcie PZO również nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właścicieli gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania (dot. np. wykaszania pod liniami energetycznymi, przy braku ustaleń kwestii przesyłowych) będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po 1 września, ekstensywny wypas koni i bydła - bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych. Mając na uwadze powyższe sugerujemy wyłączenie z	Urząd Miejski w Supraślu	1	Przedstawiona uwaga jest zbyt ogólna, by można było na nią szczegółowo odpowiedzieć. W ramach opracowanych ekspertyz przyrodniczych jak i PZO przeanalizowano wszystkie dokumenty planistyczne aktualne na czas prac nad PZO - i stwierdzono, że nie ma zapisów w tych dokumentach, które w znaczący negatywny sposób mogłyby wpływać na przedmioty ochrony w obszarze. Zupełnie niejasna i niezrozumiała wydaje się więc uwaga w brzmieniu „sugerujemy wyłączenie z rygorów ochronnych w ramach programu Natura 2000 terenów Gminy przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Supraśl pod

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	rygorów ochronnych w ramach programu Natura 2000 terenów gminy przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego i Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Supraśl pod różne formy zainwestowania, w tym również formy zabudowy wiejskiej i miejskiej, oraz uwzględnienie możliwości tworzenia infrastruktury na potrzeby uzdrowiska- trasy do lecznictwa klimatycznego, szlaki piesze, rowerowe, kajakowe, konne.		różne formy zainwestowania …". W tym zakresie uwaga nie została uwzględniona z uwagi na niejasność zgłoszonych wniosków. W przypadku części dotyczącej: "W projekcie PZO również nakazuje się wykonywanie obligatoryjne ..." Podział na zadania fakultatywne i obligatoryjne jest formalnym wymogiem. Został on przypisany działaniom w myśl rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 kwietnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 i wytycznych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dn. 9 marca 2012 r. Ten podział działań dotyczy jedynie trwałych użytków zielonych i dlatego nie jest stosowany w innych miejscach, czy działaniach w projekcie PZO. Działania obligatoryjne to w praktyce jedynie wymóg dalszego utrzymania ekstensywnego gospodarowania umożliwiającego zachowanie siedlisk, czyli bardzo upraszczając, gospodarowania tak, aby łąka nadal pozostała łąką. Źródłem finansowania (poza samym przychodem związanym z użytkowaniem) są tutaj środki płynące z dopłat bezpośrednich, ONW i innych dopłat warunkowanych spełnianiem Norm i Wymagań Wzajemnej Zgodności (cross complience). Z kolei działania fakultatywne to wszelkie inne działania wykraczające poza samo zachowanie siedlisk, w tym np. ewentualne ograniczenie przeorywania, wałowania, podsiewu, wapnowania, stosowania ścieków, opóźnienie terminu koszenia lub ograniczenie w wysokości dopuszczalnej obsady zwierząt. Działania takie są zaproponowane w związku ze specyficznymi wymaganiami chronionych siedlisk i gatunków. Działania fakultatywne są finansowane na zasadzie zwrotu utraconej korzyści w ramach pakietów programu rolno-środowiskowego i są one realizowane dzięki

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				dobrowolnemu przystąpieniu do programów, bez wpływu na wielkość innych otrzymywanych dopłat. Nawożenie, przeorywanie, włóknowanie łąk naturowych jest sprzeczne z ochroną siedlisk naturowych, ponieważ prowadzi do ich degradacji. Użytkowanie tych terenów powinno być zgodne z odpowiednim pakietem rolno-środowiskowym w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego.
24	Dla jakiego obszaru jest to zarządzenie w sprawie ustanowienia PZO? W tytule zarządzenia jest napisane: Zarządzenie Nr … Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w …. z dnia ….r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 …. Proszę uzupełnić wykropkowane miejsce.	GDOŚ Uwagi za pośrednictwem PIK	1	Uwagę uwzględniono – uzupełniono możliwe pola poprzez wpisanie
	Proszę uaktualnić nazwy kodów zagrożeń np. dla kodu I01 powinno być inwazyjne gatunki obce.		2	Zgodnie z sugestią zapis poprawiono
	Dla siedliska 6430 w opisie zagrożenia wpisano intensyfikacja rolnictwa, prowadząca do przekształcenia tych terenów w pastwiska natomiast nie wskazano, czy jest to zagrożenie istniejące czy potencjalne.		3	Uwagę uwzględniono dodano zapis A02.01- intensyfikacja rolnictwa - jako zagrożenie istniejące
	Kumak nizinny *Bombina bombina* nie jest przedmiotem ochrony w obszarze.		4	Uwagę uwzględniono – usunięto kumaka z treści zarządzenia
	Zgodnie z UoP nie możemy w tym załączniku formułować wskazań do zmian w PUL.		5	Uwagę uwzględniono – usunięto zapis z zarządzenia

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	Zapis Wprowadzić zapis: Żadne przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie mogą wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony. wynika z prawa więc nie ma sensu go powielać.			
	Dla kilku przedmiotów ochrony zbyt ogólnie został sformułowany cel: zachowanie powierzchni siedliska . Na jakim poziomie ma on być zachowany? Praktycznie poza wilkiem, wydrą, rysiem i żubrem cele ochrony zostały sformułowane zbyt ogólnie trudno będzie zweryfikować czy zostały one osiągnięte.		6	Podane cele ochrony np.: „Zwiększenie powierzchni siedliska gatunku i utrzymanie liczebności populacji. Przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej i odtworzenie odpowiednich […] siedlisk. Odtworzenie i zachowanie podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.” są w opinii ekspertów wystarczające. Uszczegółowianie tego typu zapisów przez podanie konkretnych wartości lub stanów, np. liczebności populacji lub powierzchni siedlisk wydaje się zbędne i nierealistyczne. Z drugiej strony weryfikacja tak sformułowanych celów nie powinna nastręczać większych trudności. Właściwy stan ochrony, w tym właściwy stan struktury i funkcji siedlisk i populacji gatunków, jest opisany szczegółowo dla każdego gatunku w poradnikach metodycznych monitoringu przez szereg wskaźników i parametrów, które w wyniku realizacji zadań ochronnych powinny w większości utrzymać lub osiągnąć stan właściwy (FV). Metodyka monitoringu obejmuje m.in. wskaźniki dotyczące liczebności populacji i powierzchni siedlisk gatunków. Weryfikacji realizacji celów ochrony służyć będzie monitoring zaplanowany w pkt. „Ustalenie działań w zakresie monitoringu stanu

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				ochrony przedmiotów ochrony", gdzie podane są odpowiednie wskaźniki i parametry, świadczące od właściwej (lub nieskutecznej) realizacji celów ochrony. W przypadku większości gatunków szczegółowe podejście nie jest możliwe, szczególnie, że wymagane jest uzupełnienie stanu wiedzy na ich temat co dopiero pozwoli na sformułowanie realnych założeń.
	Dla gatunku modraszek eorides proponuję zamienić zaproponowany cel: Odnalezienie istniejących populacji przedmiotu ochrony lub też wykazanie, że gatunek wyginął... na weryfikacja terenowa występowania gatunku na terenie ostoi .		7	Uwagę uwzględniono – wprowadzono zapis „Weryfikacja terenowa występowania gatunku na terenie Ostoi"
	Dla siedliska 6430 zaplanowano jedynie działanie: ochrona bierna jak to się ma do zidentyfikowanego dla tego siedliska zagrożenia obce gatunki inwazyjne ?		8	Uwagę uwzględniono – dodano działania w zakresie uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiocie ochrony
	Tam gdzie wpisano dla działań w gosp. rolnym działania fakultatywne proszę zastosować zapis: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego lub siedliska lęgowego gatunku . Tam gdzie na terenie gosp. rolnego wpisano tylko działania fakultatywne, należy wpisywać również działania obligatoryjne.		9	Uwagi nie uwzględniono. W zakres działań wchodzi tylko odkrzaczanie raz na 5 lat. Więc zapis dot. użytkowania zgodnego z wymogami PROW jest w tym przypadku nie potrzebny. W przypadku motyli zwykle nie jest możliwe zastosowanie odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW" dla ochrony gatunku, a często wprowadzenie użytkowania zgodnie z pakietem może się okazać bardziej szkodliwe niż brak jakiegokolwiek użytkowania. W przypadku owadów działania fakultatywne pojawiają się tylko na str 487 (komentowane już wcześniej przy okazji uwagi Nadleśnictwa Żednia)
	Dla: Leńca bezpodkwiatkowego, sasanki otwartej, lipiennika Loesela, rzepika szczeciniastego należy wpisać nazwy		10	Uwagę uwzględniono – dodano nazwę Nadleśnictwa

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	nadleśnictw, które odpowiedzialne będą za wykonanie działań ochronnych.			
	Dla wilka wpisano działania łagodzące konflikty w tym wypłatę odszkodowań, to wynika z przepisów. Natomiast dla tego gatunku zidentyfikowano kilka innych zagrożeń, ale nie zaplanowano żadnych działań w celu ich eliminacji bądź zmniejszenia ich oddziaływania.		11	Usunięto zapis o odszkodowaniach Zagrożenia 1. Prace związane z gospodarką leśną w miejscach rozrodu wilków, brak ochrony tych miejsc w okresie letnim. Dla tego zagrożenia nie przewidziano działań, gdyż pomimo tego, że wilki mają w miarę stałe obszary rozrodu, to jednak nie da się punktowo wskazać takich miejsc i objąć ich ochroną w formie ograniczenia wpływu prac leśnych. Ochrona przypadkowo odnalezionych miejsc rozrodu należy do pracowników Lasów Państwowych w ramach istniejących przepisów dotyczących gatunków chronionych. 2. Kłusownictwo w miejscach, gdzie wilki powodują szkody wśród zwierząt domowych. Tutaj działania zostały określone jako przeciwdziałanie konfliktom. Na obszarach występowania wilków należy prowadzić działania zapobiegające i łagodzące konflikty z człowiekiem poprzez wypłatę odszkodowań oraz działania edukacyjne dotyczące roli wilka w naturalnym środowisku. 3. Wzrost wpływu terenów zurbanizowanych (w szczególności miasta Białystok) na teren Ostoi przejawiający się m. in. zwiększoną penetracją ludzką, rozwojem miejsc rekreacji i wypoczynku. Negatywny wpływ na populacje bytujących zwierząt – wzrost natężenia ruchu na drogach, zwiększona śmiertelność, podwyższona emisja hałasu, budowa nowych dróg i obwodnic miast, dalsza fragmentacja i izolacja siedlisk i populacji.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
				Wilk jest gatunkiem bardzo plastycznym, będącym w stanie bytować w sąsiedztwie człowieka. Stąd też wzrost penetracji ludzkiej nie jest tak niebezpieczny jak wzrost natężenia ruchu na drogach i fragmentacja siedlisk. Jednak te zagadnienia wykraczają poza ramy ochrony samego gatunku a dotyczą całej ostoi i wszystkich przedmiotów ochrony. Dlatego też wymagają rozwiązań systemowych, obejmujących cały obszar. Trudno jest wskazać działania ochronne związane z ograniczeniem ruchu i emisji hałasu, rozbudową terenów zurbanizowanych oraz fragmentacją i izolacją siedlisk nakierowane specyficznie na ten gatunek. Ponadto problem izolacji populacji wykracza poza obszar ostoi i związany jest głównie z funkcjonowaniem korytarzy ekologicznych łączących duże kompleksy leśne w północno-wschodniej Polsce.
	Dlaczego monitoring stanu ochrony zaplanowano tylko dla kilku przedmiotów ochrony?		12	W chwili obecnej ze względu na brak danych nie można zaplanować monitoringu populacji. Po przeprowadzeniu pełnej inwentaryzacji obszaru, wszystkie znane stanowiska w obszarze będą monitorowane, co 6 lat. W PZO uzupełniono tabelę działań z zakresu monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony o brakujące wpisy siedlisk i gatunków – z zaznaczeniem, że miejsca badań monitoringowych zostaną określone po przeprowadzeniu inwentaryzacji.
	Dla sierpowca błyszczącego najprawdopodobniej przez pomyłkę wpisano dwa razy takie samo działanie w tym samym miejscu.		13	Uwagę uwzględniono – usunięto pomyłkowo wstawiony wiersz
	<u>Zarządzenie załącznik 3</u> – brak 7150	GDOŚ		<u>Zarządzenie załącznik 3</u> - Uwaga została uwzględniona. W załączniku nr 3 do zarządzenia dodano siedlisko 7150 oraz zapis „Podczas prac nad PZO nie potwierdzono występowania siedliska ani z oceną stopnia

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	- 6430, 6510, 91E0, 91F0, 1903, 1145 – zła definicja zagrożenia o kodzie I01 - 6430 – w wykazie zagrozeń nie ujęto zagrożenia dotyczącego intensyfikacji rolnictwo, natomiast kwestię tą poruszono w opisie zagrożeń dla siedliska - 7110 – przeformułowanie zapisu w zakresie zagrożenia B07 - 91D0 – pytanie o zapis zagrożenia B06 - 1393, 1437, 1477, 1903, 1939, 1060, 4030, 4038, 4042, - uwaga w zakresie powtarzania zagrożeń w kolumnie istniejące i potencjalne - 1939 - poprawa treści zagrożenia o kodzie B07 - 1188 – kumak nie jest przedmiotem ochrony <u>Zarządzenie załącznik 4</u> - 6410, 6430, 6510, 7110, 7140, 7230, 9170, zbyt ogólny zapis w zakresie „zachowanie powierzchni siedliska” - czerwończyk nieparek – nie określono celu		reprezentatywności kwalifikującą je jako przedmiot ochrony, ani z oceną stopnia reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF”. - błędny opis zagrożenia o kodzie I01 został poprawiony na „inwazyjne gatunki obce”; błąd ten został skorygowany w całej tabeli zagrożeń; - uwaga została uwzględniona, dodano zagrożenie dotyczące intensyfikacji rolnictwa (A02.01) - usunięto zapis – rozszerzając w kolumnie opis zagrożenia - dodano zapis w opisie zagrożeń - Na siedliskach brzezin bagiennych graniczących z łąkami (w lasach prywatnych) sporadyczny wypas i penetracja siedliska przez bydło domowe). - w zarządzeniu podawane są zagrożenia bez rozbicia na poszczególne stanowiska ocenione w szablonie PZO w związku z powyższym dla danego gatunku może występować to samo zagrożenie jako istniejące i potencjalne - uwzględniono – pozostawiając zapis B07 - inne rodzaje praktyk leśnych; - z zarządzenia usunięto zapis dotyczący kumaka; dopiero po zmianie SDF polegającej na dodadniu do SDF kumaka będzi możliwe ujęcie tego gatunku w zarządzeniu w sprawie PZO; <u>Załącznik 4</u> - dodano zapis „Utrzymanie powierzchni i struktury na zinwentaryzowanych płatach siedliska.” - zweryfikowano zapis „Utrzymanie gatunku na terenie obszaru Natura 2000”

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	- poczwarówka zwężona, zgniotek cynobrowy, pogrzybnica Mannerheima, piskorz, kumak – uwaga w zakresie określenia celów ochrony; - 4042 – sugestia zmiany zapisu celu działan ochronnych <u>Zarządzenie Załącznik 5</u> - 6410 – zakres prac należy zamienić na: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego; - 6430 – uwaga do działania obligatoryjnego - 6430 – uwaga w zakresie zagrożenia obce gatunki inwazyjne - 6430 – pytanie o cel szkolenia w zakresie skutków odprowadzania zanieczyszczeń - 7230 – pytanie o działanie obligatoryjne - 4038 – uwaga dotycząca działania fakultatywnego adresowanego do stanowiska, znajdującego się poza granicami		- w związku z brakiem informacji w zakresie rozmieszczenia siedlisk gatunków, ich liczebności na obecną chwilę nie jest możliwe precyzyjne określenie celów ochrony, dopiero po przeprowadzeniu inwentaryzacji możliwe będzie zaplanowanie działań ochronnych a tym samym celów ochrony możliwych do spełnienia; - zapis zmieniono na: „Weryfikacja terenowa występowania gatunku na terenie ostoi” <u>Załącznik 5</u> - uwaga nie została uwzględniona; na chwilę obecną nie wiadomo jak ostatecznie będzie wyglądać nowy PROW; postanowiono utrzymać dotychczasowy zapis zgodny z aktualnym PROW 2007-2013, który jest ukierunkowany na ochronę siedliska; - usunięto zapis „działanie obligatoryjne” - uwagi nie uwzględniono - zagrożenie gatunkami inwazyjnymi jest potencjalne, w płatach wykrytych w położeniach przykorytowych nie stwierdzono gatunków obcych; - dodano zapis - w celu podniesienia świadomości mieszkańców osad w dolinach rzecznych o istotnym oddziaływaniu ścieków i innych zanieczyszczeń na stan środowiska wodnego i związanych z nim siedlisk - uwagi nie uwzględniono - siedlisko zostało wprowadzony na podstawie informacji dr D. Wołkowyckiego i dr A. Kamockiego. Biorąc pod uwagę iż informacje o tym obiekcie są zbyt ogólnikowe, brak podstawy do bardziej precyzyjnych zapisów w kwestii działań ochronnych bez weryfikacji terenowej. - uwaga została uwzględniona; zapis dotyczący działania został usunięty z zarządzenia.

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	obszaru Natura 2000; - 4042 – uwaga edycyjna - wilk – uwaga dotycząca usunięcia części zakresu działania - zapisu w sprawie wypłaty odszkodowań - uwaga dotycząca monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony; - 1393 – uwaga edycyjna podwójny zapis <u>Zarządzenie – Załącznik nr 8:</u> - Uwaga, iż w zarządzeniu nie może być wskazań do PUL - uwaga, iż zapis w przypadku dokumentów planistycznych wynika z ustawy i nie nma potrzeby go powielać			- uwaga została uwzględniona tekst nie jest pogrubiony - uwzględniono – usunięto część zapisów w zakresie wypłaty odszkodowań przyznawanych z prawa. - uwaga została uwzględniona, tabela została uzupełniona o brakujące wpisy; - uwagę uwzględniono usunięto podwójny zapis <u>Zarządzenie – załącznik nr 8:</u> - uwagę uwzględniono – usunięto zapisy - uwagę uwzględniono – usunięto zapisy
25	Przygotowywany Plan Zadań Ochronnych dla obszaru NATURA 2000 Ostoja Knyszyńska, jest dokumentem niedopracowanym i powinien być poprzedzony wcześniejszą dokładną inwentaryzacja gatunków i siedlisk będących przedmiotem ochrony. Określanie w wielu przypadkach ,,potencjalnych" siedlisk naturowych i deklarowanie ich weryfikowania w trakcie obowiązywania PZO jest nadużyciem. Skutkiem takiego działania moze być blokowanie rozwoju regionu i inwestycji (trudności z uzyskaniem decyzji administracyjnych niezbędnych do ich realizacji).	Burmistrz Czarnej Białostockiej	1	Patrz odp. 5.1 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Wskazówki zawarte w PZO, polegające na tworzeniu ciągłych zakazów, zniechęcają ludzi do ochrony przyrody i wywierają skutki odwrotne, często generując konflikty. O wiele lepszą metodą byłoby wskazywanie czynnych działań powiązanych najlepiej z zachętą ekonomiczną. Jak trafnie określił w swoich		2	Patrz odp. 5.2 uwaga Wójt Gminy Gródek

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	uwagach Zarząd Powiatu Białostockiego „obszary Natura 2000 powinny być impulsem, a nie hamulcem rozwoju gospodarczego" a PZO nie może dyskryminować ludzi mieszkających na tym obszarze. Lektura projektu skłania do refleksji, ze wg firmy wykonującej projekt PZO, najlepszym rozwiązaniem dla przyrody byłoby wysiedlenie ludzi, utworzenie obszarów dzikich (czytaj - bez ludzi) i nie wpuszczenie tam nikogo.			
	Stwierdzenia, że „w PZO nie ma miejsca na podkreślanie gospodarczych, społecznych i kulturowych cech regionalnych społeczności" godzi w dobre imię mieszkańców regionu, którzy przez pokolenia dbali i dbają o stan Puszczy Knyszyńskiej.		3	Patrz odp. 5.3 uwaga Wójt Gminy Gródek
	W projekcie PZO nakazuje się wykonywanie obligatoryjne określonych działań, obarczając tym właściciela gruntu, bez wskazania kosztów i źródła finansowania będzie budziło uzasadniony protest właścicieli. Ponadto wskazuje się na zakazy nawożenia, przeorywania, włókowania łąk (co w konsekwencji doprowadzić może do ich degradacji), koszenie po l września, ekstensywny wypas koni i bydła - bez określenia sposobów finansowania, bądź rekompensowania ewidentnych strat rolnych. Dziwnym również faktem jest to, że wszelkie działania, np. związane z monitoringiem, który może być wykonywany przez różne dziwne organizacje pozarządowe, został wyceniony i na to mają się znaleźć pieniądze.		4	Patrz odp. 5.4 uwaga Wójt Gminy Gródek
	Stwierdzenia, że zagrożenie stanowią np. turyści lub myśliwi,		5	Patrz odp. 12.5 uwaga Urząd Miejski w Krynkach

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź	
	którzy swoją obecnością mogą dodatkowo płoszyć niektóre gatunki ptaków, świadczy o negatywnym podejściu do wszystkich ludzi przebywających na terenie Puszczy, oprócz „ekspertów" od monitoringu, których obecność nie wpływa negatywnie. Zarówno turyści, jak i wielu mieszkańców, a w tym leśnicy i myśliwi (płacący za swoją działalność różnego rodzaju zobowiązania) potrafią uszanować przyrodę i pomóc jej mieszkańcom w wielu sytuacjach, a nie tylko biernie obserwować stan. Wśród zagrożeń siedlisk i gatunków NATURY 2000 wymienia się np. zanieczyszczanie wód związane z rolnictwem, szlaki piesze i rowerowe, intensywne rolnictwo, w tym koszenie trawy, zbieranie grzybów, wycinkę lasu na terenach prywatnych, budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, motoryzację, budowy dróg, szos i napowietrznych linii energetycznych, zarybianie drobnych zbiorników wodnych. Natomiast zagrożeniami dla wilka i rysia są: rekreacja i wypoczynek oraz budowa dróg i obwodnic-- czyli innymi słowy wszelka działalność człowieka.			
	Dążenie do wyłączania jak największych obszarów z gospodarowania może prowadzić do degeneracji istniejącego obecnie stanu przyrodniczego, ponadto jest to działanie hamujące rozwój gospodarczy regionu, powodujące nasilenie bezrobocia, ze wszelkimi dalszymi konsekwencjami.		6	Patrz odp. 5.5 uwaga Wójt Gminy Gródek

12. Literatura

Boratyńska K.: Systematyka i geograficzne rozmieszczenie grabu [Grab zwyczajny]. Monografia Nasze drzewa leśne. Wyd. Inst. Dendr. PAN. T.9,17-50, 1993

Czerepko J. i inni: Stan ochrony i monitoring leśnego siedliska przyrodniczego. Sękocin Stary, 2009

Czerepko J., Wróbel M., Boczoń A.: Próba określenia reakcji siedliska olsu jesionowego na podniesienie poziomu wody w cieku. Leśne Prace Badawcze, 2006

Czerwiński A.: Zbiorowiska leśne północno-wschodniej Polski. Zeszyty Nauk. Polit. Białostockiej. 1978

Czerwiński A.: Charakterystyka torfowisk zbiorowisk leśnych Puszczy Knyszyńskiej w „Zmiany antropogeniczne wybranych ekosystemów Puszczy Knyszyńskiej". Politechnika Białostocka, 1988.

Czerwiński A.: Geobotanika w ochronie środowiska lasów Podlasia i Mazur. Wydawnictwa Politechniki Białostockiej. Białystok, 1995.

Górniak A.,: Klimat województwa podlaskiego. IMGW. Białystok, 2000.

IOP PAN red. 2006-2008 Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 msc, GIOŚ, Warszawa

Kondracki J.: Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo PWN, Warszawa 2000

Matuszkiewicz A. J.: Zespoły Leśne Polski. PWN, Warszawa 2001

Matuszkiewicz W.: Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. PWN, Warszawa 2001

Mroz W., Opracowanie zbiorowe.: Monitoring siedlisk przyrodniczych. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 2010

Sokołowski A. W.: Badania dynamiki naturalnych zbiorowisk leśnych w obiektach rezerwatowych ze szczególnym uwzględnieniem odnowienia gatunków drzewiastych. IBL Zakład Lasów Naturalnych w Białowieży. Białowieża, 1990

Sokołowski A.W.: Lasy północno-wschodniej Polski. CILP, Warszawa, 2006

Sokołowski A. W. 1988b. Fitosocjologiczna charakterystyka lasów Puszczy Knyszyńskiej. Pace IBL. 682: 3-117.

Sokołowski A. W., Kawecka A. 1970. Zespoły leśne nadleśnictwa Złota Wieś w Puszczy Knyszyńskiej. Pace IBL. 369: 15-64.

Żurek S. 1992 Stratygrafia, rozwój i kierunki sukcesyjne torfowisk strefy wododziałowej w Puszczy Knyszyńskiej. Zesz. Nauk. Politech. Biał. 85(5) 253-317

Wykaz załączników:

ZAŁĄCZNIK NR 1: Aktualny Standardowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska

ZAŁĄCZNIK NR 2: Mapa obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006

ZAŁĄCZNIK NR 3: Mapa rozmieszczenia przedmiotów ochrony wraz z lokalizacją działań ochronnych w obszarze Natura 2000 Ostoja Knyszyńska

ZAŁĄCZNIK NR 4: Lokalizacja działań ochronnych w formie zestawienia wydzieleń leśnych i działek ewidencyjnych